

Agâh Özgüç

TÜRK SİNEMASI'NIN

Marjinalleri ve Örjinalleri 2

HORİZON

*Türk Sinemasının
Marjinalleri
ve
Orjinalleri 2*

AGÂH ÖZGÜÇ

HORIZON

İçindekiler

<i>Suat Yalaz, ya da Nam-ı Diğer Gi Toro</i>	8
<i>Tek Filmle Tarihe Geçen Bir Macera Adamı: Ulvi Doğan</i>	52
<i>Çizginin Şövalyesi Sör Münif Fehim</i>	76
<i>İdama Mahkum Bir Sinemacı: Ali Efendi</i>	88
<i>Bizim "Cinema Paradiso"muz Şükrü Avşar</i>	104
<i>Sen Yeşilçam'da Ne Seksi Bir Komşumuzdun Müjde Ar Abla</i> ..	128
<i>Türk Sineması'nda Gerçek Star Kimdir Diyorsanız,</i> <i>O Ayhan Işık'tır</i>	186
<i>And Introducing Fikret Hakan</i>	254
<i>"Kadirizm" Nedir, Kadir İnanır kimdir?</i>	318
<i>"Sürü" ve "Yol"la Hep Öndedir: Tarık Akan</i>	384

“Ah Yeşilçam, vah Yeşilçam” diye, o geçmişe duyulan nostaljik özlem var ya... Gerçekte herkesin kişisel bakış açısına göre “bir Yeşilçam”ı var Türk Sineması’nda. Herkesin bir marjinali bir orjinali de...

Ne acı ki, önüne gelenin tokatını atıp bir “şamar oğlanı”na dönüş-türdüğü Yeşilçam, kendi içinde doğurgan, çok özel bir tarih aslında. Bir nehir roman, naif bir yaşam biçimi:

Afişlere “Bu film peşin parayla çekilmiştir” diye yazdıran yapımcısıyla; para yerine aylara bölünmüş “bonolu-senetli çalışma”yı Yeşilçam’ın başına bela eden kumaş tüccarı prodüktörüyle; kameramanın kulağına “flu çek de sanat filmi olsun” diye fısıldayan yönetmeniyle; aşık olduğu panjur kirpikli yıldız uğruna film sirketi kurup iflas eden Alamancı işadamlıyla; oyuncularına “deve derisinden veya kağıttan yapılmış karagözler” diyen auteur yönetmeniyle; oynattığı seks filmle-rindeki parçaları kesip kesip, birbirine bağlayarak buna “Aşure” adını veren taşralı sinema makinistiyle...

Öyle ya da böyle, iyi veya kötü...

Kim ne dese de?

Örneğin “Yeşilçam kurutulması gereken bir bataklık” ya da “Ne şehittir ne gazi, nereye gitti Yeşilçam’dan bizim Niyazi?” diye kafa bul-salar da, tarih o dönemi, o Yeşilçam’ı, o renkli kişilikleri toptan silip atamaz.

İşte “Türk Sineması’nın Marjinalleri ve Orjinalleri” bir dizinin, bir “Yeşilçam Üçlemesi”nin yeni bir devamı. Yeni bir üçüncüsü bu...

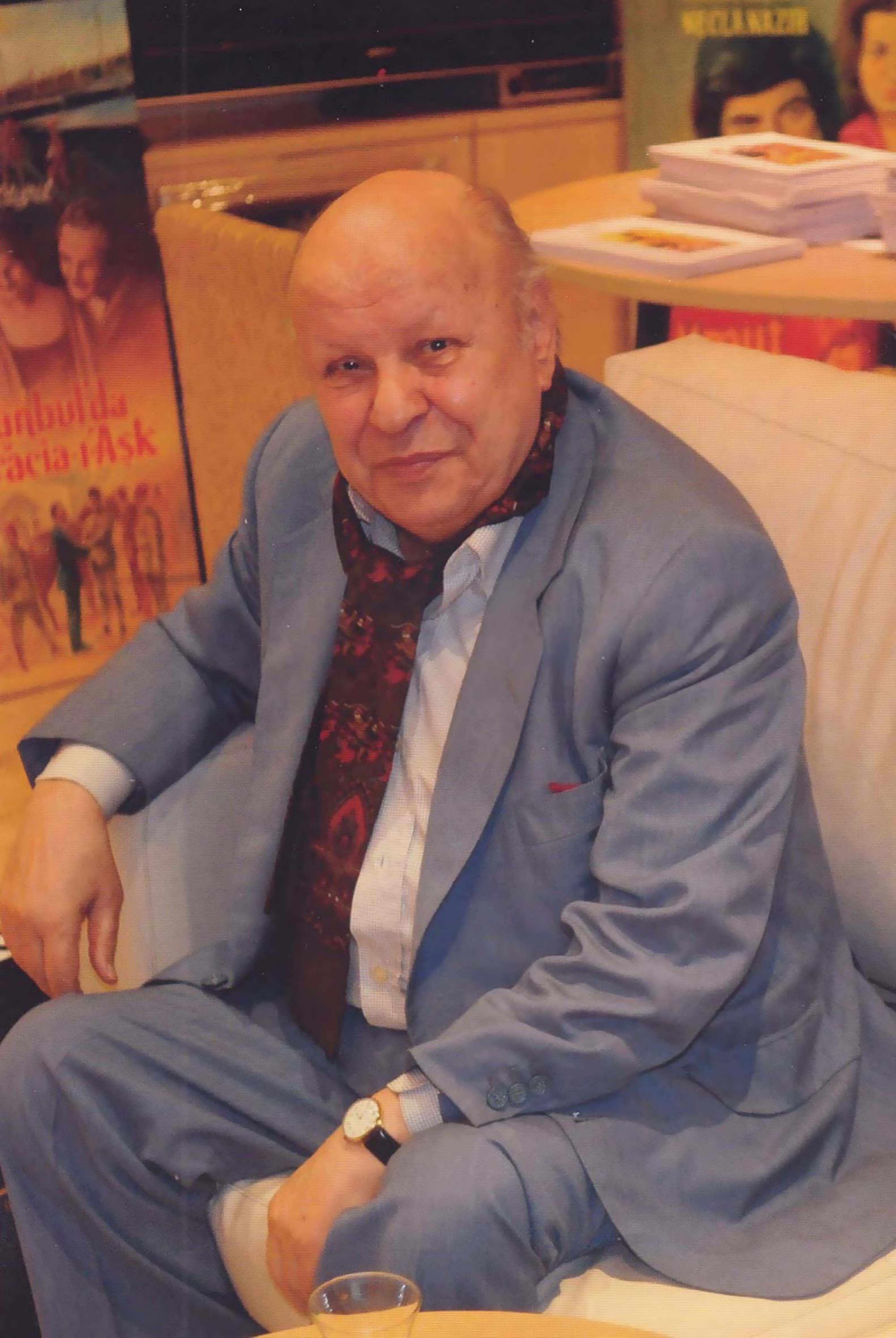
Agâh Özgüç

*Atıf Yılmaz, Metin Erksan ve Halit Refiğ
sinemasının erotik objesi
ve de Lütfi Ö. Akad'ın deyimiyle:
"Yeşil iri gözleri, ince minyatür hatlarıyla
porselen zerafetini birleştiren bir güzelliği var,
tüller içinde tam bir Pierre Loti saraylısı"
LEYLA SAYAR'a...*

“İki üç bin cd'lik film koleksiyonum var. Siyah beyaz Türk filmleri özel bir yer tutar. Belgin Doruklar, Zeki Mürenler, Türkan Şoraylar, Filiz Akınlar... Her toplumun bir kimyası vardır. Türk insanının gerçek kimyası da o filmlerde yatıyor. Bizi birbirimize bağlayan değerler onlar... Bana göre, her ailenin en önemli görevlerinden biri, çocuklarına eski Türk filmlerini seyrettirmek... Bu toplum bir gün Zeki Müren'i, Ayhan Işık'ı, Esmeray'ı unutursa, o gün biter.”

Yılmaz Özdil

Suat Yalaz, ya da Nam-ı Diğer Gi Toro...

Yıl 1953...

Babiali'nin en ünlü, saygın basın kuruluşudur Türkiye Yayınevi. Sözkonusu yayınevinin sahibi ve bir dönem milletvekilliği yapmış olan Tahsin Demiray'dır. Demiray'ın yayınladığı popüler sinema dergisi Yıldız, oyunculuğa hevesli gençler arasında "siz de meşhur bir yıldız olabilirsiniz" başlığıyla bir "artist müsabakası" düzenler.

44 filmin çekilip vizyona girdiği o yıl, yeni yüzlere ihtiyacı vardır Türk Sineması'nın. Bu konuda o yıllarda tek etkin, popüler sinema dergisi Yıldız'ın düzenlediği ikinci "müsabaka"dır. Öncekinde Belgin Doruk, Ayhan Işık ve Mahir Özerdem'i kazandırmıştı Türk Sineması'na...

O yıl 29 kız, 26 erkek kalır finale. İlk eleme, müsabıkların yarışmaya gönderdikleri portre fotoğraflar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Lütfi Akad (yönetmen), Emin Barın (Güzel Sanatlar Akademisi profesörlerinden-hattat), Celâl Demiray (Türkiye Yayınevi müdürü), Naci Duru (Duru Film), Hürrem Erman (Erman Film), Cemil Filmer (Lale Film), Nedim Otyam (Barbaros Film), Vahdet Gültekin (Cumhuriyet Gazetesi yazarı), Sezai Solelli (Yıldız Dergisi yazarı), Oğuz Özdeş (Yıldız Dergisi sekreteri) ve Abdullah Ziya Kozanoğlu (romancı-mimar) yarışmanın kendi alanlarındaki ünlü jüri üyeleridir.

Canlı oylamaya kalan 10 kızla 10 erkek yarışmacı, Mecidiyeköy'deki Lale Film Stüdyosu'na davet edilerek seçim sonlanır. Aslında bu yarışmada "birincilik" ve "ikincilik" gibi kesin bir değerlendirilmeye gidilmez. Sonuçta seçilen onar kişidir. Ve özellikle de yapımcı jüri üyeleri, çekimi yapılacak filmleri için uygun tipler, uygun karakterler aramaktadırlar. Bu yarışmanın en şanslısı Ekrem Uçak'tı. Kısa bir süre içinde Ekrem

M Ü S A B A K A M I Z

Bora adıyla büyük şöhret oldu Yeşilçam'da. "Hiçkırık" filmiyle oyunculuğa başlayıp 1954'de Türkiye Güzeli seçilen film ithalatçısı Uğur Terzioğlu ile evlenen Sibel Göksel de öne çıkan yarışmacılardandı.

*İki yarışmacı
aday Ekrem
Uçak'la (Bora)
Suat Yalaz*

Bu yarışmacılar arasında hafif yuvarlak yüzlü, Kırşehirli 23 yaşında yakışıklı bir genç vardır. Güzel Sanatlar Akademisi resim bölümünde öğrenci... O yıllarda birçok mizah dergisine karikatürler çizmektedir. Örneğin 1952'den beri İlhan Selçuk'un *yazışleri müdürlüğü yaptığı "41 Buçuk"*, Bedri Koraman'la Hamid Şendur'un sahibi olduğu "Deve Dergisi"ne... 1954 yılında ise Ertem Eğilmez'in yayınladığı "Tef Dergisi"nin de karikatüristleri arasında yerini alacaktır.

O yılların çok satan mizah dergilerinden Akbaba'da da bir süre karikatürler çizen bu yakışıklı delikanlıyı, derginin sahibi Yusuf Ziya Ortaç şu ilginç sözlerle tanımlar:

"Buğday ekmeği içi kadar tatlı esmer, yumuşak esmer, ılık esmer bir yüz. Birkaç tüyle teyellenmiş kaşlar. Çıkık elmacık kemikleri. Yumuk gözler...Ve bu çehreye uygun, uzundan çok kısaya yakın bir boy, ..."

O yarışmada bu genç karikatüristle, Barbaros Film Şirketi

Yalaz'ı 41
Buçuk adlı
dergiye çizdiği
kapak
karikatürleri

41 Buçuk

yapımcısı Nedim Otyam ilgilenir. Dikkatini çekmiştir. Filmde oynaması için taraflar arasında bir sözleşme yapılır. Ne var ki, bu genç, kamera karşısına çıkamaz. Beklenmedik bir düş kırıklığı yaşasa da kendinden emindir. Nasıl olsa bir gün, hayatını adadığı çizgiroman "Karaoğlan"la ismi zirveye çıkacak ve bu alandaki şöhreti ta Fransa'ya kadar uzanacaktır.

İşte bu genç Suat Yalaz'dır...

KAHRAMANI "KAAN", OĞLUNUN ADI...

Bu arada askerliğini Ankara'dan sonra İstanbul-Yıldız'daki Foto Film Merkezi'nde yapan Yalaz'ın bir asker arkadaşı da film afişi grafikeri-matbaacı Erol Ağakay'dır.

*Suat Yalaz
askerde,
arkadaşı
afiş sanatçısı
Erol Ağakay
ile birlikte*

1950'ler, konunun yetkin araştırmacılarına göre Türk Çizgiroman dünyasının en hareketli ve bereketli yıllarıdır. 1960'lı yıllar ise, ün yapan çizimler açısından bir zenginlik içerir. Haftalık dergilerin yanı sıra günlük gazeteler de sayfalarında tefrikalar halinde yabancı kaynaklı ve yerli çizgiromanlara

yer vermeye başlarlar. Gazetelerin Pazar ekleri ve özel ilaveleri giderek fetişist bir çizgiroman okuru oluşturur. Başta tarihsel romanların çizeri Ratip Tahir Burak olmak üzere, Bedri Korman, Turhan Selçuk ve Suat Yalaz gibi ustalar bu dönemlerde yetişmişlerdir.

Ve Suat Yalaz da o günlerde bir çizgiroman denemesi yapmaya kararlıdır. Karikatürcü olmanın rahatlığıyla bu tür bir resimleme tekniğine eli yatkındır. Evine kapanarak, üzerinde günlerce çalışır. 1955 yılında "Atilla'nın Oğlu Dengiz" adıyla Tan Gazetesi'nde yayınlanan ve Abdullah Ziya Kozanoğlu birlikteliğinin ilk çizgiroman çalışmasıdır Yalaz'ın.

"Abdullah Ziya Kozanoğlu" deyince, bu ara şu gerçeği de atlamamak, bilgilendirmek gerektir. Tarihsel milli Türk romanlar yazarı Kozanoğlu, Suat Yalaz'ın 1953'de katıldığı "artist müsabakası"nda seçici kurul üyelerinden biri değil miydi?... Aradan iki yıl kadar geçmişti. Ama yine de o 23 yaşındaki genç "artist aday" ile, bu kez Babıali Yokuşu'nda yolları kesişecekti. Ve gerçekten sıradışı ilginç bir buluşmaydı bu...

Bu "usta-çırak" birlikteliğinin öncesinde ise, yine aynı yıl Tan Gazetesi'nde yayına giren "İkizler Çiftliği", araştırmacı Le-

TAN

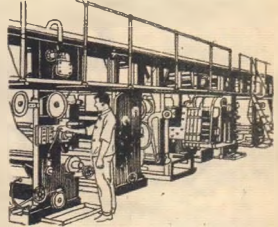
Gazetesi Size Büyük Yenilikler
Getiriyor

TÜRKİYEİN EN MODERN TEKNİK TESİSATINA
SAHİP OLAN "TAN", KENDİ MAKİNASINDA

Hürriyet Yeni Sabah DÜNYA Milliyet
Her Gün AKIN Memleket

GAZETELERİNİ ALTI AY EVVELİNE KADAR
RENKLİ OLARAK BASTI. HALEN DE Ekspres
GAZETESİ "TAN" MATBAASINDA ÇIKIYOR

Günün Haber, İlyadis, Fıkra ve Makalelerinden Başka: Geniş Spor
Kadrosunu, Magazin Servisini, Çeşitli Resimli Roman ve Hikâyeleri

PEK YAKINDA ÇIKACAK **TAN**'da BULACAKSINIZ

Abdullah Ziya KOZANOĞLU:
İzmir Afrikada ilk defa yamyamlar
arasında giren beyaz adamları
tutukladığını anlatıyor. Bunlar Fikri Baki'nin
hayatını anlatıyor. Afrikada
TÜRK KORSANLARI Romanını
TAN'da zevkle takip edeceksiniz

(Bonjour Tristesse)

Yazan: Françoise Sagan
On sekiz yaşında bir genç kız
yazdığı bu roman Fransız'da
ayamet kopardı. Üç günde elli
bin satan bu kitabın hep yeni
baskıları yapılıyor. Bu yepyeni
romanı TAN gazetesinde
okuyacaksınız. Tertemiz bir
Türkçeyle Rekin TEKSOY
tarafından tercüme edilmiştir.

Genç neslin en kuvvetli mizah
mubarratlarından Oktay VEREL
"TAN" okuyucuları için orijinal
bir mizah romanı hazırladı
"AYA GİDEN DOLMUŞ"
Bu romanda her gün içinde
yaşadığınız hayatta
karşılaşacağınız ve sık sık dedikodu
mevzuu olan en meşhur tipleri
yakından tanıyacaksınız

KOZANOĞLU'nun kimsesini
basmadığı ve Suat YALAZ'ın
çizdiği bu renkli ve resimli
roman size her gün yeni bir
hayat ve Türk olmanın
güzelliğini tattırıcaktır.
ATILANIN OĞLU: DENGİZ

Tan Gazetesinde Suat Yalaz'ın çizmeye başlayacağı iki romanın anonsu

Cengizhan'ın Hazineleeri

çizgi: A. ZİYA KOZANOĞLU KAAN'IN BABASI Resimleyen: SUAT YALAZ

vent Cantek'e göre, Yalaz'ın ilk çizgiromanıydı. Ancak Yalaz, çizgiroman çalışmalarına nasıl başladığı konusunda şu açıklamayı yapacaktır:

"Cemil Cahit (Cem) bana hep tarihi roman yap, yer yerinden oynar, derdi. Benim de bu tür kostümlü işlere alerjim var. Amerikanvari olmak istiyorum. Ratip Tahir'in izinden giden adam olmak istemiyorum.

Beni çağırdılar. Daha önce orada karikatüristtim, çizer değildim. Abdullah Ziya, Ratip Tahir hocamıza tarihi romanlar, senaryolar ha-

Kozanoğlu'nun yazdığı Suat Yalaz'ın çizdiği Kaan çizgiromanı

zırlıyordu. Ama hocamız çok boğulmuş, bunalmış, gazetede rötarlar başlamış. Bir ara bir genç bulalım da bize bir roman yapsın, Ratip hoca dinlensin, demişler. 'Birkaç aylık bir iş yapar mısın' diye sordular. Gençtim, paraya ihtiyacım vardı."

Böylece 1959'da Akşam Gazetesi'nde yayınlanan, Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun yazıp Ratip Tahir'in resimlediği "Cengiz Han'ın Hazineleeri"ni bu kez Suat Yalaz çizmeye başlar. Ve Levent Cantek'in dediği gibi "Abdullah Ziya'nın onu seçmesi, Yalaz'ın hayatını değiştiren bir fırsattı" gerçekten.

*Kaan
çizgiromanının
kaynağı
Kozanoğlu'nun
Kızıltuğ romanı*

Suat Yalaz'ın çizgiroman dünyasında önu açılrsa da 1953'den beri düşlediğı sinema tutkusunu asla es geçmeyecek, dışlayamayacaktı. O tutkusul duygu, yaşamındaki bir başka sevdaydı. Gençlik rüzgarı, onu ister istemez o yöne doğru sürükleyecekti. Kaldı ki 1957'de dönemin usta sinemacılarından Lutfi Akad'a asistanlık yaparak... Fikret Hakan'la Çolpan İlhan'ın oynadığı "Ak Altın" adlı filmle Akad birlikteliğini sürdürür. Filmin senaryo yazımında da katkıları vardır Yalaz'ın.

Bir yanda çizgiromancılık.

Öbür yanda sinemasal tutku...

İyi de bu ikilem, hangi kıyılarda nasıl oluşacaktı?

Aslında "Yedinci Sanat" sinemayla çizgiroman, birbirleriyle kardeş gibidirler. Ve her ikisi de sonuçta ortak anlatım ve kurgusal özellikler taşır. İkisi de uçsuz bucaksız bir hayal gücüne dayalıdır. Ve ikisinin de temel özellikleri öyküseldir. Yani biri, seçilmiş öyküyü karelere bölerek çerçeve içlerine aldığı ve bir-biri ardına akıp giden çizim ustalığıyla anlatır. O biri ise kamera tekniğinin gücünü kullanarak, yürüyen bir dizi canlı görüntü dizisiyle bir anlatı biçimi sergiler.

Yalaz, 1959'da "Cengiz Han'ın Hazineleli"nden sonra , yine

Kozanoğlu'nun yazdığı "Kaan" adını taşıyan romanını çizmeye başlar. "Kaan", Kozanoğlu'nun yıllar önce yazdığı tarihsel Türk romanı "Kızıltuğ"un bir devamıdır. Ve kaynak oluşturan romanın bitimindeki "son söz"de şöyle yazar:

".... Otsukarcı'nın bir çocuğı oldu. Adını "Kaan" koydular. "Kaan"ın Çakır gibi eski bir kurtan, silah, zeka dersi aldığına bakılırsa bir gün ne korkunç bir bahadır olacağını düşünebiliriz. "Kaan"ın sevdiği üç şey vardır: Kılıç, Kızıltuğ, at...."

Bu satırlarda adı geçen Otsukarcı kimdir? Otsukarcı, "Kızıltuğ"

Sayı (79)

İmtiyaz sahibi ve Müdürü
Muallim Tahsin Demir Ay

Kuruş (5)

ABONE İyi kâğıtlı Senelik(5)lira tabii > > (2,5) > (5) şer kuruştan hesap edilerek istenildiği kadar sayıya abone olunulur	RESİMLİ MECMUA	İLÂN Bir defada(1) sahife(15) yarım(8), dörttebir(5)lira Küçük ilânların saurı (15) kuruştur Devamlı ilânlarda tenzilât yapılır.
--	---------------------------	--

HER PERŞEMBE GENÇLER VE MEKTEPLİLER İÇİN ÇIKAR

romanının kahramanıdır. Ve romanın nasıl yazıldığı konusu da hayli ilginçtir. Yayıncısı Tahsin Demiray, bu konuyla ilgili şunları anlatır:

*Resimli
Mecmua'nın
Künyesi*

"1925 yılında "Resimli Mecmua"yı çıkarıyordum. Bu mecmuanın yazarları, ben dahil olduğum halde, yaşları 22'yi geçmeyen gençlerdi. Mecmuamızın resimlerini de o zaman Mühendis Mektebinde talebe olan Abdullah Ziya (Kozanoğlu) yapıyordu. Ziya birgün 13'üncü sayının kapağına konulmak üzere bir resim getirdi. Bu resimde doludizgin giden iki Türk atlısı görülüyordu. Resmi, o gün beğendik, fakat bunu kapağa hangi münasebetle koyabiliriz diye düşünmeye başladık. Ziya bir çare buldu, yazarlardan biri bu resme göre içeride bir yazı yazsın, dedi. Bu teklifi arkadaşlar yersiz buldular. İş uzadı, halbuki vakit dar ve resmin mutlaka basılması lazımdı. Ben Ziya'ya: Şu halde iş sana kalıyor, resmi yarattığın gibi yazısını da yaz dedim. Hemen masaya oturdu. Bir saat içinde uzunca bir hikaye yazıverdi. 19 yaşındaki mühendis mektebi talebesinin çırpıştırdığı bu yazı "Semerkand'dan Ölüme" başlığı altında Resimli Mecmua'da çıktığı gün "Kızıltuğ" başlamış oluyordu"

İşte 19 yaşındaki öğrenci Abdullah Ziya'nın yazdığı öykü, birden "Kızıltuğ" romanına dönüşecekti. Ve üç yabancı dile çevrilen bu roman "Türklük davasının ve tarihi romanların ilki"ydi bir görüşe göre. Kozanoğlu'nun yarattığı Orta Asya kahramanı Otsukarcı, görüldüğü gibi Akşam Gazetesi'nde yayınladı.

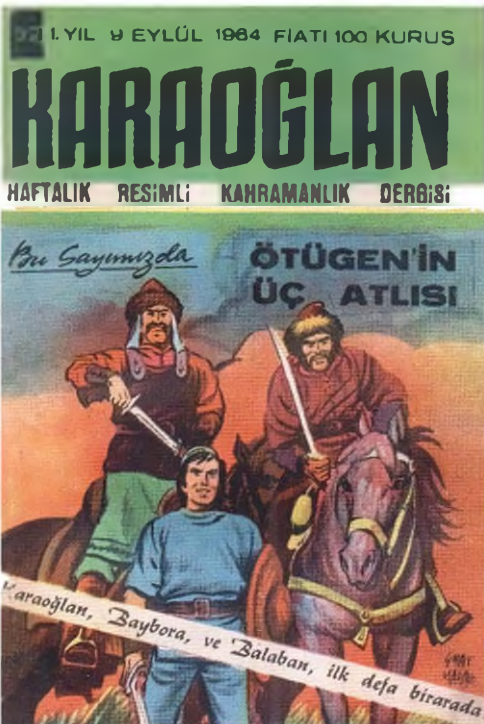
*Karaoğlan'ın
1964 yılında
çıkan ilk cildi*

nan "Kaan" çizgiromanına kaynaklık eder.

"Kaan", dönemsel açıdan unutulmaz bir "açılım kahramanı"dır, Suat Yalaz için gerçekte. 1962'de bir oğlu olduğunda da adını "Kaan" koyar.

K o z a n o ğ -
lu'nun yazıyla,
Yalaz'ın resimle
ortaklaşa yarat-
tıkları kurgusal
bir tarihi roman
karakteridir. Ve

Yalaz'ın da çocuğu gibidir. Ve de
en önemlisi, dünyaya ünü yayılan popüler bir Türk cengaveri
"Karaoğlan"a giden yolu açacaktır.

EFSANE BOYUTLARINDA BİR "ASYA KAPLANI" KARAOĞLAN

"Kızıltuğ" romanının bir devamı olan "Cengizhan'ın Hazineleleri" uyarlaması konusunda araştırmacı yazar Hakan Alpin şu bilgiyi verir:

"Suat Yalaz, henüz kahramanının adının başlığa verilmediği bu ilk dönemde "Cengizhan'ın Hazineleleri" adıyla çizdiği macerada ilk Kaan macerasını şekillendirmiştir."

"Kaan" da Alpin'in deyiimiyle, bu süreçte Karaoğlan'ı şekillendirecektir.

Evet, önce Otsukarcı, sonra Kaan ve sonra da "Karaoğlan", doğum sancılarıyla birbirlerini tamamlayarak, birbirlerini etkileyerek, birbirlerini izlerler. Orta Asya bozkırlarında iz süren, ölü-

müne at koşturan, bu kılıçlı, korkusuz, yiğit cengaverlerin sonuncusu "Karaoğlan", bağımsız bir çizgiroman tiplemesi olarak, ilk kez 1962'de Malik Yolaç'ın Akşam Gazetesi'nde okur karşısına çıkar. (Levent Cantek, bu karmaşık tarihsel süreci, kaleme aldığı "Karaoğlan" kitabında en geniş biçimiyle yansıtır.)

Özgürlüğüne kavuşan "Karaoğlan" dizisi, çizgiroman dünyasında yeni bir dönem başlatır.

Yalaz'ın tepesinde, birlikte çalıştığı Kozanoğlu yoktur artık. Bundan böyle gönlünce, özgürce, kendi yazıp, kendi çizecektir. Baskı altından kurtulmuştur. Bayırgülü, Çalık, Balaban, Baybora ve Yağmur adlı atı, Karaoğlan serüvenlerinin yan karakterleridir.

Akşam, Milliyet, Güneş, Sabah ve Takvim gazeteleri derken çeşitli yayıncılar tarafından çıkarılan albüm ve haftalık Karaoğ-

Güneş Gazetesi'nin yayınladığı Karaoğlan Dergi Kapakları

*Suat Yalaz
Karaoğlan
Dergisi'ni
yayınladığı
yıllarda*

lan dergileri bir tiraj patlaması oluşturur. Bu patlama sırasında Suat Yalaz da kendi yayınevini kurar. Fırsattan yararlanıp yayıncılığa başlayan Yalaz'ın açıklamasına göre çıkarttığı haftalık "Karaoğlan Dergisi"nin yaklaşık satış sayısı 28.000'e tırmanır. Bu tırmanış, 1960'lı yılların Türkiye'sinde yerli çizgiroman üretimi konusunda bir aşama sayılır.

Karaoğlan tiplemesinin giderek bir efsane boyutlarına ulaşması, beraberinde bir furyayı, bir başka "kılıklı çizgiroman kahramanları"nı ortaya çıkaracaktır. Bu kahraman yaratma furiasının öteki versiyonları, ya da imitasyonları içinde, Ayhan Başoğlu'nun Cumhuriyet'te "Malkoçoğlu" (1965), Sezgin Burak'ın Hürriyet'te "Tarkan" (1967) ve Rahmi Turan'ın Rahmi Muratoğlu adıyla yazıp Abdullah Turhan'ın resimlediği Günaydın Gazetesi'ndeki "Fatih'in Fedaisi Kara Murat" (1971) tiplmeleri, en tutulanları ve de en popüler olanlarıdır kuşkusuz.

BABIALI YOKUŞU'NDAN YEŞİLÇAM'A....

Suat Yalaz para bulma peşindedir...

Nedeni ve tüm hayali kamera karşısına geçip, kahramanı

*Karaoğlan
Çizgiromanının
kadın
kahramanı
Bayırgülü*

“Karaoğlan”ı beyazperdeye taşımaktır. Yani yönetmenlik yapmayı kafasına takmıştır. Ancak başvurduğu yapımcılar, bir süre Lütfi Akad gibi usta bir yönetmene asistanlık yapmış genç Yalaz’a güvenemezler. Hiç film çekmemiştir ki... Kaldı ki, film yapmak, film çekmek oldukça riskli bir iş, yapımcı açısından da pahalı bir oyuncaktır. Ama yine de Yalaz, bu inadından geri adım atmaz. Bir kere ok yaydan çıkmıştır, sonuç ne pahasına olursa olsun kesin kararını vermiştir. Dönemin “Tef” adlı ünlü gülmece dergisinde çalışırken tanıdığı sahibi, yayıncı Ertem Eğilmez’le ortaklaşa bir film şirketi kurarlar. Adı Efe Film Şirketi’dir.

Bu ikili kuruluş ortaklığına, Beyoğlu’ndaki Yeni Melek Sineması girişinde Ertem Eğilmez’le birlikte Nuhun Gemisi adlı bir restoran çalıştıran Nahit Ataman’da katılacaktır. Ve artık Yalaz’ın yönetmenlik düşü gerçekleşmek üzeredir. Yayıncı Ertem Eğilmez’in sinemacılıktan hiç anlamadığı bu dönemde Yalaz’ın ısrarlarıyla İstanbul başbayisi (gazete ve dergi dağıtımıcısı) Fazıl Ünverdi’den aldığı 100.000 lira borç parayla kurulmuştur Efe Film Şirketi. Ancak Eğilmez’in sözkonusu şirketin kuruluşu sırasında söz verdiği halde, günlerce süren oyalamalar ve atlatmalar sonucu Yalaz, kamera karşısına geçemez. Yalaz da ortaklıktan ayrılır.

Ertem Eğilmez, Suat Yalaz yerine hiç hesapta olmayan Burhan Bolan’la başlar, “Yaman Gazeteci” yapımcı olarak Eğilmez’in ilk filmidir. Ardından Halit Refiğ’le (Gençlik Hülyaları) ve Atıf Yılmaz’la (İki Gemi Yanyana, Beş Kardeşiler, Battı Balık) çalışır. Bu beş filminden sonra da Efe Film Şirketi de batar.

Suat Yalaz şimdi ne yapacaktır?...

Son çare, son karar kendi şirketini kurup, kimseye boyun eğmeder, giderek bir kült çizgiroman kahramanı olan “Karaoğlan”ı sinemalaştırmaktır. Yalaz dönülmez bir yoldadır. İz sürmeye bütün gücüyle devam eder.

Oysa kime niyet, kime kismet...

Bu kez “Karaoğlan” filmini çekmek, yönetmek 1962’de bir başka şirkete ve Atıf Yılmaz’a kismet olacaktır.

Aslında çekimi yapılacak filmin adı, Abdullah Koza-

*Karaoğlan-
Cengiz Han'ın
Hazineleri
Orhan
Günşiray
(Karaoğlan) ve
Fatma Girik
(Bayırgülü)*

noğlu uyarlaması "Cengiz Han'ın Hazineleri" dir. Senaryosunu da Suat Yalaz yazmıştır. Atıf Yılmaz, filmin çekimine başlamadan önce senaryodaki kahramanın adını "Delioğlan" koymak ister. Yalaz ise itiraz edip "Karaoğlan" adını önerir. Doğru olanı da budur. Magazin ve reklam açısından da en uygun olanıdır. (Ne var ki, Orhan Günşiray adı, bu role uygun değildir). Ve böylece filmin afişlerine "Karaoğlan" adı eklenir.

Yüzlerce Doğu Türkistanlı figüran ordusuyla çekilen filmde Bayırgülü karakterini Fatma Girik canlandırır. Orhan Günşiray'a gelince... Hiç yerine oturmayan, James Bond, Mike Hammer kırmızı filmlerin hafiyesi ve Yeşilçam'da bu tür filmlerle ünlenen "iyi seven kötü dövüp hasımlarını mendil gibi ikiye katlayan" ya da bir başka tanımlamayla "Dudaklarıyla sevişen yumruklarıyla dövüşen" Günşiray, "Karaoğlan"ın bir karikatürü gibidir.

"Karaoglan Aranıyor" afişleri

Suat Yalaz, bu rol için Günşiray'a baştan beri karşı çıksa da değiştirilmesinin mümkünü yoktur. Senaryosunu yazsa da devre dışı kalır. Çünkü, Günşiray, ortağı Atıf Yılmaz'la filmin yapımcısıdır. İlla da bu filmde oynamak şartıyla kesenin ağzını açmıştır. Yazık ki, Atıf Yılmaz gibi usta bir yönetmenin, Orhan Günşiray gibi bir star oyuncunun bu ilk denemeleri, büyük bir başarısızlıkla sonuçlanır.

Top yine Suat Yalaz'dadır.

1962 yapımı "Cengiz Han'ın Hazineleleri" bir ilk "Karaoglan filmi" sayılmasa da sözkonusu çizgiroman kahramanının adı kullanılarak bir çakma deneme gerçekleştirilmiştir. Elbette kafasındaki ve çizimleriyle bir efsaneye dönüştürdüğü gerçek Karaoglan'ı Suat Yalaz sinemaya uyarlayacaktır. Yalaz, Karaoglan dizisi çizgiromanlarından kazandığı parayla iki yıl kadar sonra kendi film şirketini 1965'de kurar. Adı Olcay Prodüksiyon'dur. Sıra oyuncu seçimine gelmiştir. Bu aşamada önemli olan Karaoglan'ın kimin oynayacağıdır?...

1959'dan beri çalıştığı, çizgiromanları tefrika edildiği Akşam Gazetesi'ni arkasına alan Yalaz ortaklaşa bir yarışma düzenler. Karaoglan'ı oynayacak yeni bir yüz aranmaktadır. Akşam Ga-

*Karaoğlan
adaylarından
Süleyman Saim
Tekcan*

zetaesi'nin desteği sonucu ilk ilan yayınlanır: "Karaoğlan'ı Beyazperde'de canlandıracak bir genç aranıyor" başlığıyla. Bu arada duvar ilanları basılır. Olay ciddidir. Ve dönemin ünlü isimlerinden oluşan 20 kişilik seçici kurul, hemen çalışmaya başlar. Gerçekten dönemin ve mesleklerinin bildik kişileridir. Yönetmen Atıf Yılmaz, oyuncu Ayhan Işık, oyuncu Ayla Algan, oyuncu Beklan Algan, gazeteci-senaryo yazarı Cengiz Tuncer, Akşam Gazetesi'nden Doğan Özgüden, yapımcı Ertem Eğilmez, yönetmen Ertem Göreç, heykeltıraş Hüseyin Gezer, sinema yazarı Giovanni Scagnamillo, şarkıcı oyuncu Gönül Yazar, yapımcı Hürrem Erman, yönetmen Lütfi Akad, Perde Dergisi sahibi Lütfi Gökmen, Akşam Gazetesi sahibi Malik Yolaç, yönetmen Metin Erksan, oyuncu Orhan Günşiray, yönetmen Osman F. Seden, gazeteci Renda Poğda, Ses Dergisi yazarı-gazeteci Sezai Solleli, Suat Yalaz, karikatürist, yayıncı Turhan Selçuk, Artist Dergisi yayın yönetmeni Vecdi Benderli, romancı Yaşar Kemal ve romancı yazar Abdullah Ziya Kozanoğlu...

Sona aldığımız Kozanoğlu, Suat Yalaz'ın çizerlik yaşamında büyük katkıları olan bir takipçisi gibidir. Yazar ve çizer olarak bir süre birlikte çalışmışlardır. Ve bu yarışmada da Yalaz'ı yalnız bırakmamıştır. Bu çok sayıdaki ünlü kişinin "Karaoğlan Yarışması"nda bir araya gelmeleri benzeri olmayan ya da benzerine çok az rastlanan bir olaydır.

Bu muhteşem seçici kurul, ikinci toplantılarında on yarışmacıyı finale taşısa da yüz çizgileri açısından yeterli değildir Yalaz için. İçine sinmemiştir. Kaldı ki, finale kalan gençlerin tümü yakışıklı gençlerdir. Bir başka filmde, bir başka rolde oynayabilme şansları vardır elbette. Ama öncelikle maskaları çizgiromandaki Karaoğlan tiplemesine uygun düşmez. Yalaz'ın düşlediği, aradığı hafif yanık tenli, esmerce yüzlü ve de özellikle Karaoğlan çizimleriyle örtüşen bir yarışmacıdır.

Finale kalan yarışmacılar içinde, bu seçimden sonra oyunculuga başlayan iki isim dikkati çeker. Biri, Metin Erksan'ın kült filmi "Sevmek Zamanı"nda oynayan Süleyman Saim Tekcan, asistan yönetmen Remzi Jöntürk aracılığıyla yarışmaya katılmıştır. Ve bugün Prof.

Dr.Tekcan, sanatla iç içe yaşamakta olup, yurt içinde ve yurt dışında çeşitli resim, heykel sergileri açan ünlü bir hocadır. Diğeri ise, sonraları oyunculukla yaşamını sürdüren Atilla Saral...

Bu genç yarışmacılar dışında Karaoğlan'ı oynamak isteyen üç talibi vardır ki... Ünleri tüm ülkeye yayılmış, üç Yeşilçam yıldızı da sıradadır.. Ayhan Işık, Cüneyt Arkın ve Yılmaz Güney... Dönemin bu "üç büyüğü"yle bir "Karaoğlan filmi" çekmek her açıdan riskli bir yatırımdır. Onlarla böyle bir projeyi gerçekleştirmenin yalnızca bir avantajı vardır. Örneğin Yılmaz Güney'le mi çekilecek? Bu karar verildiğinde Anadolu bölgesi film işletmecileri oluk gibi para yağdıracaklardır. Cüneyt Arkın için de aynı avantaj geçerlidir.

Ayhan Işık, Cüneyt Arkın ya da Yılmaz Güney... Onların şöhretleri altında ezilmek istemez Yalaz. Onları kamera arkasından yönetirken, kendi yönetileceğinin farkındadır. Yeşilçam'dan benzer bir örnek vermek gerekirse, hemen Türkan Şoray gelir akla. Birçok yönetmen, Şoray'ın ezici şöhreti altında kalarak, onun kanunlarına boyun eğerek, teslimiyetçi bir yaklaşımla yönettikleri bilinir. Kaldı ki, Yalaz, Lütfi Akad gibi bir ustaya asistanlık yapsa da, ilk filmini çekmeye hazırlanan ve nasıl bir başarı sağlayacağı bilinmeyen çiçeği burnunda yeni bir yönetmen adayıdır sonuçta.

Bu bağlamda bir başka sorun ise, fanatik yerli film seyircisidir. Tutkunu oldukları starları hep aynı kalıp içinde görmeye alışan seyirci, bu kez onları Karaoğlan tiplmesiyle gördüklerinde kabullenecekler midir?... İşte Yalaz, bir Ayhan Işık, bir Cüneyt Arkın ve bir Yılmaz Güney filmi yapmak istemediğinden tuzaklara düşmek istemez. Şansını, bu nedenlerle Yeşilçam'ın eski yüzleriyle değil, kimsenin tanımadığı yeni ve bakir bir yüzle yola çıkacaktır.

Cüneyt Arkın, Karaoğlan'ı oynayabilme hayaliyle, Suat Yalaz'ın kapısını çaldığında olumlu karşılanmaz. Yalaz'ın ünlü oyuncuya yanıtı öylesine açık ve nettir ki, şöyle der:

"Seni oynatmam.. sen, Alain Delon ile Marcello Mastroianni kırması bir adamsın.. Karaoğlan'la uzaktan yakın-

Nihayet bulundu

KARTAL TİBET: Karaoğlan'ı
canlandıracak.

**«Karaoğlan'ı
beyaz perdede
Kartal Tibet
canlandıracak**

*Karaoğlan'ı
oynayacak
Kartal Tibet
olduğunu
açıklayan
gazete kupürü.*

KARTAL TİBET

1939 yılında Ankara'da doğdu. 1950-1953 yılları arasında Ankara Devlet Tiyatrosu Çocuk Bolumu'nde çalıştı. Ankara Devlet Konservatuarı Tiyatro Yüksek Bolumu'nden 1960'da mezun oldu. Aynı yıl Ankara Devlet Tiyatrosu'nda göreve başladı. "Çalgıulu" adlı oyunda oasrol oynadı. 1961-1965 yılları arasında Ankara Meydan Sahnesi'ni kurdu. 15 oyunda oyuncu, yönetmen ve yönetici olarak çalıştı.

1965-1975 yılları arasında Yesilcam'da, 1975'ten sonra yönetmen olarak sinemada 55 film, televizyonda 5 dizi yönetti.

Kartal Tibet 1984'den bu yana Devlet Tiyatroları'nda yönetmen olarak görev yapıyor.

dan ilgin yok..."

1965'te 19 filmde oynayarak yılın rekorunu kıran Yılmaz Güney, "İşte Karaoğlan tam karşında duruyor, daha ne bekliyorsun" dese de Suat Yalaz'ın yanıtı değişmez. Ve "Kral" ünvanlı Ayhan Işık, o ünlü Clark Gable bıyıklarını kesse de hiç olmaz...

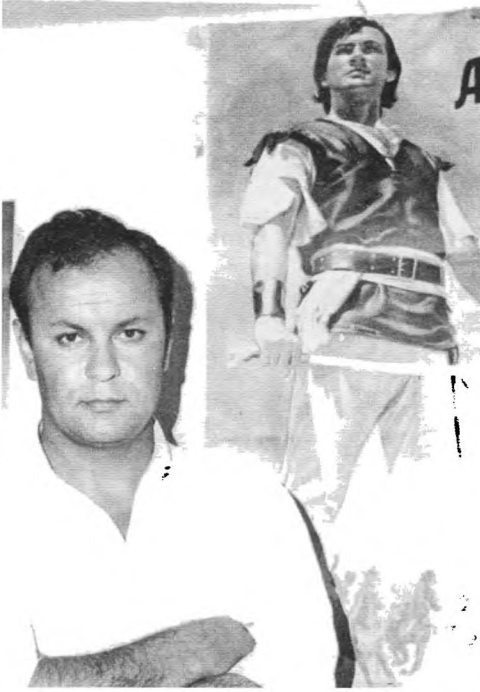
Ya kim olacaktır?

Bu yanıtı, yine 11 Temmuz 1965 tarihli Akşam Gazetesi, "Nihayet bulundu. Karaoğlan'ı beyaz perdede Kartal Tibet canlandırarak", haber başlığıyla verecektir.

Kartal Tibet, Ankaralı, 27 yaşında yakışıklı bir tiyatro oyuncusudur. Önce Ankara Devlet Tiyatrosu'nda, sonra Ankara Meydan Sahnesi'nde... Yoğun bir araştırma ve koşturmaca sonucunda sürpriz bir buluşla ortaya çıkan bu tiyatro sanatçısı, gerçekten de Yalaz'ın çizimleriyle birebir örtüştüğü yüzüyle, Karaoğlan tiplemesine, tartışmasız cuk oturmuştur.

Bu aşama sonrası dikkat çekici beklenti, ilk filminde oynayan Tibet'in nasıl kılıç kullanacağı, nasıl at koşturacağı ve Yalaz'ın da bir ilk film yönetmeni olarak nasıl bir başarı sergileyeceğidir. Bu tür kostümlü, tarihsel fantastik filmlerde

gerçek oyunculuk pek aranmaz.

Ve oyunculuk vurdulu-kırdılı, kılıklı atlamalı - zıplamalı filmlerdeki aksiyon dizisiyle bir tutulamaz.

Tiyatro sahnelerindeki oyunuyla öne çıkan Kartal Tibet, bu kez beyaz perdede şahlanan atıyla, kılıcıyla Robin Hood benzeri, ama Orta Asya Kaplanı olarak, Karaoğlan'ı yaratacaktır. Suat Yalaz da Kartal Tibet'i, ilk filmleri 1965 yapımı, "Altay'dan Gelen Yiğit"le...

Yaratılan yalnızca Kartal Tibet mi?

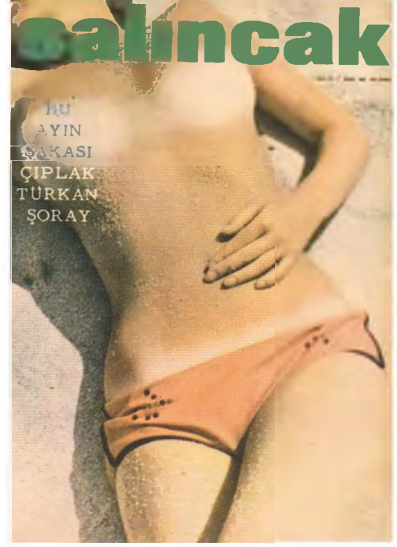
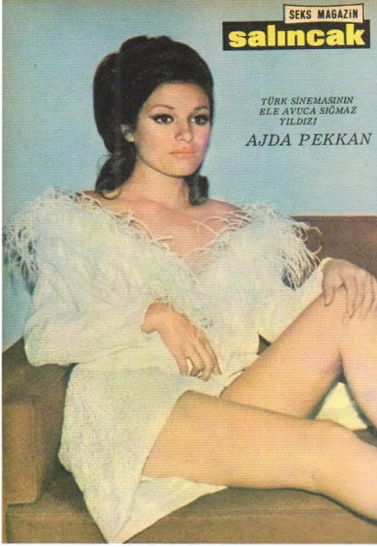
Bu ilk filmden sonra, giderek bir diziye dönüşen Karaoğlan'ın yan karakterlerinden Camoka rolüyle, Danyal Topatan'ın da parlayışı unutulmamalı bu aşamada.

*Suat Yalaz
Karaoğlan
filmi afişi
önünde.*

*Karaoğlan
Camoka'nın
İntikamı adlı
filmde Camoka
rolünde
unutulmaz
bir tip çizen
Danyal
Topatan*

*Kartal Tibet, Ayfer Feray'la
"Karaoğlan" filminde.*

Önce artist olma hevesi, sonra reji asistanlığıyla başlayan sinema tutkusu, Yalaz'ı Yeşilçam'ın ta orta yerine savursa da, bir ayağı Babıali yokuşundadır.

Salıncak Dergisi'nin iki ilgi çekici kapağı

YALAZ'IN ERKEK DERGİSİ SALINCAK

Babıali medyasının ofset baskı tekniğine geçişle 1960'lı yıllarda seks-magazin ağırlıklı bir tür erkek dergileri çıkmaya başlar. 1962'de Muharrem H. Erman'ın çıkardığı "Karnaval", ve Kayhan Türkçü'nün yayınladığı "Hop" dergisi o yıllarda bu türdeki ilk denemeler sayılır. Özellikle de büyük medya kuruluşlarının 1970'lerde Hamdi Simavi'nin "Adam", Ercan Arıklı'nın 100.000 tirajlı "Erkekçe", 1980'lerde uluslar arası üne sahip parlak kuşe kâğıtlı, sansüresiz Playboy (1984), Playmen (1985) ve Penthaus (1991) gibi ortak yayın erkek dergilerinin Türkiye kopyaları henüz yoktur.

Bu boşluktan yararlanan Suat Yalaz 1966'da seks magazin Salıncak adlı bir erkek dergisi çıkarır. Yerli ve yabancı yıldızların seksi pozları ve posterlerinden oluşan dergi, entelektüel bir cinsellik sergiliyor gibi görünse de abazan bir okur kitlesine de

*İlk Karaoğlan
film çekimi
hatırası. Kartal
Tibet, Suat
Yalaz ve Tülin
Elgin, yıl 1965*

*Suat Yalaz
Kartal Tibet'e
rolünü tarif
ediyor.*

yakın plan göz kırpmaktadır. Bizim seks yıldızları ve dışarılıklı "show girls" dergilerinden alınmış modellerin çıplak göğüsleri, toplatılma korkusuyla bantlanmıştır. "Salıncak"ın yayınına, 44 sayı sonra bazı nedenlerle son verilir.

Bir yanda yayıncılık, diğer yanda Karaoğlan sevdasıyla yönetmenlik çalışanlarını iç-içe sürdürecektir. 1966'da "Baybora'nın Oğlu Karaoğlan", 1967'de "Karaoğlan Bizanslı Zorba", "Camoka'nın İntikamı" ve "Karaoğlan Yeşil Ejder" 1968'de "Camoka'nın Dönüşü" ve "Karaoğlan Şeyhin Kızı Samara"yla... Bu sonuncusu "Karaoğlan Şeyhin Kızı"nda kadro değişmiştir. Tibet'in yerine Kuzey Vargın oynar. Yalaz'ın oğlu sekiz yaşlarındaki Kaan Yalaz'da küçük bir rolle kamera karşısına geçer.

Siyah-Beyaz 6 Karaoğlan filminin ardından çekilen bu yedincisinde yine heyecanlıdır Yalaz. Bu heyecanla yeni Karaoğlan'ı Kuzey Vargın için:

"Gerçek Karaoğlan'ı şimdi buldum sanıyorum" diyecektir.

Oysa duygusal bir açıklamadır bu. Birden önleyemediği bir yanılgıya düşmüştür. Başrole cuk oturmasının yanı sıra, seyircinin gözüyle de Kartal Tibet, gerçek Karaoğlan'dır.

Özellikle de ilk Karaoğlan filminin (vizyona girdiğinde izlediğimize ve 51 yıl önceki değerlendirmemize göre içlerinde en iyisidir) çeşitli bölge sinemalarında hasılat rekorları kırmassından sonraki yıllarda Yalaz'la Tibet'in içten içe araları açılmaya doğru yol alacaktır. 1968'de ise yol ayrımının sonuna gelinir. İkilinin yol ayrımına girmelerinin belirgin olarak birkaç nedeni vardır.

Gişe patlaması gerçekleştiren ilk Karaoğlan filminin peşinden Kartal Tibet'in, Suat Yalaz dışında başka bir yapımevine ait, kılıklı kostüme tarihsel projede, "Fatih'in Fedaisi"nde oynamasıdır. Ve bir söyleşi sırasında "Ben sırtımdan kimseyi geçindirmem" demesi, aralarındaki psikolojik sürtüşmeyi giderek tırmandırır. Bu bağlamda önemli sorun, taraflar arasında nasıl bir sözleşme yapıldığıdır. Yapılmışsa, Tibet bu türden bir filmde oynayamaz, diye bir madde yazılı mıdır?... Bırakın böyle ayrıntılı bir maddeyi, taraflar arasında en kaba biçimiyle haklarını savunabilecek bir sözleşme bile yoktur. Ve her şey havadadır. Yalaz'ın bu hatası yüzünden başının nasıl ağrıyacağının

*Karaoğlan
Baybora'nın
Oğlu'nun
setinde.*

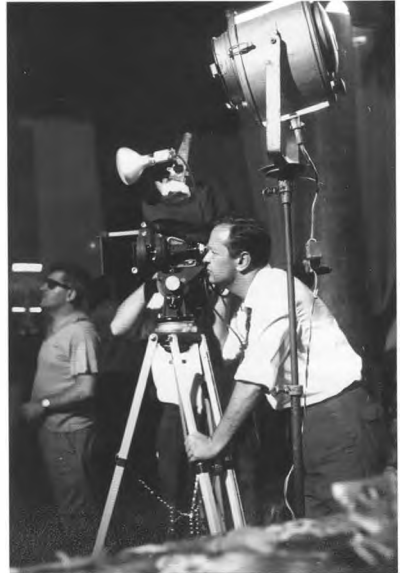

*"Baybora'nın
Oğlu"
Reha Yurdakul
ve Kartal Tibet*

farında değildir. Babıali Yokuşu'nda da benzer olayları birebir yaşadığı, verilen sözlerin tutulmadığını bildiği halde, daha ilk aşamada tuzağa düşmesi iyi niyetinden, masumiyetinden ve tecrübesizliğinden kaynaklansa da, bir süre sonra Yalaz, nasıl geç kaldığının farkına varacaktır. Bilinen o ki, başlangıçta her şey güzeldir. Ya sonraları?...

*Suat Yalaz
kamera
başında*

Zaman geçtikçe kimin nasıl kimlik değiştireceği, kimin nasıl kurtlaşacağı bilinmez ki...

KARAOĞLAN BİR TÜRK PARDAYYAN'I MI?

Bir kuşağın Karaoğlan çizgiromanlarıyla büyüyüp, ardından beyaz perdeye taşınması sonucu taklitlerinin de ortaya çıkması Türk sinemasında kaçınılmazdır. Yeşilçam usulü üstün zeka oyunları ile popüler olmuş süper kahramanlar karşı karşıya getirilir. İşte 1967'de Metin Yılmazbaş'ın yönettiği "Akbulut Mal-koçoğlu ve Karaoğlan'a Karşı" ve 1968'da Fikret Uçak'ın "Tarkan Camoka'ya Karşı" adlı yapımlar birer çakma filmidir. Birincide Tamer Yiğit, ikincisinde Hasan Demirtaş'tır oyuncular. Karaoğlan adı kullanılarak 1969'da çekilen bir diğer film de, Suat Yusuf'un yönettiği, Tark Tibet'in oynadığı "Karaoğlan'ın Kardeşi Sargan-İntikam Fedaisi" dir.

Suat Yalaz'ın "Karaoğlan" filmi Fransız medyasının da ilgisini çekmiştir. Fransa'nın en büyük tirajlı sinema dergisi Cine Monde, "Karaoğlan"ı haber yapıp Kartal Tibet için "Türk Alain Delon'u" derken, Karaoğlan tiplemesini de "Pardayyan"a benzetirler.

Gerçekten öyle midir?...

Fransa Tarihi'nin bir dönemini ve 15. yüzyıl Paris'ini sokak sokak, zengin olaylar dizisi içinde akıcı bir dille anlattığı 10 ciltlik "Pardayyanlar", Michel Zevaco'nun (1860-1918) tüm dünyada en çok okunan nehir romanıdır. Kontlar, kontesler, dükler, markizler, Fransa Kraliçesi Catherine de Medici ve Kral 9. Charles gibi yan karakterlerle, Louvre Sarayı, Bastille zindanları gibi mekânlarıyla... Şövalye dö Pardayyan'ın çevirmeni Cemil Cahit Cem, bu konuda şunları yazar:

*Çakma bir
Karaoğlan filmi
olan
Karaoğlan'ın
Kardeşi
Sargan'ın
setinde yönetmen
Suat Yusuf'la
oyuncu Tark
Tibet*

*Şeyhin Kızı
Samara'da
Kuzey Vargın*

nasıl esinlendiği değil; nasıl çekildiği ve dönemsel olarak kendi toplumuna nasıl uyarlandığıdır.

Tibet'le Yalaz'ın yolları ayrıldığında üzerinde çalışılan "Yüz-başı Kartal" projesi de rafa kaldırılır. Tibet'in oynayacağı bu film için işletmecilerden avans alan Yalaz borçlanmıştı. Zor durumda kalan Yalaz, Fikret Hakan ve Orhan Günşiray'lı "Şeytan Kafesi" adlı filmi çekerek kendini kurtarmaya çalışır. Ve yine Kuzey Vargın'la çekmek zorunda kaldığı Türk-Lübnan-Mısır ortak yapımı "Şeyhin Kızı Samara", Yalaz'ın son Karaoğlan filmidir. İlk renkli filmi de...

PORNOGRAFİK ÇİZİMİN FRANSA'DAKİ "Gİ TORO"SU

Suat Yalaz'ın yönetmenlik tutkusu düş kırıklıklarıyla sona erse de, Fransa macerasıyla Fransa'da 'altın yılları'nı yaşar. Kahramanı Karaoğlan Fransa'ya transfer olmuştur. Yalnız Fransa'ya mı?...

"Fransa, Kuzey Afrika ülkeleri ve Almanya'da "Kebir" başlığıyla yayın şansı bulan Karaoğlan, kırk yılı aşan kariyeri ve zen-

gin macera koleksiyonuyla Türkiye'deki en geniş macera hacmine sahip çizgiroman başlıklarından biridir." diye yazar Hakan Alpin.

1971'de "Kebir" adıyla yayına giren Karaoglan dizisinin bir adı da "Cihan-gor"dir. Kebir ve Cihan-gor adıyla Fransa'da yayınlanan bu çizgi roman dergileri, Suat Yalaz imzasını taşır.

Yalaz'ın "Gi Toro" takma adına gelince; en cüretkar ve sansürsüz olarak çizdiği albüm dergiler "Gi Toro" imzasıyla yayınlanır. Yalaz'ın Fransa'da başka takma isim-

leri de vardır. "Sadissimo" adlı cep-çizgiroman dizisinde Mayden-Toro, "Satarella" da ise Jimmy Toro adını kullanır. 1978-1980 yılları arasında yayınlanan "Super-Flic" ve 1979-1982 dönemindeki "Ema-Anna", Yalaz'ın pornografik çizgiroman dizisidir.

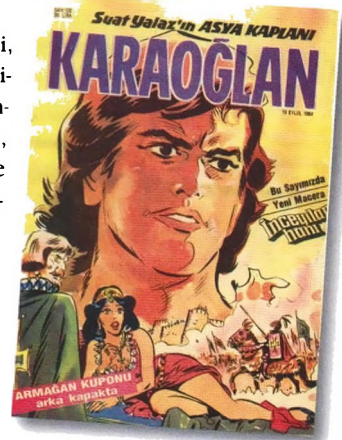
Ve Suat Yalaz erotizmi konusunda da şu şaptamayı yapar, Levent Canteke:

"Karaoglan'ın 'İnceyılan Hanı' adlı serüveni, Türk çizgi romanının en erotik öykülerinden biridir. Erkeğe tecavüz, cinsel açlık, nemfoman-yaklığa dönüşen cinsel saldırı, lezbiyen ilişki, kabustan uyanan kadını seksle sakinleştirme gibi hayli tepki çekebilecek trükler içeriyordu."

Suat Yalaz'ın, Gi Toro gibi çeşitli takma adla-nyla Fransa'da çizdiklerinin ise erotizmin sınırlarını aşarak, cinsel tecavüz ve sadizme yönelik kareleriyle, Eric Stanton gibi pornografiye kayan bir yol izlediği görülüyordu. Ama yine de Fransız

Renklendirilen Karaoglan çizgiromanlarından örnekler

Fransız araştırmacı Henri Filippini'nin hazırladığı Erotik Çizgiroman Ansiklopedisi'nde bir Türk Suat Yalaz'da "Gi Toro" takma adıyla yer alıyor. (sayfa 37)

GI TORO

Pseudonyme de Suat Yalaz

Dessinateur

1932 • Turquie

Sous cet étrange pseudonyme et parfois sous celui de Jimmy Toro se dissimule le dessinateur turc Suat Yalaz. Né en 1932 près d'Ankara, il débute comme caricaturiste.

Il aborde la bande dessinée en 1955 avec la création de KARAOGLAN, son personnage fétiche dont les aventures paraissent dans un grand quotidien turc. Il réalise sept longs métrages à partir de ce héros très populaire en Turquie.

En 1970, il gagne la France où il crée diverses séries pour la Société Française de Presse Illustrée "Kébir", version française de "Karaoglan", "Ringo", western à l'italienne

repris ensuite sous le nom de "Sony"

À partir de 1978 il débute une carrière de dessinateur érotique sous le pseudonyme Gi Toro.

Pendant

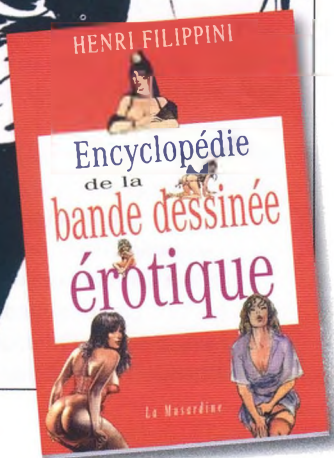
près de dix ans

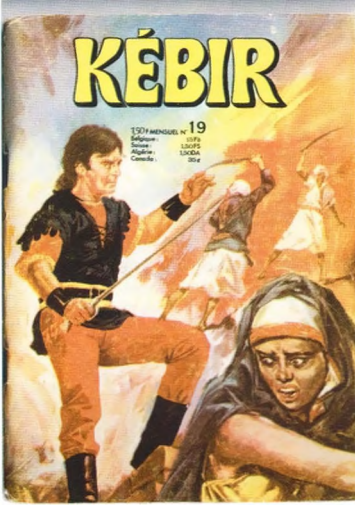
il anime plusieurs séries pour Editora puis SPS. ANNA, EMMA, LADY LOVE, SATARELLA, SYLVIA, sont quelques-unes des filles campées par Gi Toro, ainsi que le privé PAR MAGNUM. Une production-fleuve oblige Gi Toro à simplifier ses dessins, mais l'ensemble demeure intéressant.

Ses œuvres érotiques sont publiées par plusieurs titres évocateurs dont *African Love*, *Futarella*, *Eros BD*, *Sex Négros*, *Super Flic*, etc.

En 1986 Suat Yalaz réalise des bandes dessinées plus sages, poursuivant sa carrière dans la presse turque et campant "Biggi" pour l'Allemagne.

Il est aussi l'auteur d'un "Coran" en bande dessinée, témoignant de la diversité de son travail dans un domaine où son trait dynamique fait merveille.

araştırmacı yazar Henri Flippini, 1997’de yayınladığı Encyclopedie de la Bande Dessinee Erotique “Erotik Çizgiroman Ansiklopedisi”nde yer alıyordu. Horacio Altuna (Arjantinli), Guido Chepax (İtalyan), Milo Manara (İtalyan), Eric Stanton (Amerikalı), Paolo Eleuteri-Serpieri (İtalyan) ve John Willie (İngiliz) gibi uluslararası isimlerin yanında Gi Toro takma adıyla yer alan ilk Türk çizgiroman sanatçısıydı. Ve kullanılan bu takma ad, “Baybora’nın Oğlu” çizgiromandaki yan karakter “Toro”dan kaynaklanmaktadır. “Toro”, Baybora’nın büyüttüğü ve oğlu olarak yetiştirdiği bir tiptedir. Aslında “Toro”, “Boğa” anlamına gelen İspanyolca bir isimdir.

Altın Yıllarını yaşadığı Paris’e yerleşen ve bir Türk çizeri olarak Fransızların bağrına bastığı Yalaz, Montparnesse Bulvarı’nın karşı yakasında bulunan bir binada, Cafe Selent altındaki daireyi kiralarak oluşturduğu ekibiyle çizgiroman üretimine başlar. Hızlı bir tempo içinde yayınına 7 yıl sürdürdüğü “Kebir”i bu ofiste yazıp çizer.

Yalaz’ın yine rahatı yoktur. Ertem Eğilmez’den kurtuluşu da... Bir bela gibi peşindedir. Ve bu kez ortağı Nahit Ataman’ı yeni bir iş anlaşması yapması için Paris’e gönderir. Ataman Yalaz’ı Hürriyet Gazetesi Paris muhabiri Gökşin Sipahioğlu ‘nun

*Fransa’da
yayınlanan
Suat Yalaz
imzalı
çizgiromanlar
Kebir ve Sony*

*Fransa'da
yayınlanan
Suat Yalaz'ın
erotik
çizgiromanları
Anna ve
Sadissimo*

basın bürosunda bulur:

“Suatcığım biz çok zengin olduk” diye söze başlar. Ataman şöyle devam eder: Biz Karaoğlu'nı çekmek istiyoruz. Telif ücreti olarak ne istiyorsun. Onu sormaya geldim....Biz bu yılın programına koyduk, çekmeye mecburuz...”

Yalaz biraz şaşkın, ama eski dostu Ertem Eğilmez aracılığıyla gelen bu teklif karşısında oldukça dirençlidir. Hemen yanıtlar:

“Yarım milyon isterim.”

Bu kez Ataman şaşkındır:

“Suatcığım ciddi olalım... Tarkan için Sezgin Burak'a 15 bin ödedik, der.

Hele Karaoğlu'nı Kartal Tibet'in oynayacağını öğrenince ipler iyice kopar. Artık Arzu Film Şirketi adına çekilmesi imkânsızdır. Yalaz çileden çıkmıştır. Çekim izni alamayan Ataman, eli boş olarak Türkiye'ye döner.

Yıl 1972...

Arzu Film Şirketi, Karaoğlu filmini çekmeye başladığında Suat Yalaz Fransa'dadır. Bir süre sonra “Karaoğlu Geliyor” adıyla vizyona girer. Filmin yönetmeni Mehmet Aslan'dır. Ve bu sekizinci son Karaoğlu'nı yine kartal Tibet canlandırır. Sözleşmesiz, izinsiz çekilen ve davası beş yıl süren bir korsan film

olarak tarihe geçer "Karaoğlan Geliyor".

Gerçekte bu tür bir olay, Yeşilçam'ın o yılları için bir ilk sayılmaz. Bu konunun çok sayıda örnekleri vardır. Kaldı ki, 10 Aralık 1951 tarih ve 7981 sayılı "Fikir ve Sanat Eserleri koruma Kanunu"nun 13. maddesinde şu satırlar yer alır:

"Fikir ve sanat eserleri üzerinde sahiplerinin mali ve manevi menfaatleri, bu kanun dairesinde himaye görür."

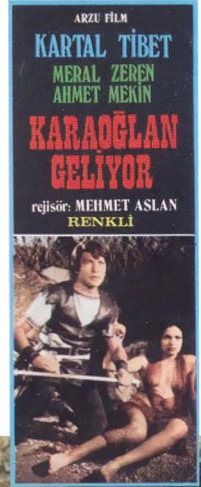
Ancak o yıllarda 13. maddenin ciddi anlamda caydırıcı bir işlevi olmadığı gibi hak arama bilinci de henüz oluşmamıştır. Yani her şey kıran kıranadır Yeşilçam'da...

Yerli film yapımcılarının özellikle de 1960'lı yıllarda Amerikan filmlerinin 16 mm'lik kopyalarını izleyip, öykülerini, sahnelerini, trüklerini aralarında nasıl paylaştıklarını ve yabancı plaklardan yürüttükleri müziklerine kadar nasıl çaldıklarını belgeleriyle, "Türk Sinemasında Kleptomani" başlığıyla Ses Dergisi'nde iki kez yazmıştım.

Suat Yalaz da, yıllar sonra bu konuda canı yananlar arasındaydı. Ama o, hakkını aramasını bilmiş, uzatmalı belalı Ertem Eğilmez'in üzerine giderek önlenemez bir inatlaşma sonucu, geçmiş yılların hesabıyla birlikte, bu kıran kırana geçen dövüşün rövanşını almış oluyordu. Yalaz, bu konuda şöyle diyecekti:

"Benim yurtdışında olmamı fırsat bilip, korsan film yaptılar. Kartal Tibet benim çizdiğim Karaoğlan filmlerinde kendisine giydirdiğim gysileri, kurt başlı kılıcı kuşanıp bu filmde oynadı. Arzu Film aleyhine açtığım davayı kazandım. Ertem üç kez mahkûm oldu, üç kez tazminat ödedi bana. Kartal için yapacak bir şey yoktu."

Dava konusu olan "Karaoğlan Geliyor, Cengiz Hanın Hazine"nde Kartal Tibet ve Meral Zeren

*Yandım Ali'nin
Kanal Seferi
macerası
albümü*

YAKIN TARİHİMİZE DÖNÜŞÜ VE "YANDIM ALI"...

Yalaz, birbiri ardına aldığı bu darbelerin ardından, kafasındaki yeni kahramanları çizgiromana uyarlayarak yaşamını sürdürecektir. Nasıl olsa ebedi kahramanı Karaoğlu'nın daha önceki yıllarda çıkmış eski maceraları, çeşitli yayın kuruluşları tarafından tekrar yayınlanacaktır. Bazıları haftalık dergi formatında, bazıları aylık albüm olarak... Aynı doğrultuda günlük gazetelerdeki çalışmalarını, kesintisiz sürdürmeye çalışarak "Karaoğlu", hayatında hep varolacaktır...

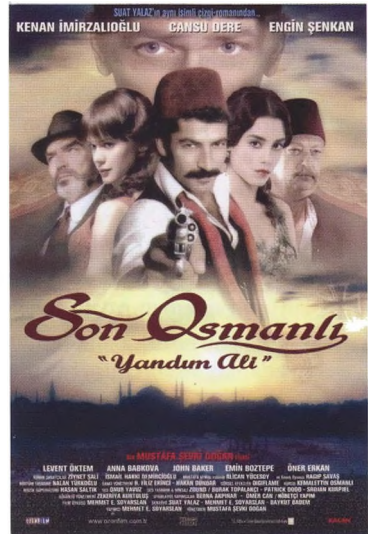
Yalaz, 1990'lı yılların başlarında bu kez, yakın tarihimize doğru kucak açarak "Enver Paşa Efsanesi" ve "Atatürk'e Suikastler" başlıklı çizgiromanlarla kendini yenilemeye çalışacaktı. Ardından "Çerkez Ethem Olayı", "Topal Osman" derken, Sabah Gazetesi'nde yayınlanmaya başlayan ve bir işgal yılları kahramanı olan "Son Osmanlı Yandım Ali"yi gündeme getirecektir.

Vasilisiya gibi Bizans dilberlerini, Ulliman gibi çöl sultanlarını okura tanıştırmaktan bıkan, Bizans dekorlarıyla, Orta Asya bozkırlarında yıllarca dolaşmaktan yorgunlaşan Suat Yalaz, "Yandım Ali" çizimleriyle sinema dünyamızın da ilgisini çeker. Bu konuda ilk teklif yapımcı Abdullah Oğuz'dan gelir. TV dizisi olarak çekilmesi planlanan "Son Osmanlı Yandım Ali" Kanal D'de gösterime girecektir. Ne var ki, Abdullah Oğuz'la Suat Yalaz'ın el sıkışmalarına karşın bu proje gerçekleşmez.

Kısmet değilmiş...

El sıkışıp, sözleşmelerin ya-

*"Son Osmanlı
Yandım Ali"
filminin afişi*

pıldığı, hatta basına tanıtım kokteyllerinin düzenlendiği halde yarım kalan ve de nedenleri ne olursa olsun çok sayıda çekilemeyen film vardır Türk Sineması tarihinde. “Son Osmanlı Yandım Ali” ise, bu kez bir sinema filmi formatında, çekimi ancak 2007’de gerçek-

*Kenan
İmirzalıoğlu
“Son Osmanlı
Yandım Ali”
filminde*

leştirerek seyirciyle buluşabilen örneklerden biridir. Yalaz’ın senaryosunu yazdığı “Son Osmanlı Yandım Ali”yi, yapımcı Mehmet Soyaslan adına Mustafa Şevki Doğan yönetir. Ve Doğan’ın da ilk sinema filmidir.

Son dönem yeni Türk Sineması’nın en öne çıkan jönü uzun boylu, ince yapılı, kısıp bakışlı, kısıp gülüşlü Kenan İmirzalıoğlu oynar “Son Osmanlı Yandım Ali”yi. Bıçkın bir Osmanlı tiplmesi için, kuşkusuz isabetli bir seçimdir bu. Ve gerçekten Yalaz’ın “Yandım Ali” çizimleriyle, beyaz perdeye yansıyan İmirzalıoğlu tiplmesinin birbirleriyle örtüştükleri görülür. Bir ilk yönetmenlik denemesi olması nedeniyle bazı acemilikler içerse de “Yandım Ali” iş yapar. Bir milyonu aşan (1.087.209) seyirciyle gişe açısından 2007 yılının en başarılı filmleri arasındadır.

VE “KARAOĞLAN EFSANESİ”NİN SİNEMADAKİ SON YILLARI...

Yalaz’ın efsanevi, fetiş çizgiroman kahramanı “Karaoğlan”ının sinemamızdaki son yıllarına gelince, sonuç bir düş kırıklığıdır. Onu en popüler yıllarında kimler sinemaya uyarlamak istememiştir ki... Aralarında Sinan Çetin de vardır. Çekmek istediği Karaoğlan’ın “Fırat’ın Sahipleri” adlı serüvenidir. Yalaz’la sözlü bir anlaşma yapmalarına karşın, diğerleri gibi her şey düşlerde kalır nedense...

Devlet Televizyonu TRT bile Karaoğlan’ın talipleri arasın-

daydı. TRT'nin drama bölümü yöneticileri Paris'e kadar gidip, Yalaz'la el sıkışarak aralarında sözlü bir sözleşme yapmışlardır. Karaoğlan, ilk aşamada 13 bölümlük bir dizi olarak çekilecekti. Yalaz'da dizinin süpervizörlüğünü üstlenecekti. Bu da öncekiler gibi suya yazılmış bir proje olmanın ötesine geçemeyecekti yazık ki...

2002'de bu kez yapımcı Abdullah Oğuz devrededir. "Son Osmanlı Yandım Ali"yi programından çıkarır. "Karaoğlan" daha ağır basmıştır. Karaoğlan'ı bir TV dizisine dönüştürecek. Tüm hazırlıklar yapılır. Senaryosunu Suat Yalaz yazar. Çekimler Afyon'da başlar. İlk iki bölüm Abdullah Oğuz tarafından çekilir. Sonra Ahmet Yurdakul çekimlere devam eder. Kanal D'de gösterime giren dizinin Karaoğlan'ı Kaan Urgancıoğlu adlı yeni ve genç bir oyuncudur.

Ne var ki, dizinin ilk üç bölümü gösterime girince, Suat Yalaz neredeyse saçını başını yolacaktı. Dizinin Karaoğlan'ı Yalaz'a ait bir Karaoğlan olmadığı gibi, onunla büyüyen hayranlarının da kahramanı değildi. Ve televizyon aracılığıyla tanışan yeni ve genç seyirci kuşağının da etkilendiği söyle-nemezdi. Yalaz'a göre:

"Akıl almaz bir beceriksizlikle tanınmaz hale getirilip, bütün Karaoğlan hayranlarını hayal kırıklığına uğratmış-lardı."

Bu düş kırıklığından sonra yeni bir karar alınır. Önce-likle nerelerde hata yapıldığı saptanıp tekrar çekilecektir Karaoğlan.

"O fiyasko dizinin yeniden çekilmiş birinci bölümünü de yayınladılar. Gelgelelim gerisi gelmedi. İyi ki, öteki bölümleri göstermediler. Gösterim 40 küsur yıllık Karaoğlan efsanesine indirilmiş bir balyoz darbesi olacaktı... Ekran-larda gözükken, onun at uşağı ya da şamar oğlanı gibi arka-sından gelen bir çelimsiz Karaoğlan, figüranlıktan öteye gidememiş bir Bayırgülü, dizi boyunca yerlerde sürüklen-en Camoka...", diyen Yalaz, 'hüsran'a uğramaktan kurtu-lamaz. Ve Karaoğlan dizisi de yayından kaldırılır.

Yıl 2013...

Aslında herkesten önce bir Karaoğlan filmi çekebilmek için fırsat kollayarak sessizce bekleyen biri vardır ki... O,

gerçekten tam bir Karaoğlan sevdalıdır. Ve 15 yıllık bir hayali olan bu genç kuşak yönetmenlerinden Kudret Sabancı'dır. Suat Yalaz'ın da sıkı dostlarından biridir. Yalaz'ı Lal kitap sahipleri Ayşe-Bahadır Zaimoğlu çiftine götürüp tanıştıran ve Karaoğlan'ı yeni biçimiyle aylık çizgiroman formatında yayınlamasına aracılık eden de Sabancı'dır.

İlk uzun metrajlı ve ödüllü sinema filmini 1998'de (Laleli'de Bir Azize) çeken Sabancı'nın, bu 15 yıllık hayali gerçekleşirse Karaoğlan, ikinci sinema filmi olacaktır. Ve 15 yıllık bir bekle-yiştikten sonra gerçekleşir de. Bu 2013 yapımı yeni ve son Karaoğlan filminin yapımcısı Erol Avcı'dır. Bu dokuzuncu filmin Karaoğlan'ı da Volkan Keskin...

Suat Yalaz'ın yazdığı senaryo "Kulbakay'ın Mezarı" adlı bir Karaoğlan macerasından kaynaklanır. Artık tüm umutlar Kudret Sabancı'dadır. Özellikle de fanatik, eski Karaoğlan hayranları, bu sinema versiyonunu beyaz perdede izlemek için, heyecanlı bir bekleyiş içindedirler. Ne var ki, Karaoğlan vizyona girdiğinde sonuç, sinemasal açıdan hiç beklenildiği gibi değildir. Bir Kudret Sabancı uyarlaması olarak da...

Yapımcısı Erol Avcı'nın, tarihi kostüme bir dönem filmi için yeteriyle parasal imkânlar sağlamasına karşın, Karaoğlan'ın gişede beklenen başarıyı sağlayamaması oldukça düşündürücüdür. 2013'de vizyona giren 86 yerli filmin 27'inci sırasında yer alan Karaoğlan gibi kült bir projeyi, toplam 134.606 kişi izlemiştir. Ve kaldı ki, o yüzbinlik seyircinin büyük bir bölümü eski Karaoğlan'cılardır kuşkusuz. Şu bir gerçek ki, günümüzün yerli film seyircisinin ilgisini çekemediği gibi, merak nedeniyle izleyenleri de etkisi altına alamadığıdır.

Oysa Sabancı'nın iyi niyetli beklentisine göre, toplam seyirci sayısının 8 ya da 12 milyona ulaşmasıydı. Ve okul çocukları da Karaoğlan'ı kitleler halinde izleyeceklerdi. Tüm bu hesaplar, bir yıl önce "Fetih 1453" (Faruk Aksoy) adlı tarihi filmin 7 milyona yaklaşık seyirci sayısı ile son 26 yılın gişe rekorunu kırması üzerine yapılmış, ama bu beklenti bir düş bozumuyla sonuçlanmıştı.

Suat Yalaz'ın iddiasına göre, bu son Karaoğlan uyarlamasında da devre dışı kalmıştır. Kudret Sabancı, Yalaz'ın senaryosunu yazdığı "Karaoğlan Kulbakay'ın Mezarı" yerine kendi

Suat Yalaz,
Kudret Sabancı
ve Volkan
Keskin ile.

öyküsünü sinemalaştırmıştır. Yani kafasındaki Karaoğlan'ı, kafasındaki filmi çekmiştir.

Sabancı, Yalaz'ın senaryosuna sadık kalarak, onun Karaoğlan'ını çekti diyelim. Sonuç ne olacaktı?.. Sabancı'nın çektiği kendi Karaoğlan filmine baktığımızda ne değişecekti ki?...

Günümüz dijital teknolojisinden yararlanılarak, süper prodüksiyon benzeri bir çalışmayla çekilen ve kimi sahneleri bilgisayar destekli "Karaoğlan" onca emeğe karşın amacına

ulaştığı söylenemezdi. Bir Karaoğlan duyarlılığından ve doğallığından yoksundu. Kale burçlarında kılıç sallayıp uçma fantezileri içeren bir Cüneyt Arkın filmiydi sanki.

Yıllar sonra yeniden sinemaya uyarlanan filmin, 1960'larda teknik imkânsızlıklarla çekilen siyah-beyaz Karaoğlan'larla karşılaştırıldığında, bu yeni versiyonun öne çıkan tek üstünlüğü teknolojisiydi. Ama yine de kimi sahneler, örneğin kale görüntüleri mukavvadan yapılmış bir imitasyon gibi duruyordu. Hele, kale burçlarından atlanan, atılan o bebekli sahne, ne kadar inandırıcıydı ki?...

Çalık gibi yan tiplerin de yerine oturup oturmadığı tartışmaya açıldı. Karaoğlan rolündeki Volkan Keskin'in ilk başlarda Tatarımsı yakın plan yüzüyle karizmatik bir görüntü vermesine karşın, sonraları bir çözülme başlıyordu. Destansı bir atmosfer taşıyan köy ve oba kuruluş sahneleri ise filmin en gözele çekici bölümleriydi. Kostüm tasarımları da yenilikçi bir bakış açısının ürünleri sayılabilirdi. Ancak Karaoğlan'ı tanımayan çok genç bir ekibin yazdığı senaryo, profesyonellikten öylesine uzaktı ki... Yazım denetiminin başında Kudret Sabancı gibi bir Karaoğlan sevdalısının olduğu halde. Şaşırtıcı olan da buydu gerçekten...

Bütün bunlardan sonra unutulmuş asıl temel bir gerçek vardı ki, üzerinde durulmuyor, hiç önemsenmiyor. Tekrarlandığında ise ister istemez 'çuvallanıyor'du. Neydi bu gerçek?... Önce sinemasal bir deyimle açıklarsak "remake", yani eski çekilmiş bir filmin, öykünün, eserin veya kahramanın yeniden çekilmesi... Ne gişede, ne de sinemasal açıdan seyirciyi etkilemeyen, sıradan bir filmin yeni versiyonu değil, halka mal olmuş bir filmi yeniden çekmek riskli bir iştir. Ve 'çuvallama' deyimini de, bu tür popülizme dayalı filmler veya başyapıtlar için kullanıyoruz.

Dünya sineması örneklerine geçsek. Rekor sayıda Tarzan filmi çekilmiştir çeşitli oyuncularla. Ama akılda kalan Johnny Weismuller'dir yalnızca. Robin Hood deyince, Erol Flynn'dan başkası düşünülebilir mi?

Toplumsal bir etkiye dayalı bu fetiş tutkular, bizim sinemamız, bizim seyircimiz için de geçerlidir. Özellikle de fanatik yerli film seyircisi, kahramanını nasıl sevmişse, nasıl bir karakter, nasıl bir tiplendirme içinde görmüşse, onu hep aynı gözle gör-

*Karaoğlan
filmi
haberini
yapan gazete
kupürü*

MÜGE BOZ

ÇEKİMDE HATA YAPAN 10 ŞINAV ÇEKİYOR!

Bu tip filmlerde mesaberi yok
Bence çekim yaparken, filmin e alış-
tım diye çekim öncesi prıvaları bile
güneşin altında yapar. Başta zordu
ama sonradan alıştık. Çekimlerde
yanlış bir hareket yapıldığında
ceza olarak 10 sınav çekiyoruz.
Ben de bu cezadan habersizdim,
yanlış yaparsam ölmekle tehdit
çekiyorum.

**KUDRET
SABANCI**

BU FİLM 15 YILLIK HAYALİMDİ

"Karaoğlan", Türkiye'nin en önemli
markalarından biri. Çok sıcak, çok samimi...
Suat Yalaz çok güzel bir karakter yaratmış,
biz de onu beyazperdeye aktarıyoruz. Zaten
bu 15 yıldır hayata geçirmenin hayalini
kurdüğüm bir işti. Ciddi bir prodüksiyon
gerekirdiği için bugüne kadar bekledim. Ve
zamanı geldi. Filmde yapılmaması pek çok şey
deneyeceğiz. En basiti, üç tane 10 bin kişilik
ordu birbirine girecek. Bilgisayar desteği
çok olacak tabii... Tüm detayları düşündük,
herkesi birleştirecek bir ekip. Fikrasyonu Güllü
bütün oyunculara birincilik eğitimi verdik.

mek için kendini koşullandırmıştır. Oysa her karakteri, her tip-
lemeyi yetenekleri ölçüsünde oynayabilen sanatçı gerçek
oyuncudur. Ve toplumun 'ikon'laştırdığı bir oyuncunun sürekli
aynı rolü 'tek tip' olarak sürdürmesi, ileride bazı sakıncalar do-
ğuracağını düşünemeyecek kadar da bencildir yerli film seyir-
cisi...

İşte bu koşullandırmalar nedeniyle, seyirci ne Kaan Urgan-
cıoğlu'nu, ne de Volkan Keskin'i kabullenemediği bir gerçek-
tir. 1965 yılındaki Yalaz'ın ilk Karaoğlan'ından Kudret
Sabancı'nın 2013 yapımı Karaoğlan'ına dek 48 yıl geçtiği halde

Kartal Tibet etkisinden kurtulmadığı da bir başka gerçektir. Elbette o siyah-beyaz Karaoğlan filmleri iş yapmıştır. Ancak Tibet'in Karaoğlanlarını izleyen toplam seyirci sayıları konusunda sağlıklı bilgi vermek imkânsızdır. O yılların gazete ve dergilerinde "Yılın En çok İş Yapan 10 Filmi" başlığıyla çıkan haberler de birebir gerçeği yansıtmaz.

O yıllarda, özellikle de taşra sinemalarında gösterime giren filmlerin haftalık ya da aylık toplam gişe hasılatları, kesilen bilet sayıları kuşkuludur. Her tür denetimden yoksun ve ekonomik çıkarların ağır bastığı bu hileli uygulamalar, doğru dürüst sayılara ulaşılmasına hep engel olmuştur. Bir örnek vermek gerekirse o yıllarda, öyle bir sinema müdürü tanıyordum ki, filmlerin 21.15

(suare) gösterimi başlarken, gişede toplanan hasılatın bir bölümünü cebe indirerek, avane- siyle birlikte her gece pavyonlara gidip, sabahlara dek konsomatris kadınlarla keyif sürdüğünü hatırlıyorum.

Kaldı ki, 1960'lar Türk Sinema Tarihi'nin de her alanda "altın yıllar" ıdır. Ve o döneme ait İstanbul Belediyesi'nden alınan şaşırtıcı, ilginç sayısal bir belgeye baktığımızda, yalnızca 1965-1968 yılları arasında vizyona giren Karaoğlan filmleri değil, hemen hemen birçok yerli yapımın da yabancı filmlerle birlikte iş yaptığı ortaya çıkar.

1967 yılında yerli ve yabancı film olmak üzere 50.603.000, yani 50 milyonu aşan seyirci sinemaya gitmiştir. Asıl şaşırtıcı olan, bu sayının yalnız İstanbul sınırları içindeki sinema salonlarını kapsamasıdır. Ve düşünebiliyor musunuz ki, 1967 yılında İstanbul'un toplam nüfus sayısı da 1.890.000 kişi civarındadır. O yıl çekilen yerli film sayısı da 214'dür.

*Karaoğlan
adına
bastırılan
hatıra pulları*

*Karaoğlan ve
Sony Ringo
anısı için
yapılan
anahtarlık
objeleri.*

Türk Sineması Tarihi'nde, tüm Türkiye sınırları içindeki sinema salonlarında vizyona giren yerli ve yabancı filmlerin haftalık, aylık ve yıllık seyirci sayılarına, gişe hasılatlarına dek en doğru biçimiyle ulaşmak 1988 yılında gerçekleşmiştir. 28 yıl önce UIP-United International Pictures ve WB-Warner Bross gibi 'Amerikan majörleri' olarak tanımlanan uluslararası dev şirketlerin Türkiye'de örgütlenip, yerli yapımların da dağıtımını üstlenmesiyle tüm sayısal veriler ilk kez denetim altına alınmıştır. Bugün de bizim yerli dağıtım ve işletmelerimiz aynı sorumlulukla işlevlerini sürdürmektedirler.

Şimdi bütün bunlardan sonra, bir soru:

Suat Yalaz'ın o siyah-beyaz Karaoğlan filmlerini, yıllar yıllar önceki değerlendirmelerle değil de, yeni bir bakış açısıyla tekrar izlemek ve yeniden değerlendirmek istendiğinde ne olacak?..

O yedi Karaoğlan filminin ikisi hiç yok ki. 1967 yapımı "Karaoğlan Yeşil Ejder", kayıp filmler arasında. Araplarla ortaklaşa

çektığı “Karaoğlan Şeyhin Kızı Samara”nın negatifleri de o ülkede kalıp kaybolmuş. Geride kalan 5 Karaoğlan filmi de bugüne dek onarılmadığına göre, o ferî kaçmış eski kopyalarından yeni bir değerlendirme için gönül rahatlığıyla nasıl izlenecektir ki.

Korumaya alınmamak, sahiplenmemek, arşivlememek, Türk Sineması’nın yıllardır süren ortak kaderi bu. “Karaoğlan efsanesi” zamanla yarışsa da, yara almaktan bir türlü kurtulamayacak demek ki...

*Suat Yalaz
ve eşi,
Agâh Özgüç
ile birlikte.*

Meraklısına Notlar :

Sibel Göksel (1938-1992), Abdullah Ziya Kozanoğlu (1906-1966), Ekrem Bora (1932-2012), Ratip Tahir Burak (1904-1976), Tahsin Demiray (1903-1971), Ertem Eğilmez (1929-1989), Burhan Bolan (1926-2004), Halit Refiğ (1934-2009), Atıf Yılmaz (1926-2006), Cemil Cahit Cem (1909-1958), Sezgin Burak (1935-1978), Ayhan Işık (1926-1979), Lütfi Ö.

Akad (1916-2011) ve Orhan Günşiray (1928-2008) yaşamlarını yitirdiler.

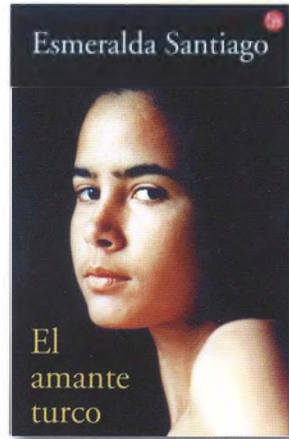
Kaynakça :

- *Yıldız Dergisi*, sy:14, 28 Mart 1953
- Yusuf Ziya Ortaç, *Bizim Yokuş*, sh:286-287, Akbaba yay, 1966
- Levent Cantek, Türkiye'de Çizgiroman, sh: 154-160, 179, İletişim yay, 1996
- Abdullah Ziya Kozanoğlu, *Kızıl Tuğ*, sh: 222-223, Türkiye, yay, 1942
- Abdullah Ziya Kozanoğlu, *Kızıl Tuğ Nasıl Yazıldı? Kızıl Tuğ* kitabının önsözü, sh: 3-4, Türkiye, yay, 1942
- Hakan Alpin, *Çizgi Roman Ansiklopedisi*, sh: sh:323-324, İnkilap kitabevi, 2004
- Levent Cantek, *Erotik ve Milliyetçi Bir İkon: Karaoğlan*, sh:222, Oğlak yay, 2003
- Suat Yalaz, *Alamut Kalesi*, Aylık Çizgi Roman Dergisi, sy:40, Lal Kitap,2005
- *Pazar Dergisi*, sy:624, 6 Ekim 1968
- Mişel Zevaco. *Pardayyan'ın Aşkı*, Cemil Cahit Cem'in önsözünden, Güven yay, 1945
- Henri Flippini, *Encyclopedie de la Bande Dessinee Erotique*, sh: 150-151 La Mardine yay. Paris 1997
- Ağâh Özgüç, Türk Sineması'nda Kleptomani, *Ses Dergisi*, sy: 53, 25 Aralık 1964 ve 22 Mayıs 1965
- Ağâh Özgüç, *Türk Sineması'nda Cinselliğin Tarihi*, Türk Sineması'nda Yabancı Etkiler ve Cinsellik, sh:270, PMP Basın Yay, 2006
- Ali Can Sekmeç, *Türk Televizyon Dizileri 1974-2011*, sh:25, Antalya Film Festivali Kültür ve Sanat Vakfı yay, 2012
- Suat Yalaz, *Karaoğlan Kanlı Saltanat*, Aylık Çizgi Roman Dergisi, sy:16, Lal Kitap, Ekim 2005
- Ağâh Özgüç, *Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü 1914-2014*, sh:1000, T.C. Kültür Bakanlığı yay, Ekim 2014
- Ağâh Özgüç, *Türk Filmleri Kataloğu - Türk Sinemasının "Bütün Zamanlar" Yanlışı*, sh:16-18, Horizon yay, 2010

Tek Filmle Tarihe Geçen Bir Macera Adamı: Ulvi Doğan...

"Onun hakkında fazla bir şey bilmiyordum. Türk'tü, Bloomingdale's Mağazası'ndan bir sokak ötede, lüks bir apartman dairesinde tek başına oturuyordu ve çok şık, özenle dikilmiş pahalı takım elbiseler giyyordu. Birçok yer gezip görmüştü. Dünyanın dört bir yanında dostları vardı. Türkçe dışında Almanca'yı ve Fransızca'yı da ana dili gibi konuşuyordu. 1964 Berlin Uluslararası Film Festivali'nde Susuz Yaz filmiyle Altın Ayı Ödülü'nü kazanmıştı. Susuz Yaz Türkiye'de çekilen siyah beyaz filmi ve bunu Amerika'da gösterime sokmak için çırpınıyordu."

Onbir kez doğum yapan Puerto Rico'lu bir kadının kızı ve sahne sanatları lisesi öğrencisi. "Aşık Olduğum Adam" dediği Ulvi Doğan'ı böyle tanıtıyordu. Anılarını yazdığı "*The Turkish Lover*" (Türk Sevgili) adıyla Amerika'da yayınlanan kitabında. Bu aşk uğruna annesi Ramona'yı bir mektup yazarak evini terk edip, Ulvi Doğan'ın peşine takıldığı Latin güzeli genç kızın, Esmeralda Santiago'ydu adı. Puerto Rico'nun varoşlarından kopup, Brooklyn gecekonduarında büyümüştü. Uzun saçlı, iri göğüslü, geniş kalçalı, tipik bir taşra güzeliydi Esmeralda. Ulvi Doğan, ona "Çikita" (Chiquita) adını takmıştı.

Ve ilk kez New York'da tanışmışlardı. Aralarında yaş farkı olsa da önemli değildi Esmeralda için. Nasıl olsa birlikte yaşa-

*Ulvi Doğan'ın
Puerto Rico'lu
sevgilisi
Esmeralda'nın
anılarını
yazdığı kitabın
kapağı.*

dıkları ve üç yıl kadar süren bu Amerika macerasında, onu ailesinden koparan olgun yaştaki yakışıklı erkeklerle birbirlerini daha iyi tanıyacaktı. Ve Doğan 40 yaşındaydı.

Broadway'da sahnelenen birçok oyunda başrol oynayan Esmeralda bir de filmde oynamıştı. Figüran olarak kamera karşısına çıktığı “*Up the Down Staircase*” ilk ve son filmiydi. Bir sinema oyuncusu olarak Hülya Koçyiğit'le başrolü paylaştığı “Susuz Yaz”da ilk ve son filmiydi Ulvi Doğan'ın.

Doğan, Esmeralda ile tanıştığında parasal açıdan zor günler yaşıyordu. Ama yine de Altın Ayı Ödüllü filmi sayesinde Amerika'da kendince hatırı sayılır saygın bir çevre oluşturmuştu. Sosyete partilerine davet ediliyor, altındaki milyarlık beyaz Rolls Royce araba emanet olsa da, krallar gibi gezip tozuyordu.

Bu birliktelik, bir çırpınma süreci içinde sevgili Çikitası Esmeralda'nın uslu uslu oturduğu söylenemezdi. Özellikle de Ulvi'nin Almanya'ya gidip, işlerinin uzun sürmesi nedeniyle, aylarca dönemediği günlerde kimlerle çıktığını yazar anılarında. O uzun süren ayrılık günlerinde sık sık telefonlaştılar da, Esmeralda, büyük bir suçluluk içindedir. Bu tür kaçamaklara hazır olduğunu da itiraf etmekten çekinmez. Bir anlamda suçlu olan sadece Esmeralda Santiago değildir...

PERTEVİNİYAL LİSESİ'NDEN ARKADAŞI METİN ERKSAN...

1963'de çekimine başlanıp 1964'de ise uluslararası bir festivalde en büyük ödülü kazanan “Susuz Yaz” ilk uzun metrajlı Türk filmiydi. Ortak film yapımcısı da, o güne dek kimsenin tanımadığı Ulvi Doğan'dı. Filmin jönü ve başrol oyuncusu da... Gerçekte bir tekstil mühendisi olan Doğan, nasıl sinemacı olmuş, nasıl bir ilk film denemesiyle gündeme gelmişti, 1960'lı yılların başlarında. Büyük bir skandala da imza atan Ulvi Doğan'ın bu aşamadaki asıl macerası, kamera karşısına çıkmasıyla başlıyordu.

Yokluk içinde büyüyen, 1960'lı yılların başında Almanya'da yaşayan, ince uzun boylu yakışıklı bir gençti Ulvi Doğan. Ünlü bir firmada (Dupont) çalışıyordu. Tekstil mühendisiydi. Sonradan ünlü bir yönetmen olan ve Pertevniyal Lisesi'nde birlikte okuduğu Metin Erksan da gençlik arkadaşıydı. Uzun yıllar birbirlerinden uzak kalmışlardı. Almanya'da çalıştığı firmanın tem-

silcisi olarak İstanbul'a geldiğinde, iki eski dost karşılaşıyordu, okul yıllarındaki anıları birlikte anımsayarak...

*Hülya Koçyiğit,
sinemaya
girdiği
yıllarda.*

Ulvi Doğan, bu ara hiç beklemediği şaşırtıcı bir teklif alır Erksan'dan. Ünlü yönetmenin üzerinde uzun süre çalıştığı ve çekimine başlamak için ön hazırlıklar yaptığı "Susuz Yaz" filminde başrol oynayacaktır. Oysa Erksan, daha önce Necati Cumalı'dan uyarlayacağı "Susuz Yaz" romanındaki köylü Hasan rolünü Ayhan Işık'ın, köylü kızı

Bahar karakterini de Türkan Şoray'ın oynaması için teklif götürmüştü. Ne var ki, iki ünlü oyuncu da başka nedenlerle bu teklifi reddetmişlerdi.

Ulvi Doğan ise eski dostunu kıramaz. Bankada birikmiş birkaç kuruşu da vardır. Üstelik başrol oynayacağı gibi filmin de ortağı olacaktır. Hemen kolları sıvayıp ilk işleri Hitit Film adıyla bir şirket kurmak olur. Tek sorun Bahar rolünü kimin oynayacağıdır?,,

Metin Erksan, çekimine hazırlandığı filmde oynamasını düşündüğü kızı bulma arayışı içindeyken birden aklına Hülya Koçyiğit gelir. Koçyiğit masum yüzlü, taze ve genç kızdır. Bir süre İstanbul Şehir Tiyatrolarında da oyunculuk yapmıştır. Yine o sıralar Koçyiğit, Çetin Emec'in yönettiği büyük bir holding yayını olan haftalık sinemagazin dergisi Ses'in "kapak yıldızı" adıyla her yıl düzenlediği "artist yarışması"na girmiştir. Ve ayrıca Erksan, Hülya'nın kız kardeşi Nilüfer Koçyiğit aracılığıyla ailece görüşmektedir. Erksan, Nilüfer Koçyiğit'i 1962 yapımı "Çifte Kumrular" adlı filminde başrol oynatmıştır.

SENENİN EN TATLI FİLMİ :

ÇİFTE KUMRULAR

MUHTEREM NUR
AHMET T. TEKÇE - SAMİ HAZİNSES
NİLÜFER KOÇYİĞİT

24 Aralık'tan itibaren TAKSİM — YENİ ATLAS — BULVAR
— YURT — ALEMDAR ve Bakırköy YENİ Sinemalarında
(VİDLİZ — 33)

Çifte Kumrular
filminin bir
gazete ilanı.

Ses Dergisi'nin
genel yayın
yönetmeni
Çetin Emeç

Bey'in oğlu Metin Erksan için, Prof. Dr. Z. Tül Akbal Süalp, şu saptamayı yapar. Tartışmasız, doğru bir saptamadır bu:

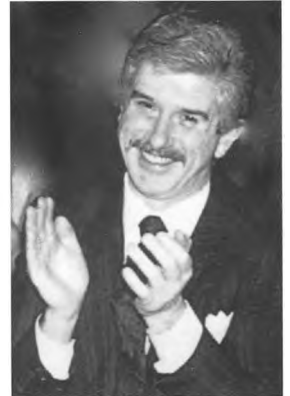
"Metin Erksan, Türk Sinemasının ilk sıra dışı yönetmenidir. Kendisine özgü ayırt edilir bir üslup taşıyan ve Türk sinema tarihine ilk avangart ışıkları saçan da Metin Erksan'dır."

Daha 1952'deki ilk filmiyle (Karanlık Dünya Veysel'in Hayatı) sansür yüzünden başı derde giren ve yurt dışında gösterimi yasaklanan "Yılanların Öcü"nden sonra da sansür belasından kurtulamaz Erksan. Bu kez dert bir değil, ikidir. Arkadaşı, sevgili ortağı Ulvi Doğan'la da bazı anlaşmazlıklar nedeniyle skandala dönüşen karşılıklı bir çatışmaya girecektir.

Erksan vakit kaybetmeden, yönetmen ve fotoğraf ustası Baha Gelenbevi'yi de yanına alarak Çetin Emeç'e giderler. Finalistlerin ses Dergisi'ne gönderdikleri fotoğraflar üzerinde bir çalışma yaparlar. Bahar rolü için en uygunu, tartışmasız 16 yaşındaki Hülya Koçyiğit'tir.

Ekibe Erol Taş da dahil olarak, İzmir'e bağlı Bademler köyüne gidilir. Filmin tamamı öykünün geçtiği köyde çekilecektir. Çekim ikibuçuk ay kadar sürer. Filmin ilk gösterimi Bademler Köyü'nde oyuncuların ve gazetecilerin katılımıyla galası yapılır. Erksan, çekime yardımcı olan köylülere söz vermiştir. Ve film 1963 yılının aralık ayında ise ticari sinema salonlarında vizyona girer.

Çanakkale Çimenlik Kalesi Kumandanı ve İttihat ve Terakki Partisi Çanakkale Milletvekili, Konyalı Ahmet Kazım

*Hülya Koçyiğit, çekim
öncesi Metin Erksan'la.*

“MÜLKİYET SORUNU ÜÇLEMESİ’NİN İKİNCİSİ “SUSUZ YAZ”...

Neden “Susuz Yaz”?...

Kerime Şenyücel’in TRT Kurumu adına gerçekleştirdiği “Sinemayı Sanat Yapanlar” belgeseliyle ilgili söyleşisinde bu nedeni Erksan, şöyle açıklar:

“... Susuz Yaz’ı yaparken Türkiye’de denizler, göller ve akarsular devletindi, fakat kaynaklar kimin toprağında, tapulu arazisinde çıkıyorsa onundu. Fakat, Susuz Yaz çevrildikten sonra, aradan geçen birkaç sene içinde, ki yanlış hatırlamıyorsam 1969’dan önce Türkiye’de kaynak sular üzerinde de bir yasa değişikliği oldu. Bu yasa değişikliğini sağlamış olan etken “Susuz Yaz”dır. Ne oldu 1969’lara yakın? Kaynak sular kimin arazisinde çıkıyorsa onun malı değildir., devletindir, orada mülkiyet el değiştirdi, ama kullanma hakkı o su kimin arazisinde çıkıyorsa onun oldu. Kullanma hakkı verdi ama mülkiyet devlete geçti. Şimdi “Susuz Yaz”, böylece mülkiyet hakkı üzerinde başlamış, yani su üzerindeki mülkiyeti düşünerek yaptığım bir filmidir.”

*Hülya Koçyiğit
Bademler
köyünde
düzenlenen
galaya davetli
gazetecilerle
birlikte.*

İşte Metin Erksan'ın mülkiyet teması, Fakırt Baykurt'tan uyarladığı 1958 yapımı "Yılanların Öcü" filmiyle başlar. 1963'de yine bir edebiyat uyarlaması olan Necati Cumalı'nın "Susuz Yaz"ıyla sürdürür. Bu üçlemenin sonuncusu ise 1968'deki "Kuyu", bir uyarlama değil, bütünüyle Erksan'ın kendisine aittir.

Susuz Yaz kadrosu. Ulvi Doğan, Erol Taş, Hülya Koçyiğit ve Metin Erksan birarada.

"Susuz Yaz", ilk kez halk önüne çıkıp vizyona girdiğinden 7 ay sonra 1964 Berlin Film Festivali'nin uluslararası yarışmasına katılmıştır. Ticari sinema salonlarında gösterime girdiğinde, Erksan'ın seyirci sayısı konusunda kesin bilgi vermese de, filmin iş yaptığını şu sözlerle doğrulamaya çalışır:

1962 yılında yayınlanan Susuz Yaz kitabı

"Bir kez daha söylüyorum. "Susuz Yaz" 1963 aralığında gösterime çıktı. Temmuz ayında Berlin Festivali oldu. Aradaki 7 ay süresince Türkiye'de en büyük para getiren film "Susuz Yaz" oldu. Ayrıca da Türkiye'de "Susuz Yaz" çıktığı zaman bütün sinema eleştiricileri hakkında övgüler yazmadılar. Sinema eleştiricileri katiyen, kesinlikle "Susuz Yaz"ın yanında olmadılar, böyle olmadığı halde, 7 ay çok büyük para kazandı "Susuz Yaz"."

Ulvi Doğan'ın bir açıklamasına göre ise "film gişede fazla iş yapmamıştır. Zar zor 20 bin lira toplandı" der.

Erksan, özellikle de film eleştirmenlerinin yanı sıra "sinema ve devlet ilişkileri" konusunda da sürekli ra-

*Metin Erksan,
Hülya Koçyiğit
ve Erol Taş
Turizm ve
Tanıtma Bakan-
lığı tarafından
ödüllendirildiği
gecede.*

hatsızlığını dile getiren bir “yalnız yönetmen”dir. Aydın kesim-
den Aziz Nesin bile kaleme aldığı bir yazısında, “Susuz Yaz”
mı, Sulu yaz mı?...” diyerek bir başlık atıyorsa, Metin Erksan’ın
da ne yapsa “ne İsa’ya, ne de Musa’ya yaranabiliyor” ger-
çekte... Ancak ödüllendirildiğinde hatırlanıyor, bir suçluluk
duygusuyla sahip çıkılıyor.

İşte bu konuda en ilginç, ilginç olduğu kadar da bir acı
örnek: “Susuz Yaz 14. Uluslararası Berlin Film Festivali’ne katı-
lacaktır. Turizm ve Tanıtma bakanlığı Tanıtma Dairesi ve Dış-
işleri bakanlığı yetkilileri filmi izliyor. Ve o üç kişiden oluşan
üyeler “Bu film Türkiye’yi temsil edemez” kararıyla son noktayı
koyarlar. Ve ne zaman, Susuz Yaz Berlin’de büyük ödül “Altın
Ayı”yı kazanıyor. İşte o zaman Turizm ve Tanıtma Bakanlığı,
Boğaz’da Boğaziçi Gazinosu’nda bir tören düzenliyor. Metin
Erksan, Ulvi Doğan, Hülya Koçyiğit ve Erol Taş el üstündedir-
ler. Alkışlar havada uçuşur. Tebrikler, yasaklı filmin sanatçıla-
rına verilen plaketler... Gecenin açılış konuşmasını Turizm
Genel müdürü Orhan Kubat yapar. Ardından Turizm ve Ta-
nıtma Bakanı Ali İhsan Göğüş, sonra İstanbul Valisi Niyazi Akı...
O gece bakan Ali İhsan Göğüş, şöyle diyecektir konuşmasında:

“Benim ve bakanlığımın desteğine güvenebilirsiniz. Susuz Yaz, büyük ölçüde başarıya susayan Türk filmciliği için tertemiz, pırıl pırıl bir kaynak olacaktır...”

*Ulvi Doğan,
Berlin Festival
sarayı önünde.*

14. BERLİN FİLM FESTİVALİ'NDE USTALAR SAVAŞI...

Dönemin iktidardaki Türk hükümeti, bu iddialı Türk filmi “Susuz Yaz”ın önünü kesmiştir. İşte bu sırada Ulvi Doğan, devreye girer. Büyük bir savaşın içinde tek başınadır. Ve her türlü engellemeye karşın, yasadışı bir yolla da olsa, bu uluslararası festivale girmeyi sağlayıp, Türk bayrağını Berlin’de dalgalandıracaktır. Ama cebinde uçak parası bile yoktur. Bir kadın arkadaşının yardımıyla filmin temiz bir kopyasını, bir bavul içinde Berlin’e kaçıracak bu yolda ilk adımlarını atar.

Ulvi Doğan, kişisel olarak Berlin Film Festivali yetkililerine başvurmuştur. Festival Seçici Kurulu “Susuz Yaz”ı hemen izler. Ve yasaklı film oybirliğiyle ulusal yarışmaya katılması sağlanır.

14. Berlin Film Festivali 26 Haziranda büyük bir törenle açılır. Açılışın mekânı senato toplantılarının yapıldığı Berlin Kongresshalle salonudur. Ulusal Yarışma’nın jüri üyeleri ünlü Amerikalı yönetmen Anthony Mann’ın başkanlığında Hermann

*Ulvi Doğan,
Altın Ayı
ödülüyle.*

Schwerin, Lucas Demare, Jacques Doniol-Valcroze, Yorgos Javellas, Gerd Ressing ve Faten Hamama'dan oluşmaktadır.

Uluslararası yarışmada 30 film vardır ki, içlerinde 6'sı festivalin en iddialıdır. Luigi Comencini'nin Claudia Cardinale ile Georges Chakiris'in oynadığı "La Ragazza di Bube", Karel Reisz'in "Night Must Fall", Kim Novak'la Laurance Harvey'in oynadığı Ken Hughes'in "Of Human Bondage", Sidney Lumet'in "The Pawnbroker", Satyajit Ray'ın "Mahanagar" ve Susumi Hani'nin "Kanajo To Kare" adlı filmleri birinciliğe en yakın adaylardır. Metin Erksan'ın "Susuz Yaz"ı bu usta işi filmlerle nasıl yarışacaktır. Ve yarışır da, onları geçerek...

*Jüri Başkanı
Anthony
Mann*

Festivalin kapanış gecesinde sonuçlar açıklanır. "Susuz Yaz", en iyi film seçilirken, en iyi yönetmen ödülünü de "Mahanagar" filmiyle Satyajit Ray kazanır. Ulvi Doğan, bir Türk yapımcı olarak amacına ulaşmıştır. Öteden beri Türk Sineması'na karşı bir tavır alan aydınlarımız için de, bu zafer bir "sürpriz" olmuştur.

"Susuz Yaz"ın birinci seçilmesi Almanya basınında da tepkiyle karşılanır. Çeşitli tenkitlere uğrar. "Film değil Ulvi Doğan, kazandı" ve "Jüri Yüz kızarttı. Berlin Film Festivali'ni rezil etti" gibi ağır başlıklar atılarak...

Yabancı basının bu tür eleştirilerine ve Türkiye'deki şaşkınlığına karşın Ulvi Doğan'ın keyfi yerindedir. Nasıl keyiflenmesin ki?... Kim ne derse desin, ödül töreninde yuhalsansa da, bir Türk Berlin'de ülkesi adına kıyasıya meydan savaşmış vermiştir.

Yurt dışında bu zafer nedeniyle bir kokteyl düzenleme yarış başlar. Yabancı ülkelerdeki Türk elçilikleri tarafından... Ulvi Doğan, hep bu davetlerde boy gösterir. Roma'da, Bonn'da...

Oraya buraya koştuktan, beyanat vermekten ba-

yağı yorgun düşmüştür, bitkindir. O hızlı ama bereketli geçen bir haftanın yorgunluğundan kurtulabilmek için kendini, Fransa'nın güneyindeki Cote d'Azur kıyılarına atar. Oradan İstanbul'daki bir yayın organına mektup yazarak, ödül aldığı geceyi anlatır, içini dökerek:

“Daha o gece, Türk basın mensupları etrafımı sarıp, insanın duyabileceği en tatlı dille, takviye edici sözlerle maneviyatımı kuvvetlendirdiler. Bu arkadaşların isimlerini hiçbir zaman unutmayacağım: Faruk Arık, Selmi Andak, Çetin A. Özkırım, Tarık Dursun Kakinç, Örsan Öymen ve Garbis Keşişoğlu... Türk makamları sonradan uyandılar. Ve her şey bittikten sonra bir ihtiyacım olup olmadığını telefonla sormaya başladılar. Bu ara olan olmuş en küçük devletler dahi filmlerinin festivale katılması münasebetiyle kokteyller, resmi davetler düzenlemişlerdi. Bizimkiler, bunu Susuz Yaz'a çok gördüler.” der.

“Bu film Türkiye'yi temsil edemez” gibi sansürlü bir gerekçeyle festivale katılması ve yurt dışında gösterimi yasaklanması konusunda Fikret Hakan da Ulvi Doğan'dan yanadır. Ve tepkisini şöyle dile getirir:

“Bu olay her şeyden önce Dışişleri Bakanlığı ile Türk sineması sanatı arasındaki korkunç uçurumu en belirli bir şekilde

*Jüri üyesi ünlü
Mısırlı yıldız
Faten
Hamama, bir
arkadaşı
ve eşi Ömer
Şerif'le.*

Mısırlı
güzel yıldız
Faten
Hamama

ortaya koyuyor. Bizi temsil edemez diye izin vermeyenlerin şimdi halini düşünüyorum..."

Bu arada Türkan Şoray, hem mutlu hem de üzgündür:

"Rejisör Metin Erksan "Susuz Yaz"da benim oynamamı istemişti. Şimdi teklifini kabul etmediğim için çok üzülüyorum...", der.

Yasaklı filmin yolu birden açılmıştır. 1964 yılının sonlarında, bu kez Meksika hükümetinin davetiyle Acapulco kentinde, İspanyolca bir kopyası gösterilir. Hülya Koçyiğit, Erol Taş ve Ulvi Doğan gösterimin şeref konuklarıdır.

BİR PERDE ARKASI OLAYI FATEN HAMAMA...

"Susuz Yaz"ın Berlin Festivali'nden büyük bir zaferle dönmesinin ardından ortaya yeni bir iddia atılması oldukça şaşırtıcıdır. "Susuz Yaz"ın uluslararası başarısına gölge düşürmeye çalışılan dedikodunun kahramanı Mısırlı güzel yıldız Faten Hamama'dır.

Festival sonuçları açıklandıktan sonra, Alman basını hücumu geçip "Film değil, Ulvi Doğan kazandı" başlığıyla üstü kapalı haberde Faten Hamama hedef gösterilir. Festivalin jüri üyelerinden Faten Hamama, uluslararası şöhrete sahip Mısırlı aktör Omar Sharif'in (Ömer Şerif) eşiydi. Ve Şerif'le 16 yaşında evlenmişti. Yakışıklı aktör, Faten Hamama'nın ikinci kocasıydı. Faten Hamama'yla evinde röportaj yapan Ses Dergisi İtalya muhabiri Suavi Sonar, onu şöyle tanımlar:

"Ortadan ikiye ayrılmış simsiyah saçlar, kara üzüm gibi canlı, pırıl pırıl parıltıya sahip gözler, çıkık bir alın, ufak bir çene ve inci dişler."

Aslında sudan bir röportajdır bu. Bu söyleşi sırasında konuyla ilgili olarak ne İtalya muhabiri

Sonar, ne Faten Hamama söz eder Ulvi Doğan'dan. Yine de dedikodulardan rahatsız olan Ulvi Doğan, bu konuda gerçeği açıklayacaktır:

“Susuz Yaz'ın birincilik alması, Faten Hamama ile kurduğum çok ama çok özel dostluk sayesinde, oldu. Hamama, jüride üyeydi. Üstelik aynı jüride üye olan Richard Todd ile yakın dosttu. Ayrıca jüri üzerinde büyük etkisi olan bir prodüktöre de baskı yaptı. Ve neticede “Susuz Yaz”, 4 oya karşı 5 oyla birinciliği kurtardı. Eğer Faten Hamama olmasaydı, tek rey alamazdık...”

Bu açıklamadan sonra yorum yapmaya gerek yoktu. Her şey açıkça ortadaydı. Öyle ya da böyle..

ÖDÜLLÜ ORTAKLIK BÖYLE BİTTİ...

Ulvi Doğan ve Metin Erksan...

İki eski okul arkadaşı yıllar sonra karşılaştınca, Türk sineması adına başarılı bir iş ortaklığı kurmuşlardı. “Susuz Yaz” bu ortaklığı, bu birlikteliğin uluslararası bir yarışmada ses getiren ilk ürünleriydi. Ve bu ikilinin birlikte, Türk sineması adına daha büyük işler yapacakları düşünülürken aralarının açılması, mahkemelere düşmeleri bir düş kırıklığı yaratmıştı yazık ki...

Neden birbirlerinden kopmuşlardı?... İlk açıklamayı Ulvi Doğan yapar:

“Metin Erksan ‘ayrılmamızın nedeni Ulvi'nin kompleksleridir.’ Oysa bunun kompleksle yakından ve uzaktan hiçbir ilgisi yok. Aslında gerçek sebepler başka..., Metin, ortaklığımızı kurduğumuzda anlaşmamıza sadık kalmadı. Başta 100.000 liraya çıkacağını söylediği filmin maliyeti 260.000 lirayı buldu. Ben nakit olarak harcadığım 100.000 liranın yanı sıra, bir de 100.000 lira borçlu duruma düştüm. Hitit Film'in sahibi olduğumdan, bütün borçlara karşı imzayı da ben atıyordum. Aramızda 100.000 liralık bir ortaklık mukavelesi olduğundan, Erksan diğer 160.000 liralık mukaveleyi tanımadı. Üstelik bu borçları ödememişken: “Ulvi kâr ediyor, bana kârdan hisse vermiyor”, diyerek üzerimdeki elbiselere kadar her şeyimi haczettirmeye kalkıştı. Oysa film, Erksan'ın dediği gibi, değil kâr etmek, maliyeti olan 265.000 lirayı iki-üç ay içinde zor toplayacaktı. Ben bu borçların altında kalıp Berlin'e gittim. Ve bilindiği gibi de kazanıp gel-

ANLAŞMA :

Bir taraftan Beyoğlu Al-
yon sokak 17 de, Yeni Me-
lek han 10 numaralı dai-
rede ticari faaliyette bu-
lunan HİTİT FİLM, diğer
tarafa aynı adreste bü-
rosu bulunan senaryo ya-
zarı ve rejisör Metin Erksan arasında vazgeçildi-
ğinde bu anlaşmanın ce-
zai maddesi tatbiki şart
ile bugünkü tarihte bu
anlaşma yapılmıştır.

1. HİTİT Film çekimine
en geç 1 Temmuz 1963 ta-
rihinde başlanması ve
1963 Yaz'ı içinde bitirilmesi
şartı ile B. Metin Erksan'a bir film yaptıraca-
ktır.

2. Bu filmin senaryo
yazarlığını ve rejisörlüğünü
B. Metin Erksan yapaca-
ktır.

3. Film uzun metrajlı ve
konulu olacaktır. Şimdilik
adı «SUSUZ YAZ» olarak
düşünülen bu filmin yürü-
tücü prodüktörlüğünü de

B. Metin Erksan yapaca-
ktır.

4. B. Metin Erksan an-
cak HİTİT FİLM için yap-
acağı bu film bitmeden
yâni yapım, montaj, dub-
laj, sansür v.s. gibi lüzum-
lu işleri aksatmadan yeni
bir işte çalışabilecektir.

5. Bu filmin yapımı için
B. Metin Erksan'ın tesbit
edeceği şahıs veya müesseselerle HİTİT FİLM yine
Metin Erksan'ın huzurunda anlaşmalar yapacaktır.

Bu anlaşmaların ödeme
şekilleri üzerinde taraflar
birbirleriyle temas ede-
ceklerdir.

6. HİTİT Film bu film es-
nasında (ve bu anlaşma
dolayısıyla B. Metin Erksan ile ilgili devam ettiği
müddetçe ve yalnız bu işe
ait işlerde) B. Metin Erksan'ın bürosunu kullan-
acaktır Büro masrafları ta-
raflarca yarı, yarıya öde-
necektir.

7. B. Metin Erksan bu
filmin senaryo yazarlığı,
rejisörlüğü ve yürütücü
prodüktörlüğü için film
vizyona çıkana veya satıla-
na kadar lüzumlu bütün
kişisel işleri için HİTİT
FİLM'den hiçbir ücret ta-
lep etmeyecektir.

8. B. Metin Erksan fik-
ri ve bedeni emeğinin kar-
şılığı olarak bu filmin si-
nemalarda oynamasından
veya satılması sonucu ge-
tirdiği gelirin (hasılatın)
genel masraflar (Filmin
maliyet - yapım masraf-
ları gene masraf değildir.
genel masraf filmin işle-
tildiği veya satıldığı za-

manki masraflardır.) işlet-
mecii komisyonları ve ver-
giler çıktıktan sonra % 50
sini her ay başı muntaza-
man alacaktır. B. Metin
Erksan'ın bu % 50 si B.
Metin Erksan'ın eline
60.000 T.L. geçtikten sonra
kesilecektir. O zamana
kadar gelirin % 50 sini
alarak 60.000 T.L. sini ta-
namıyan HİTİT FİLM

bundan sonra filmin ge-
lirinin % 100 ünü alacak-
tır. Gelirin % 100 ünü alan
HİTİT FİLM'in gelirinden
gelen para 40.000 T. L.
olunca (Yani HİTİT Film'in
hissesine düşen para 40.000
liranın ilk 60.000 liraya ek-
lenmesiyle 160.000 lira
olunca) B. Metin Erksan'ın
% 50 si tekrar başlayacak
ve ondan sonra B. Metin
Erksan devamlı olarak
% 50 sini alacaktır.

9. Bu film için HİTİT
FİLM B. Metin Erksan'ın
reyini almadan yerli veya
yabancı hiçbir şirket veya
şahısla sözlü veya yazılı
mukaveleye giremeyecek-
tir.

10. Taraflardan biri bu
anlaşmayı kötüye kullandığı
takdirde cezai şart
olarak 100.000 T.L. ödeme-
yi kabul ve bu miktarı
asan zararları da ayrıca
tazmin etmeyi ve temerrüt
faizi olarak da % 10 faiz
ödemeyi kabul ve taahhüt
eder.

Bu anlaşma 10 maddeden
ibaret olup iki nüsha
olarak bugünkü tarihte
hazırlandı, taraflarca okun-
du, tartışıldı ve kabul edilerek
imzalandı.

HİTİT FİLM

15.4.1963

Senaryo yazarı ve rejisör

METİN ERKSAN

İmza: Pul-tarih-İmza:

İmza :

İşte Ulvi Doğan'ın Metin Erksan'la yaptığı sözleşme.

ULVİ DOĞAN

**«Allah onu
karşıma çıkarmasın»**

METİN ERKSAN

**«Ambalaj üstadı
demagoji yapıyor»**

dim. Bu başarıda Metin Erksan'ın en küçük payı yoktur. Bütün başarı, benim iyi bir "ambalajcı" oluşumdandır. Ve şu anda "Susuz Yaz" dan dolayı artık, ne bir şahsa, ne de bir firmaya borçlu durumdayım..."

Ulvi Doğan'ın sert ve bir noktada da haddini aşarak, haksız ve narsist bir iddiaya dönüşen ve de barışmalarını imkansız kılan bu açıklamasına karşın, Metin Erksan da aynı üslupla şu yanıtı verecektir:

"Ulvi Doğan'ın ikide bir 'ben ambalajcıyım' diye beyanatlar vermesi 'ambalaj üstadı' Ulvi Doğan'ın nasıl bir panik içinde olduğunu göstermektedir. "Susuz Yaz" dünyada bilinen başarısında benim rejisörlük payımı inkara kalkışmak gerçeklik saygısını inkar etmek demektir. Suçtan kurtulmak için karşı tarafa yüklemek de bir suçluluk kompleksidir. Bu ruh halinin en açık örneğini, Ulvi Doğan'ın "filmin 100.000 liraya bitirileceği Metin Erksan tarafından vaat edilmişken, 265.000 lirayı bulmuştur", demesi vermiştir. Ulvi Doğan, bu işe yatırmayı taahhüt ettiği 100.000 lira yerine ancak, belki bir 50.000 lirayı aktif olarak kullanmış, filmin maliyetindeki diğer meblağlar ise şahsi kredilerimi kullanmak üzere temin edilmiştir. Bu arada da Ulvi, senetsiz olarak benden paralar almış ve karşılığını ödemediştir. Susuz Yaz vizyona girdikten sonra getirdiği gelirlere göre de, o yılın en iyi hasılat ge-

*İki ortak
b birbirlerini
böyle
suçladılar.*

*Dönemin ünlü
porno yıldızı
Annette Haven*

tiren filmlerinden biri olmuştur. Ben gerekirse, sözlerimi mevcut hesaplarımla ispat edebilirim. Bu gerçeklerin dışındakiler ise, bir ambalajcının çürümeye yüz tutmuş demogojisidir. Okul arkadaşım Ulvi'nin iş arkadaşım olamamasında ben sorumlu değilim."

Aralarındaki iş ortaklığı, alacak verecek gibi ekonomik sorunlar, elbette ve özellikle de "Ulvi Doğan-Metin Erksan ikilisini bağlar. Araları açıldıktan sonra mahkemeye düşmeleri, Hitit Film şirketinin Metin Erksan'a "Susuz Yaz"'ın da Ulvi Doğan'a kalıp ortaklıktan ayrılmaları da...

Bu arada Ulvi Doğan'ın "Susuz Yaz"'ı, devlet engeline karşın yaman bir cesaretle Berlin Film Festivali'ne götürüp uluslararası yarışmaya sokması eskilerin deyimiyle "takdire şayan"dır. Dahası bu yarışmadan ülkesi adına büyük bir zaferle çıkması da. Kapılar arkasındaki olaylar ve dedikodular hangi boyutta olsa da tartışmaya açıktır.

Ancak Ulvi Doğan:

" Bu başarıda Metin Erksan'ın en küçük payı yoktur. Bütün başarı, benim iyi bir "ambalajcı" oluşumdandır," derse?...

İşte o zaman bir kötü yanlışlığa düşer. Metin Erksan olmasaydı ne "Susuz Yaz" olurdu, ne de Ulvi Doğan...

HÜLYA KOÇYİĞİT'İN DUBLÖRÜ ANNETTE HAVEN Mİ?

Şimdi sıkı durun...

Ulvi Doğan, "Susuz Yaz"ın İngilizce kopyası olan "Dry Summer" adlı filmle ikinci kez tarihe geçecektir.

Ulvi Doğan, New York'da tanışıp büyük aşk yaşadığı Puerto Rico'lu güzel Esmeralda Santiago ile birlikteliğini sürdürürken, bir yandan da Berlin Film Festivali'nde "Trockener" gibi bir Almanca adıyla yarışıp ödüllendirilen filmini, bu kez Amerika'da dağıtım sokmak için çareler aramaktadı. Bu ara iki yatırımcıyla tanışır. Leo ve Jim, daha önce güya Gina Lolobrigida'nın oynadığı bir filmi finanse etmişlerdir. Bu uyanıklar, "Susuz Yaz"ın kolayca dağıtıma girmesi için, cinsel ağırlıklı, ama açık saçık sahneler eklenme-

sini önerirler. Ulvi Doğan da hazırdr. Hemen bir kamera-manla istenilen sahneler çekilir.

Annette Haven'in oynadığı bir filmin afişi.

Sözkonusu pornografik ek sahneler için Esmeralda Santiago anılarında: "Ulvi'nin, filmin orijinalindeki başrol oyuncusu Hülya Koçyiğit'e çok benzeyen Long Island'lı bir kızla birlikte çıplak seks sahneleri çekmişti," dese de, bir başka iddiaya ve bir başka kaynağa göre "o kız" gerçekte Amerikalı Annette Haven'di.

Bu Annette Haven kimdi?...

Gerçekten Hülya Koçyiğit'e tıpatıp benzeyen masum

yüzüyle, yalnızca kendisine benzeyen kusursuz muhteşem vücuduyla, bir dönemin ünlü porno film yıldızıydı. Yine o dönemin elleri cebinde abazan bir seyirci kitlesinin de vazgeçilmez idolüydü. "Black Silk Stockings", "Desires Within Young Girls" ve "Anna Obsessed" gibi pornografik filmlerde başrol oynamıştı. 1954 doğumlu ve yüze yakın porno filmde başrol oynayan Annette Haven'in "Susuz Yaz"da Koçyiğit'in dublörü olarak kamera karşısına çıkması oldukça kuşkuludur. Kaldı ki, Haven'in 1970'lerin hemen başında oyunculuga başladığına, 1973'de ise yıldızlaştığına ve o sözkonusu pornografik ek sahnelerin de bu yıllardan çok önce çekildiğine göre... Annette Haven Amerika'nın Las Vegas kentinde yaşamaktadır.

Bizim ülkemizdeki uyanık korsancılar ise, Haven'in bu tür bir filminin jeneriğine, hiç utanmadan, korkmadan, vicdansızca "Hülya Koçyiğit'i böyle gördünüz mü?" gibi bir yazı yapıstırıp, porno meraklılarına nasıl da yutturmaya çalışmışlardı.

O korsancılar neyse?... Ya Ulvi Doğan gibi saygın bir kişilik, böyle bir tuzağa nasıl düşmüştü. Ulvi Doğan, baştan her şeyin hesabını yapmıştı. Çektiği pornografik ek parçalar için, "Susuz Yaz"ın en uygun yeri sevişme sahnesidir. Bu sahnede Ulvi Doğan, Bahar rolündeki Hülya Koçyiğit'le sevişirken Erol

Ulvi Doğan-Hülya Koçyiğit ikilisinin sevişme sahnesini Erol Taş gizlice izlerken.

*Hülya Koçyiğit
"Susuz Yaz"
filminin
İtalyanca afişi
önünde.*

Taş'da onları tahtaların aralığından gizlice izlemektedir. Ve blok halinde çekilen bu açık saçık sahneler, "herhalde" filmin bu röntgenleme bölümüne montajlanır. Hülya Koçyiğit-Ulvi Doğan ikilisinin yakın plan sevişmelerinden sonra görüntüye Annette Haven'in ya da Koçyiğit'in dublörü kimse onun çıplak vücudu ve cinsel eylem sahneleri girer. Tırnak içinde "herhalde" diyoruz. Çünkü, Ulvi Doğan'ın bu porno dolgulu

İngilizce versiyonunu henüz göremediğimiz için öyle tahmin ediyoruz.

Bilmem hatırlar mısınız?... Seks filmlerinin, daha doğrusu "seks komedileri"nin altın yıllarını yaşadığı 1974-1979 arası dönemi... O dönemdeki bu tür bir yapılanmaya verilen sinemasal kavram "döşemecilik"ti. Demek ki, Ulvi Doğan, o salgın dönemden önce ilk kez bu tür bir belaltı sahnesi uygulamayı gerçekleştirmiş.

Bakın daha neler yapmış Ulvi Doğan. Büyük usta Metin Erksan'ın filmi üzerinde nasıl oynamış?... Ortalıkta dolaşan çeşitli söylentiler, duyumlar bir yana, sevgili 'Çikita'sı Esmeralda Santiago'nun anılarından birebir öğreniyoruz. O "Amerikan versiyonu" denilen porno ilaveli, Ameri-

ka'da ve Londra'da "Kardeşimin Karısı" adıyla oynayan "Susuz Yaz"ın afişinde Hülya Koçyiğit'in adı Julia Kotch olmuş. Metin Erksan'ın Davit Durs-ton, yapımcı Ulvi Do-ğan'ın da William

*Ulvi Doğan
Fransız yıldızı
Françoise
Brion'la dans
ederken.*

Shelton...

Bu konuyla ilgili karşılıklı konuşmada, Esmeralda Santiago "Bu insanlar orijinal ekipte yoktu" derken Ulvi Doğan da hemen şu yanıtı verecektir:

"- Zaten iki ayrı film..

Santiago,sevgilisinin bu tavrına şiddetle karşı çıkarak:

- Aslında değil ama. Aynı filme seks sahneleri eklendi sa-dece, der.

Ve afişte yer alan tek Türk ismi, senaryo yazarı olarak Kemal İnci'dir. Oysa, İnci "Susuz Yaz" filminin asistanıdır. Ulvi Doğan bununla da yetinmez, Oskar ödüllü ve uluslararası üne sahip Yunanlı besteci Manas Hadjidakis'i de unutmaz. Hadjidakis'in bazı bestelerini de filme dahil eder. Al sana "Susuz Yaz"...

Kaya Özkaracalar, "Susuz Yaz"ın ABD'de bir seks filmine dö-

*"Susuz Yaz"
filminin ya-
bancı afiş ve
reklam
materyelleri.*

Ulvi Doğan Berlin Film Festivali'nde Claude Cardinale ve Romy Schneider'in kız kardeşi Suzy ile.

Ulvi Doğan bir Fransız yıldızıyla Cannes'de.

nüşme süreci ve İngilizce afişinde ismi geçen David Durston konusunda şu bilgileri verir:

“Ulvi Doğan'ın İngilizce altyazıları hazırlamak için başvurduğu düşük bütçeli istismar sinemacısı David Durston ise -yıllar sonra Amerikan istismar sineması tarihine ilişkin “Nighmare USA (2007) adlı kitap için kendisiyle yapılan bir söyleşide ifade ettiği üzere- filmin “çok feci bir film olmadığını, iyi oynanmış ve iyi yapılmış bir film olduğunu” ama “Amerikalı izleyiciler için çok fazla mülayim/tatsız tuzsuz/özelliksiz” olduğunu. (“It was too bland for American audiences”) düşünür ve Doğan'a filmi “daha ticari” hale getirecek önerilerini aktarır. Bu “fikirler”, Doğan'ın canlandığı Hasan karakterinin başına “Türk hapis-hanelerinde korkunç şeyler gelmesine ilişkin bazı sekanslar, duşta bazı çıplak sahneler, bir livata sahnesi” ile bir de Hasan'ın hapisten çıktıktan sonra Hülya Koçyiğit'in canlandığı Bahar karakteriyle “sevişme sahnesini içeren kısa bir

sekans" daha eklenmesi şeklindedir! Doğan'ın masrafları karşılamasıyla bu 'soft-care' parçalar ABD'de çekilir ve Durston tarafından Susuz Yaz'ın içine kurgulanır, filmin adı ise Reflenctions (Yansımalar) olarak değiştirilir...

*Ulvi Doğan'ın
Puerto Rico'lu
büyük aşkı
Esmeralda
Santiago*

... Susuz Yaz, ABD'nin birkaç yöresinde çeşitli tarihlerde değişik adlar altında değişik ölçeklerde gösterime girer,hatta "I Had My Brother's Wife" (Kardeşimin Karısına Sahip Oldum) adıyla Britanya'da da peydahlanır. Ancak filmin pek fazla tutulmamasını artık o yıllarda Z-tipi istismar sinemasında bile renkli film

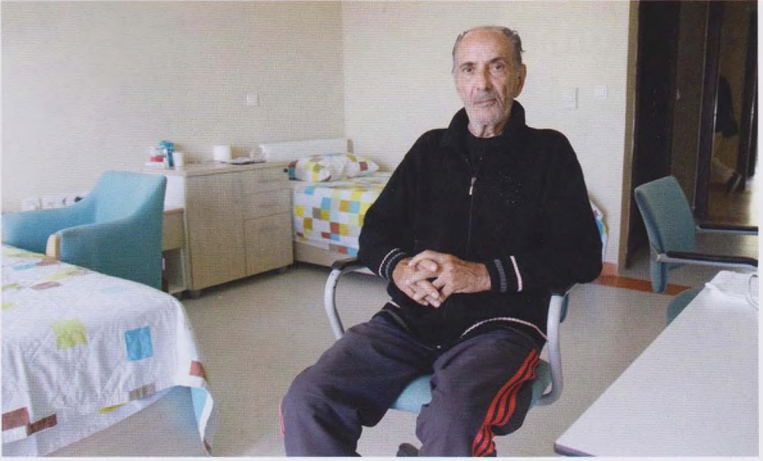
yapımına geçilmiş olması ve dolayısıyla siyah-beyaz filmler için pek pazar payı kalmamış olmasıyla açıklayabiliriz."

Türk Sineması adına önce alkışlanan, övgüyle söz edilen, sonra suçlanıp tepki çeken Ulvi Doğan, bugün 87 yaşında. Yaşamını Yakacık Sanatçılar Evi'nde sürdürüyor şimdilerde. Ertem Göreç, Günay Kosova, Tunca Yönder ve Erden Alkan gibi sanatçı dostlarıyla...

İlk ve son filmi "Susuz Yaz" sayesinde fırtınalı bir yaşam süren Ulvi Doğan, bugün İstanbul'un Yakacık tepelerinde o günleri anımsıyordur belki... Berlin Film Festivali kapanış gecesinde büyük bir zafer sarhoşluğuyla Fransız yıldız Françoise Brion'la nasıl twist yaptığını, Romy Schneider'in kızkardeşi Suzy ile nasıl dudak dudaga geldiğini... Ve belki de kendi kendiyi hesaplaşarak...

Bu uluslararası "macera adamı"nın yaşam öyküsüne, aralarında 17 yaş olan Puerto Rico'lu sevgilisi Esmeralda'nın The Turkish Lover adlı kitabından alıntıladığımız bakış açısıyla söze başlamıştık. Ve yine Esmeralda'nın şu sözleriyle noktalıyoruz bu fırtınalı yaşamı:

"Teşekkür ederim Ulvi Doğan, Hayatımızın bir kısmında aynı yoldan yürüdük ve birlikte bu zor yolu katettik. Ayrıldığımızda ikimiz de bu paylaşımdan bir şeyler edinmiş ve kazanmıştık."

Ulvi Doğan,
Yakacık
Sanatçılar
Huzurevi'nde.

Meraklısına Notlar :

Metin Erksan 2012'de, Çetin Emeç bir suikast sonucu 7 Mart 1990'da, Baha Gelenbevi 1984'de, Anthony Mann 1967'de, Faten Hamama 2015'de yaşamlarını yitirdiler.

Kaynakça :

- Esmeralda Santiago, *The Turkish Lover-Türk Sevgili*, çev: Şirin Yener, sh:9,246-247,400 Arkadaş yay., Ankara 2005
- Ferzan Ersinan, *Hülya Koçyiğit-Film Gibi Yaşadım*, sh:37, Dünya yay., Ekim 2004
- Metin Erksan, *Atatürk Filmi*, sh:7-14, Hil yay, Mayıs 1989
- Kerime Şenyücel, *Sinemayı Sanat Yapanlar*, sh:46, 47, 52, TRT yay., Aralık 1999
- Kaya Özkaracalar, *Susuz Yaz'ın Başına Gelenler*, Altyazı der., sy:120, sh:55-56, Eylül 2012
- Suavi Sonar, *Faten Hamama*, Ses der.,sy:16, 17 Nisan 1965
- Ağâh Özgüç, *Barışmalarına İmkan yok*, Ses der., sy:15, 10 Nisan 1965
- Ağâh Özgüç, *Belgelerle Seks Filmleri-Dönme Filmlerden Seçmeler*,sh:91, Göl yay., 1990
- Eyüp Tatlıpınar, *Bir Ödülle Değişen Film*, Akşam gz. Eki, 18 Mayıs 2008

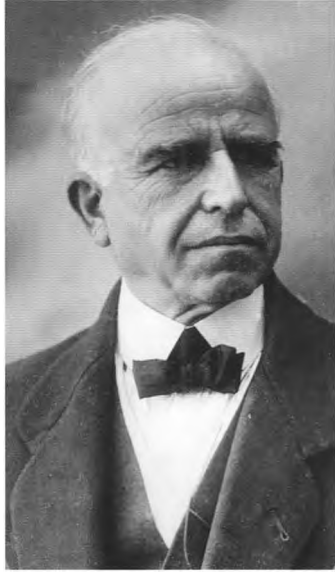

Çizginin Şövalyesi Sör Münif Fehim...

"Ben bir hicabın çilesini doldurmak için kulislerde dolaştım. 93 Muharebesi'nin patladığı gün, kunduracı Mıgırdıç Ağanın dükkânında "Aktör olur musun?.." diye sordukları zaman utancım-dan!.. "Olurum!" demiştim. Fakat sırf utancım-dan!.. Şimdi artık çilem doldu. Saçlarım beyaz. Yüzümün etleri, sinirleri geriliyor, gülüyorum. Belki iftiharla... Belki de bir hiç için..."

Tiyatro tarihimizin "sahneye çıkan ilk Türk aktörü" olarak tanımlanan Ahmet Fehim, anılarında böyle diyordu. Üstat Fehim Efendi, 1876 yılında Gedikpaşa'daki Güllü Agop'un tiyatrosunda bir perdelik "İki Sağırılar" adlı komedide "Bonifas" rolüyle sahneye çıkmıştı. O yıllarda bıyıkları yeni terlemiş, gencecik bir delikanlıydı. 20 yaşlarındaydı. 60 yaşlarında ise yönetmenliğe başlayıp (1919) "Binnaz" ve "Mürebbiye" adlı sinema filmleri çekmişti. Yazar dostu Mahmut Yesari'ye göre bu ara müretteplik, ressamlık ve tiyatro dekorları yapmıştı. "Fehim efendi, diplomاسız kalfaların çoğundan üstün bir mimardı. Ankara daki Cenderecioğlu Tiyatrosu'nun hem planlarını yapmış, hem de inşaatını idare etmişti. Böyle on parmağında on marifet olan adama "sanatkâr doğmuş" dememek için, insan çok kayıtsız ve insafsız olmalıdır" diyordu Mahmut Yesari. Ya oğlu Münif Fehim için?.. Mahmut Yesari, Reşat Nuri Güntekin ile birlikte çıkaracakları bir "mecmua" ya ressam olarak transfer etlikleri Münif Fehim'i de şu

sözlerle anlatır "matbuat hatıraları" nda :

"Aziz dostum, değerli sanat-kâr Münif Fehim, o zamanlar "Ahmet Münif" diye atardı imzasını. Birgün Şehzadebaşı'nda, Ferah Tiyatrosu'nun karşısında, rahmetli Mersin Efendi'nin meşhur çayhanesinde buluştuk. Münif, o vakit, zayıf, çocuk denecek kadar gösterişsiz bir gençti. Fakat, kalemi, fırçası, yine kuvvetliydi ve parlak bir istikbal vadediyordu."

Kimi kaynaklarda doğum tarihi 1900 ya da 1901 olarak geçen Münif Fehim (Özarman), bir söyleşi sırasında ise "1899'da Üsküdar'da doğdum" diyordu. Ve

yalnızca sanatçı bir babanın oğlu değil, devrin ün yapmış en usta hattatlarından Abdülkadir Efendi'nin de torunuydu. De-deyle başlayıp (belki dededen de önce) sanatı içiçe yaşayan bir ailenin mirasçılarından Münif Fehim'in kardeşi Nüzhet Fehim de (Mimaroglu) ressamdı.

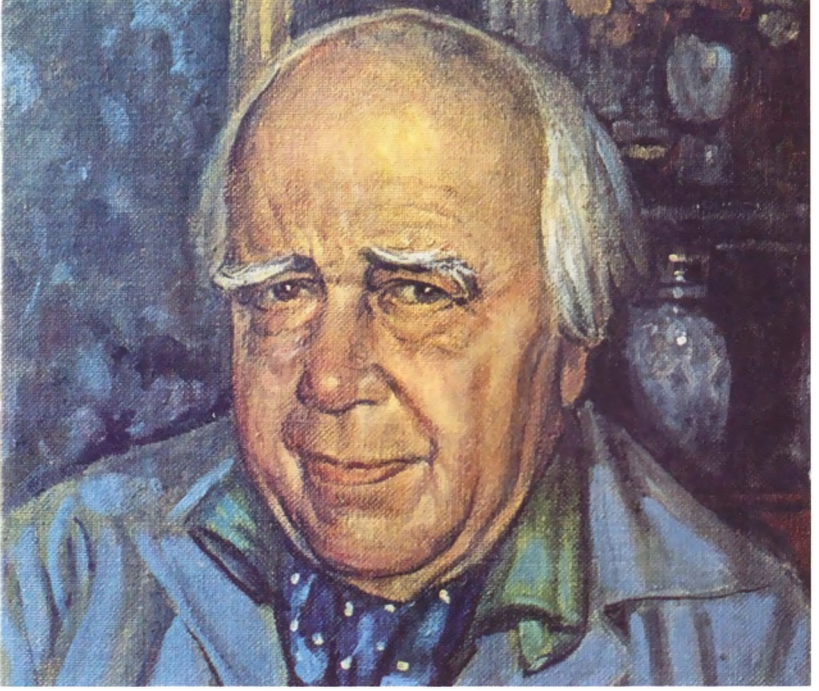
Bir resim ustası olarak çok yönlü özellikler taşıyan Münif Fehim, çok genç yaşlarda tiyatro ilanlarıyla Şehzadebaşı sinemalarının fenerlerini (sinema önlerindeki elle çizilmiş ışıklı devasa panolar) yaparak dikkatleri üzerinde toplar. Özellikle de Şehzadebaşı yöresinde giderek ünlenir ve resme başlayışını şu sözleriyle dile getirir:

"Babam resimle uğraşmamı pek istemezdi. Top-

Münif Fehim'in babası tiyatro sanatçısı ve yönetmen Ahmet Fehim.

Dekorlarını da Münif Fehim'in yaptığı "Binnaz" filminden bir sahne

*Münif
Fehim'in
yağlıboya bir
portresi*

lumun sanatçılara karşı tutumunu ve karşılaşılan güçlükleri ileri sürerek, "Benim gibi olmak ister misin?" derdi. Ancak akacak kan damarda durmuyor. Sonra benimle uğraşmayı bıraktılar, ben de kendi yolumu seçtim..."

Başlangıçta Baba Fehim, oğlunun ressam olmaması için öylesine karşı çıkmış ki... Turhan Selçuk'un Münif Fehim ile yaptığı bir söyleşide, oğlunun İlk yaptığı resmi acımadan yırttığını öğreniyoruz.

Baba mesleği nedeniyle çocukluğu, Minakyan Efendi ve Kel Hasan gibi dönemin ünlü tiyatrocuları arasında, tiyatro kulislerinde ve Direklerarası'nda geçen Münif Fehim, bu çevrede çok şeyler öğrenir. Yaşayarak görür Baba Ahmet Fehim, başlangıçta resim tutkusuna ne kadar karşı çıksa da giderek insafa gelecektir. Sanayi-i Nefise Mektebi'nde okuyan oğluna önce sahne dekorlarını boyatarak, sonra da dekorlar yaptırarak... Ve kısa bir

TARİHTEKİ GÜZEL KADINLAR TACLI FAHİSELER RESAT EKREM MÜNİF FEHİM

süre içinde tiyatro dekoratörü olarak çevresinde ünlenir. O sıralar 17 yaşında bir gençtir Münif Fehim. Babasının yönettiği "Binnaz" ve "Mürebbiye" adlı filmlerinin dekorlarını da Münif Fehim yapmış. Buna ek olarak kostüm ve makyaj çalışmalarını da...

Münif Fehim'in çizimlerini gerçekleştirdiği tarihsel albüm kapakları

LOCALARIYLA ÜNLÜ TURAN SİNEMASI...

Tiyatro dekorları ve Şehzadebaşı sinemalarının fenerlerini yaparak dönemin koşulları içinde iyi denebilecek paralar kazanan Münif Fehim'in sanat yaşamındaki ikinci durağı Babiâli'dir. Mesleğinin en yoğun, en uzun ve en parlak dönemini bu yokuşta geçirecektir. "O gün girdiğim Babiâli'den bir daha ayrılmadım" diyen Fehim'in bu ünlü yokuştaki serüveni de şöyle başlamış:

"Babiâli'yle ilk temasım Suphi Kadri Bey'in Fağfur Mecmuası'nda çıkan karikatürlerim vesilesiyle oldu.

Fakat beni Babiâli'ye asıl sürükleyen romancı Peyami Safa'nın ağabeyi İlhami Safa'dır. Ressam Namık İsmail, Suphi Nuri'nin İleri Gazetesi'nden ayrılınca yerine beni getirdiler... Artık muhtelif mecmualarda resim yapıyordum. Refik Halid'in (Karay) çıkardığı Aydede Mecmuası'nda çalışıyordum. Karikatürist kalmak işime gelmiyordu. Geliri pek azdı. İllüstrasyon yapmaya karar verdim. Arada sırada mizah mecmualarında eski şiirlerden parçalar alarak yaptığım dekoratif resimler beğeniliyordu. Bu seriden birçok resim yaptım. O günlerde tuhaf bir hadise oldu. Halil Nihal Boztepe'nin "Seham-ı İlham" adlı kitabının kapağını hazırlamıştım. Onunla buluştuğumuz yerde beni İbrahim Alaaddin Gövsa'ya takdim ettiler. Beni resimlerimden tanıyan merhum, Münif Fehim'in ben olduğuma bir türlü inanmak istemedi. "Ben sizi saçlı sakallı bir zat diye tahayyül derdim. Siz çocukmuşsunuz" demişti.

İşte haftalık ve aylık dergilerin dışında dört gazeteye birden resim çizen Fehim'in "Babiâli serüveni" 1921 yılında başlamış oluyordu. Baba mesleğinin ve çocukluğunu geçirdiği tiyatrocu çevrenin etkileriyle sahne dekoratörlüğünü bir yana bırakırsak gerçekte kendini, yaşamı boyunca resim sanatına adanmış olduğunu gö-

*Hersey
Dergisi'nin
Münif Fehim
imzalı
kapakları*

rüz. Sinema fenerleriyle, karikatürleriyle, tablolarıyla, dergi içi illüstrasyonlarıyla, Osmanlı tarihini günümüze taşıyan çizgileriyle ve kitap kapaklarıyla. Bu denli yoğun bir çalışma sonucu çeşitli zenginliklerin yaratıcısı olan Münif Fehim'in her yönünü ayrı ayrı incelemek gerekir aslında.

O yıllarda sinema fenerlerini çizip boyayan iki kişi vardı. Biri Münif Fehim, diğeri Mithat Ağakay'dı. O iki sinema feneri ustası, İstanbul'un iki bölgesini aralarında paylaşmışlardı. Mithat Ağakay Beyoğlu'nu, Münif Fehim de Şehzadebaşı'nı... bir dönem Direklerarası olarak bilinen Şehzadebaşı'ndaki Turan Sineması, "beş film birden" oynamasıyla da ünlüydü. Çoğu kez gizli aşk yuvalarına dönüşen, o çok müsait, sotalı localarıyla da...

Turan'la birlikte zaman içinde birbiri ardına Hilal, Ferah sinemaları da yok olup gitti yazık ki. Tıpkı Münif Fehim imzalı Şehzadebaşı sinemalarının fenerleri gibi. Neyse ki o çizimini yaptığı bazı yerli filmlerin afişlerinin bir bölümüne sahibiz özel arşivimizde. Türkan Şoray'lı "Sana Layık Değilim", Ahmet Mekekin'li "Cennet Fedaileri" (1965), Hülya Koçyiğit'li "O Kadın" ve Fikret Hakan'lı "Toprağın Kanı"yla (1966)...

1930'lu yıllarda kapaklarını çizdiği "Ayda Bir" ve "Herşey" gibi dergi koleksiyonlarıyla, "Dünden Hatıralar" ve "Şiir Bahçe-

Münif Fehim'in Türk Eebiyat eserlerine ait kapaklarından üç örnek.

*Münif Fehim'in
yaptığı
Şehzadebaşı'n-
daki Turan
Sineması feneri*

reklamlar gibi, grafik sanalının temel ürünlerinden biridir. Kitapların elle yazılıp çoğaltıldığı dönemlerde Osmanlıya özgü ciltçilik sanatı egemendi. Ama o yıllarda el yazması kitapların kapak düzenlemeleri cilt ustalarının değil, çoğu ismi bilinmeyen ya da birçok kapak yazısı yazan Halim ve Halil gibi ünlü hattatların işiydi. Araştırmacı Arslan Kaynardağ, hattatların kapak düzenlemesine katkılarının 1928'e dek sürdüğünü yazarak ve sözlerini şöyle sürdürür:

"Yazı devriminden sonra görülen matbaa ressamı ve grafikçilerin çoğu sıradan işadamlarıydı.

Sonradan kimi adlar daha çok duyulmaya ve aranmaya başladı. Başarı

*Milli ve Hilal
sinemalarının
gazete ilanı*

leri" gibi albümler çoğu unutulmuş ya da bilinmeyen Münif Fehim imzalı belgeler ise, zaman zaman sahaflarda, müzayedelerde ortaya çıkıyor.

Çalışma temposundaki verimliliği ve yaratıcılığı açısından baktığımızda benzerine zor rastlanabilecek bir illüstrasyon sanatçısı olduğunu görüyoruz Fehim'in, 1960 öncesinin ülkemizdeki en ünlü yayıncılarından Semih Lütfi, Hilmi Kitabevi ve İnkılâp Kitabevi'ne çizdiği roman kapakları, Münif Fehim'e özgü bir zenginliğin kanıtıdır.

KİTAP KAPAKLARIYLA MÜNİF FEHİM...

Resimli ve renklerle donatılmış kitap kapağı yapmak, duvar afişi, dergilerde yer alan illüstrasyona dayalı

GÜNEŞ FİLM *takdim eder.*

SİNEMASKOP

TOPRAĞIN KANI

**FİKRET
HAKAN**

**BELGİN
DORUK**

EROL TAŞ

**NURAN AKSOY
FEYZİ TUNA
TUNCER NECMİOĞLU
HAKKI HAKTAN
ALİ SEYHAN
GÜNGÖR DENİZASAĞAN**

İŞLETME : Gürsel Film

REJİSÖR : ATIF YILMAZ • ORJİNAL HİKAYE : RECEP BİLGİNER • KAMERA : GANİ TURANLI

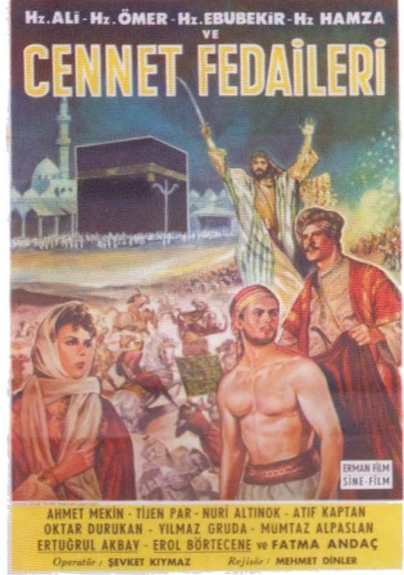
Bir Münif Fehim film afişi.

*Münif Fehim'in
yaptığı
"O Kadın"
filminin Türkçe
ve Arapça
afışı.*

kazanmış bir kapak ressamı örneği olarak Münif Fehim'in adım söyleyebiliriz. Münif Fehim, uzun yıllar birçok kapağa imzasını atmış bir sanatçıdır ve özgün kapaklar yapmasını bilmiştir. Kapak alanında Münif Fehim kadar üretken olmakla birlikte ikinci sanatçının adı İhâp Hulusî'dir."

Yazan kim olursa olsun kitap kapakları, öncelikle görsel açıdan önem taşırlar. Okurla kurduğu ilişki önemlidir. Münif Fehim'in kapak illüstrasyonlarındaki çekiciliği, her bir düzenlemenin bir tablo özelliği taşımasıdır. Renk kullanımıyla, tonlarıyla hemen dikkati çeker. İmzasını atmadığı öyle kitap kapakları vardır ki, ilk bakışta bu imzasız kapakları Münif Fehim'in yaptığını anlayabilirsiniz. Çizgileri soyut yorumlar taşımaz ve son derece nettir. Kolay anlaşılabilirliği ve naif imaj taşıması ise yalnızca Fehim'e özgü bir çalışma biçimidir. Kaldı ki resimlediği kitap kapakları çoğunlukla "hafif romanlar" diye tanımlanan popülist bir diziyi oluşturduğundan, bu tür somut çalışma özelliklerine de uygundur. Münif Fehim'in kitap kapağı çalışmalarını tür olarak üçe ayırmak gerekir "Abdülhamid'in

Kızı", "Sadullah Ağa" ve "Teodora"nın Ölümü" gibi tarihsel romanlar, "Pınar Başında Ölen Kız", "Ölmüş Bir Kadının Evrakı Metrukesi" ve "Deli Gönüm" gibi aşk romanları, "Fantoma" ve "Kasa Hırsızları" gibi polisiye romanlar... Fehim'in resimlediği tüm kitap kapaklarına bakıldığında her üçünü de çok iyi çözümlendiği görülür. Kaldı ki Münif Fehim, tarih dergilerine çizdiği resimlerle de tarihi sevdiren bir resim ustasıdır. Osmanlı tarihinin geleneksel öğeleri yansıtmıştır çizgilerine. Resimlediği yüzlerce kapağı toplayıp geniş hacimli bir kitap çalışmasıyla, Münif Fehim genç kuşaklara tanıtılamaz mı? Ressam oldu diye suç mu işledi? 15 Kasım 1983'de yitirdiğimiz Münif Fehim, ölümden üç yıl kadar önce şu sözleri, bugünleri düşünerek mi söylemişti acaba?..

"Çöl sonsuzmuş gibi gelir Arab'a. Git git bitmez... Hurma ağacı uzunmuş gibi gelir. Çık çık bitmez. Gölgele bile uzundur çölde. Herşey uzundur Arabın yâleli bile... Bizim hayatımız da Babîâlî içinde Arabın mavalı misâli, böyle geçti. İyi mi ettik, kötü mü, bilemem..."

Münif Fehim'in çizimini gerçekleştirdiği iki film afişi

*Münif Fehim
çalışırken.
Kendi kendini
çizdiği bir
illüstrasyon.*

Kaynakça:

- M. Nihat Özön-Baha Dürder, *Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi*, Remzi Kitabevi, 1967.
- Mahmut Yesari, *Sahneye Çıkan, ilk Türk Aktörü Üstat Fehim*, Yedigün Dergisi, s.30, I. Teşrin 1933.
- Ağâh Özgüç, *Türk Filmleri Sözlüğü, 1914-1973*, Sesam Yayınları.
- Sema Koşan, *Münif Fehim*, Türkiyemiz Dergisi, sy.30, 1980.
- Turhan Selçuk, *Resim Sanatımızın İki Ustası Münif Fehim ve İhâp Hulusi*, Milliyet Sanat Dergisi, s.3, 1980.
- Eser Tutel, *Geçmişi Günümüzde Yaşatan Tek Ressam*, Yıllarboyu Tarih, s.8, Kasım 1978.
- Fikret Arıt, *Meşhur Simalarıyla Babîâli*, Hafta Dergisi, s.275, 31 Aralık 1954.
- Arslan Kaynardağ, *Dünden Bugüne Kitap Kapaklarımız*, Milliyet Sanat Dergisi, s.70, 15 Nisan 1983.
- Burçak Evren, *Eski İstanbul Sinemaları Düş Şatoları*, Milliyet yay., Mart 1988

İdama Mahkum Bir Sinemacı: Ali Efendi...

Bugüne dek Türk sinema tarihiyle ilgili araştırma yapan, bu konuda kitap hazırlayan öncü 6 yazarımız var: Rakım Çalapala, Nurullah Tilgen, Nijat Özön, Zahir Güvemli, Alim Şerif Onaran ve Giovanni Scognamillo. Bu beş araştırmacıya kaynaklık eden yazar ise yalnızca Rakım Çalapala'dır.

1946 yılında, "Türkiye'de Filmcilik" adlı bir tanıtma broşüründe "ilk sinema tarihçimiz" Çalapala, konuyla ilgili olarak şunları yazar:

"İstanbul'da ikinci Türk sineması açıldı. 6 Temmuz 1914'de açılan bu sinemanın adı Ali Efendi Sineması'dır. Ali Efendi o zamanlar Sirkeci'de meşhur bir lokantanın sahibiydi. İstanbul Sultanisi'nden ayrılan Fuat (Uzkınay) Bey'in teşvikiyle, yeğenleri Şakir ve onun ağabeyi Kemal (Seden) Beylerle bu sinemayı açtı. Ali Efendi Sineması, Sirkeci'de, şimdiki Musul Otelinin altındaki şekerçi dükkânının bulunduğu yerde açılmıştı."

Şimdi de Nijat Özön'un "Türk Sinema Tarihi 1896-1960" adlı kitabına bakalım. Bu maddede ne yazıyor?

"Sedenler (Şakir ve Kemal) o vakit İstanbul yakasının en

Şakir ve Kemal
Seden
kardeşler.

tanınmış lokantalarından olan Sirkeci'deki Ali Efendi Lokantası'nın sahibi Ali Efendi'nin yeğenleriydiler. Ali Efendi, yeğenlerinin ısrarlarına dayanamayarak, kendi yapılarından birini onlara bıraktı."

Zahir Güvemli, "Sinema Tarihi" adlı kitabının bu bölümünde de şöyle diyor:

"Aynı yılın 6 Temmuz'unda Sirkeci'de Ali Efendi Sineması adıyla açıldı. Ali Efendi, lokantacıydı."

Bu yıl yayınlanan ve yeni araştırmaları içeren "Türk Sinema Tarihi" adlı kitabın birinci cildinde ise, Giovanni Scognamillo da şunları yazıyor konuyla il-

Osmanlı döneminin ilk Türk sinemacısı Fuat Uzkınay.

Fuat Uzkınay'ın çektiği, Sultanahmet'de düzenlenen İzmir mitingi.

*Ali Efendi
Atatürk'ün
hemen
yanıbaşında
(solda)
Yalova'da.*

KİM BU LOKANTACI ALİ EFENDİ?

Görüldüğü gibi sinema tarihlerinde adı yalnızca lokantacı Ali Efendi olarak geçiyor. O yılların ünlü lokantacısı hakkında daha fazla bilgi yok. Bu tarihsel süreç içinde kendi adı verilen sinemayı açmanın dışında... Çünkü, eldeki kısır kaynaklara göre Fuat Uzkınay, Şakir ve Kemal Seden kardeşleri ikna ediyor ve böylece de Sirkeci'de Ali Efendi Sineması'nı açıyorlar. İşte hepsi bu.... İyi de, kim bu Ali Efendi?

Ve yıllar sonra yönetmen Osman Seden'le kardeş torunları olan Necla Akgün Hanım birden ortaya çıkınca ancak olay netleşiyor. Çiftelhavuzlar'daki evinde yıllarca eski bir sandıkta unutulmuş belgeleri bize verirken, dedesi Ali Efendi konusunda da şu açıklamayı yapıyor Necla Akgün:

"Dedem 1279-1277 yılında Bulgaristan'ın Sofya kentinde doğdu. Bulgaristan'da ailesiyle birlikte yaşantısını sürdürürken Osmanlı-Rus Harbi (1293) patlak verdi. Ve dedem ailesine ait

Mustafa Kemal Atatürk Meclis Lokantası'nda bir toplantıda.

tüm mal varlığını orada bırakıp, sadece altın ve ziynet eşyalarını alarak Türkiye'ye kaçtı. Önce, o yılların gözde semti Fatih'te, sonra da asıl adı Makriköy olan Bakırköy'e annesi Hasibe Hanım, babası Süleyman Bey'le yerleşti. Genç yaşta ticarete atılan dedem, 1885 yıllarında Sirkeci'de Ali Efendi Lokantası'nı açarak büyük şöhret yaptı. Muhterem, aydın ve ileri görüşlü bir kişiliğe sahipti. İstanbul'da İttihat ve Terakki Fırkası'nın faaliyetlerine kendini adayıp, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer alması nedeniyle padişah tarafından idam hükmüyle cezalandırılmak istenmiştir. Ancak Milli Mücadele'nin başarıyla sonuçlanması ve Mustafa Kemal Paşa'nın başa geçmesiyle padişahın idam hükmü hükümsüz kalmıştır. Paşanın emriyle Büyük Millet Meclisi'nin Ankara'daki lokantasının açılması ve çalıştırılması istenmişse de, dedem yaşlılığı ve yorgunluğu nedeniyle bu görevi kabul edememiştir. Son günlerini Bakırköy'de ailesiyle birlikte geçiren dedem, 7.1.1954 yılında hayata gözlerini yumdu. Öldüğünde 93 yaşındaydı."

250 OSMANLI LİRASI'YLA ENBÜYÜK ORTAK ALİ EFENDİ

Bilindiği gibi Türkiye'de özel bir kuruluşa ait, üstelik Türklerin açtığı ilk sinema salonu, Şehzadebaşı'ndaki Fevziye Kiraathanesi'nde kurulan Milli Sinema'ydı. 1914 yılında kurulan bu sinema salonunun sahipleri, Cevat Boyer ve Murat Beylerdi. Aynı yıl açılan Ali Efendi Sineması ise, tarihlere göre "ikinci sinema"ydı. Ve Ali Efendi Sineması nasıl kurulmuştu?

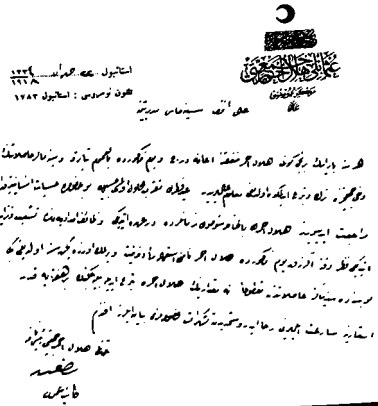
Ali Efendi'nin torunu Necla Akgün'ün 1988'de sunduğu 74 yıllık eski yazı bir belgeye göre bu kuruluşun ilginç bir öyküsü vardı. 14 maddelik bu mukavele 27 Mart 1330 (1914) tarihinde yapılmıştı. İstanbul Kâtibi Adil Dairesi'nin (noter) "tasdik eylediği" anlaşmada Ali Efendi'yle, Kemal (Seden) ve Fuat (Uzkinay) Beyler'in imzaları vardı. Simon adlı biriyle Şakir (Seden) Bey de şahit olarak gösterilmişlerdi. O yıllarda Şakir Bey, İstanbul Sultanisi'nde Tarih muallimi, Fuat Bey de elektrik memurluğu ve sinema operatörü olarak görev yapıyorlardı.

Sirkeci'de Musul Han'daki İştayinberg adlı birahane (Rakım Çalapala bu mekânı şekerçi dükkânı olarak gösteriyor) kurulan bu ortaklığa Ali Efendi 250, Kemal Bey de 50 Osmanlı

Lirası'yla katılıyordu. Yani, kuruluşun ana parası 300 Osmanlı Lirası'ydı.

Fuat Bey (Uzkinay) ise bu ortaklığa emeklerinin karşılığıyla, "Yani sinemaya nezaret ve sinemaya ait reklam ve ilanâtı tanzim etmeyi taahhüt ederek" katılıyordu.

Gene bu belgeden Ali Efendi Sineması'nda düğünler ve özel davetler düzenlendiğini öğreniyorduk. Ve bir başka belgeye

*Osmanlı Hilâl-i
Ahmer
Cemiyeti'nin
Ali Efendi
Sineması'na
gönderdiği bir
teşekkür
mektubu.*

*Türk
Sineması'nın
ilk özel
yapımevi olan
Kemal Film
Şirketi'nin
mühürü.*

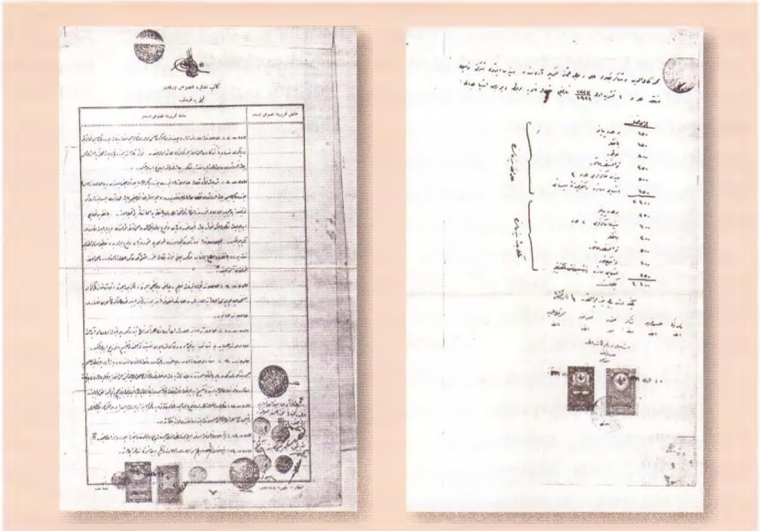
*Sinema İşleri
Şirketi
kuruluşuna
ait Osmanlı
dönemi
belgeleri.*

göre ise bayram günlerinde oynayan filmlerin getirdiği hasılat, o yıllardaki Hilal-i ahmer adıyla anılan Kızılay kurumuna bırakılıyordu.

İLK ÖZEL KURULUŞ, KEMAL FİLM Mİ, YOKSA SİNEMA İŞLERİ ŞİRKETİ Mİ?

Sinema tarihlerine göre "ilk özel yapımevi" Kemal Film kurumdur. Şakir ve Kemal Seden kardeşlerin gerçekleştirdikleri bu yapımevinin kuruluş yılı 1922'dir. Ancak ortaya çıkan yeni belge, bu konuda bazı kuşklar yaratıyor. Örneğin 8 maddeli ve Şakir (Seden) Bey, Kemal (Seden) Bey, Osman Efendi ve Ali Efendilerin, altında imzaları bulunan 8. Teşrinievvel 1337 (1921) tarihli anlaşma, Kemal Film'den bir yıl önce kurulmuş bir yapımevinin varlığını kanıtlıyor. İstanbul 4'üncü Kâtibi Adil Dairesi (noter) müdürü Ali Rıfkı Bey'in tasdik ettiği anlaşmadaki kuruluşun adı "Sinema İşleri Şirketi" dir. Ve görüldüğü gibi bir yıl sonra kurulan Kemal Film Yapımevi'nin sahiplerinden Kemal-Şakir Seden kardeşler bu şirketin kurucuları arasında yer alıyor.

Adı geçen şirketin "ortaklık mukavelesi"ndeki 1 maddesinde

çalışma amacı özetle şöyle açıklanıyor: "Sirkeci'de Ali Efendi sinemalarıyla, Şehzadebaşı'nda Millet Tiyatrosu ve Üsküdar'da Park adlı açık hava sinemasını ve gene Millet Tiyatrosu binasındaki film imalathanesini işletmek suretiyle icra-yı faaliyet ve ticaret eylemektir."

Elbette Sinema İşleri Şirketi adı, böyle bir çalışma düzenine uygundur. Ancak adı, "film imalathanesi" olarak geçen kısımda nasıl bir çalışma yapılmıştı?

Örneğin 1922'de kurulan Kemal Film, 1921'de hayata geçirilen Sinema İşleri Şirketi'nin bir yan kuruluşu muydu?... Sinema İşleri 1928 yılında feshedilip ortaklar ayrılrsa da, her iki kuruluşun ortakları aynı kişilerdi. Ve belki de her iki kuruluş sinema salonu işletmeciliğiyle film yapım işlerini iç-içe birlikte sürdürmüş olabilirlerdi. Kaldı ki 1922'den 1928'e dek, bu 8 yıllık sürede "İstanbulda Bir Facia-ı Aşk" (Şişli Güzeli Mediha Hanımın Facia-ı Katli), "Boğaziçi Esrarı-Nur Baba", 1923'de "Ateşten Gömlek", "Kızkulesinde Bir Facia", "Leblebici Horhor" ve 1928'de ise "Ankara Postası"...

Şimdi bu konuda bazı kuşkuvarı biraz olsun aydınlığa kavuşturur bir söyleşi vardı ki, çok önemliydi. 1960'lı yılların ortalarında, Erman Şener'in her iki şirketin ortaklarından Şakir Seden'le yaptığı röportajı.

Kemal Seden'in sinemacı kardeşi Şakir Seden, Şener'in sorularını şöyle yanıtlıyordu:

"... O yıllarda İstanbul'da mahdut sayıda film seyretmek mümkündü. Biz, yani ağabeyimle sinema açmaya

Sirkeci Muradiye caddesinde Sinema

Kemal Bey

Cumartesi

MANDRAĞOR

*Sirkeci
Kemal Bey
Sineması'nın
ilanı*

*Ali Bey'in
İstiklâl
Madalyası
belgesi
İstanbul Valiliği
tarafından
yazılmıştır.*

*Kemal Film
Şirketi'nin
mühürü.*

karar verdik. Kafi sermayemiz olmadığı için dayımız Ali Bey'den yardım istedik. O bize destek oldu. Böylece Ali Efendi Sineması'nı açtık. Sonra ağa-beyim askere gitti. Dönünce Kemal Bey Sineması'nı da açtık. .. Film yapımcılığına geçişimiz de şöyle oldu. Bir gün Fuat Bey (Uzkınay), bize geldi. Benim iyi arkadaşım. Beraber İstanbul Sultanisi'nde çalışmıştık. Ben tarih öğretmeni Fuat ise okulun fizik labaratuvarı şefi... Birlikte okulda film gösteriyorduk. Filmleri ben seçerdim, gösterim işini Fuat Bey üstlenirdi.

... Fuat Bey bir gün bize "Müdafa-i Milliye Cemiyeti'nin elindeki sinema malzemesinin istikbali karanlık, bunu kurtarmak lazım" dedi. Sonra Kemal Film olarak kiralamaya karar verdik. Bunların içinde en önemlisi olarak yani film çekme makinesi yoktu. O yıllarda Hazeren Han'da kültür filmleri getiren Gaumont adlı bir Fransız şirketi vardı. Film çekme makinesini de temin ettik. Makine 66 altındı. Ama tesisatıyla birlikte 88 altına mal oldu. Neyse, o sırada Ertuğrul Muhsin Bey Almanya'dan dönmüş. Onu tiyatrodan tanıyorduk zaten.... Onu da yanımıza aldık. Ama bu iş için bir de atelye kurmak (stüdyo) gerekiyordu. Bizim Sirkeci'deki Ali Efendi Sineması'nın bodrumu

*Leblebici
Horhor Ağa
filminde
Feriha Tevfik*

bu iş için müsaitti. Orayı atölye yaptık. Resne Fotoğrafhanesi'nde çalışan Hüseyin Efendi'yi de bu raya şef tayin ettik.

... Kim önerdi, ne oldu, onu hatırlamıyorum. Yalnız, o yıllarda Şişli'de oturan Mediha adlı hafifmeşrep bir hanım vardı. Bu kadının başından olaylar geçmiş, matbuat uzun uzun bahsetmişti. İşte bu olayı

filme almaya karar verdik. Başrol-lerden birini Papazyan Efendi oynadı. Merdiha rolünü de adını şimdi hatırlamadığım Romanyalı bir hanıma verdik. Sonra da o kadın bir İngiliz yüzbaşı ile evlenip gitti.

Filmi kendi sinemamızda oynatacağız ama Beyoğlu çok mühim. O sırada Beyoğlu sinemalarında yerli film oynatmak dersen, deveye hendek atlatmak-
tan zor. Çok çabaladık ama Be-

yoğlunda filmi gösteremedik. Kimse kabul etmedi. "Oynatamayız" dediler. Allahtan, Tepebaşı'nda Kristal Palas adlı bir sinema vardı. Bu sinemayı işleten Manolaki adında biriydi. Bu Manolaki aynı zamanda dışardan film getirirdi. Biz de ondan sinemalarımız için film alırdık. Rica minnet, filmi onun sinemasında oynatabildik. O yıllarda birçok sinemada sıra yoktu, seyirciler hasır üstüne oturur. filmi öyle seyrederdilerdi. Manolaki'nin sinemasına sır, bizim filmle kondu...

... Sonra üç film daha yaptık. Bunlardan "Sözde Kızlar" muvaffak olamadı. Ama sebep Peyami Sefa Bey'in sık sık sete gelip, Muhsin'e müdahale etmesiydi. Muhsin de (Ertuğrul), Pe-

yami Bey sette olunca istediklerini yapıyor, o gittikten sonra bildiğini okuyordu. Böylece iki başlı bir film oldu."

Şakir Seden'in sözünü edip hatırlayamadığı, "İstanbul'da Bir Facia-i Aşk" filminde Mediha rolünü canlandıran kadın oyuncu Anna Mariyeviç'di. Ve 95 yıl önce (1922) vizyona giren bu ilk dönem filmini görenler de bugün yaşa-

*İstanbul'da Bir
Facia-i Aşk
filmine konu
olan Şişli
Güzeli Mediha
Hanım.*

*Kemal Film
Şirketi'nin ku-
rucularından
Kemal Seden.*

*Kemal ve Şakir
Seden ailesi.*

miyor. Günümüzde de görülmesi imkânsız. Kayıp filmler arasındaydı çünkü. Mediha hanım hakkında yalnızca bilinen 1920'li yılların başında uğruna şarkılar yazılıp, erkekleri peşinden koşturan Şişli güzelinin çok genç yaşta bir cinayete kurban gitmesiydi.

Sinema İşleri Şirketi'nin 1928'deki "feshinden" sonra Seden Kardeşler 1951'e dek 22 yıl film üretimine ara verirler. Bu 22 yıllık boşluktan yararlanıp, Seden Kardeşlerden sonra Türk Sineması'nın ikinci dev kuruluşu olan İpekçiler (İhsan İpekçi, Fahir İpekçi) devreye girmiştir. İpek Film Şirketi adıyla.

Neyse, Sinema İşleri Şirketi ya da Kemal Film yapımevi. O ya da bu... Bu bağlamda asıl önemlisi her iki özel aile sineması kuruluşunun, Şakir Seden'in, Kemal Seden'in, Fuat Uzkinay'ın, Ali Efendi'nin ve de tarihsel bir sürecin saygın ve öncü kişileri olarak unutulmamaları gerekir..

SİNEMA İŞLERİ ŞİRKETİ MUKAVELESİ

Sirkeci'de Ali Efendi Lokantası'nda mukim lokanta sahibi Ali ve biraderi Hacı Osman efendilerle yine Sirkeci'de Ali Efendi Sineması'nda mukim Mehmet Kemalettin ve biraderi Mehmet Şakir Bey arasında şeraiti âtiye dairesinde bir şirket mukavelesi akdedilmiştir.

Şirketin unvanı ve maksadı:

1-Şirketin unvanı ve maksadı (Sinema İşleri Şirketi) olup maksadı elyevm Sirkeci'de hali faaliyette bulunan (Ali Efendi) ve (Kemal Bey) sinemaları namı ile maruf iki sinemadan başkaca malûlû gazevat (gaziler) muavenet heyetinden isticar edilen ve Şehzadebaşı'nda kâin Millet Tiyatrosu'nu ve Üsküdar'da (Topçunun) Park Sineması namı ile maruf Açık Hava Sineması'nı ve bir de Millet Tiyatrosu binası dahilindeki (Film imalathanesini) işletmek suretiyle icrayı faaliyet ve ticaret eylemdir.

2- Şirketin merkezi: Ali Efendi Sineması dahilindeki dairei mahsusedir.

3- Birinci madde ile meşrut maksat ve hareket dahilinde idarei umuru keyfiyeti şürekâdan Kemalettin Bey'e ait olup mumaileyh şirket namına her nev'i akit, mukavelat ve tamiratı icraya ve vaz'ı imzaya, şürekâi saire tarafından selahiyeti kamilen mezun kılınmıştır. Gaybubetinde mumaileyhe şürekâdan Şakir Bey vekalet edecektir.

Şirketin sermayesi:

4-Şirketin sermayesi: Evvelâ Malûlû gazevat muavenet heyetinden isticar edilen üç müesseseye vaz edilmiş (5084,65 lira) nakit ve saniyen Ali Efendi ve Kemal Bey sinemalarında demirbaş eşya halinde bulunan ve işbu mukaveleye merbut cetvelde müfredatı muharrer olan (4100 liralık alâtı edevat vs.), ve salisen 1815,39 lira nakit mevcut olmak üzere cem'an yekûn 11.000 liradır ki, işbu sermayenin (2/6'sı Kemal Bey'in, 2/6'sı Şakir Bey'in, 1/6'sı da Ali Efendi ve 1/6'sı da Osman Efendi tarafından) vaz edilmiştir.

Şirketin müddeti devamı:

5- Şirketin müddeti devamı: İptida Teşrinievvel 1337/1921'den itibaren gayeyi Kânunuevvel 1339/1923 tarihine kadar olmak üzere 2 sene 3 aydan ibarettir.

Tahakkukatın sureti tevzii:

6- Sinemada muamelatı şirketteki hasılatı safiyeden %20'si ihtiyat akçesi tefrik edildikten sonra mütebaki tahakkukat işbu muamelenin natık olduğu 11.000 liralık mevzu sermayedeki hisse miktarına göre 6 parçaya taksim olunup, bunlardan 2/6'sı Kemal, 2/6'sı Şakir beylere ve 1/6'sı Ali Efendi ve 1/6'sı da Osman Efendi'ye ait olmak üzere tevzi kılınacaktır.

Mevadî müteferrika:

7- Ötedenberi hali faaliyette olan Ali Efendi ve Kemal Bey sinemalarının 30 Eylül 1337/1921 tarihine kadar olan hesabâtı, talikeyi mezkûre de yani muteber olan mukavelei hazıra ahkamına bir şumûlû olmayacaksa da yalnız işbu yeni şirketin tarih ve mukavelei mukaddeme ait olan müfredat işbu mukaveleye ba-cetvel merbut bulunan 835 liralık ve bunu şirketin hasılatı aliyeyi gayri safisi meyanında bilâ ifraz yeni şirketin du-

yunu atıye hesabında irae edilecektir. Diğer taraftan malulün gazevat muavenet heyetinden Kemal Bey namına İptida kânunusani 1337/1921 tarihinde ihticac edilmiş müesseseye gelince: İşbu mukavelede imzaları münderiç diğer akitler yani Şakir Bey ile, Osman ve Ali efendiler müessesatı mezburenin hasılatını muhtevi yevmiye defteri ile, defteri kebir üzerine bugünkü tarih ile vaz eyledikleri ve imzaları ile () üç müessesenin şimdiye kadar olan muamelatını kamilen tasfiye ve hesabatını tasdik ederler.

8- Şirketin hesabatını her ay gayesinde, bütün şirket tarafından rü'yet ve ba'del-tasdik ve tasvip ziri tasdik olunacaktır.

Şakir Bey Kemal Bey Osman Ef. Ali Ef.

Noter tasdiki

8. Teşrinievvel 1337

Yevmi: Cumartesi

İstanbul 4. Katibiadil Müdürü

Ali Rıfkı

Mehmet Kemalettin ve Şakir Beyler'le, Ali ve Hacı Osman Efendiler arasında Sinema İşleri Şirketi namı ile münakit 1. Teşrinievvel 1337 /1921 tarihli mukaveleye merbut düyün cetveli.

Lirayı

Osmani

410	Beyoğlu'nda Atlas film ticarethanesi sahibi Mösyö Mamıkiye (Beyoğlu)
40	Pathe şirketi ve Dersaadet vekiliumuru Josef
125	Hukuk şirketinin ve Dersaadet vekiliumuru Beyoğlu'nda
Mösyö Telemek İspiriori.
80	Beyoğlu'nda Karaosmanzade sinema ticarethanesi sahibi Suat Bey.
80	Azya Film müessesesi sahibi Beyoğlu'nda Mösyö Anderesa.
100	Müteferrik mahallere.
835	Yekûn

Sekiz yüz otuz beş liradır.

İstanbul 4. cü Katibiadil Müdürü

1. Teşrinievvel 1337

Bizim “Cinema Paradiso”muz Şükrü Avşar...

“Avşar Film Şirketi'nin sahibi Şükrü Avşar'ı, yıllar öncesinden tanırım. Yeşilçam Sokağı'ndaki Tual Kardeşler'in (Mustafa-Uğur Tual) ofislerinde sık sık karşılaştık. Dıştan bakıldığında öyle havalı, tavalı patron havası vermeyen, ufak tefek, 1.55 boyun-
daki ve benim gibi "yarım porsiyon" görünümüyle, tiplmesiyle ilk anda pek dikkati çekmeyebilirdi. Ama içten gülen gözleriyle, hiç belli etmemeye özen gösterdiği saklı duygularıyla sessiz ve derinden bir yerlere doğru yol aldığı hissediliyordu.

"Görülüyordu" değil, "hissediliyordu" diyorum. Çünkü benimki dıştan bir bakıştı.

İçten bakıldığında ise patron koltuğunda oturan bir işverenin matematiksel yetenekleri, sezgileri ve kurum içindeki ilişki biçimleri, çok daha net ortaya çıkar kuşkusuz. İçten bakış, Avşar'ın yıllardır birlikte çalıştığı kurmaylarından Ömer Çalıkoglu ve Sadi Çilingir için geçerli elbette ki...

Ben Şükrü Avşar'ın çocukluk yıllarını Cinema Paradiso'daki (Cennet Sineması) Salvatore adlı tiplemeye benzetiyorum. Avşar da Salvatore gibi, 8 yaşında, film afişleriyle süslü küçük bir odada "makinist çırağı" olarak işbaşı yapmamış mıydı?.. İşte o yıllardan bu yana, kimseden destek almadan, kendi çabalarıyla çekirdekten yetişen bir sinemacı Şükrü Avşar. Hafızam beni yanıltmıyorsa, bir de 45'lik plak doldurmuştu gençlik yıllarında... Ama o yürekten bir sinemacıydı.

Çiğ köfteli, Joe D'amato'lu, Tinto Brass'lı günlere dönersek: Avşar, çiğ köfte ustasıdır. Arada bir ofisinde, eliyle yaptığı" çiğ köfteleri yerken, ithal ettiği D'amato'nun, Brass'ın filmlerinden konuşurduk hep. O dönemin moda filmleri idi bunlar. Ayrıca iş yapan filmleri de...

Hiç unutmam, Has Holding'in "Haftanın Sesi" adlı gazetesinde çalışırken Joe D'amato'nun "Onbir Gün Onbir Gece" adlı filmini birinci sayfa haberi olarak vermiştim. Bu bol resimli tam sayfa magazin haberi, o günlerde hayli ilgi çekmişti. O film de dönemin koşulları içinde bir olaydı ya...

*Şükrü Aşar,
Bruce Lee
posterini
önünde.*

Şükrü Aşar, fırsatları ve zamanlamayı o günlerde akıllıca kullandı. İtalyan sinemasının(b) sınıfını içeren o yapımlar, şirketi ayakta tutan filmlerdi. Kaçınılmaz biçimde bu bir "geçiş süreci"dir. Ardından, ne kadar iş yapmasalar da "Oscarlı filmler" gelecektir.

Sonra giderek büyüyüp genişleyen sinema salonu işletmeciliği, sonra "Salkım Hanımın Taneleri"yle yeni bir yapımcılık dönemi ve TV dizileri. Görüldüğü gibi Şükrü Aşar'ın bugünkü yerine gelmesi kolay olmadı. Çocukluk yıllarında sinemaya gönül vermesiyle başlayan tarih öncesi bu serüven, 20 yıl önce kurulan bir film şirketinin de başlangıcı sayılır.

Aşar'ı en son "Babam ve Oğlum"un galasında gördüğümde şöyle diyordu: "Beş defa izledim beş defa da ağladım."

Oysa bir yapımcı için "ağlamak" mı önemliydi, yoksa gülmek mi? Elbette ki gülebilmek, Ve aslında bir buçuk milyonu aşan seyirci ağlarken, Şükrü Aşar "ağlama duvarı"nın dışına çıkıp bir buçuk milyon kez gülecekti.

"Gölmek" sonuçta seyirci sayısıyla, gişe başarısıyla bağlantılı bir "zafer işareti"ydi. Ve bizim "Cinema Paradiso"muz Şükrü Avşar", 8 yaşından beri bir "sinema sevdalısı" olmanın meyvelerini topluyordu...

Her türlü kirden arındırılmış temiz bir "selam" Şükrü Avşar'a...99

Tırnak içine aldığım Şükrü Avşar'la ilgili bu köşe yazısı, elbette bir yaşamın minimalist, yani kısa ve küçük bir "özet"iydi. 2006 yılında kaleme alınmıştı. Sinema salonu işletmecisi, yabancu film ithalatçısı, yapımcı Mehmet Soyarslan'ın kesintisiz, yaklaşık on yıl yayıncılığını yaptığı, aylık Mega Movie Dergisi'nin "Bir Sinema Günlüğünden Aykırı Notlar" başlıklı köşemde çıkmıştı. Ocak 2006 tarihli ve 111 sayılı dergide.

Oysa aradan onbir yıl geçmişti. Avşar'la ilgili bu köşe yazısını bugün kaleme alsaydım, yine tıpatıp aynısı ve tekrarı olacaktı. Yazdığımın bugün de arkasındayım çünkü... Onbir yıllık bir aradan sonra Şükrü Avşar'ı bir köşe yazısı değil, daha bir ayrıntıyla güncelleştirerek, gelişiyile bugün durduğu yer arasındaki o renkli yaşam biçimini anlatmanın zamanı gelmişti.

Her canlının kendi içinde saklı bir hikayesi vardır. Ama bu aşamada önemli olan kalın enseli bir babanın parasıyla biryerlere gelebilmek değil. Tepelerden bakarak, insanları sömürerek hiç değil. Sıfırdan başlayarak, kişisel yetenekleriyle sınıf atla-

*Cinema
Paradiso'da
küçük
Salvatore*

arak, hayatı ve ekonomik yapıyı daha yakından tanıyarak bir yerlere gelebilmektir önemli olan. İşte 1958 doğumlu Sivas'lı Şükrü Avşar'dır o...

Şükrü Avşar'ın sinema tutkusu, doğduğu Sivas Şuşehri'nden İstanbul'a geldiğinde başlar. Bayrampaşa'nın kuruluş yıllarıdır. Ve küçük Avşar beş yaşındadır. Sinema salonu ve beyaz perdeyi, ilk kez Bayrampaşa'da görür. İlk görüşte merakını çeken, mahalle ve sokak aralarında dolaştırılan arabalar üzerindeki yerli film afişleriydi. İsmi hatırlayamadığı bir filmin reklamı yapıyordu. Öylesine meraklanmıştı ki... Bırakalım Şükrü Avşar anlatsın o İstanbul yıllarını:

“Arabaların üzerinde filmin tanıtım afişini gördüğümde hemen akşamında filme gittim. Yazlık sinemaydı. O gün başladı benim sinema serüvenim. İlk karşılaşmam orada oldu. Ve sürekli sinemaya gitmeye başladım. Ben çok meraklıyım herşeye, illa onu bulacağım, araştıracağım...

... Babam işçi olarak Almanya'ya gittiği için annem yalnızdı ve benim sinema tutkuma çok kızardı. Bense hiç aldırmazdım. bütün merakım makine dairesine girmekti. Ama sokmuyorlardı. Ama yılmayacaktım.

*Uğur - Mustafa
Tual kardeşler
Şükrü Avşar,
Agâh Özgüç
ve Kemal
Akmaral
Tual Film
yazıhanesinde.*

AVŞARfilm

*Cinema
"Paradiso"
filmindeki
sinemanın
makine dairesi.
Makinist
Philippe Noiret
ve çırağı da
küçük
Salvatore*

.... Bir gün oradan geçerken baktım iki kişi birbirlerine sarılmışlar, oturuyorlar. Baktım, birisi beni sinema dairesine sokmayan sinemanın makinisti. Yanındaki de sinemanın sahibinin kızı... Beni görünce önce tedirgin oldular, sonra yanlarına çağırdılar. "Bak bizi görmedin" falan dedi... Aramız düzelmmişti. makinist Ali Abi, artık makineyi bana bırakıp gidiyordu.

....Sekiz yaşında makinist çırağı oldum. Boyum makineye yetişmiyordum. sandelyenin üzerine çıkıp bobinini makineye takabiliyordum. Makinist Ali abi, sinema sahibinin kızını kaçıncı iş bana düştü. Sinemanın sahipleri de beni sevdiler. Ve böylece makinistlik serüveni başlamış oldu...

... 17 yaşıma girdiğimde biriktirdiğimle Bayrampaşa'daki makinistlik yaptığım yazlık sinemayı kiraladım. Sonra da sahibi oldum. Ardından iki yazlık sinema daha açtım. Askere gitmeden önce sekiz sinemanın sahibiydim."

Askerlik dönüşünden sonra ise Şükrü Avcı'ın bütün amacı, sinema salonu işletmeciliği konusunda daha da büyümektir. Bu nedenle Beşiktaş'taki Mıstık Sineması'na kafayı takmıştır. 830 koltuklu Mıstık Sineması, o yörenin en gözde salonlarından biridir. Bu sinemayı da kiralamak ister. Ancak sinemanın sahibi, Avcı'ın ufak tefek ve sessiz görünüşü nedeniyle ona güvenemez. Ama dostlarından biri araya girince anlaşma

sağlanır. Bir hayli borçlanmıştır ama o sinema salonuna da sahip olmuştur.

*Tarık Akan ve
Melike
Demirağ
"Sürü"de.*

BİR YILMAZ GÜNEY ANISI...

1970'li yılların sonları...

Beşiktaş bölgesinin en popüler sinema salonlarından birini kiralarak işletmeciler arasında ünlenip, yavaş yavaş öne çıkmaya başlayan Şükrü Avşar, o sessiz ve sakin duruşuyla yürümektedir. Yazlık sinemalardan kapalı sinema salonlarına doğru... Bu geçiş dönemini ve hapishaneden Yılmaz Güney'in nasıl destek sağladığını da unutmaz Avşar:

"Mıstık Sinemasını kiraladığım yıllarda ülkede terör olayları vardı. Bombalar patlıyordu. hiçbir şey yolunda gitmiyordu. Çok zor durumdaydım. borçlanmışım üstelik. Ödemem gereken yerler vardı. Ne yapacağımı şaşırdım. Yılmaz Güney hapisteydi. Onun çok sağlam bir adamı vardı, beni de çok seviyordu. Osman Abi'ye gittim, çok zor durumda olduğumu, kazandığımı paranın kurtarmadığını söyledim. O zaman Türker İnanoğlu da Yumurcak Sineması'nı işletiyordu Beşiktaş'da. Bana orada film verdimiyordu. Ben ne yapsam orada birşey olamıyordum,

Afşar Filmin
gazete
ilanlarından
"Galiba
Hamile".

çünkü rakip çok kuvvetliydi. Zaten kendisi de film yapıyordu, ve bütün filmciler arkadaşıydı. Yeni film alamıyordum, hep eski filmleri oynatmak zorundaydım. Osman Abi'den, Yılmaz Güney'in "Sürü" filmini ayarlamasını istedim.

"Yok, oynatamazsın sen, sinemayı bombalıyorlar" dedi. Ben çok ısrar ettim. Bir hafta sonra beni cezaevine götürdü.

Yılmaz Abi de, "Olmaz oğlum, bunlarla başın derde girer. Sen girme bu işin içine; çünkü Süreyya Sineması'nda oynatmışlar ve orayı bombalamışlar, gişeye bomba koymuşlar" dedi. Dedim ki, "Abi, benim kaybedecek bir şeyim yok zaten". Tam çıkarken, "Dur" dedi. Sonra Osman Abi'ye birşeyler söyledi. Filmi verdiler bana. Getirdim sinemaya koydum. Osman Abi'ye "Çocuğu koruyun. Orada bir ekip oluşturun, başına bir iş gelmesin" demiş Yılmaz Güney.

Baktım, Mıstık Sineması'nın etrafında hep altı-yedi kişi var koruyorlar. Yer, gök insan oldu filmde. Kimse oynatamamış şimdiye kadar "Sürü"yü; herkes bekliyor. Tam üç hafta, gece seansları bile doldu.

Bütün borçlarımı bitirdim. Sinemanın bir balkonu var. Bir bakıyorsun oraya biri çıkıyor, slogan atıyor, o dönemin sloganlarını. 15 dakika sonra birisi daha çıkıyor, o da başka birşey söylüyor. İşte, huzursuzluk ve bir sürü tedirginlik oldu. Üç hafta sonra çıkarttık vizyondan filmi, bitti.

O dönemde filmlerin hasılatının %40'ını filmci alır, ya da 30'unu, 20'sini alır, anlaşmaya bağlı. Götürdüm bütün parayı Osman Abi'ye "Para bu, ne alacaksınız, siz alın" dedim. Yılmaz Abi söylemiş ona herhalde. Aynen parayı bana geri verdi. Almadılar benden para."

Terör olaylarının zirve yaptığı o yıl, Şükrü Aşar'ın her tehlikeyi göze alıp "Sürü"yü oynatması, gerçekten büyük bir cesaret işi. İstanbul sınırları içindeki sinema salonlarında gösterime giren tüm birinci vizyon yerli filmlerin, yıl yıl elde ettikleri gişe hasılatları, eksiksiz kuruşu kuruşuna arşivimdedir.

İstanbul bölgesi sinemalarına ait “en çok iş yapan on film” listelerini çeşitli dergilerde, genel bir yazı içinde her yıl yayınlıyordu. Örneğin “Sürü”nün 6 haftalık gişe hasılatı 2 milyon 260 bin TL’dir. Ve 1979 yılının İstanbul bölgesinde “en çok iş yapan on film” listesinin de 7. sırasındadır “Sürü”. Üç hafta Mıstık Sineması’nda, diğer üç haftada da başka bir sinemada oynamıştır. Yılmaz Güney’in sürpriz kıyağı sonucu, “Sürü”nün üç haftalık gişe hasılatıyla Şükrü Avşar borçlarından kurtulur... Bundan böyle hedefi diğer semt sinemalarıdır.

“ O sırada ihtilal oldu, 12 Eylül 1980’de. İhtilalden sonra sinema başladı yükselmeye, bütün sinemalar tabii. Bir başka sinema daha aldım, çünkü kiracılıktan bıkmıştım. Mıstık’ın sahibi o zamanlar her ay kira için geliyor ve her ay moralimi bozuyordu. “Çıkın buradan, gidin” diyordu. Ben de korkuyordum, “adam hakikaten beni çıkartırsa, ne yaparım” diyerek. O korkuyla hep sinemalar satın almaya başladım. Kiralamak yerine mal sahibi yaptım beni.

Sonra Zeytinburnu’nda Zengin, Bakırköy’de Rex sinemasını satın aldım. Atlas Sineması vardır Suadiye’de, Kadıköy Sineması, Kadıköy Ocak, Gazi Sineması vardır Şişli’de. Bunları kiraladım ya da satın aldım. Tabii sinemalar çoğalınca bu sefer film sorunu oluyor. Film ithalatına başladım...”

TİNTO BRASS’LI VE JOE D’AMATO’LU YILLAR

Şükrü Avşarın sinemasal yaşamı birbirine bağlantılı, yani iç-içe ve dört ana bölümden oluşur. Önce makinistlik, sonra sinema salonu işletmeciliği, sonra yabancı film ithalatçılığı ve ardından yapımcılığı gelir. Belli bir sıra içinde, Avşar’ın sinemacılığını bu dört başlıkla izleyebilirsiniz.

Şükrü Avşar, yabancı film ithalciğine geçmeden önce, yasal bir düzenlemeye göre kendi şirketini kurmak zorundadır. Böylece 1984 yılında işyerini açar. Eski bir deyimle, yani sinemacı bir işadamı olarak “alamet-i farika”sı “Avşar Film”dir.

O yıllarda cinsel ağırlıklı filmler gündemdedir. Bir yanda Demie

*Osmanbey,
Gazi Sineması
11 Kasım
1973’de açıldı.
1996’da önce 3
salona daha
sonra 5 ve
7 salona
bölünerek cep
sineması haline
dönüştürüldü.*

*Tinto Brass
kızlarıyla
birlikte.*

Moore gibi birinci sınıf yıldızların oynadığı "Ahlaksız Teklif" türünde, daha ciddi filmler. Öteki yanda, özellikle röntgenci, abazan erkek seyirci takımına yönelik ve de kolay okunan (B) sınıfı seyirlik filmler.

Kim onlar?...
(B) sınıfının hangi yıldızları ve hangi öne çıkan filmler?.. Örneklersek:

*Seks filmlerinin
en ünlü İtalyan
yönetmeni
Joe D'amato*

Malu (Abatjour-İlık Geceler), Valentine Demy (Dirty Love- Kirli Aşk), Laura Gemser (Lussuria), Lilli Carati (L'acolva), Jessica Moore (Elevent Days Elevent Nights- Onbirgün Onbir Gece), Serena Grandi (Miranda), Francesca Dellera (Capriccio-Kap-ris), Debora Caprioglio (Paprika), Claudia Koll (Cosi Fan Tutte-Bütün Kadınlar Bunu Yapar), Zara Whites (Complicity-Gözler Yalan Söylemez), Deborah Calì (Prova- cazione Fatale-Senden Başka Herkesle) ve Anna Galiena (Senso '45-Kara Melek), 1980-1995 yıllarının ünlü (B) sınıfı yıldızcıkları. Özellikle o dönemin "elleri ceplerinde"ki seyircinin de...

Cinsel fantazmalar içeren hemen hemen hepsi İtalyan kaynaklı bu tür seyir- lik filmlerin, birbiriyle yarışarcasına genelde üç alıcısı vardı o yıllarda. Avşar Film, Özen Film ve Tual Film. Yani Şükrü Avşar, Mehmet Soyarslan ve Mustafa Tual.

Nini Grassia, Alex Perry, Lawrence

Webber, Joe D'amato ve Tinto Brass, bu tür filmlerin belli başlı yönetmenleriydi. Özellikle de İtalya'da aşırı muhafazakâr kadın örgütleri tarafından görüldüğü yerde saldırıya uğrayan Tinto Brass'ın bir adı da "Sinyor Popo"ydü ülkesinde. Soft ışıklı kalça erotizmi ustası ve birbirinden güzel kadın tiplerini keşfetmekle de ünlenen Tinto Brass'ın "The Key-Anahtar", bu türdeki en iyi filmi sayılır. "Onbir Gün Onbir Gece" adını taşıyan filmi de Joe D'amato'nun...

Şükrü Avcı, ithal ettiği bu İtalyan filmini bir türlü vizyona sokamaz. Bazı sahneler nedeniyle D'amato'nun yönettiği erotik filmi sansür kurulu toptan yasaklamıştır. "Örf ve adetlerimize, hem genel ahlaka aykındır gerekçesi"yle...

Şükrü Avcı, Danıştay'a başvurup sabırla bekler. Üç yıllık bir bekleme döneminde sonra Jessica Moore'un çıplak soyunduğu film, Danıştay'ın onayından geçer. Ve hemen sıcaklığı Has Holding'in haftada bir yayınlanan, büyük tirajlı gazetesi Haftanın Sesi'nde (14 Haziran 1991) sansasyonel bir

Joe D'amato'nun "Onbir gün Onbir Gece" adlı filmi ancak Danıştay kararıyla seyirciyle buluşabildi.

(B) sınıfı
filmlerin
ünlü yıldızları
Malu ve
Deborah Cali

başlıkla yayınlanır. Birinci sayfanın tümünü kapsayacak bir bütünlükte ve de dev puntolarla:

“Danıştay Kararıyla Seks”

Kaldı ki, “Onbir Gün Onbir Gece”nin vizyona girdiği dönem yaz aylarıdır. Haziran, Temmuz ve Ağustos, sinemacıların deyimiyle gişe açısından bir “ölü sezon”dur. Bu tehlikeye karşın, film yine de beklenmedik bir gişe patlaması oluşturur.

O yıllarda “soft porno”ya ve (X) kategorisine girip, seyirciye yaş sınırlanması getirilen bu tür filmler, bazı kesimleri rahatsız etseler de, sinema salonlarını sinek avlamaktan kurtarması, bu olayın kaçınılmaz bir diğer boyutudur. Ve İtalyan Sineması’nın uluslararası üne sahip yönetmeni Bernardo Bertolucci’nin bu konudaki sözleri dikkat çekicidir. Der ki:

Avşar filmin
ithal ettiği
filmlerin
lobilerinden

POSTA KUTUSU
TINTO BRASS

AVŞAR FILM

"Erotizm olmayan bir film, güdük kalır."

Yeter ki, bu tür bıçak üstü filmlerin "cinsel sefalet"i değil, "cinsel estetizm"i öne çıksın. Elbette "Emmanuel"ın yönetmeni Just Jaeckin'i, "Scandalo"nın yönetmeni Salvatore Samperi'yi ve "Wild Orchid-Vahşi Orkide"nin yönetmeni Zalman King'i. "erotik çeşitlemeler" açısından bir Piero Vivarelli'den, bir Bruno Gaburro'dan ayırmak gerekir. Hele Alain Robbe-Grillet... O bir Fransız . Ve "çağdaş erotik sinema"nın en büyük ustalarından...

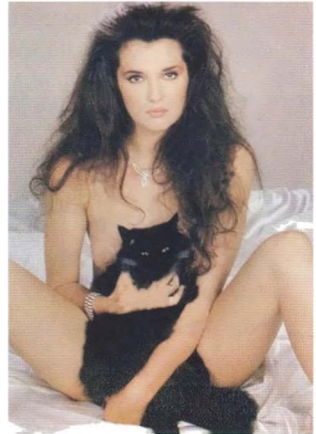
Dönemsel yapılanma ve toplumsal koşulların da bir ayakta kalabilme, yani bir geçerlilik süreci vardır. O süreçler, sinemasal türler ve modalar; değişen, giderek yenilenen seyirci profili karşısında geçerliliklerini, yavaş yavaş yitireceklerdir. Malu'lu ve Laura Gemser'li filmler de örneğin. Ama varoldukları dönemlere izlerini bırakarak...

Sinema dünyasında zaman aşımı, oldukça acımasızdır. Birileri giderken, birileri gelir. Carmen de Pietro, Eva Grimaldi, Dalila Di Lazzaro, Dagmar Lassander, Edwige Fenech, Gloria Guida ve Florence Guérin (B) sınıfı filmlerin gözde yıldızlarıdır.

Ardından yine başkaları. Bu kez İtalyan Sineması değil. Amerikan Sineması'nın "iç çamaşırı fetişizmi" içeren manken vücutlu yıldızları gün-

"Son İmparator"un afişi ve Bernardo Bertolucci kamera başında.

Ünlü seks yıldızı Florence Guérin

*Dönemin en güzel
yıldızlarından
Edwige Fenech*

demdedir. Shanon Whrry, Delia Sheppard, Rochelle Swanson gibi. A. Gregory Hippolyte ise, sözünü ettiğimiz bu oyuncuların ve o dönemdeki Amerikan (B) sınıfı filmlerin de farklı özellikler taşıyan yönetmenidir.

İşte Şükrü Avşar, İtalyan yönetmen Gioseppe Tornature'nin ünlü filmi "Cinema Paradiso"daki makine dairesinden çıkmayan o küçük çocuk gibi, çekirdekten yetişen ve çeşitli aşamalardan geçen tipik bir Yeşilçam sinemacısıdır. Yerli film seyircisinin hangi sahnede ağlayacağını, hangi sahnede güleceğini ve de hangi sahne-lerde tepkiyle karşılık vereceğini o yıllarda farketmiştir.

"...Herşey tecrübeyle oluşuyor. Ben seyircinin ne istediğini çok iyi biliyordum. Seyirciyi tanımasan ortaya koyduğunun hiçbir anlamı olmaz, seyirci gelmez. O zaman film analiz etmek durumundasın. Sinema seyircisini tanıyordum...

... Yabancı filmleri ise şöyle seçiyordum. O dönemde kimse 10 bin, 15 bin doların üzerinde film alamıyordu. Zaten

Türkiye'yi pek pazardan saymıyorlardı. O dönemde aldığım çok film var böyle. Çok büyük filmler getirdim o zamanlar. 900 civarında büyük film ithal ettim; iyisi de oldu kötüsü de. Üç kategoriye ayırıyordum filmleri. Bir sanat filmleri oluyordu, onu ayrı sinemalara koyuyordum. Bir de orta sınıf filmler oluyordu. Üçe bölüyordum. Çok kötü, ünlüler oynuyor, ama film izlenmiyor." der Şükrü Avşar, oyuncu Nazan Kesal'ın modaratörlüğünde gerçekleşen söyleşisinde.

Avşar, sıfırdan varolan bir sinemacı olarak, çalışma alanı, yalnızca Tinto Brass'lı, Joe D'amato'lu ve Zalman King'li ya da öteki (B) sınıfı erotik filmlerle sınırlı değil. Sinema salonu işletmeciliği yanısıra bu tür filmlerin ithalcisi olarak da, gişe hasılatı

*Afşar
Yapımevi'nin
ithal ettiği
Sharon
Stone'lu iki
filmin afişi.*

Çemberlitaş
Şafak
Sineması.
Afşar Film'in
ithal ettiği
"Kurtlarla
Dans"
vizyonda.
(Burçak Evren
arşivi)

kazanımlarıyla daha büyük filmlere, oskarlı projelere doğru yöneldiği görülür. Bertolucci'nin "Son İmparator"u (Last Emperor), Bruce Beresford'un "Bayan Daisy ve Şoförü" (Driving Miss Daisy), Kevin Costner'in "Kurtlarla Dans"ı (Dances With Wolves) ve Alan Parker'in "Missisipi Yanıyor"u (Missisipi Burning), bu önemli yapımların bazıları.

Avşar, bir yabancı film ithalcisi olarak, mesleğinin sıkı takipçisidir. Seçimini, sistemli bir yol izleyerek yapar. Örneğin o yıl "Temel İçgüdü" (Basic Intinc) filmiyle tüm dünyada erotizm fırtınası estirip gişe rekorları kıran Sharon Stone ise sıcak sığına ünlü yıldızın peşine düşer. İşte Sharon Stone'lu bir John Frankenheimer filmi olan "Şiddet Yılı" (Year of The Gun) hemen ithal ettiği filmlerdendir. Ardından ikinci yine bir Sharon Stone filmi, adı "Hit Man".

"SALKIM HANIM"IN TANELERİ'YLE YENİ BİR DÖNEM...

Şükrü Avşar çok hızlı bir çalışma temposuyla sinema salonu işletmeciliğinde giderek iflah olmaz bir tırmanışa doğru, sessiz sedasız yol alır. Her geçen yıl kiraladığı ya da mülkiyetini satın aldığı sinema salonu sayıları, zaman içinde ikiye, üçe katlanmaktadır. Bu nedenle yapımcılığını kendi üstleneceği filmlere de ihtiyacı vardır. Avşar Film Şirketi olarak kendi yapımlarını

kendi üretmek zorundadır. Aslında Şükrü Avşar, 1980'li yıllarda bazı yapımcılarla ortaklık yapmıştır.

“...İstanbul sinemalarının çoğu bendeydi. Mecburen filmleri beraber yapıyorduk, o zamanın yapımcılarıyla. Zaten onların masasında çok şey öğrendim ben. Ertem Eğilmez'den Kadri Yurdatap'tan...

... Birlikte çalışırdık Kadri Yurdatap'la. O dönemdeki Süreyya Duru'nun filmleri. Yani o dönemdeki filmlerin finansının çoğunu ben karşıladım” der.

Ancak o yıllarda Şükrü Avşar, bir “gölge yapımcı” olmaktan öteye geçemez. Ve finansörlüğünü yaptığı o ortak filmler, Avşar amblemiyle değil, diğer şirketlerin adıyla gösterime girdiğinden, Şükrü Avşar Perde arkasında kalmıştır. Dediği gibi o dönemdeki filmlerden zarar etmişse, buna karşın birşeyler de öğrenmiştir, Yeşilçam denen “Kurtlar Sofrası”nda...

İşte 1999 yılında ilk kez bağımsız, özgür ve oldukça tecrübeli bir yapımcı olarak iddialıdır. Yılmaz Karakoyunlu'nun aynı ismi taşıyan romanından Tomris Giritlioğlu'nun sinemaya uyarladığı “Salkım Hanım'ın Taneleri” bir dönem filmidir. Yakın tarihimizin çeşitli tartışmalara yol açan “Varlık Vergisi” olayları üzerine kurulan ilginç bir öyküsü vardır filmin.

*Zuhal Olcay
ve Zafer Algöz
“Salkım
Hanımın
Taneleri”
filminde*

Mehmet Ali
Erbil, Demet
Şener
"Hemşo" da.

Zuhal Olcay, Zafer Algöz, Uğur Polat, Hülya Avşar, Derya Alabora, Kamuran Usluer, Güven Kıraç, Nurseli İdiz ve Yavuz Bingöl gibi seçkin isimlerin yer aldığı kalabalık kadrolu "Salkım Hanım'ın Taneleri" vizyona girdiğinde (10.11.1999) bu kez de tartışmalara yol açar. TRT ekranlarında gösterildiğinde ise milliyetçi kanadın tepkilerini çeker. Ermeni propagandası yapıldığı iddia edilir. Bu olaylı film nedeniyle dönemin TRT Genel Müdürü Yücel Yener, tepkilere karşın şu açıklamayı yapar:

"Çok sahneler, laflar vardı, bunların hepsi çıktı, sonra yayınlandı. Yayın ilkelerine aykırı bir şey yok..."

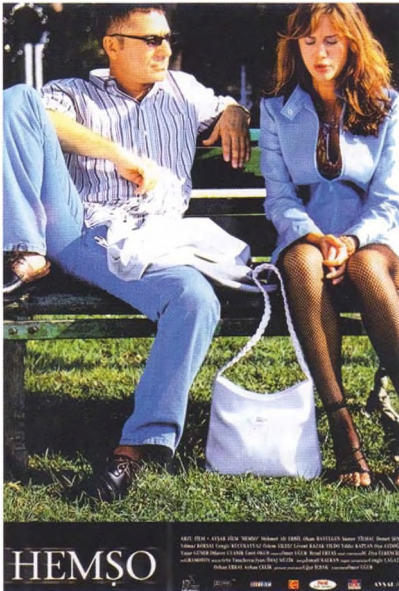
... Bu bir belgesel değil. Sinemanın içinde de bazı unsurlar olması gerekiyor. Bu sinemanın yapısında var. Müstehcenlik olacak, seks olacak, dramatik sahneler, kavga gürültü, hakaret, bağırma olacak. Sinemanın amacı para kazanmak, ticari bir proje çünkü... İdeolojik değil, yapan para kazanmak için yapmış. Böyle bakmak lazım. Bakış açısı, filmi değerlendiris de yanlış..."

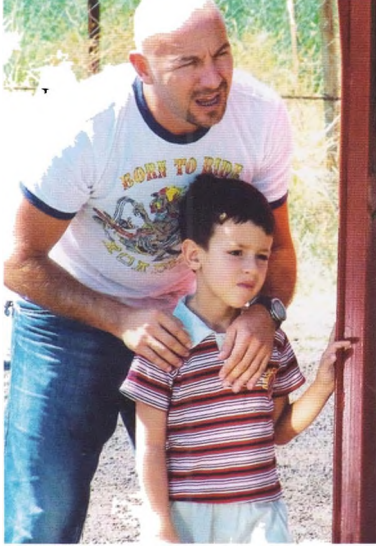
1999 yılındaki tartışmalar bir yana, Yücel Yener'in dediği gibi "Salkım Hanımın Taneleri" bir sinema filmidir. Yapımcısı

Şükrü Avşar da her yapımcı gibi, parasını kurtarmak zorundadır. Ticari bakış açısı dışında, önemli olan, filmin sinemasal yapısıdır. Böyle bakıldığında Tomris Giritlioğlu, yetenekleri ölçüsünde başarılı bir yönetmenlik denemesi gerçekleştirmiştir. Ve yılın en iyi filmlerindendir.

Kaldı ki, 36. Antalya Film Festivali'nde (1999) "en iyi film" seçilir. Antalya'nın 6 ödüllü filmidir. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi'nde "en iyi yönetmen" seçilir Tomris Giritlioğlu. Ayrıca "Salkım Hanımın Taneleri", 1999 yılında Oscar'a aday aday olarak oybirliğiyle seçilecektir.

Şükrü Avşar, 2000'de Ömer Uğur'un yönettiği, Mehmet Ali Erbil, Okan Bayülgen ve Demet Şener'in oynadığı "Hemşo" adlı filmle bağımsız yapımcılığı sürdürecektir. Avşar bu kez

2003'de TV dizisi çalışmaları- na da hız verir. Sadullah Celen - Özer Kızıltan ikilisinin yönetmenliğini yaptığı 60 bölümlü "Kurşun Yarası" ve yine Celen'in yönettiği "Hadi Uç Bakalım", ilk TV dizileridir Avşar Yapımevi'nin. Aydın Bulut'un yönettiği 26 bölümlü "Sultan Makamı"yla birlikte.

2009 yılında yönettiği ve bir ilk sinema filmi denemesi olan "Başka Semtin Çocukları"yla dikkati çeken bir yönetmen Aydın Bulut. Ve sinema yazarı Ali Ulvi Uyanık da "Türkiye'nin potansiyel

Çocuk yıldız Ege Tanman ve yönetmen Çağan Irmak "Babam ve Oğlum" setinde.

patlamalara gebe etnik-mezhepsel yapısına dair sosyolojik ve psikolojik bir durum tespiti yapıyor" der, Bulut'un filmiyle ilgili.

ŞÜKRÜ AVŞAR-ÇAĞAN IRMAK BİRLİKTELİĞİ...

Aslına bakarsanız Şükrü Avşar, dizi film yapımcılığından sinema filmlerinde olduğu gibi aynı keyfi aldığı söylenemez. Ne var ki, Avşar yapımevi'nin giderek büyümesi sonucu, her iki çalışmayı da iç-içe sürdürmek zorundadır.

"Sinema bağımsız Benim sinemada yaptığım iş iyiye bütün sinemalarda oynarım. Ama televizyonda çok bağımlısin kanala. Kanalların içindeki drama ekipleri müdahale ediyor. Yapılanı bozuyor, tuhaf bir şey oluyor. Çok özgür değilsin. Yerini sen belirleyemiyorsun, saatini ve reklam girişlerini kendine göre ayarlıyor. Onun için sevmiyorum...

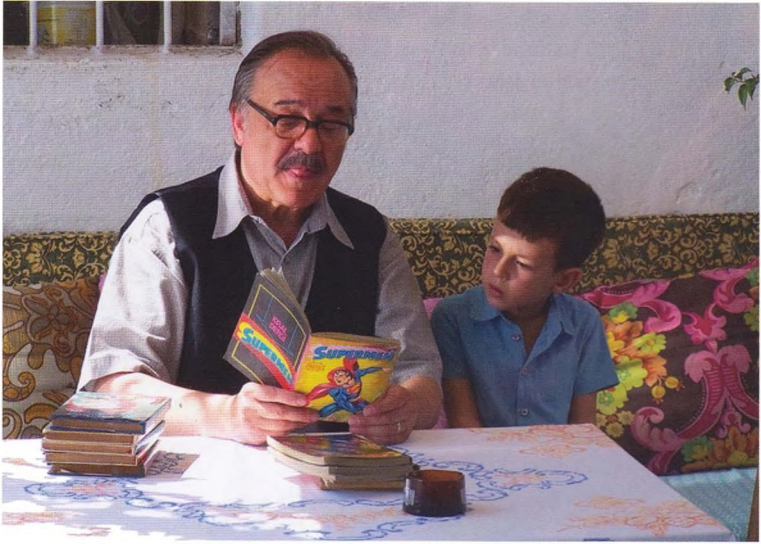
... Yurtdışı satışlarımız çok iyi. Biz 62 ülkeye sattık dizilerimizi. Bu işi başlatanlardan birisiyim. Ama ilerisini çok parlak görmüyorum, çünkü onlar da bir doyuma ulaşıyor. Biz nasıl Brezilya dizilerini keşfettik, izledik ve sonra vazgeçtik. Onlar da bizden vazgeçecekler. 120 dakikayla kaliteyi yükseltmek çok zor oluyor. Ben korkuyorum, bizden bıkarlar da başka yeri

keşfederler." dese de ünlü yapımcımız, çaresiz yoluna devam edecektir. Türk televizyon tarihinde yerli dizi film ticaretinin patlama oluşturduğu yıl 2002'dir. Şükrü Avcı'nın genç yönetmen kuşağından Çağan Irmak'la olan birlikteliği bu "altın yıllar"da başlar. 2004 yılında yönettiği Selda Alkor, Kenan Bal, Özge Özberk ve Şerif Sezer'in oynadığı 40 bölümlü "Çemberimde Gül Oya" adlı diziyse. Çağan Irmak gerçekte, 2005 yılında yine Şükrü Avcı'nın yapımcılığını üstlendiği "Babam ve Oğlum" adlı sinema filmiyle öne çıkar:

"Çağan Irmak ile "Çemberimde Gül Oya"yı çekerken "Maceralar Ülkesi" diye bir hikaye getirdi. Onun tek hayali bir sinema filmi yapmaktı. Bir iki okudum, ama sarmadı. Ona sözüm vardı. Dedim ki. bunu bir baba-oğul hikayesine çevirelim. Duygusal bir dram yapalım. Çocuk işinden çıkaralım bunu, komediden çıkaralım. Çünkü içinde Zorro vardı, konuşan yılan vardı, çocuk Süpermeni vardı. Ama babam ve Oğlum, bizim çok tasarladığımız, insanlar ağlasın diye yaptığımız bir film

*Televizyonda
gösterime giren
Avcı Film'in
dizilerden
"Çemberimde
Gül Oya"*

değildi. Bazı işler o kadar kendiliğinden geliyor ki.... Bütün ekibi toplayıp Ayvalık'a gönderdik. Çekip geldiler. Sahnelerin üzerinde biraz çalıştık...

... Sonra filmi izledim. Ben de çok kötü oldum. Ağla, ağla bir hal oldum."

Şükrü Avşar'ın anlatımına temel öyküsü çeşitli aşamalardan geçen "Babam ve Oğlum vizyona girdiğinde 1988-2014 arası, yani son 26 yılın "en çok iş yapan yerli filmi" listesinde dokuzuncu sırada yerini alır. 3 milyon 837 bin 876 seyirci sayısı. Özellikle de takım oyunculuğuyla dikkati çeken "Babam ve Oğlum", "Salkım Hanımın Taneleri"yle Şükrü Avşar'ın yapımcı olarak en iyi sinema filmleridir. Yapımcı Şükrü Avşar'dan yönetmen Çağan Irmak'a oyuncularından Çetin Tekindor, Yetkin Dikinciler, Şerif Sezer, Hümeysra ve Fikret Kuşkan'a dek, hepsi çeşitli festival ve etkinliklerdi ödüllendirileceklerdir.

Şükrü Avşar, "Onun tek hayali bir sinema filmi çekmekti" dese de "Babam ve Oğlum", Çağan Irmak'ın ilk sinema filmi değildi ki. Oysa Irmak, 2002 yılında ilk sinema filmini çekmişti bile. Yapımcısı da İrfan Tözüm'dü. Ancak Tözüm, hemen bu

*Çocuk yıldız
Ege Tanman ve
Çetin
Tekindor
"Babam ve
Oğlum"da.*

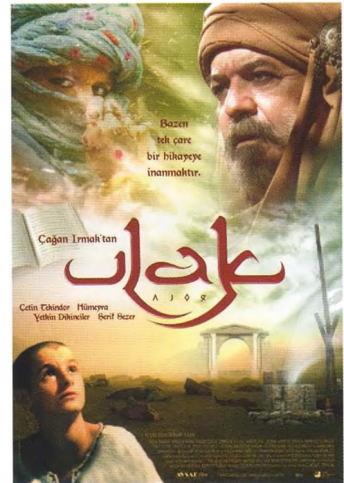

"Babam ve Oğlum"dan Bağlara gidiş sahnesi.

bir ilk sinema filmi denemesi "Bana Şans Dile"yi vizyona sokmayıp bekletir. 2003 yılında yönettiği "Mustafa Hakkında Herşey" ise, vizyona giren ilk sinema filmi sayılır Irmak'ın. "Bana Şans Dile", "Babam ve Oğlum"un gişedeki başarısından sonra 2007'de gösterime girer ne-dense.

"Babam ve Oğlum"un, Şükrü Avşar'ın sinema yaşamında çok özel bir yeri vardır. Avşar'ı çarpan, onu ağlatan bu filmin bu filmin hatırlanma Çağan'a "hayalini gerçekleştirecek fırsatını" yine de Şükrü Avşar sağlar. Söz vermiştir çünkü. 2009'da yönettiği, Çetin Tekindor'lu "Ulak" adını taşıyan filmle. "Ulak", yapımcı Şükrü Avşar'ın değil, Çağan Irmak'ın kişisel bir mastürbasyon filmidir.

"Ulak", bir "Babam ve Oğlum" değil, ondan önce 2008'de bir

Yeşilçam duyarlılığıyla çektiği “İssız Adam” hiç değildir...

VE BİR VERGİ REKORTMENİ SİNEMACI ŞÜKRÜ AVŞAR...

Şükrü Avşar, sekiz yaşında makinist çırağı olarak işbaşı yaptığına göre bugün 51 yıllık bir sinemacı. Mesleğinin de duayeni. Bugün 59 yaşında ve dizi film sektörünün de önde giden yapımcılarından. Avşar'ın gençlik yıllarında bir ara şarkıcılık da yaptığı söylenir, onu yakından tanıyanlara göre. Ve bu konuyu şu sözleriyle doğrular:

“Ben yedi tane plak doldurdum. Askerde Ankara Orduevi'nde solist oldum. Onbin askere şarkı söyledim. Kızılay Orduevi'nin çavuşu oldum, hem de şarkı söyledim. Bir dönem benim yazlık sinemada şov programı yapıyorduk film den önce. Seks furyası çıktığı için kimse gelmiyordu yazlık sinemalara. O arada ben bir kız buldum düğün salonundan. O kız şarkı söylerken çok iş yapıyordu sinema 3500 kişi geliyordu.

*Türkan Şoray
ve Şükrü Avşar,
Bayrampaşa
Pashador
Cadde'de yer
alan Avşar
Sinema'sının
açılışını
yapıyor.
30 Ekim 2016*

Ağaçların üzerine çıkıyorlardı. Bir gece gelmedi bu kız. O da sazcısıyla kaçmış... O gün ben de giyindim ve sahneye çıktım. Çünkü o zamanlar sesim güzeldi. Radyoevi imtahanlarını kazanmıştım.”

Tıpkı naif bir Yeşilçam filmi gibiydi Şükrü Avşar'ın yaşamı. Makinist çıraklığı ve sinema. Şimdi 51 yıllık sinemasal yaşamının neresinde duruyor. Ona bakalım:

“Türkiye sınırları içinde 22 noktada kiralandığı ve bazılarının da mülkiyeti kendine ait 200'ün üzerinde sinema salonu var Şükrü Avşar'ın. Türkiye genelinde 790 sinema salonuna sahip Güney Kore'li MARS Entertainment Group adlı kurum karşısında sayısal açıdan ikinci sırada kalsa da, Şükrü Avşar, yıllanmış tecrübesiyle ve yapımcı kişiliğiyle farklı özellikler taşır. Bugüne dek 300'ün üzerinde küçük ve büyük bütçeli yabancı film ithal eden ve yüzü aşan (bölüm sayıları hariç) dizi filmi üreten Avşar, bir sinemacı olarak da 2016 yılının vergi rekortmeni listesinde yer alır. Onaltıncı sırada ve 12 milyon 88 bin TL ile...

Ve ünlü işadamlarının, kurumların vergi listesine bir ilk sinemacı olarak girebilmeyi başarmışsa bu gerçekten bir “sürpriz” dir.

Dizi film yapımcılığı, sinemacılık sektörünün bir parçası olsa

Dizi yapımcısı Şükrü Avşar'dan sürpriz

BU yılki rekortmenler listesinde sürpriz isimler de yer aldı. Son dönemlerde yurt dışına yapılan ihracat ve izlenme rekorları ile artık bir 'sanayi' olarak adlandırılan dizi sektörünün önde gelen yapımcılarından Şükrü Avşar, listeye sürpriz bir giriş yaptı. Avşar, 12 milyon 88 bin TL'lik vergi ödemesi ile Türkiye'nin önde gelen patronlarını geride bırakarak 16'ncı sırada yer aldı. Şükrü Avşar'ın yapım şirketi olan Avşar Film, 'Salkım Hanımın Taneleri', 'Babam ve Oğlum' gibi filmlere imza atmıştı. Şirketin yapımını üstlendiği 'Karagül' dizisinin bütçesi bu yıl rekor kırarak bölüm başı 1.8 milyon TL'ye ulaşmıştı. Ancak Avşar listede, 'kendine ait kiralanan gayrimenkullerin kiralananması ve-

Şükrü Avşar

Şükrü Avşar'ın Türkiye vergi rekortmenleri listesine girdiğini bildiren gazete kupürü. (14 Temmuz 2016)

Avşar Film'in ünlü dizilerinden "Karagül" oyuncularını birarada.

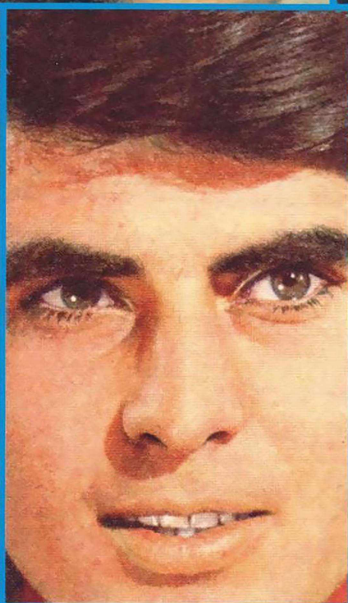
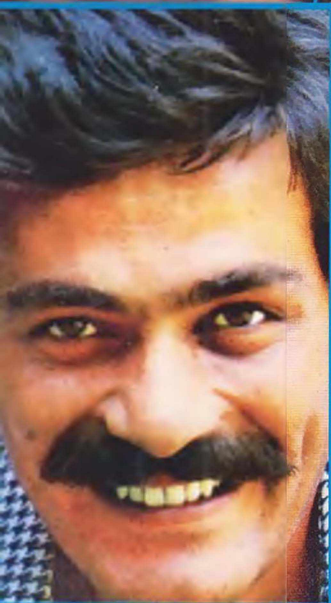
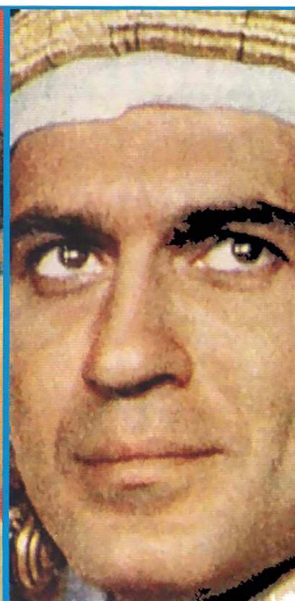
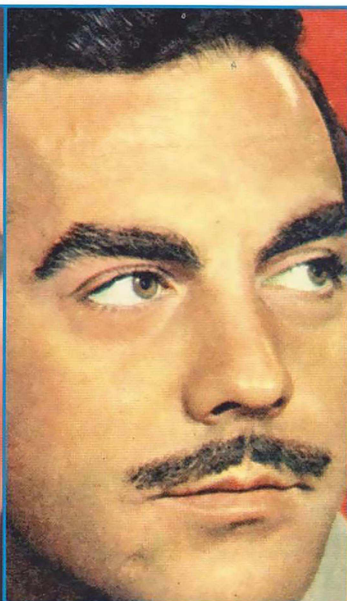
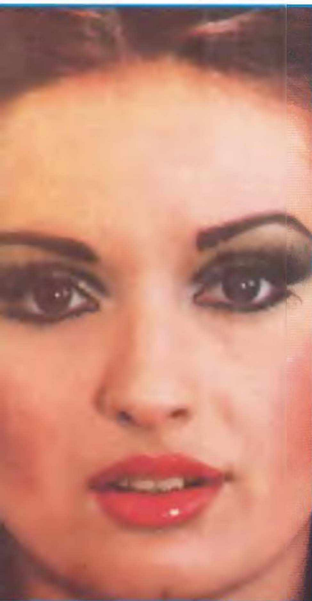
da, işlevleri açısından sinema filmleri gibi yarına kalıcı özellikleri yoktur. Sınırsız bütçeleriyle ve bir dönemin çok okunan pehlivan tefrikalarına benzer, “arkası var”lı gereksiz uzatmalarıyla ne kadar reyting patlamaları oluştursalar da... Sinema filmi yapmak başka birşeydir.

Şimdi aklımıza, hemen “Dallas” mı geliyor?.. Ülkemizde yayına girdiğinde (1980) sokakların boşaldığı, televizyon seyircisine izletme alışkanlığı yaratan ve Amerikan burjuva yaşamı üzerine kurulu ABD yapımı “Dallas”dan bile, bir sinema filmi gibi yarına kalıcı özelliklerinden sözedilemez. Yalnızca Televizyon Dizileri Tarihi’nde izlenince rekorları kırıp, o türün bir başyapıtı olarak yerini alır, o kadar...

Şükrü Avcı da bu gerçeğin bilincindedir. Yani o da hem gişe başarısı, hem de “Eşkya” ve “Babam ve Oğlum” gibi, bir projeyi yakalayabilmenin beklentisi içindedir şimdilik...

Kaynakça :

- Ezgi Başaran, *Babam ve Oğlum’un yapımcısı Şükrü Avcı*, Hürriyet gaz. Pazar eki, 25 Aralık 2005
- *Sinema Söyleşileri 2015*, sh:460-484, Boğaziçi Üniversitesi Mithat Alam Film Merkezi yay, 2015
- Stefano Lori, *Tinto Brass*, Gramese Editore 2000 Roma
- Antonioni Tentori, Joe D’amato-L’immagine Del Piacere, Castelveccchi Editione 1999 Roma
- Ağâh Özgüç, *Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü, 1914-2014*, sh:844-845, Kültür Bakanlığı yay, Ekim 2014
- Ali Can Sekmeç, *Türk Televizyon Dizileri 1974-2011*, Antalya Büyükşehir Belediyesi yay, 2011
- Neziha Coş, *Tv’deki ABD Dizileri ve “Dallas”*. Sanat Olayı der., sy:18, Haziran 1982

*Ve
Çok
Özeller...*

*Sen Yeşilçam'da
Ne Seksi Bir Komşumuzdun
Müjde Ar Abla...*

“Eğer piyano çalıyorsanız, piyano çalarsınız. Eğer gitar çalıyorsanız, yine gitar çalarsınız. Ve eğer aktrisseniz, sizin enstrümanınız vücudunuzdur. Vücudunuzu, elerinizi, gözlerinizi kullanırsınız. Vücudumu nasıl konuşturacağımı öğrendim. Vücudum benim için çok önemli. Yüzüm, kollarım, bacaklarım, ellerim, gözlerim, her şeyim. Ve sahip olduğum her şeyi kullanırım... Rol yapmak sadece kelimeler değildir. Holly Hunter “The Piano”da hiç konuşmadı ve Oscar aldı...”

Kimindi bu sözler?... Marilyn Monroe, Silvano Mangano, Sophia Loren, Brigitte Bardot, Sylvia Kristel ve Sharon Stone’dan sonra, günümüz Avrupa Sinemasının “Cep Venüsü” Monica Belluci’nin. Bizde ise yönetmen sinemasının cinsel simgesi Leyla Sayar’dan sonra o “enstrümanları”, baskıcı erkek egemen toplumda bir kadın bedeni olmanın bilinciyle en iyi kullanan Müjde Ar’dı Türk Sineması’nda...

(Leyla Sayar denince geçen yıl (2016) yitirdiğimiz ve Cahide Sonku’dan sonraki dönemde tüm doğallığıyla en güzel kadını. Abaza (Abhaz) güzeli Leyla Sayar’ın “sesiz ölüm”ünden, yanılmıyorsam bir tek Rahmi Turan dışında kimse söz etmedi. O bir Leyla Sayar ki, entelektüel bir takımın hazırladığı yıl dökümü kitabının ölümler sıralamasında ismi bile yoktu.)

Ve Müjde Ar, Holly Hunter gibi Oscar alamadı. Ama 23. Antalya Film Festivali’nde (1986) “Adı Vasfiye” ile bir Altın portakal aldı.

Müjde Ar’ın sinemasal yaşamı boyunca aldığı en anlamlı onur ödülü, bir kadın kuruluşundan geliyordu. Ankara’daki 10.Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali’nden (2007)... Soyunup, orasını burasını gösterdiği için değil, kadın bedenleri üzerindeki ataerkil değerlendirmeleri sorguladığı için...

Kâmile Suat Ebrem’di gerçek adı, Müjde Ar’ın. İki kardeşten biri. Kızkardesi de tiyatro oyuncusu ve kantocu, adı Arzu Mehtap Ebrem. Ama Mehtap Ar adı ve soyadıyla tanınır sanat çevresinde. İkisi de Denizli kökenli Gönül Aysel Ebrem’in kızları. İşte o, Aysel Gürel dediginiz. Ona “Deli Aysel”de derler, aykırı kişiliği nedeniyle. Bir de açık sözlülüğü, hazır cevaplılığıyla.. Yani bir makineli tüfek namlusundan birbiri ardına jet hızıyla çıkan kurşunlar gibi, tak tak tak diye konuşarak, yanıtlar verecek...

*Çiçek
Dergisi'nin
"kapak
kraliçeliği"
yarışmasına
katılan
Müjde Ar'ın
annesi
Aysel Gürel*

Anne Aysel Gürel, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi mezunudur. Tiyatro oyunculuğuna amatör olarak öğrencilik yıllarında başlar, Romeo'nun Jüliet'ini canlandırarak. Sonra Küçük Sahne'de profesyonel olur. 1950'lerde Çiçek Dergisi'nin "Kapak Kraliçesi Yarışması"na girer. Ve ilk kez Kelebek Dergisi'nin kapağına fotoğrafı basılır. 1952'de Nedim Otyam'ın yönettiği "Yurda Dönüş" filminde ressam Nevin Çokay ve ünlü hikayeci-yazar Füzûzan'la birlikte, figüran olarak kamera karşısına çıkar. 1954 yılında ise "Tek Kollu Canavar"da (İhsan Nuyan) başrol oynar. Ayrıca şarkı sözü yazarlığıyla ünlenmiştir.

Ya babası Müjde Ar'ın?..

Haftalık ve aylık magazin ağırlıklı dergilerin birbiri ardına çıktığı yıllardır. Özellikle de Radyo dergilerinin. Radyo Alemi, Radyo Haftası, Radyonun Sesi ve Radyo Magazin gibi... Ve bu dergilerin birinde A. Vedat Akın imzasına rastlarsanız, işte o Müjde Ar'ın babasıdır Şarkıcı röportajlarında A. Vedat Akın takma adını kullansa da, gerçek adı Ahmet Vedat Ebrem'dir. Bir süre adliye muhabirliği de yapar...

Ve gerçek adıyla Kâmile Suat Ebrem, milyonların tanıdığı takma adıyla Müjde Ar'dan dinlersek, aile kökeni konusunda özetle şu açıklamayı yapar:

"... Aşağı yukarı üç kuşak İstanbullu bir aileyiz. Ondan önce köklerimiz Bulgaristan -Vidin... Ve bizim anne tarafı da Erzincan. Fakat Vidin'e de 400 yıl önce Erzurum'dan göç etmiş aile. Yani, hababam göçlerle geçmiş... Bu göçlerin etkilerini hayatım boyunca yaşadım. Toprağını arayan insan psikolojisi yaşa-

*"Yurda
Dönüş"
filminde
ressam
Nevin Çokay ve
ünlü hikayeci-
yazar Füzûzan*

Müjde Ar'ın
gazeteci babası
A. Vedat Akın,
şarkıcı
Ferihan-İlhan
Şen kardeşlerle
yaptığı bir
söyleşi
sırasında.

A. Vedat Akın

Radio Magazin, büyük fedakarlıkları A. Vedat Akın'ı tahrir altısına almış bulunmalıdır. Gerek romanları ve gerekse röportajları çok büyük bir ağıyla karşılanan değerli arkadaşımızın yazılarını bu haftadan itibaren sütunlarımızda neşe başlatmış bulunuyoruz.

dım hep."

Öğrencilik yılları ekonomik sorunlarla boğuşarak geçer Müjde Ar'ın. Lise öğreniminden sonra Hacettepe Üniversitesi'ni kazandığı halde Ankara'ya gidemez. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümüne girer ama onu da bitiremez.

Lale Oraloğlu Tiyatrosu'nda çocuk oyuncu olarak ilk kez sahneye çıkan Müjde Ar, bir süre fotomodellik ve mankenlik yapar. Babıali'nin o yıllarında bir fotoroman furyası gündemdedir. Ayhan Işık gibi ünlü oyuncular fotoromanlarda oynamaktadır. Müjde Ar da bu fotoroman furyasına katılır. Ve günlük gazeteler arasında fotoroman yayınlama yarışına girdikleri bu dönemde tanışır Samim Değer'le. Yüksek Gazetecilik Okulu mezunu Değer, Yeşilçam'da rejisi asistanlığı yapmaktadır. Fotoromanlar da çeker. Sonraları yapımcı Türker İnanoğlu'nun kadrolu elemanı olarak yaşamını sürdüren 24 yaşlarında genç bir yönetmendir. Müjde ise en taze döneminde yani 18 yaşındadır. 1980 yılının Aralık ayında teyple yapılan bir röportajında Samim Değer'le olan birlikteliğini, açık ve cesur bir dille anlatır:

"... Samim ilk flörtümdü, ilk elini tuttuğum, ilk öpüştüğüm erkek.... Bir kere çalıştığım tiyatroya gelmişti. Annem bu çocukla evlen dedi ve evlendik. Her şey bu kadar ve

*Müjde Ar,
Kadir İnanır ve
kızkardeşi
Mehtap Ar'la
"Baldız" adlı
filmin bir
sahnesinde.*

çabuk oldu.... Fakat bir süre geçtikten sonra içimdeki çalışma potansiyelini bastıramayacağımı anladım. İşte bu arada Aşk-ı Memnu teklifi geldi... Salih Güney kocamın arkadaşısıydı. İtir Esen'in oynadığı rol için bir kadın oyuncu arıyorlarmış... Salih, filmin yönetmeni Halit Refiğ'e benden söz etmiş... Halit Refiğ beni eskiden tanırdı.... "Gelsin, görüşelim" demiş. Ama ben onun tanıdığı Müjde Ar değildim artık. Büyümüş, gelişmiştim. Beni görürü görmez ilk teklif ettiği rolden vazgeçip "Sen tam aradığım Bihter'sin" dedi. Ve her şey böylece başladı...

... Samim'le evliliğimiz devam ediyordu, ama doğrusu yürümüyordu. Evlenmeden önce erkek hakkında hiçbir fikrim yoktu. Kocamla ilk öpüştüğüm zaman ölüyorum sanmıştım. Annemin baskısında, daha önce bir erkekle elele tutuşmamıştım bile.... O zaman romanlardaki gibi beyaz atlı bir prens bekliyordum. .. Evlendikten bir sene sonra aramızdaki çelişkiler ortaya çıkmaya başladı... Kısaca birbirimizi hiç tanımadan evlendiğimiz meydandaydı. Ve evliliğin bir anlamı

kalmadığını anladık ikimiz de..."

"... Kocasını aldatan bir kadın rolünü oynuyordum. Öpüşme, sevişme sahneleri de vardı. Fakat Halit beni karşısına aldı ve her şeyi sağlıklı olarak anlattı. "Bu senin işin" dedi. "Bu işi ya yaparsın, ya da vazgeçersin" dedi. Hak verdim. Ona... Fakat daha filmin çekiminde dedikodular başladı... Sete gelen gazeteciler "Evli artist öpüşüyor" dediler.

... Ama sonuç her şeye değdi. Dizinin oynadığı ilk hafta filmin yıldızı olmuştum. Gariptir ama seyirci ilk defa kocasını aldatan meş'um kadını sevdi ve onu yakın buldu. O zaman şöyle düşündüm. Bu ele geçmiş bir fırsattı. Bu çizgide bir oyuncu yoktu sinemamızda. Kaldı ki, öteden beri yerli film seyrederken birçok şey sinirime dokunurdu. Çocukluğumdan beri sinemaya giderdim. Starlar öpüşmezdi. O çocuksu duygularımla isterdim ki, birbirlerini seven iki insan, sarılsın, koklaşsın... Tam öpüşecekken ya araya bir gül girer ya başka şey olurdu.... Kendi kendime "senin bir farklılığın olsun Müjde" dedim. Ve yapılmayı yapıp, oynanmayan rolleri oynamaya başladım. İlk bir, iki filmde basından hayli ürktüm. Müjde Ar çıldırdı. Doğmadan kendini yok edecek gibi yazılar çıkıyordu. Ürküyor-

*Müjde Ar
ve ilk eşi
Samim Değer.*

dum, ama yaptığının doğru olduğuna da inanıyordum. Sonra yavaş yavaş gerçekten doğru olduğunu gördüm.”

Evet, bu içtenlikli açıklamalar, o yılların kalıplaşmış sinema anlayışına, özellikle de dönemin kadın starlarına bakış açısının bir göstergesi. Kendine bir yol çiziyor. Her tür tehlikeyi göze alarak. Kendi kendisiyle yüzleşerek... Kimseyi kullanmadan, bir yem olarak kendini de kullandırmadan.

KAMERAYLA TANIŞTIĞI İLK FİLM “SAYILI KABADAYILAR” ASLINDA...

Bizim sinemamızda starların bir ya da iki film çalışmasıyla ekonomik açıdan 12 ayı rahat ve araştırmacı bir yaşam biçimiyle geçirmeleri, elbette mümkün değildir. Oysa her tür

karakter ve tipler gerçek yaşamın içinde varolanlardır. Sinema oyuncusu dediğimiz sanatçılar, dört duvar arasına sıkışıp sosyal yaşamdan koparak, üstlendikleri karakterleri, kamera karşısına çıktıklarında hangi doğruya göre gerçekleştireceklerdir. Yıllar öncesine bakıldığında bizim sinema starlarımız (günümüz TV dizisi starlarından söz etmiyoruz) film başına aldıkları paralar, Batı sinemasının çok gerisinde kalmıştır. Kaldı ki, nitelikli proje peşinde koşup iyi film yapabilmek uğrunda, Müjde

Ar'ın çok az para alıp ya da hiç almadığı filmler de var.. "Afife Jale" gibi...

Ve sözkonusu ekonomik nedenlerin ağır basma sonucu, sayısal açıdan rekorlar kıran oyuncular, yalnızca bizim sinemamızda görülür. Bu arada rahmetli Öztürk Serengil'le ilgili bir anekdot geliyor. Nasıl gelmesin ki?...Şimdi tam zamanı:

Serengil, bir yurtdışı gezisi sırasında yolu İsveç'e düşer. Ve İsveçli bir gazeteci bir röportaj yapar. Şöyle bir başlık atılır:

- 267 film çeviren Türk aktör...

İsveçli ünlü yönetmen Ingmar Bergman, merak etmiştir. Gazeteciye sorar:

- "Bu Türk aktör 267 film mi, yoksa 267 fotoğraf mı çekirmiş, anlayamadım" der.

Oysa Serengil, ne kadar masum ve ne kadar insaflıymış... Bir TV programında bir soruya "700 film çevirdim efendim" diyerek yanıt veren Muhterem Nur gibi hesabını şaşırانların yanında...

Müjde Ar ise kaynaklara göre 1974'den 2007'ye dek, 33 yılda 159 sinema filminde oynamış. TV dizileri hariç...Bir söyleşi sırasında "Benim ilk filmim Köçek" diyen Ar, 1974'de Remzi Jöntürk'ün yönettiği "Sayılı Kabadayılar"da oynadığını unutmış olmalı. Aynı yıl Halit Refiğ'in "Aşk-ı Memnu" dizisinden de önce.

O film için yapımcı Berker İnanoğlu'na 20 yaşındaki Müjde Ar'ı götüren kocasının arkadaşı Salih Güney'dir. 1974 yılı yapımı "Sayılı Kabadayılar"da başrolleri Fikret Hakan, Tugay Toksöz, Salih Güney ve Yılmaz Köksal paylaşır. Filmin kadın oyuncusu Nurhan Damcıoğlu olsa da o bir erkek filmidir. Peki Müjde Ar, filmin neresindedir?.. Birkaç sahnede görülen bir uzatmalı figüran gibidir.

1975'de TRT kanalında gösterime giren "Aşk-ı Memnu" dizisindeki rolüyle Müjde Ar'ın parlaması, en çok da yapımcı Berker İnanoğlu'nu şaşırtmıştır. Bir fırsat kaçırmıştır çünkü. Onu tanıştıran Salih Güney'e:

"Yahu Salih, biz bu kızla beş yıllık bir mukavele neden yapmadık, söylesene..."

"Sayılı Kabadayılar" bir sinema filmi olarak hiç önemli değil, ama 6 bölümlük "Aşk-ı Memnu", bir TV dizisi olarak Müjde Ar

için çok şanslı bir başlangıç sayılır.

BIHTER ROLÜ SİNEMASAL BİR YAŞAMIN ANAHTAR KARAKTERİDİR...

Bazı önemli filmlerin yıllar öncesinde kalmış çok özel öyküleri vardır. Bir TV dizisi "Aşk-ı Memnu"nun da. Yıllar sonra çekim aşamasına nasıl geçildiğini Halit Refiğ şu sözlerle anlatır:

"1974 yılına gelindiğinde TRT genel müdürü İsmail Cem'den bir teklif geldi. Bu teklif şuydu. "BBC'nin yaptığı klasiklerden televizyona uyarlanmış filmler, diziler var. Acaba biz de TRT için böyle bir dizi hazırlayabilir miyiz?" Ben bunu memnuniyetle karşıladım. Ve çok kısa bir görüşme içinde "Aşk-ı Memnu"nun yapılmasına karar verildi...

*Müjde Ar,
Aşk-ı
Memnu'da..*

... Aşk-ı Memnu'yu ben daha önce de düşünmüştüm. O tarihten dokuz on yıl önce Memduh Ün, Aşk-ı Memnu'yu bana

teklif etmişti. Ama bu modernizasyondan romanın çok şey kaybedeceğini düşünerek "Kırık Hayatlar"ı yaptık. Dolayısıyla çok aşına olduğum bir romandı. Yani "Aşk-ı Memnu",

*Müjde Ar ve
Salih Güney
"Aşk-ı
Memnu" da.*

genel dramatik yapısıyla sinemaya uygulamaya çok müsaitti. Onun için İsmail Cem, bana klasik bir Türk romanı TV için film yapmak düşüncesini söylediğimde o da hemen o anda "tamam" dedi. Romanın ne olduğunu biliyordu kuşkusuz. Babası İhsan Koza (İpekçi) romancı, hem de sinemacıydı. İsmail Cem de konulara yabancı değildi."

Evet, dönemin TRT-Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürü İsmail Cem olmasaydı, konusu Osmanlı İstanbul'unda geçen o yasak aşk öyküsünü, yani kocasını aldatan evli bir kadının, Bihter (Müjde Ar) hikayesini Halit Refiğ çekebilecek miydi?,,, TRT bir devlet kurumuydu ve o kurumun başındaki İsmail Cem de sinemacı köklü bir aileden (İpekçiler) geliyordu. Ve Türk Televizyon Dizileri Tarihi de onun döneminde, 1975'de başlıyordu. Yine bu dönemde Halit Refiğ'in ardından Lütfi Ö. Akad ve Metin Erksan'da TRT kurumu adına özgün diziler çekerler...

Halit Refiğ'in Halit Ziya Uşaklıgil'in ünlü romanından uyarladığı "Aşk-ı Memnu"nun teknik açıdan bir başka özelliği, altı bölümlük dizinin 35 mm'lik sinema filmi formatıyla çekilmesi- dir. Ve Refiğ sözlerine şöyle devam eder:

"... Üstümde hiçbir ticari baskı hissetmeden, filmde hangi artisti oynatsak işletmelere satış garantisi sağlarız diye düşünmeden yaptım. Ve bu benim meslek hayatımda bir dönüm noktası oldu..."

O güne dek kimsenin tanımadığı Bihter rolüyle Müjde Ar'ın da dönüm noktasıydı... Ve gerçekten de bir yönetmen sineması, bir Halit Refiğ filmi olarak "Aşk-ı Memnu", Türk Televiz-

TV dizisi "Aşk-ı Memnu'nun
video kapağı

yon Dizileri Tarihi'nin ilk dönem çalışmaları içinde en nitelikli olanıdır. Ve Bihter de Müjde Ar'ın sinema yaşamındaki bir "anahtar rol"dür. Ancak bir açılım sürecini oluşturan bu uygulamayı hemen değil, Bihter'den 7 yıl sonra 1981'de gerçekleştirecektir. Bilinçli bir yaklaşımla, yavaş yavaş ve kimseyi birden ürkütmeden...

Şimdi 1975 yılının Bihter'inden Türk Sineması'nın ilk yıllarına dönersek, 1919 yapımı "Mürebbiye" adlı filmde baştan çıkarıcı bir kadın tiplemesi görürüz. Sinemasal ve bildik genel bir kavramla bu ilk "vamp kadın"dır. Ahmet Fehim'in yönettiği filmdeki kadın oyuncu Rum kökenlidir. Adı Madam Kalitea, canlandırdığı Fransız yosmasının adı Anjel'dir filmde.

Osmanlı, zengin bir burjuva ailesinin köşküne mürebbiye olarak girip tüm erkekleri baştan çıkaran Anjel'in bir Fransız yosması olması, işgal kuvvetleri komutanı Françhet d'Esperey'in onuruna dokunmuştur. Fransız generali, Anadolu'nun bazı bölgelerinde filmin gösterimini yasaklar. Baştan çıkarıcı kadın oyuncu Madam Kalitea ve "Mürebbiye"nin de Cumhuriyet öncesi, yasaklı bir ilk örnek olması nedeniyle önem taşır. Tarihe not düşmek açısından da özellikle.

Teşhir amaçlı açılıp saçılan kadın oyuncu bolluğu, Türk Sineması'nın her döneminde görülür. 1970'li yılların başındaki "seks avantürleri" ve 1970'lerin sonlarındaki "seks komedileri salgını"yla da...

Küçük bütçeli bu tür filmlerin kadın yıldızları ve de yan öykülerinde soyunup dökünen kadınları bir yana bırakırsak "vamp kadın" olgusu en belirgin biçimiyle 1950'li yıllarda or-

taya çıkar. Bu sınıfsal olgunun öne çıkan iki ünlü ismi, Pola Morelli ve Suzan Avcı'dır, cinselliğin yan karakterleri olarak.

Leyla Sayar'a gelince durum değişir. Sayar, yönetmen sinemasının vazgeçilmez bir cinsel fetişidir. Aykırı bir "famme fatale kimlik"ve cinsel çeşitlemelerin, yani fantazmaların başrol oyuncusu olarak da bir "star"dır Sayar. Atıf Yılmaz'ın "Ölüm Perdesi" (1960), Metin Erksan'ın "Suçlular Aramızda" (1964) ve Halit Refiğ'in "Şehrazat"ıyla (1964)...

SALINA SALINA YÜRÜYEN BİR KOLONYA REKLAMI GÜZELİ

Yıllar önce bir reklam filmi çekilmişti. O iç gıcıklayan reklam filmini, o yıllarda kim hatırlamaz ki?... Bir deniz kenarıydı. Serin suların içinden çıkıp, kızgın güneşin altında omuzlarından askılı morumsu elbisesiyle salına salına yürüyen genç kadın kim olabilirdi ki?

Elbette o Müjde Ar'dı.

Ve bu bir kolonya reklamıydı. Fuar Kolonyasının... Kollarını iki yana açarak. Ve kamera karşısındaki ıslak ıslak koşarak, vücut dilinin nasıl kullanıldığının erotik bir sunumuydu bu. Ancak çekim sırasında teknik bir hata olmuştu. Aslında bu bir hata değil, vücut dilinin doğal bir isyanıydı. Zamanlama da Müjde Ar'dan ya-naydı. Ve sağ göğsünün ucu askılı elbisesinden hafifçe dışarıya doğru taş-mıştı.

Montaj işlemleri

*Sansürленerek
kesilen o
kolonya
reklamı karesi
Erkekçe
Dergisi'nin
kapağında.*

*Müjde Ar.
Afife Jale
rolünde.*

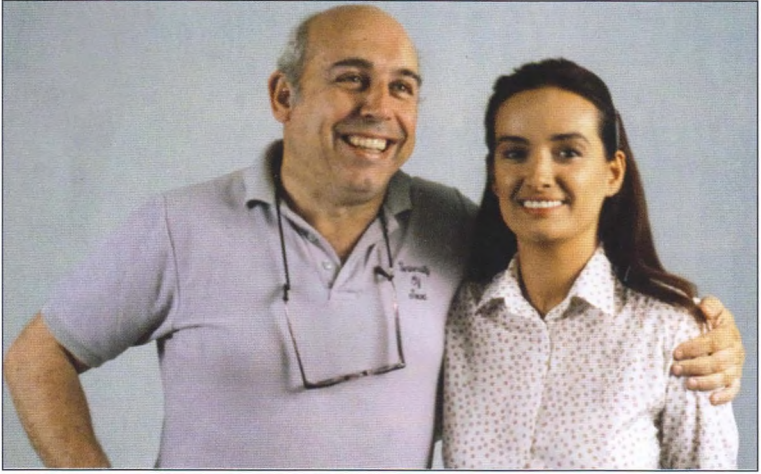
sırasında o kareler kesilip sansürlenecekti. Aynen de öyle oldu. Yıllar sonra ise ele geçirilen o isyancı karelerden biri, Hıncal Uluç'un genel yayın yönetmenliğini yaptığı Erkekçe Dergisi'ne kapak olacaktı. Şansa bakın... Zamanlama yine ondan yanaydı. 1983 yılında Müjde Ar, tüm rakibelerinin önüne geçmişti çünkü...

Müjde Ar'ın uzatmalı figüran oynadığı 1974 yapımı "Sayılı Kabadayılar"ı saymazsak, 1981'e dek bu ilk dönemlerinde 30 filmde başrol oynamış. Yani birinci kadın olarak. Bu 7 yıllık süreye baktığımızda, Müjde Ar'ı TV dizisi "Aşk-ı Memnu" gibi, sinemamızda tırmanışa geçiren bir filme rastlayamayız. Genelde erkek kahramanları ağır basan filmlerdir. Cüneyt Arkın'lı "Babacan", Kadir İnanır'lı "Baldız", Salih Güney'li "Deli Gibi Sevdim" ve Murat Soydan'lı "Adalı Kız" gibi... Ve yine bu arada Orhan Gencebay'lı "Batsın Bu Dünya" gibi arabesk türü filmlerde boy gösterir.

1976'da 13. Antalya Film Festivali'nde Müjde Ar'ın oynadığı iki yapım, arka arkaya ödüllendirilir. Atıf Yılmaz'ın Cüneyt Arkın'lı "Mağlup Edilemeyenler" en iyi ikinci film ve Zeki Ökten'in Kadir İnanır'lı "Pisi Pisi" en iyi üçüncü film seçilecektir. Müjde Ar, bu festivalden eli boş dönse de acelesi yoktur. Bir bekleyiş döneminde olmanın bilincindedir.

Müjde Ar'ın bu ısınma, nabız yoklama dönemindeki en büyük avantajı, taze, diri yeni bir yüz olması ve de daha sonraki yıllarda faydalarını göreceği başta Atıf Yılmaz, Ertem Eğilmez, Şerif Gören gibi ufku geniş sinemacılarla tanışmasıdır. Özellikle de Ertem Eğilmez Müjde Ar'ın sıkı bir hayranıdır. Onu, ortağı olduğu Arzu Film Şirketi'nin kalabalık kadrolu güldürülerinde oynatır önce. "Gel Barışalım" (1976) ve "Gülen Gözler" (1977) adlı Arzu Film'e özgü komedilerde. Her alanda hayata çelme takmış yaman bir kişi olarak, Müjde'nin "ikinci beyni" gibidir Eğilmez. Ona, bu 'kurtlar sofrası'nda nasıl bir yol izlemesi konusunda yardımcı olmaya çalışır. Ve daha sonra, o kalabalık kadrolu komedilerin ardından Kadir İnanır'lı "Nehir" (1977) ve Kemal Sunal'lı "Kibar Feyzo"da (1978) oynama şansını sağlar. İlkinin yönetmeni Şerif Gören, diğerinin ise Atıf Yılmaz'dır. Ve Atilla Dorsay, Atıf Yılmaz'ın filmiyle ilgili:

"Kibar Feyzo, zaman zaman, Sunal güldürülerinin kalıp-

*Müjde Ar,
sinema
dünyasındaki
ilk hocası
Halit Refiğ'le*

larına, aşırı argo gibi ucuzluklara düşmesine karşın, seviyeli, ilginç bir komedi... Sunal'ın yanı sıra büyük oyuncu Adile Naşit'in kendini yenileyen bir kompozisyonunda Şener Şen'in ve güldürüye yakınlığını gösteren Müjde Ar'ın oyunları çok ilginç..." der.

Ertem Eğilmez'in özel desteğine ve parıltılı gözlerine, yeni bir yüz olmasına karşın, yine de işi zordur Müjde Ar'ın. Tek nedeni zamanlamadır. Yani 1972'de salgın haline dönüşen Behçet Nacar'lı "seks avantürleri" Türk sineması'nı kuşatma altına almıştır. "Ah Deme Oh De" ve "Civciv Çıkacak Kuş Çıkacak" (Nazmi Özer) gibi seks komedileri, İstanbul bölgesi sinemalarında "en çok iş yapan film" listelerinde yer alır.

Ve çeşitli tartışmalara yol açan, o tür filmleri oynatan sinema salonlarına baskınlar düzenlenen bu tür cinsel fırtınanın son yılı 1979'da, tam 131 seks komedisi çekilerek, şaşırtıcı bir rekora imza atılır. O yıl çekilen yerli film sayısı 188'dir. Evet, bu toplam sayının "yüz otuzbir"i de seks komedisidir. Kesinlikle abartmıyoruz, bu filmler tek tek belgelidir.

Bu dönemin bir diğer furyası ise arabesk türü filmlerdir. Ferdi Tayfur'lu, Orhan Gencebay'lı filmler, 1978 ve 1979'un "en çok iş yapan on film" listelerinin ön sıralarındadır. Ve özellikle lümpen dikizci seyirciye yönelik, iç-içe yaşanan bu

karmaşık salgın döneminde Müjde Ar, nasıl bir patlama oluşturmaktadır, göreceğiz. Şimdilik öncelikli olan “Kibar Feyzo”daki gibi oyunculuga ağırlık vermesidir.

Bir yanda Türk oyuncu Müjde Ar, diğer yanda Amerikalı yıldız Raquel Welch.

1977’de bu kez, fantastik öğeler taşıyan ve öncekilerden çok farklı bir film teklifi gelir Müjde Ar’a. Farklılığı temel öyküyü Metin Erksan’ın yazmasıdır. “Vahşi Sevgili” adını taşıyan filmin konusu, ayıların kaçırıp büyüttüğü yaban kız Fadime’nin sınıf atlama öyküsü üzerine kurulmuştur. Öykü Berin Giz ve Bülent Oran tarafından senaryolaştırılır. Müjde Ar’la anlaşma yapılır. Erksan’ın yöneteceği bu film için bölge işletmecileri kesenin ağzını açarlar. Avanslar verilir. Müjde de Metin Erksan’la çalışacağı günleri heyecanla beklerken birden ipler kopar.

Günler, haftalar geçer. Bir türlü filme başlanamaz. Metin Erksan, gerçek bir “auteur sinemacı”dır. Ama kaprislidir de. Bilinmeyen bir nedenle filmi çekmekten vazgeçmiştir. Müjde

*Müjde Ar,
"Vahşi
Sevgili"de
Selçuk Özer
ve Perihan
Ümran
ile.*

Ar için bu , beklenmedik bir talihsizliktir. Yapımcısı Atilla Gök-börü de zor durumdadır.

Filmi Tolgay Ziyal çeker. Ziyal "Binbaşı Tayfun" gibi vurdulu kırdılı avantür filmlerin genç yönetmenidir. Meksika kökenli Amerikalı yıldız Raquel Welch'in "Taş Devri" filmindeki bir kopyası gibi durur. , Müjde Ar "Vahşi Sevgili"de. Üzerindeki deri-süet karışımı sütyeni, dizlerinin yukarlarında beline tutturulmuş iki parçalı eteği ve uçları püsküllü yarım çizmeleriyle...

Filmin bir sahnesinde yaban kız, bir kafesin içindedir. Bu bir gazino sahnesidir. Şarkıcı Sevda rolündeki Perihan Ümran, kafes içindeki Müjde Ar'ı canlı bir aksesuar olarak kullanır. Ajda Pekkan'ın sesiyle şarkı söyler. Ve bu arada sınıfsal bir intikam duygusuyla Müjde'nin yarı çıplak bedenini aşağılıyarak kırbaçar. Bu sado-mazoşist bir gazino sahnesidir.

Tüm bu sahnelerde balık gibi vücuduyla ekonomik ve ölçülü bir cinsellik sergilemesine karşın, eksik olan Metin Erksan estetiğidir. Filmi ve bu sahneleri Metin Erksan çekseydi, kimbilir sonuç ne olurdu?

ŞİMDİ MÜJDE AR GELİYOR...

1981-1986 yılları arası Müjde Ar'ın en parlak dönemidir. Belli aralıklarla zaman zaman Türkan Şoray, Fatma Girik ve Hülya Koçyiğit gibi Türk Sineması'nın ağır topları önün geçmiştir. Tipolojisiyle ve özellikle de "yeni kadın" imajıyla...

Artık önünde bir furya engeli yoktur. Seks komedileri dönemi kapanmıştır. Şarkıcı ağırlıklı arabesk türü filmlerin geçerliliği de giderek azalacaktır. 1981'de Şerif Gören'in yönettiği ve Orhan Gencebay'la başrolünü paylaştığı "Feryada Gücüm Yok", Müjde Ar'ın bu türdeki son filmidir. Ve özgürdür artık...

İşte bu sırada Metin Erksan gibi, Türk Sineması'nda bir auteur yönetmen olan Ömer Kavur'dan hayırlı bir mesaj gelir. Ünlü romancı-yazar Füzûzan'ın öyküsünden yola çıkılarak gerçekleştirilecek "Ah Güzel İstanbul"da oynayacaktır. Aslında genelev sermayesi rolü Türkan Şoray'a teklif edilmiştir. Şoray, yatak ve sevişme sahneleri nedeniyle kabul etmeyince bu rol

*Müjde Ar,
Kadir İnanır
"Ahh Güzel
İstanbul"da*

*Müjde Ar,
"özgür yeni
kadın" imajıyla
ilk büyük
çıkışını
gerçekleştirdiği
filmi
"Ahh Güzel
İstanbul" da
Kadir İnanır'la*

Müjde Ar'ın üzerinde kalır. Eğer Türkan Şoray "Evet" deseydi, bir fırsatı daha kaçırmış olacaktı. Ömer Kavur, filmin ön aşamasıyla ilgili şu bilgiyi verir:

"... İlk kadrosu biraz farklıydı filmin. Tarık Akan, Türkan Şoray. Türkan Hanımla ilgili hoş bir anım var. Onu anlatayım: Türkan Hanım bu filmde oynamayı çok istiyordu. Bu yüzden senaryo yazılıp bittikten sonra kendisine verildi. Sonra bir telefon geldi, Rüçhan Adlı beyden. "Ömer Bey kardeşim seninle konuşmak istiyorum" diye. Ben de o zaman Levent'teki evlerine gittim. "Ömer Bey, bu senaryo böyle yazılanlar gibi mi çekilecek?" Sevişme sahnelerini falan soruyor. "Tabii Rüçhan Bey, başka nasıl olacak ki?" "Yani öyle oluyormuş gibi yapsanız. Biliyorsunuz Türkan'ın birtakım kuralları var". "Öyle yapamam Rüçhan Bey", dedim. Ve o nedenle Türkan Hanım'la filmi çekemedik. Ve Türkan Şoray çok pişman oldu, o filmde oynayamadı. Onun yerine Müjde'yi aldık. Tarık o sırada askere çağırıldı. Tarık (Akan) askere gidince, Kadir İnanır'a başvurdum. Bence kadro daha iyi oldu. Türkan Şoray'ın ağırlığı altında belki ezilebilirdi film. Yani Türkan Şoray çok öne çıkabilirdi."

Ve iyi ki Müjde Ar oldu. Çünkü öne çıkan, Müjde Ar'ın canlandığı Cevahir karakteriydi.

Birinci film ödülüne layık film bulamayan 18. Antalya Festivali'nde (1981) "Ah Güzel İstanbul", en iyi ikinci film seçildi.

yordu. Ankara Sanatevi Müjde Ar'ı ise Cevahir rolüyle "en iyi kadın oyuncu" olarak değerlendiriliyordu. Ve Müjde Ar, Türkan Şoray'a inat, uzun yol kamyon şoförü rolündeki Kadir İnandır'la öpüşerek, sevişerek rolün hakkını veriyordu... Ayrıca "Ah Güzel İstanbul", yılın en çok iş yapan film sıralamasında, arabesk türü yapımlardan sonra üçüncü sırada yerini alır... Ve öğretim görevlisi bir yazar olarak Şükran Kuyucak Esen'in bu konudaki yorumu dikkat çekicidir:

"Yeşilçam, bu filme kadar açık ve net biçimde sevişme sahnesi çekmedi. Müjde Ar, kamera önünde sevişebilen ve soyunabilen başrol oyuncusu olarak; Yeşilçam'ın yeni bir kadın imajı getiriyor "Ah Güzel İstanbul" ile..."

Yerinde ve altı çizilecek doğru bir saptamadır bu. Gerçekten Müjde Ar, Yeşilçam'a özgü, hiçbir yaşarlılığı olmayan karton kişilikli "Barbie bebek-Masum Kız" kurallarını yıkarak değiştirmiştir. Bu değişim sürecinin etkilerini, yavaş yavaş sonraki yıllara uzandığımızda göreceğiz...

İşte şimdi Müjde Ar, yeni bir kadın kimliği olarak yolun başına geçmiştir. Cevahir rolüyle ilk çıkışını gerçekleştirir. Ama asıl önemli olan da bundan sonrasındır. Kimden ve nereden destek gelse de önünde koşanların imitasyonu olup, aynı çizgide, aynı yerde kalmak değil, yalnızca kendi olmak zorundadır.

Değer yargılarının ve sinemasal koşulların giderek hızla değiştiği bu yeni dönemde, Türkan Şoray gibi bir "kutsanan varlık" ya da bir "ebedi bakire ikon" olacak değil ya. Müjde Ar erkek egemen toplumunda kadın bedenlerinin sömürüsü üzerine kurulu projelerde soyunarak, eteğini kaldırarak kendini aynı tuzaklara düşürüyor gibi algılsa da... Esas farklılık, "bakmak"la "görebilmek" arasında değişmektedir. Yani kabak gibi çıplaklıkla erotizmi birbirlerinden ayırarak, neyi ve nasıl görebilmektir bütün sorun.

Her devrin, her türün usta ve özellikle de cinsel çeşitlemelerin erotoman bir yönetmeni olan Atıf Yılmaz üçüncü kez Müjde Ar'la çalışacaktır. Zeyyat Selimoğlu'nun bir hikayesinden uyarlanan "Delikan"ın erkek oyuncusu da Tanık Akan'dır. Müjde Ar gerdek gecesi Mitari köyünden kaçan Rize'li Zekiye'yi canlandırır. Yavuklusu balıkçı Sefer (Tanık Akan) de peşindedir.

Catherine Spaak
"L'ennui" adlı
filmde,
Müjde Ar ise
"Delikan"da.

Filmin bir düş sahnesinde Müjde Ar'ın cinsel aksesuarı, üzerindeki gelinliği. Telli duvaklı, ama sütyenli kilotlu gelinliği, fetiş tutkuları içerir. Ar'ın çıplak vücudu kağıt paralarla örtülen bir diğer sahne ise yabancı etkiler taşır. Belçikalı yıldız Catherine Spaak'ın oynadığı "L'ennui" adlı filmdeki bir sahnenin tıpatıp benzeridir. Metin Erksan da yıllar önce (1964), Leyla Sayar'la o benzer sahneyi "Suçlular Aramızda" adlı filmde aynen kullanmıştır.

Bu tür erotizm içeren ve daha çok sevişme sahneleri, dönemin bulvar gazeteleri basını için sansasyonel bir malzemedir.

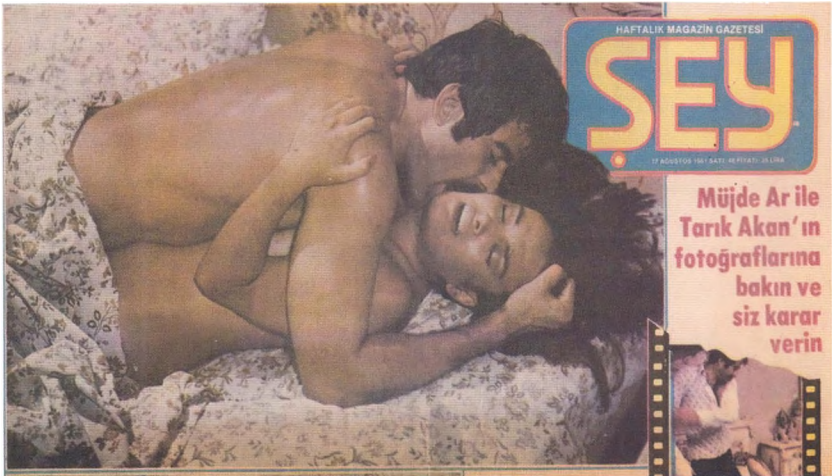
Ve genelinde maço erkek bakışıyla değerlendirildiği için, hep kışkırtıcı başlıklar atılır : “Utanılacak Fotoğraflar” gibi...

İşte “Delikan” filminin bir sahnesinde Müjde Ar’la Tarık Akan’ın sevişme sahneleri fotoğraflarının üzerinde şu manşet öne çıkar bu kez:

“Bu kadar da Olmaz!...” Oysa masum kız ve vamp kadın, ya da seyirci gözünde ikonlaşan bir star oyuncu gerektiğinde, üstlendikleri roller, karakterler filmin öyküsüyle, temel konusuyla örtüşüyorsa öpüşecektir, yatağa da girecektir. Bu tür sahnelerde abartıya ve müstehcenliğe bulaşmadan önemli olan “cinsel estetik duygusu”dur... Ve elbette bu bıçak üstü sahneler son bakışta, cinselliğin sunum biçimi kesinlikle yönetmenin çekim ustalığına bağlıdır.

Müjde Ar, “Ah Güzel İstanbul” ve “Delikan”da alabildiğine soyundu diye seyircisi onu aynı kalıplar içinde görmek istese de , her önüne gelen filmde soyunacak değildir ya. Uyarıcı olan yalnızca kadın bedeni değil, hayranlık takıntılarını önce masum bir duyguymuş gibi öne çıkırsa da, hayal gücüyle beslenen bu saplantı, yavaş yavaş gizli bir cinsel saplantıya da dönüşecektir. İlginçtir 1981 yapımı “Çirkinler de Sever” bu tür bir hayranlık takıntısını gözler önüne serer.

*Müjde Ar,
Tarık Akan’la
“Delikan” adlı
filmin erotik
sahnesinde.*

Müjde, film ekibiyle birlikte çekim için bir köye gider. Evli iki çocuklu saf bir köylü olan Mazlum (İlyas Salman), Müjde'ye fena halde hayrandır. Çekimler bittikten sonra Müjde İstanbul'a döner. Mazlum da peşinden. Mazlum tutkunu olduğu Müjde'nin yanında çalışmaya başlar. Onu gazinosuna götürür getirir, çantasını taşır. Öylesine mutludur ki, derken birlikte olurlar. Sonra kapı dışarı edilir. Hayranlık saplantısı, İstanbul gibi bir büyük kentte sonunu oluşturacaktır Mazlum'un. Ve çıldıraktır.

İncelikli bir mizah duygusuyla dramın örtüştüğü "Çirkinler de Sever" in yönetmeni Sinan Çetin, 28 yaşındadır. Atilla Dorsay, filmin çarpıcı finali konusuna şöyle değinir:

"Çetin, filmine, sinemadan köylü kentli ilişkilerine, rejisör davranışlarından "star" oyuncu şarkıcıların toplumumuzdaki etkilerine dek birçok şeyi ustaca taşıyor, eleştiriyor. Hele finalde Mazlum'un tüm öfkesini, Müjdeleri Ajdaları, Bülentleri ve daha kimleri hak ettiklerinin de ötesinde bir yerlere getiren, toplumla böylesine içli dışlı kılan yayın organlarına yöneltmesi bir gazete bayiiine saldırması, Filmin tüm bildirisini vurgulayan, somutlayan unutulmaz bir sahne."

19. Antalya Film Festivali'nde (1982), ilk kez bir Müjde Ar'lı bu yapım "en iyi 2. film" seçilir. Ve sinema yazarlarının seçiminde de Müjde Ar'la İlyas Salman "yılın en iyi oyuncular"ıdır.

IRZINA GEÇİLEN MASUMİYET Mİ?..

Müjde Ar, 1981 ve 1988 yılları Türk Sineması'nın yeni "star"ıdır artık. Yerinde masum, ama kaderine boyun eğen bir Muhterem Nur teslimiyetiyle değil. Kendi ayakları üzerinde durabilen ve yerinde içe bastırılmış sansürlü duyguların bir "ero kadın"ı olarak.

Yıllardır hayranı oldukları, rüyalarına girdikleri ve onları bir Pollyanna gibi görmeye alıştırılmış yerli film seyircisi, Müjde Ar'ın gelişyle biraz olsun bu dayatmadan sıyrılır. Ama bu öyle kolay olmaz. Bir kesim başlangıç da "masumiyetin ırzına geçildi" diyerek Müjde Ar'ı eleştirirken aynı kesim daha sonra onu alkışlayacaklardır. Oysa ırzına geçilen "masumiyet değil", Yeşilçam'ın o star dayatmasıdır.

Müjde Ar, 1982'de Kartal Tibet'in yönettiği "İffet" adını ta-

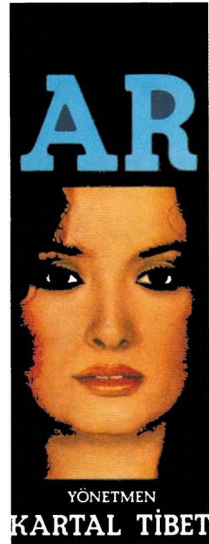
şıyan filmde Faruk Peker'le kamera karşısına çıkar. "İffet", uzaktan yakından Margaux Hemingway'lı (Ernest Hemingway'nin kızı) "İlk Dudaklar" (Lipstick) adlı filmi hatırlatır. Bildik ve kolay okunan bir sınıf atlamasıyla intikam öyküsüne dönüşen filmin senaryosunu Yavuz Turgul yazmıştır. Turgul, önceki yıllarda (1974) Ses Dergisi'nin sorumlu yazışleri müdürlüğünü yapmış bir gazeteci yazardır. O da Müjde Ar gibi Ertem Eğilmez'in Arzu Film Şirketi desteğiyle beslenerek son dönem Türk Sineması'na damgasını vurmuştur, senaryocu ve yönetmen olarak.

İffet (Müjde Ar), fakir bir mahalle kızıdır. Bir karşılaşma sırasında şoför Cemil'e (Faruk Peker) aşık olur. Cemil bir kır gezintisinde İffet'i zor kullanarak iğfal eder. Olay mahallede duyulunca kasaplık yapan tutucu baba, İffet'i evden kovar. Cemil, külüstür arabasını yenileme uğruna İffet'i terk ederek zengin bir kızla nişanlanmıştır. İffet, bir süre sonra Demet takma adıyla ünlü bir reklam yıldızı olur. Aynı zamanda manyak bir sosyete milyarderinin de metresidir. Sıra, kendisini bir paçavra gibi kullanıp dışlayan Cemil'den intikam almaya gelmiştir. Ama acelesi yoktur. Bir taksi durağında çalışan Cemil'i kiralar. İffet'in yani milyarder metresinin şoförlüğünü yapacaktır. Cemil, bu kez affedilmeyecek öyle bir hata yapar ki..Ve İffet, yaşadığı adamın silahıyla Cemil'i vurup öldürür.

Okunduğu ve görüldüğü gibi temel konu, defalarca işlenmiş bir senaryonun yeni versiyonu olabilir. "İffet" bu haliyle Kartal Tibet'in yönetmenlik açısından "Sultan" (1978) düzeyinde bir film olmasa da, bazı yönleriyle dikkat çekecektir. Özellikle de Müjde Ar'ın bağımsız, kural dışı, ama tadında bir ero-kadın cinselliği sergileyerek patlama oluşturduğu "Ahh Güzel İstanbul"dan sonra bir ikinci film olarak...

Bir filmin başrol oyuncusuna, hele bir kenar mahalle masumesi rolündeki kızı tecavüz etmek "Caiz" midir Yeşilçam'da?... Masum kız, hep masum, "vamp kadın" hep baştan çıkarıcıdır. Yeşilçam'ın kanun koyucu starlarına göre, tipolojik ve karakteristik sınırlandırmalar böyle bir bakış açısıyla gerçekleştirilmiştir.

*İffet Filmi
lobisinden
detay.*

*“İffet” filminin
kült sahnesinde
Müjde Ar ve
Faruk Peker*

Kartal Tibet, 1992’de Nokta Dergisi’nin sinemacılar arasında düzenlediği bir soruşturmaya şu yanıtı verir:

“Sinema demek, birtakım duyguların istismarı, abartılarak kullanılmasıdır.” Ve de “Türk erkeği kadını böyle kadını çatır çatır yapar”, diyorsa “İffet”e de “İffetsizce” eteğinin kaldırılıp tecavüz edilmesi “mübah” demektir...

Türk erkeği, Cemil’in tecavüz eylemini gerçekleştirdiği sahnede Müjde Ar, Kartal Tibet’in söylemiyle “çatır çatır bir kadın”dır. Ve bu cinsel zorbalık plan palan şöyle gerçekleşir:

“İffet”le Cemil araba içinde, ön koltukta dırlar. İffet, bir arabadan inip dolanarak, ön kapının camına gelir. Cemil içerdn İffet dışardan konuşmalarını karşılıklı sürdürür. Cemil, bir numarayla İffet’in başını çekerek camdan içeri sokar. Ve camın kolunu indirir. Genç Kızın boynu camla çerçeve arasında sıkışmıştır. Cemil’in niyeti kötüdür. Hemen arabadan çıkıp, başını kurtarmaya çalışan sevgilisinin arkasına geçer. Cemil, çırpınmakta olan İffet’in eteklerini kaldırıp, beyaz kilotunu kalçalarından sıyrarak indirir. Yakın planlarda iki yüz... Erkeğin boşalım ifadeli, kadının acıyla kasılan yüzleri...

Tecavüzcü psikopat Cemil rolüne cuk oturan Faruk Peker,

bir dönemin başbakanlarından Recep Peker'in de torunudur. Ne var ki, dikkat çeken tiplemesine karşın bir türlü yerine oturamayan talihsiz bir oyuncudur Peker... Bu patolojik tecavüz eylemi, şekil olarak da Türk Sineması'nın en tartışmalı sahnelerindendir. Öyle ki, bu tür erotizmle karışık aykırı şiddet sahnelerine meraklı bir kısım erkek seyircinin, o yıllarda tekrar tekrar izleme rekoru kırdığı bir film olmuştur "İffet"...

Müjde Ar'ın bu patlama yaptığı filmdeki başarısı, kenar mahalleli saf kız İffet'le sınıf atlayan, şuh reklam yıldızı Demet'i, birbirine zıt iki ayrı karakteri canlandırır gibi kuralına göre oynamasıdır.

Filmin ilk yarısında saf, masum kız İffet rolüyle izleriz Müjde Ar'ı. Panjur kirpiksiz, makyajsız, tüm o saf kirlenmemiş doğallığıyla, mahalle baskısının getirdiği tüm ezilmişliğiyle... Yürüken, oturup kalkarken bluzu içindeki sütyensiz iri göğüslerinin kıpırtısı ne kadar da masumdur.

Ya sonrası ?..

Demet takma adıyla ünlü bir manken, bir metres olunca... Sereserpe oturuşlarıyla, kalkışlarıyla, bikini mayolu vücuduyla "beni ye" diyen davetkar bakışlarıyla ve o de o sosyete partisinde elbisesiyle havuza girdiği sahnedeki ıslaklığıyla tam bir arzu nesnesidir.

Hem masum kız, hem vamp kadın. Bu ikilem nasıl oluyor?.. Demek ki Müjde Ar'la oluyor.

Kurallarını çöp sepetine atınca Türkan Şoray'la da neden olmasın ki?... Yüksek dozlu karizmatik sıcaklığıyla "Türk Sineması'nın en çok aşık olunan kadını" Şoray, Müjde Ar'ı mı bekliyordu?.. Öyle oldu da galiba. Ve yıllar sonra 1982'de Müjde Ar'ın etkileriyle sinema yaşamının ikinci büyük çıkışını gerçekleştiriyordu. Atıf Yılmaz'ın Necati Cumalı'dan uyarladığı "Mine" filmiyle. Saklı cinsellik karizmasıyla. Cihan Ünal ile yatağa girerek, sevişerek... Bir yıl sonra da "Metres" de Can Gürzap'la.

Hülya Koçyiğit de çaresizdir. O da bu "ero-kadın" kimliğini elinden geldiğince 1984'de "Fırar"la (Şerif Gören), 1987'de "Bez Bebek"le (Engin Ayça) sürdürecektir... Üç büyüklerden Fatma Girik'in ise sinemaya ilk adımlarını attığından beri kuralları ve kanunları hiç olmadığı için o hep kendisidir... Eteği-

nin kaldırılmasıyla bacağına gösterilmesiyle bir sorunu olmamıştır.

MÜJDE AR FİLMLERİYLE POPÜLER EROTİZMİN YÜKSELİŞİ...

Psiko-fantastik öğeler içeren "Göl", Müjde Ar'ın Ömer Kavur'la ikinci çalışmasıdır. Senaryosunu Selim İleri'nin yazdığı "Göl" farklı bir filmidir. Hakan Balamir, psikopat ruhlu toprak ağası Murat Bey karakterini canlandırır.

"... Göl, tek taraflı karşılıksız, saplantılı ve trajik bir seveda öyküsü üzerine kuruludur. Murat Bey, bir süre önce intihar eden karısı Sabiha'ya benzettiği şarkıcı Nalan'a (Müjde Ar) delice aşık olur. Kasabaya gelişle ağanın aklını başından alan Nalan'ı zor günler beklemektedir. Bu şaşırtıcı benzeşme kontrolsüz bir tutkuya giderek bir erkek zorbalığına dönüşür. Karısının ölmeyip geri döndüğünü sandığı Nalan'ı evine kapatır. Genç kadın dayanamayıp bir sabah evden kaçınca da Murat av tüfeğinin namlusunu çenesinin altına doğrultup, beynini parçalayarak intihar eder."

Hastalıklı bir benzeşme ve daha çok gizemli bir yanılsama içeren "Göl", kıyısından değil damarından izlenmesi gereken bir Ömer Kavur filmidir. Özellikle de kendisi için yaptığı bu ilk deneme, onu giderek bir işaret fişegi gibi, daha bireyci, ruhsel dünyalara doğru sürükleyecektir. 1986'da "Anayurt Otel"ne 1990'da "Gizli Yüz"e...

*Müjde Ar ve
Hakan Balamir
"Göl"de.*

Ve Müjde Ar'da bu uzun yürüyüşün doruk noktasına geldiğinde kendini yenileyecektir. 1985'de "Adı Vasfiye", 1986'da "Ah Belinda"yla...

Kartal Tibet'in 1983 yılında Yunanlı oyun yazarı Aristophanes'ten "Şalvar Davası" adıyla uyarladığı "Lysistrate" yerli versiyonu, kısıtlı imkanlarla çekilmesine karşın, düzeyli erotik çağrışımlı erotik bir güldürü filmidir. Köylü kadınlarla erkekler arasındaki cinsel çatışma kaba bir mizahi bakış açısıyla ele alınır. Şalvarlı ve örtülü bir cinsellik sergilenir.

Elif (Müjde Ar), yıllar sonra köyüne döndüğünde bakar ki, kahve köşelerinde, elleri bıyıklarında, akılları başka yerlerde. Köylü kadınların ise omuzlarında çapalar, gün boyu tarlalarında. Eşlerini cinsel bir köle gibi kullanırlar. Onlar "erkek"dirler ya!... Elif, uygar bir kadındır. Ortak bir dayanışmayla onları hizaya getirmeye, eşitlik sağlamaya çalışır. Ve erkekler hizaya gelinceye dek, kadınlar şalvarlarını çıkarmayacak, yataklara girilmeyecek, uçkurlar çözülmeyecektir...

"Şalvar Davası"ndan sonra gösterime giren Müjde Arlı "Aile Kadını" ise , Kartal Tibet'in sıradan bir filmidir. O günlerde hemen bir Müjde Ar filmi yapma uğruna, "İffet"in aceleye getirilmiş bir kopyası gibidir.

*Müjde Ar,
"Şalvar
Davası"nın
göl sahnesinde.*

Bu kez yenilikçi bir Müjde Ar filmi yapmak için devreye Şerif Gören Girecektir. Ve Gören, daha önceki yıllarda Müjde Ar'la dört film çekmiştir. Bu beşincisi, öncekilerden farklı olup, bir kadın filmidir "Güneşin Tutulduğu Gün".

Gözü yükseklerde olan Sevgi (Müjde Ar) tutucu bir ailenin kızıdır. Aile baskısı ve baba dayağından kurtulabilmek için evini terk eder. Tezgahtarlık yapar, kötü yola düşer. Otel odaları, zengin işadamlarının garsoniyerleri ve yaşamına giren çeşitli erkekler...

Ve Sungu Çapan şöyle yazıyor:

"... Kolay tartışılabilir finaline karşın yine de Şerif Gören'in bu filmi, tüm yetersizliklerinin ve kuruluşunun ötesinde kemikleşmiş Yeşilçam kalıplarının dışına çıkamayan kıyırık ve uyuntu filmlerle bir kefeyle konulamayacak denli başarılı ve düzeyli bir çalışma..."

Çapan'a iğreti ve ters gelen, manav kızı Sevgi evden kaçıp bir çöplükte sokak çocuklarının tecavüzüne uğraması. Dört beş çocuk Sevgi'nin ellerini ve ayaklarını tutarken, diğer birinin de ırzına geçmesi...

1984 yapımı "Fahriye Ablâ", Türk Sinema Tarihi'nin en garip davalı filmlerinden biridir. Yönetmen olarak Yavuz Turgul'un da ilk filmidir. Jenerik, "Fahriye Ablâ" şiirinin seslendirilmesiyle açılır. Mısra mısra okunan şiir, jeneriğin fon müziği gibidir. Bir dönemin ünlü ozanı Ahmet Muhip Dranas'a ait şiirin izin alınmadan ve telif hakları ödenmeden kullanım suçlamasıyla varisleri tarafından manevi tazminat davası açılmıştır. O yıllardaki işletme ve dağıtım hakları sahibi Fedai Öztürk, bu ilginç dava için şu açıklamayı yapar:

"Sözleşme yapıldı, izin alındı. Ayrıca Hürriyet Gazetesi adına da Fahriye Ablâ'nın fotoromanı da yapıldı. Ancak sözleşmede telif bedeli ödenmediği için anlaşma feshedilir. Ve bu nedenle de mahkeme kararıyla filmin gösterimi yasaklanır. Ortağım Engin Karabağ, bu telif ödenmediği konusunda bilgi vermez. Ve filmin her gösterimi için tazminat ödemek zorunda kalırım. Şimdi bakıyorum da, dava sonuçlanana kadar toplam 2 milyar 500 bin TL tazminat parası ödemişim."

Oysa, Dranas'ın şiirindeki "Fahriye Ablâ" ismi dışında, Yavuz Turgul'un senaryosunu yazdığı bu filmle, yani temel konusuyla nasıl bir benzerliği olabilir?... Atilla Dorsay, bu konuda bakın ne diyor:

"Filmdeki "Fahriye Ablâ"nın başına gelenler, Dranas'ın Fahriye Ablası'yla hiç ilgisi olmayan şeylerdir ve böylesine sevilmiş, kaç kuşağı etkilemiş, herkesin kendisine göre yorumladığı, somutlaştırdığı, böylesine popüler olmuş bir kişiliğe, şiirdeki verilerle hiç ilgisi olmayan, kendi mantığını yaşayan bir hikaye yakıştırmak doğru mudur. Buna hakkımız var mı?..."

Ayrıca bu da bir tartışma konusu...

Sinema yazarlarının "Fahriye Ablâ" rolüyle 1984-1985 mevsiminin "en iyi kadın oyuncu"su seçilir Müjde Ar. Ağzındaki sakızıyla, koynunda bir muska gibi taşıdığı Marangoz Mustafa'nın (Tanık Tarcan) fotoğrafıyla, mektuplaşmalarıyla, kandırılmasıyla. Ama bu kez kimseyi baştan çıkarmadan, bir tecavüz kurbanı olmadan ayakta kalabilmek için en doğru yolu seçer, bir fabrikada işçilik yaparak.

Fakir ailesinin baskısıyla evlendiği, Erzincanlı zengin kuyumcu, ertesi gün onu babaevine götürüp "Bana çürük kızınızı kakaladınız" suçlamasıyla bedeni aşağılansa da Fahriye, erkekler dünyasında dik durmayı başaracaktır.

Ve dekorsuz boş bir odanın çıplak tahtaları üzerinde, camlardan içeriye sızan günün loş, ama doğal ışıkları altında Müjde Ar'la Tarık Taş'ın in sevişme sahneleri için, Ertuğrul Özkök der ki:

“... Sinemada eğer gördüğüm sevişme sahnelerinden bir tanesi...”

Bu dönemdeki filmlere baktığımızda, bazı ünlü kadın oyuncularımızın canlandıkları genç kız, özellikle de “kenar mahalle kızları” rollerine tipolojik açıdan yeterince inandırıcı olmadıkları görülüyor. Kiminin bu tür rollerle yaşları, kiminin hayli gelişmiş anatomik yapıları birbirleriyle uyumlanmıyor. Kiminin de seyircisine hep, Barbie bebek gibi görünme takıntıları nedeniyle sahici olamıyorlar. Ve bir de “jöndam”lık narsizmi, genç kız rollerinin önüne geçince...”

Müjde Ar ise toplumun bu kesimindeki tiplere ve karakterlere bir doğallık, bir yaşarlılık kazandırabiliyor. Tepelerden bir star bakışıyla değil, onlardan biri olarak, ve onlar gibi oynayarak...

1985 de Şerif Gören'in “Gizli Duygular” adlı filminde Müjde Ar, bu kez kent yaşamına ayak uydurmaya çalışan bir laboratuvar çalışanı

olarak kamere karşısına çıkıyor. Erkeksiz, yalnızca dibe bastırılmış gizli duygularıyla yaşayan Ayşen rolüyle. Cihangir'de yaşasa da çevre ve mahalle baskıları hep vardır.

Oturduğu apartmanın tam tam karşısındaki daireye bir genç kızın taşınmasıyla tekdüze yaşamı giderek hareketlenir. Perde aralığından karşı dairedaki kızı izler. Sevişmelerine dek, hep izler. Elbet de Ayşen, profesyonel bir röntgenci değil, meraklı bir masum tazedir. Onu böyle röntgencilğe iterek isterik hayaller görmesini tetikleyen toplumsal baskılar ya da saklı duyguları mı Ayşen'in... Şimdi suçlu olanda mı Ayşen?..

Necati Cumalı'nın "Ay Büyürken Uyuyamam"ını ve John Sutton'un "Teşhirci" romanını okurken hayallere dalar. Özelikle de "Doktorun Karısı" adlı seks romanının sayfalarını karıştırırken, ilk kez cinsel çeşitleme hayalleriyle hafif bir orgazm sarsıntısı geçirir Ayşen. Bir başrol kadın oyuncusu starla, Müjde Ar'la mastürbasyon sahnesi çekilmiştir ilk kez. Yıllar sonra star Hülya Avşar'la, 1992'de Sinan Çetin'in "Berlin in Berlin" adlı filminde görülür bu tür bir sahne. Daha farklı ve Emmanuelle'vari bir bakışla. Bir eli sütyenin, diğer eli beyaz dantelli kilotunun içinde bu kez...

Ve gazeteci-yazar Zeynep Avcı, "Gizli Duygular"la ilgili bir soru yöneltir, Şerif Gören'e:

"Bir kadının bedensel ilişkiye geçebilme rahatına erişebilmesi, perde arkası röntgencilği sonucu doğan bir özentidir mi? Bu özentinin sonucunda fırl fırl dönen bir dünyada mı geçer cinsel ilişkiye? Hadi geçti insafınıza Şerif Gören. Değil Türkiye'de, herhangi bir "özgür kadın" dolu Batı ülkesinde kadının birinin, üstelik yaşamında bir tek erkekle ilişki kurabilmiş bir kadının, kapının önündeki adamı koluna takıp gidivermesi hangi psikolojik, sosyolojik, biyolojik, hatta seksolojik sürecin sonucu olabilir. Patolojik bir vakadan öte nasıl geçer?..."

Bu "İojik"ler üzerine kurulu soru bir yana, Şerif Gören "Gizli Duygular"ı 32 yıl sonra, yani bugünlerde çekseydi, o minibüs sahnesinde kitap ve gazete okuyan yolcuların ellerinde cep telefonları olacaktı. Telefon-mani virüsünün de bir toplumu nasıl kuşatma altına aldığını göstererek...

EROTİK SİNEMANIN YÜKSELİŞ DÖNEMİ

Şerif Gören, 1986'deki Müjde Ar'lı filmlerinden hemen sonra, bu kez devreye bir başka usta yönetmen girer. Sıradaki Atıf Yılmaz'dır. Atıf Yılmaz sinemasının Türkan Şoray ve Müjde Ar en önde gelen fetiş oyuncularındır. Atıf Yılmaz, Müjde Ar'dan çok önce tanıdığı ve birlikte birçok filmde çalıştığı halde, Şoray için düşündüğü erotizm ağırlıklı kadın filmlerini çekemez. Şoray'ın o bilinen kuralları nedeniyle.

Ancak Müjde Ar'ın 1982'de ortaya çıkışıyla bir cinsel devrim gerçekleştirip, bir kadın oyuncunun da öpüşerek sevişerek "star" olabileceğini kanıtlayınca, yavaş yavaş bir kırılma başlar Türk Sineması'nda. Ve bundan böyle 1985 bir Müjde Ar yılıdır. Atıf Yılmaz da erotik sinemanın bu yükseliş döneminde Müjde Ar'la bu türdeki kadın filmlerini sürdürecektir. 1985 yapımı "Dağınk Yatak", bu yeni birlikteliğin ilk filmleridir.

Senaryosunu Murathan Mungan'ın yazdığı filmde bir sosyete fahişesidir Müjde Ar. Olgunluk dönemini yaşayan, kalın enseli para babalarının muhteşem metresi Benli Meryem... Sosyetenin kelle koparan giyotini gibi acımasızdır. Yerlerde, halılar üzerinde zengin bir işadamı kurbanıyla sevişirken "Bugüne

*Müjde Ar'ın
Erkekçe
Dergisi'ndeki
olay yaratan
fotoğraflarından.*

kadar senin gibi bir erkekle yatmadım Ferruh" (Aykut Sözeri) diyerek oyununu sürdürür.

Meryem bir davette rastladığı çocuk yaşlardaki, dünyadan habersiz tıfıl, parlak yüzlü komi İsmail'e aşık olunca kurban ve cellat rolleri yer değiştirir. Komi İsmail sömürülen değil, sömüren bir jigolodur artık. Meryem de bir dağınık yatak kurbanı...

Atıf Yılmaz'ın aynı yıl, yine Müjde Ar'la çektiği en olaylı en tartışılan filmidir "Dul Bir Kadın". Müjde Ar'ın da su altında çekilen Nur Sürer'li, Yılmaz Zafer'li sahneleriyle... Özellikle de sanat yönetmeni Şahin Aygun'un çektiği film fotoğrafları, "Dul Bir Kadın"ın vizyona girmeden önce magazin basınında yayınlanması, çeşitli sorulara yol açar. İki dul kadın Suna'yla (Müjde Ar) Ayla (Nur Sürer), yatak sahnesinde çıplak olarak birbirlerine sarılıp sereserpe uyumaktadırlar.

Atıf Yılmaz'ın kurnazca bir göz kırpmasıyla kafaları karıştıran bu erotik görüntüler, lezbiyen ilişki gibi algılanabilir. Veya bencil erkek dünyasında bedenleri sömürülen iki yalnız dulun, kadınsı bir duyarlılıkla bir.birlerine sığınmaları olarak da... Ayla'nın "Afrodizyak, cinsel istekleri arttırdığı bir yer" dediği Bodrum'da Suna'yla el ele dolaştıklarına göre her bakış açısı, neden geçerli olmasın ki?

Bencil, kaba ve bir kadın magandası karakteri fotoğrafçı Engin'e (Yılmaz Zafer) aşık olan Suna rolünü hiçbir star oynamaya cesaret edemez. El değmemiş masum kadın tipolojilerinden ödün vermemek ve seyirci karşısında şöhretlerini kaybetmekten korktukları için... Oynasalar da Müjde Ar gibi oynayamazlar. Bu abartı değil, bir gerçek...

Müjde Ar'ın canlandığı Suna, oldukça riskli bir roldür. Faşist, bencil bir erkeğin kollarında aşağılandıkça, bedeni kullanıldıkça cinsel kölesi haline gelir. Bu birlikteliği bir sado-mazoşist drama dönüştürür. Suna kurtulacaktır, ama nasıl?... O baştan çıkarıcı bir vamp kadın klişesi değil, baştan çıkarılan bir dul kadındır sonuçta. Günümüzde ise, fotoğrafçı Engin gibi

kadınları döven, kadınları aşağılayan, sakallı karanlık yüzlü psikopat erkek karakterlerini, hangi televizyon kanalını tıklasanız onları, onların yeni versiyonlarını görebiliyorsunuz. Bu dizi filmleri furyasında...

Atıf Yılmaz-Müjde Ar ikilisinin bayağılık ve müstehtecenlik tuzaklarına düşmeden, bir cinsel estetik ustalığıyla gerçekleştirdikleri "Dul Bir Kadın", 22. Antalya Festivali'nde (1985) "en iyi film" seçilir. Ve Antalya Film Festivali Tarihi'nde "birincilikle değerlendirilen "Dul Bir Kadın", cinsellik dozu yüksek

“sosyal içerikli ilk erotik film”dir. Jüri üyeleri arasında Lütfi Ö. Akad, Selda Alkor, Rekin Teksoy ve Süreyya Duru gibi ünlü isimler vardır. İlginç olan, festival sırasında bir kesimi rahatsız etse de filmi izlemek için Antalya Kültür Sineması’nın balkonunu kentsoylu kadın seyircinin, yüzleri kızarmadan “Dul Bir Kadın”ı ve Müjde Ar’ı alkışlamalarıdır.

Müjde Ar, “Dul Bir Kadın”ın en cesur sahnesinde.

Cinsel-bilimci Beatrice Faust, değişen kadın seyircinin bu tür filmler karşısındaki tutumları nedeniyle şu saptamayı yapar:

“ Kadınlar cinsel karşılaşmaların duygusal bir öykü içinde sunulduğu “Paris’te Son Tango” ya ya da “O’nun Hikayesi” gibi filmlerden hoşlanmaya eğilimlidirler...”

Gerçekten de 1980 yılında İstanbullu kadın seyircilerin Atlas Sineması’nda oynayan Sylvia Kristel’li “Arzunun Esiri / L’Antivierge - Emmanuelle 2 “ yi (Francis Giacobetti) izlemek için telefonla başvurduklarında, ilk kez “kadınlar matinesi” düzenlenir. Cuma günleri 12.30 ve 14.45 seansları yalnız bayanlar içindir. Bu tür erotik filmleri erkek seyirci ile birlikte izlemek, kadın seyirci için rahatsız edicidir. Beyoğlu Atlas Sineması’nın o ilginç “kadınlar matinesi” için sadece yer gösterici iki erkek görevlendirilmişti. Yalnızca bir matinede, rahatsız olmadan “Emanuelle” gibi cinsel fantezilerle dolu bir filmi 200 kadın seyircinin izlemesi de hiç şaşırtıcı değildi.

Kadın seyirci konusundaki bir başka gösterim olayı, geçtiğimiz yıl 2016’da 53. Antalya Film Festivali’nde yaşanıyordu. Yeşim Ustaoglu’nun yarışma filmi, Türk-Polonya-Fransız ortak yapımı “Tereddüt”, AKM salonlarındaki gösterim sonrası nasıl bir alkış kopmuştu. En çok da alkışlayanlar yine kadın seyircilerdi.

Yeşim Ustaoglu, erkeklerin kadın bedenlerini kullanım konusu içeren öyküde iki sahne vardı ki... Funda Eryiğit’in Ero-soft porno karışımı sahneleri örneğin. Bir kadın yönetmenden, bir Ustaoglu’ndan beklenmeyecek kadar ustaca ve de en önemlisi cinsel bir estetik dikkatle çekilmiş bu tür sahnelere, bu düzeyde bir filmde ilk kez rastlanı-

yordu. "Tereddüt", Antalya ulusal jürisini rahatsız etmiş olmalı ki, ulusal yarışmada kazandırmadılar, ama uluslararası yarışmada, inadına 'en iyi film' seçildi.

LUIS BUNUEL'E MÜJDE AR'LI BİR SELAM...

Atıf Yılmaz, bu kez Müjde Ar'la yeni bir denemeye girer. Necati Cumalı'nın "Ay Büyürken Uyuyamam" adlı kitabındaki beş öyküyle. "Adı Vasfiye"dir bu kasaba dilberinin. Kimdir bu Vasfiye?... Yaşamına giren dört erkeğin gözüyle anlatılır. Sıra-sıyla kocası Emin (Aytaç Arman), iğneci Rüstem (Macit Koper), yaşlı ikinci kocası (Levent Yılmaz) ve Dr. Fuat'ın (Yılmaz Zafer) anlatımıyla tanırız Vasfiye'yi.

Atıf Yılmaz'ın 1986'da çektiği ikinci filmidir "Aaaah Belinda", Müjde Ar'la. Bir anlamda iki Müjde Ar'lı filmidir. Önce, tiyatro oyuncusu Serap rolündedir "Belinda"da. Bir şampuan reklamında oynadığında, kendini bir düş dünyası içinde bulur. Birden banka memuresi Naciye olur. Garip bir kimlik kargaşası içinde savaş verirken gerçek hüviyeti Serap'a kavuşur.

*Müjde Ar ve
Nur Sürer
erkek kurbanı
iki dul kadın.*

İnce bir mizah duygusuyla beslenen fantastik bir güldürü filmidir "Aaaah Belinda". Atıf Yılmaz'ın Müjde Ar'lı iki filmi, 23. Antalya Film Festivali'ne (1986) katıldığında birbiri ardına ödüllendirilir. "Aaaah Belinda" 'en iyi film', "Adı Vasfiye" ise 'en iyi üçüncü film'dir. Ya Müjde Ar?.. Her iki filmdeki rolleriyle de 'en iyi kadın oyuncu'dur. Ve Fatih Özgüven şöyle yazar:

*Müjde Ar ve
"Dul Bir
Kadın"...*

"... Kendini seslendirme konusunda ustalaştıran Müjde

Ar'ın oyunlarıyla önüne geçilmez oluyor..."

Uzun lafın kısıası.Gerçekten de Müjde Ar'ın Türk Sinema-sı'daki bir özelliği, hemen hemen tüm oynadığı filmlerde kendini konuşmasıdır.

Müjde Ar-Atıf Yılmaz birlikteliğinin en düzeyli bu iki filmin arasında, seyirci önüne çıkan bir başka film vardır ki, sinema tarihimizin en dikkat çekici denemelerinden biridir. Yönetmeni Başar Sabuncu, kadın oyuncusu Müjde Ar, adı "Kupa Kızı"dır. Başlıca özelliği, yabancı ve çok bilinen bir kült filmin birebir uyarlaması olmasından kaynaklanıyordu. Uluslararası üne sahip İspanyol sinemacı Luis Bunuel'in yönettiği ve Catherine Deneuve'ün oynadığı "Belle de Jour" (Gündüz Güzeli) adlı filminden...

Yönetmen Başar Sabuncu, "Kupa Kızı"nı jeneriğindeki şu yazıyla sunar:

"Kessel-Bunuel, Gündüz Güzeli'ne nazire"dir diyerek...

Sabuncu'nun bu sunumu, alkışlanacak bir davranıştı kuşkusuz. Yabancı filmlerin topluca yağmalandığı dönemlerde, esinlenme, etkilenme ayaklarıyla sahne sahne, mizansenlerine varıncaya dek araklandığında, konuların yürütüldüğünde hangi senaryocu, hangi yönetmen ve hangi yapımcı kaynak gösteriyordu ki?... Batılı bir sinemacı gibi. Jenerikte adı geçen "Kessel" ise, "Belle de Jour"un Fransız yazarı Joseph Kessel'di. Başar Sabuncu bir Türk yönetmeni olarak Joseph Kessel'e de, Luis Bunuel'e de Müjde Ar'lı bir selam gönderiyordu.

Başar Sabuncu'nun "Gündüz Güzeli", vizyona girdiğinde "Neden özgün bir senaryo değil de Bunuel" diye sorgulanır, tenkitlere uğrar.

"Başar Sabuncu"nun Alaturka Ayıbı" ve "Alaturka Belle de Jour" gibi başlıklar atılır. Müjde Ar'ın annesi Aysel Gürel ve kızkardeşi Mehtap Ar'la birlikte oynadığı "Kupa Kızı"nın ilginç bölümü bir randevuevinde geçer. Nülgün adlı bir evli kadını oynayan Müjde'nin randevuevindeki adı Kupa Kızı'dır. Randevucu kadın da Madam Emilia'dır (Nisa Serezli). Bunuel'in "Gündüz Güzeli"ndeki randevucu Madam Anasia, Catherine Deneuve'in ise Severin'dir adı.

Sübyancılık, röntgencilik, ikili tecavüz gibi sapkınlıklar; randevuevi müşterileriyle tranvaycılık oyunu ve boyuna bağlanmış iple bir atın çektiği, sürüklediği Müjde Ar'ın kamçılanması gibi sado-mazoşist cinsel çeşitleme sahneleri içeren antolojik bir filmidir "Kupa Kızı". Bu yerli versiyonda Müjde Ar gibi canlıkanlı, hayat dolu bir kadın, bilhassa Catherine Deneuve soğukluğuyla oynayarak, o Bunuel kokan frijit dünyanın ruhuna girebiliyorsa, bu bir oyunculuk başarısıdır. Ve "Bunuel'in Gündüz Güzeli"ndeki Deneuve'ü izleyenler için, bu rolde Müjde

*Müjde Ar, bir
"Kupa Kızı".*

Ar'ı kabul etmek güç" denilse de ...

İlk kez Ankara Birlik Sahnesi'nde seyirci karşısına çıkan

“Asiye Nasıl Kurtulur”, Vasıf Öngören’in ünlü oyunlardan biri. Beyaz perdeyle tanışması ise 1973 yılında gerçekleşir. Yönetmeni Nejat Saydam, Asiye’yi oynayan da Türkan Şoray’dır.

*“Kupa Kızı”nda
Müjde Ar’lı
sado-mazoşist
bir sahne.*

Şoray, o yılların bir numaralı yıldızıdır. Süper şöhreti “Asiye”nin önüne geçince dengeler birden değişir. O Asiye’nin değil, bir Türkan Şoray filmi olur. Nejat Saydam’ın Asiye’si vizyona girdiğinde, Vasıf Öngören’in gazeteci –yazar ağabeyi Ferit Öngören şu açıklamayı yapar:

“Türkan Şoray, o zamanki yasaları uğruna finalini değiştirmek gibi bir sanat ayıbı işlemekten de çekinmedi. Yazarı zor durumda bırakma pahasına kendisini kurtarmak için Asiye’yi hançerledi.”

Aradan 14 yıl geçmiştir. Bu kez Atıf Yılmaz devreye girer. Bakalım Müjde Ar’la Asiye Nasıl Kurtulacaktır?... “Asiye Nasıl Kurtulur”un çekimi, Dolapdere’de Sadabat adlı çok ilginç dekorlu bir gece kulübünde başlar ve biter. “Asiye Nasıl Kurtulur” danslı, şarkılı bir tek mekân filmidir. Atıf Yılmaz tek mekanda çekim yapma zorluklarını aşarak, Vasıf Öngören’e sadık kalarak, müzikal bir anlatı eşliğinde bir sinema tiyatrosu yaratır.

Renkli kişiler ve çeşitli karakterlerden oluşan “Asiye”nin oyuncu kadrosu, ilginç tipler galerisi gibidir. Ali Poyrazoğlu’nun kulağı küpeli efemine tipli Selo-Selahattin’iyle, Nuran

Oktar ve Güzin Çorağan'ın Fuhuşla Mücadele Derneği Başkanı ve yardımcısıyla, Hümeýra'nın hayat kadını Zehra'sıyla, Yaman Okay'ın fedai Kara Hüseyin'yle örneğín. Defne Halman, Füsün Demirel, Fatoş Sezer ve Savaş Yurttaş öteki oyuncularını filmin...

Nazlı rolündeki Müjde Ar da Asiye'yi kurtaramaz. Ya Atıf Yılmaz, o da. Espiriyle karışık:

"Asiye'yi kurtaramadık. ama filmi kurtardık..." der.

1986'da hızını kesilmeyen bir çalışma içindedir Müjde Ar.

*Bir taşbebek
soğukluğuyla
Müjde Ar
"Kupa Kızı"nda.*

*Müjde Ar ve
Hümeysra
"Asiye Nasıl
Kurtulur"da*

Ama yine de yeni projeler peşindedir. İşte bu arayış sırasında Ümit Ünal'ın Milliyet Gazetesi'nde düzenlenen senaryo yarışmasında birincilikle ödüllendirilen öyküsü dikkatini çeker. Müjde, Ümit Ünal'ı Atıf Yılmaz'ın "Adı Vasfiye" adlı filmde asistanlık yaptığı günlerden tanımaktadır. Ünal'ın bu film öyküsü, teyzesinin başından geçen bir olay üzerine kurulmuştur. Müjde Ar, kesin kararlıdır, bu projede oynayacaktır. İyi de bu filmi kim çekmelidir? Birden aklına Halit Refiğ gelir. Refiğ, bilindiği gibi Müjde Ar'ın sinema yaşamındaki ilk yönetmenidir. Ve Refiğ, bir söyleşide bu gelişmeyi şöyle dile getirir:

"Ümit Ünal senaryosunu yazmadan önce bu hikayeyi anlatmış Müjde'ye. Müjde'nin de patolojik hadiselerle karşı özel bir ilgisi olduğu için bu teyze hikayesindeki ruhsal durumlar, dengesizlikler ilgisini çekmiş. Teşvik etmiş Ünal'ı o da yazmış..."

Ümit'in tasarısı birden ayrı bir önem kazandı. İşte bunu Müjde bana getirdi. Ertem Eğilmez rahmetli, Müjde'nin işlerini bir menajer gibi yapmakta. O da işin içinde. Ben dedim ki, "ilginç bir konu. Ama, bir şartla yaparım. Bu haliyle ben bunu filme çekmek istemem. Yani yeniden yazılması şartıyla yaparım. Çıkış noktası ilginç, çünkü..."

Birgün Müjde, Ümit'i bana getirdi. Kabul etmiş. "Tamam yeniden yazılmasına razıyım" dedi... Burada benim için ilginç olan konunun Freud'la ilgisiydi. Bu tasarı bana ilk defa ruhsal bir meseleyi ele alma, Freudyan bir ifadeyle, rüyalar, halüsinasyonlar, görsel sembollerle işleme imkânı verdi.

"Asiye Nasıl Kurtulur"da Müjde Ar.

... Burada filmi bana yapma imkânını sağlayan Fedai Öztürk adlı prodüktörün olan bitenle hiçbir ilgisi yoktu. "Elimde bir Müjde Ar filmi olsun, yeter" diye düşünen birisiydi. Aşk-ı Memnu'daki yeni oyuncu Müjde tabi şimdi, prodüktörlerin peşinde koştuğu, ne derse kabul edilen bir yıldız halindeydi. Ve o yıldız bu filmde ağırlığını koymaktaydı. Bu şartlar içinde ben bu filmi yaparken hiçbir taviz vermeden, Müjde ile de tam bir uyum halinde çalıştık.

Ben kendi kendime bu filmin çok fazla iş yapmayacağını düşündüm. Çok entel bir konu. Yani şizofreniden kime ne?... Belki entelektüel kesim içinde ilgi duyan çıkar, ama popüler olacağını sanmıyordum.

Ama bilhassa kadın seyirci açısından Teyzem bir kült film haline geldi. Çok açık itiraf edeyim ki, öncelikle kadın seyircinin böylesine ilgi göstereceğini hesaplamamıştım".

Halit Refiğ'i yanılgıya düşürdüğü gibi, orasını burasını açtığı için Müjde Ar filmlerinin iş yaptığını sananları da bir düş bozumuna uğrattır "Teyzem". Kaldı ki, Müjde'nin oynadığı ruh has-

*"Teyzem" in
sansüre takılan
banyo tecavüzü
sahnesinde
Müjde Ar ve
Mehmet Akan.*

*"Teyzem" de
Müjde Ar ve
Uğur Yücel.*

tası Üftade tiplemesi üzerine kurulu filmde, o tür açık-saçık sahneler zaten yoktur. Ve kadın seyircinin ilgi göstermesi, Müjde Ar'ı yeni kadın kimliğiyle bir star olarak kabullenmelerinden kaynaklanmaktadır.

"Teyzem", vizyona girmeden önce tecavüz ve tasallut sahneleri nedeniyle sansüre takılır. Başçavuş üvey baba (Mehmet Akan), Üftade'ye banyoda tecavüz eder. Daha sonraki bir yatak sahnesinde üvey babanın üzerinde askeri üniforması vardır.

Şizofren ruhlu bir kadın olan Üftade'nin hayaller mi gördüğü, ya da o cinsel saldırıları gerçekten mi yaşadığı da tam bir netlik içermez. Oldukça düşündürücüdür. Ve özellikle de o ikinci saldırı sahnesi "Astsubay üniforması Hırka-i Şerif değildir" tartışmasına yol açar. Ve özellikle o askeri üniformalı cinsel saldırı sahnesi kesilse de, "Teyzem" vizyona girdiğinde yine eklenecektir.

Genel bir değerlendirme konusunda sinema yazarlarını ikiye ayıran "Teyzem"i, Halit Refiğ, Ümit Ünal'ın "esas senaryo"suna sadık kalarak çekseydi, sonuç ne olabilirdi?...

Merak bu ya... Atilla Dorsay, bu soruya şu yanıtı verir:

"Teyzem kuşkusuz o beklediğim, hayal ettiğim film değil... İlk senaryonun vaat ettiği tüm incelikler kırıp yok olmuş sanki..."

... Üvey babasının gerçekten ona saldırıp saldırmadığı gibi sorular ise, ne kesin bir yanıtı kavuşabiliyor, ne de (gerekli düşsel-fantastik atmosfer yaratılmadığından) bir düş gibi algılanabiliyor..."

*Müjde Ar,
"Asılacak Kadın" da.*

YERLİ YAPIMLARIN ÖNÜNÜ AÇAN BİR KİTLE FİLİMİ DENEMESİ "ARABESK"...

1987 yılının seyirci karşısına çıkan ilk Müjde Ar'lı filmidir "Asılacak Kadın". Pınar Kür'ün romanından uyarlanan filmin yönetmeni de Başar Sabuncu'dur. Ve Bunuel uyarlaması "Kupa Kızı"yla sinema yazarlarının alaşağı ettiği Sabuncu, bu kez alkışlanacak bir projeye, sosyal içerikli bir çalışmaya imza atar.

*Bir kurban kadın
Müjde Ar,
"Asılacak
Kadın"ın bir
sahnesinde İsmet
Ay ve Yalçın
Dümer'le.*

Başar Sabuncu, temelde içsel olarak cinsel bir hava taşımasına karşın erotik fantezileri, ustalıkla örtülü bir uyarlamaya dönüştürüyor "Asılacak Kadın"ı. Melek (Müjde Ar), annesi ve üvey babasıyla İstanbul'daki bir zengin evine hizmetçilik yapmaya geldiğinde garip olaylarla karşılaşır. Köşkün yaşlı başlı sahibi Hüsrev (İsmet Ay) gizli sapık eğilimli, dengesiz biridir. Genç kıza, röntgenci arzularla yaklaşır. Ona, Fransız eski bir sevgilisinden kalan elbiselerini giydirir. İç çamaşırı giymesine ise karşıdır. Hüsrev iktidarsız, Melek çaresizdir. Ve Melek, babası yaşındaki Hüsrev'le evlenmek zorunda kalır. Hüsrev, onu evine getirdiği erkeklerle zorla seviştirip izler. İşte evine getirdiği bu erkeklerden bahçıvanın oğlu Yalçın da bu iğrenç oyuna itilip, Melek'le kocasının gözleri önünde sevişir. Yalçın, çocukluğundan beri tanıdığı Hüsrev'in karsısına birden aşık olmuştur. Ve onu erkeklere peşkeş çeken Hüsrev'den kurtarmaktır amacı artık. Dayanamaz ve Hüsrev'i vurup öldürür.

İtilip kakılan, savunmasız, boynu bükük, geçmişi sorunlu

bir köylü kızı olan Melek, "sevişmeye hazır bir kadın imgesi" gibidir. Yalçın'ın Hüsrev'i kazdığı çukura gömdüğü o yağmurlu gece de yanındadır. Onu garip anlamsız bakışlarla izlerken sırlıklam olmuştur. Müjde Ar'ın askılı ince elbisesine yapışan sütyensiz ıslak göğüs erotizmi ve İsmet Ay'ın karısını yabancı erkeklerle seviştirip izlediği sahneler çok ekonomik, bir bakış açısıyla çekildiğinden sansürcüleri pek rahatsız etmez. Ama bu kez red gerekçeleri farklıdır:

"Genel ahlak örf ve adetlerimize ve milli kültürümüze uygun olmadığı gerekçesiyle" tümüyle reddedilmiştir.

Oysa "örf ve adetler"imize ters düşen çarpık ilişkileri ve kadın bedeninin aşağılayarak kullanımını sorgulayan bir filmidir "Asılacak Kadın". Buna karşın filmin toptan gösterimi yasaklanması çetnli tartışmalara yol açar. Asuman Bayrak'ın düzenlediği bir soruşturmada "red karan" veren sansürcülere bir gönderme yapılır. "Dokuz has Türk erkeğinin tedirginliği" başlığı atılarak. Başar Sabuncu'ya göre de "Ahlakçı bir filmidir "Asılacak Kadın". Yapımcıları Kadir-Ferit Turgut kardeşlerin başvuruları sonucu. Danıştay kararıyla vizyona sokabilirler ancak...

1988'de Müjde Ar, bir dönem filmi olan "Afife Jale"de oynar. Müjde, yine bir "kurban kadın"dır Şahin Kaygun'un bu ilk filminde. Bir akıl hastanesinde yaşamı son bulan Afife Jale. Türk Tiyatro Tarihi'nin sahneye çıkan ilk Müslüman Türk kadını. Türk sinemasında bir cinsellik miti olarak starlaşan Müjde Ar. Afife Jale gibi gerçek bir kadın karakteriyle kendini yeniliyor gerçekten. Kendini tekrarlama korkusuyla daha değişik, daha zorlu ve akılda kalıcı kadın karakterlerine doğru yelken açarak...

Önemli olan her aşamada zamanlama bilincidir Müjde Ar için. Eğer 1974'de değil de bugün adımlarını atsaydı sinemaya. Müjde Ar olabilir miydi? Bu zamanlama aşaması sadece Müjde için değil. Türkan Şoray ve Yılmaz Güney için de geçerlidir...

İşte zamanlamanın bir başka örneği. Ertem Eğilmez'in Müjde Ar'lı bir 1988 yapımı film den geliyor. Tam bir zamanlama filmi olan "Arabesk"ten...

1980'li yılların sonu...

Arabesk türü filmlerin üç büyüklerinden Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur ve İbrahim Tatlıses furyası sona ermek üzeredir. Türk Sineması, ciddi bir ekonomik krizle karşı karşıyadır. Gişe

Müjde Ar,
"Asılacak
Kadın"da.

hasılatları da giderek düşmektedir. İşte böyle sorunlu bir dönemde “Arabesk” gösterime (Şubat 1989) girdiğinde, hemen değil de yavaş yavaş bir gişe patlaması olacaktır. Anadolu işletmecilerinin yoğun talepleri üzerine kopya sayıları artırılır. Beyoğlu Emek Sineması’nda “Arabesk”, maç seyredilir gibi ayakta izlenir.

“Arabesk” gişe hasılatları açısından tam bir zamanlama filmidir. Bir milyanın üzerine çıkan hasılatıyla yerli yapımların önünü açan bir kitle filmi denemesidir. İki yıl kadar sonra Şerif Gören’in “Amerikalı”sı (1993), sonra Mustafa Altıoklar’ın “İstanbul Kanatlarımda Altında”sı (1996) ve de Yavuz Turgul’un “Eşkiya”sı (1996-1997 sezonu) 2 buçuk milyonu aşan seyircisiyle bu açılımı belli aralarla sürdüren, sinemamızın lokomotif filmleridir.

Müjde Ar, Şener Şen ve Uğur Yücel üçlüsünün başrollerini paylaştığı “Arabesk”, çeşitli özellikler taşıyan, sinemanın sinemaya baktığı popüler bir güldürü filmidir. Ve “Ertem Eğilmez’e özgü bir halk sineması örneği” de denebilir.

Birbirinin kopyası filmlerdeki tüm klişe davranış biçimleriyle, dramatik öğeleriyle, trükleriyle alay edencesine bir

senaryo kaleme almıştır Gani Müjde. "Benim hayatım Arabesk. Yalnız benim mi? Senin de onlarında, herkesinki arabesk. Arabeski yapmam da, alayımız arabesk yaşıyoruz. Çünkü biz ne kadar kaçsak da arabesk içimizde" diyen Ertem Eğilmez'den, düşündürücü, incelikli bir mizah anlayışıyla bir güldürü denemesi beklenemez. Böyle bir iddiası da yoktur. Filmin genel düzeyi ne kadar tartışılrsa da kolay okunan, seyirciyi anında güldüren popülizme dayalı ve kitleyi hedefleyen bir boşalım filmi yapmıştır Ertem Eğilmez. Tüm o Yeşilçam sineması klişelerini birbiri ardına bir antoloji sıralamasıyla hınzırca dalgasını geçerek...

Aysel Gürel'in şarkı sözlerini yazdığı "Arabesk", ağa kızı Müjde (Müjde Ar), yanaşma oğlu Şener'in (Şener Şen) Aşk öyküsü üzerine kurmuştur. Ağzını büzerek, gırtlğından konuşarak, papyonlu purolu gazinocular kralı Ekrem rolüyle Uğur Yücel, "Baba"daki Marlon Brando'yu taklit eder. Düğün gecesi sevmediği erkekten gelinliğiyle kaçıp yollara düşen Müjde, bir Muhterem Nur saflığıyla bir kamyoncu kahvesine girdiğinde "İstanbul nerede" diye sorar. Kahvedeki erkekler hep birden ayağa kalkıp "İstanbul burada" anlamıyla eller pantolon fermuarlarına gider.

Gazinocu Ekrem, önce Şener'i sahneye çıkarır. Daha sonra Şener'in peşinde koşan Müjde'ye sahip çıkıp onu Türkan Şoray gibi ünlü bir şarkıcı yapar. Zavallı Şener Müjde'nin aşkı uğruna katil olur , siyasi mahkumlar gibi tünel kazıp hapisten kaçır. Orhan Gencebay ve Ferdi Tayfur gibi çöl ortasında arabesk şarkılar döktürür. Diz çökerek, ağıtlar yakarak.... Sonra gözleri kör olur Şener'in. Sonra bir araba çarpmasıyla gözleri birden açılır.

Bu nasıl bir yazgıysa Şener'in üç günlük ömrü kalmıştır. Kanserdir... Oysa bir yanlışlık olmuştur. Röntgenler başka birininkiyle karıştırılmıştır. Olaylar bitmez ki... Müjde'nin Şener'le tam nikâh masasına oturacakları sıra kardeş oldukları ortaya çıkmasın mı? Sonra bu yanlışlıktan da dönülür. Ve yıllar sonra, isimlerini kazıdıkları ağacın önünde karşılaştıklarında tekerlekli sandalyededirler ve sekte-i kalpten ruhlarını teslim ederler.. El ele, melekler gibi göklere doğru yükselirken, yıllardır peşlerindeki kötü adam Kaya'dan (Necati Bilgiç) kurtulmuşlardır, çok şükür...

"Arabesk", 1989'da sinema yazarlarının mevsim değerlendirmelerinde "en iyi film" ve Müjde Ar "en iyi kadın oyuncu", Uğur Yücel de "en iyi erkek oyuncu" seçilir. Yine 26. Antalya Film Festivali'nde (1989) Ertem Eğilmez'e jüri özel ödülü verilir. Ne yazık ki Eğilmez, festival öncesi yaşamını yitirmiştir.

Sinema yazarlarının en iyi film seçtiği "Arabesk" için Atilla Dorsay, şöyle der ilk izlediğinde : "... Yine de Arabesk çok başarılı bir film değil bence..." der.

Geçmişte kalmış, ya da unutulmuş veya haksızlığa uğramış, ancak yıllar sonra yeniden keşfedilmiş öyle talihsiz filmler vardır ki Türk Sineması'nda, o filmler tekrar dikkatle izlendiğinde yanılığa düştüğünüzü görebilirsiniz. Filmin eskimediğini, yarına kalıcı özellikler taşıdığını da... Bu yeni bir bakış açısıyla gerçekleştirilen değerlendirmeler popülizme dayalı kitle filmleri için de, sanatsal nitelikler içeren filmler için de geçerlidir. İşte Atilla Dorsay, 24 yıl sonra "100 Yılın 100 Filmi" adlı kitabına aldığı "Arabesk" için bu kez şöyle diyecektir:

Gişe patlamasıyla yerli filmlerin önünü açan "Arabesk" de Müjde Ar ve Uğur Yücel

“... Ancak bugünden bakınca böyle düşünmüyorum. Biraz ukalalık etmişim sanıyorum...”

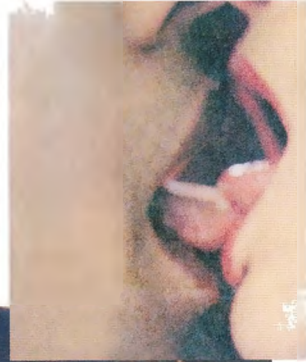
*Müjde Ar,
“Ağır
Roman”da
Okan
Bayülgen’le.*

... Yılların ötesinden oyuncu kadrosuna hayranlığımı da belirtmeliyim. Özellikle Müjde Ar’ın alabildiğine “epik”, stilize, anti dramatik oyunu, filmin genel havasına uygunluğu yönünden olağanüstü. Hâlâ ve hep öyle...”

MÜJDE AR’IN GERÇEK YAŞAMDAKİ SON FİLMİ: ERCAN KARAKAŞ...

1990’lar Müjde Ar’ın olgunluk dönemine doğru yol aldığı yıllardır. Genç kız rolleri oynamanın takıntısından bir türlü kurtulamayan bazı yıldızlarımız gibi, illa da o tipler ve karakterleri canlandıracak değildi ya...

40’ıncı yaşına merdiven dayadığı yılların ve olgunluk döneminin ilk filmidir “Yolcu”. Müjde Ar’ın. Başar Sabuncu’nun Nâzım Hikmet’in aynı adlı oyunundan sinemaya uyarladığı “Yolcu”da istasyon şefinin (Halil Ergün) karısını oynar. Öykü, Kurtuluş Savaşı sırasında bir tren istasyonu kulübesinde üç karakter arasında geçer. Kafkas cephesinde ayağından sakatlanmış bir makasçı (Tarık Akan) savaş sırasında bir gözünü yitiren İstasyon Şefi ve makasçıyla kırıştı-

ran şefin hırçın karısı...

Müjde Ar'ın oynadığı istasyon şefinin karısı, içten pazarlıklı, doyumsuz, isterik ve hırçın bir kadındır. Asker dolu trenlerin geçip gittiği bu kısırıldığı istasyon kulübesinden kurtulmak istemektedir. Önce makasçıya sarkar. Birlikte kaçıp gitmelerini teklif eder, elbisesinin üzerinden göğüslerini okşatarak. Sonra...

Birbirlerine karşıt bu üç karakter hesaplaşırken aralarına bir yolcu katılır. Kuvvayı Milliye'ci bir askerdir bu (Berhan Şimşek). Şefin karısı bu kez ona asılır. "Beni İstanbul'a götür. Beni canın çekiyorsa da hazırım" diyerek...

Ve Müjde Ar'ın hiçbir yerini göstermeden kendini en örtülü biçimiyle sergilediği filmidir "Yolcu". Müjde Ar isterik ve doyumsuz bir kadın karakteri gibi görünse de, vücudunu kullanmadan, öne çıkarmadan sadece oyuncu duruşuyla 30. Antalya Film Festivali'nde (1993) "en iyi kadın oyuncu" ödülünü kazanır.

1990'lı yılların ortalarında çekilen ve vizyona giren film sayıları giderek düşmektedir. İşsizlik, kamera arkası çalışanlarını vurmuştur. 1997'de yerli film yapım sayısı 18'lere kadar geriler. Mustafa Altıoklar'ın "Ağır Roman" bu sayısal kriz döneminde çekilir.

Altıoklar'ın Metin Kaçan'ın aynı adlı romanından uyarladığı "Ağır Roman", kalabalık oyuncu kadrosuyla, görsel anlatı zenginliğiyle, renkli kişilikleriyle çok farklı marjinal bir dünyayı sergiler. Müjde Ar'ın oynadığı Rum fahişe Tina, oğlancılar, pezevenkler, kabadayılar, bitirimler dünyasının, her türlü şiddetin, iktidar oyunlarının kol gezdiği Kolera Sokağı tiplerinden biridir...

Rum fahişe Tina rolüyle Müjde Ar, "Ağır Roman"da özgülürce, ama üstlendiği karakter nasıl ve neyi gerektiriyorsa aynen öyle oynar. Ve bu kez orta yaşlı olgun bir kadın cinselliği sergiler. Kolera Sokağı'nın yeni yetme bitirimlerinden Gli Gli Salih'le (Okan Bayülgen) olan sevişme sahnelerinde, özellikle de yakın plan çekilen öpüşme sahnesindeki dillerin birbirine karışması derin bir erotizm içerir.

"Yılların oyuncusu Müjde Ar'ı, yıllarını verdiği bu tasarımı sonunda hayata geçirdiği için ayrıca kutlamak gerekir. Böyle-

sine ayrılıksı ve radikal biçimde farklı bir film, bir büyük yıldızın desteği olmasaydı belki hiç çekilemezdi” der Atilla Dorsay.

Annesi Aysel Gürel ve kızkardeşi Mehtap Ar’la birlikte oynadığı “Ağır Roman”dan sonraki filmi “Dar Alanda Kısa Paslaşmalar”dır Müjde Ar’ın. Serdar Akar’ın yönettiği 2000 yapımı bu filmde de, yine bir fahişe karakterini canlandırır.

“Futbol fena halde hayata benzer” sloganıyla çekilen “Dar Alanda Kısa Paslaşmalar”da “fena halde” olmasa da gerçekten “o hayata” benzer. Kaleci Torba Suat (Erkan Can), futbolcu Serkan’a (Rafet El Roman) aşık olan Nurten (Şahnaz Çakıralp), mahalle dilberi fahişe Aynur’la birlikteliğini sürdüren antrenör Hacı (Savaş Dinçel), çok başrollü filmin oyuncularını...

Müjde Ar’ın, 2000’li yıllarda çok başrollü filmlere doğru bir dönüşüme geçtiği görülür. Sinan Çetin’in Kadir İnanır, Okan Bayülgen ve Pelin Batu’lu “Komser Şekspir”le “Eğreti Gelin” de bu tür kalabalık kadrolu yapımlardandır. Bazı iddialı filmlerde başrole yakın ya da aynı değerde olan yan karakter oyuncular vardır ki, çoğu kez jönlere ve jöndamları silindir gibi ezip öne çıkmayı başarırlar.

“Komser Şekspir”deki çocuk kadın tiptemesi Pelin Batu bir yana, “Eğreti Gelin”deki etli dudaklı, genç ve taze bedeniyle erotizme açık, ama yeni sistemin yıldız adayı olarak tam yerine oturamayan Nurgül Yeşilçay karşısında yine de “ikinci keman” olmaz Müjde Ar.

Belediye reisinin (Fikret Hakan) karısı rolüyle. Atıf Yılmaz’ın 2004 yılında yönettiği filmde 50 yaşında olsa da, afişlerde ismi, 27 yaşındaki Nurgül Yeşilçay’ın önündedir. O, Müjde Ar’dır çünkü...

Ceyda Aslı Kılıçkırıan’ın 2007’de yönettiği, ne var ki, gösterimi için salon bulamayıp, seyirci karşısına çıkamayan “Kilit”, Müjde Ar’lı bir “son”, bir “veda filmi” midir? “son” veya hüznü bir “veda”... Asıl önemli olan “Kilit”, iyi ki vizyona girmemiştir. Aslına bakarsanız, Müjde Ar’ın yaşamındaki “son film”i “Eğreti Gelin”den bir yıl sonra “Kilit”ten iki yıl öncedir. Müjde Ar-Ercan Karakaş ikilisinin Paris’teki 13 Mayıs 2005 tarihli nikâh töreniyle..

Michel Zevaco’nun gizemli kenti “Paris’te aşk başkadır” derler... Ama doludizgin yaşanan her macerada olduğu gibi, bu

aşk öyküsünün bir de öncesi vardır. On yıl öncesine dönersek...

Yıl 1995.

Sinemamızın iki ünlü ismi Müjde Ar'la Şener Şen Ankara'da Ankapol Müzikhol'ünde birlikte sahneye çıktıklarında, Başkentliler nasıl akın etmesindi. Ankara geceleri giderek renklenmiştir. İşte bu renkli gecelerin birinde tanışır, Ercan Karakaş'la.

Tansu Çiller'in başbakanlık yaptığı koalisyon hükümetinde bir süre Kültür Bakanlığı görevinde (24 Mart-24 Haziran 1995) bulunan CHP'den İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş 50, Müjde Ar 41 yaşındadır.

Ercan Karakaş, bu tanışmadan sonra hep ön masalardadır. Müjde Ar'ı birkaç kez izlemeden duramaz. Sonra aralarında bir telefon trafiği başlar. Ardından

Karakaş'ın yemek davetleri... On yıl sonra evlilik.

Bu yaşam savaşında biri sinemacılıktan, diğeri politikacılıktan yorgun düşseler de, olgunlaşma döneminde yaşanan aşklar bir başka tazelik taşır. Yalansız dolansız ve daha gerçek bir paylaşım bilinciyle. 1995'den 2005'e dek uzanan bu nikâhsız birliktelik o paylaşımın, o dayanışmanın bir kanıtıdır. Bu on yıla nikâhlı bir 12 yıl daha eklerseniz... Müjde Ar'la Ercan Karakaş, 22 yıldır beraberdirler demektir.

Müjde Ar'ın cinselliği ve erotizme bakış açısı, Türk Sineması'na girişiyle değil, Fatih Kız Lisesi'ndeki öğrencilik yıllarında başlar. Toplumsal baskılar nedeniyle, gizli bir dikizci toplum olduğumuzu taa o yıllarda fark etmiştir. Yıllar önce bir söyleşide şöyle der:

"Tiyatroda her numarayı yaptım. Üç Maymun Kabare Tiyatrosu'nda bilet satışları artsın diye mini etekle kasaya bile oturyordum. Ama yine de battı... Mini şortla çok sahneye çıktım. Maaşım 1.500 lira. Vog çorabı 17.5 lira. Her akşam bir tane kaçıyor. Fatih'e gidiş-geliş dolmuş dokuz on lira.. parasızlık, sefa-

Müjde Ar, Ercan Karakaş'la nikâh masasında.

let hepsini çektik..."

Ve Müjde Ar...

Evet, "çizmesinin altı delik" olduğu yıllardan gelip, sınıf atlamasında Ertem Eğilmez ve Atıf Yılmaz'ın ne kadar ciddi katkıları olsa da Müjde Ar, popüler olmakla sinema sanatçısı olma arasında bilinçli bir denge kurarak kendi kendini yaratmıştır.

Meraklısına Notlar:

Marilyn Monroe'yu (1926) 1962'de, Silvana Mangano'yu (1930) 1989'da, Cahide Sonku'yu (1916) 1981'de, (Leyla Sayar'ı (1939) 2016'da, Aysel Gürel'i (1929) 2008'de, A. Vedat Akın'ı 1989'da, Samim Değer'i (1947) 2004'de, Berker İnanoğlu'nu (1942) 1991'de, Ertem Eğilmez'i (1929) 1989'da, Atıf Yılmaz'ı (1926) 2006'da, Metin Erksan'ı (1929) 2012'de, Ömer Kavur'u (1944) 2005'de, Tarkan Akan'ı (1948) 2016'da, Ahmet Muhip Dranas'ı (1909) 1980'de, Necati Cumalı'yı (1921) 2001'de, Yılmaz Zafer'i (1956) 1995'de, Luis Bunuel'i (1900) 1983'de, Halit Refiğ'i (1934) 2009'da, İsmet Ay'ı (1924) 2004'de, Başar Sabuncu'yu (1943) 2015'de yitirdik.

Kaynakça:

● Zeki Tükel, *Bizim Yıldızlar Ansiklopedisi*, sh:26, Radyo Haftası der. Yay., Kasım 1952

- *Mehtap Ar*'la 13 Şubat 2017 tarihli bir görüşme.
- *Kelebek Dergisi*
- Vedat A. Akın, Radyo Magazin der. Sy:
- Ağâh Özgüç, *Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü*, sh:65, 76, Kültür ve Turizm Bakanlığı yay., Ekim 2014
- Abdurrahman Şen, *Renk Renk Sinema*, sh:337, Adam yay., Ekim 2001
- Müjde, Erkekçe der., sy:2, Şubat 1091
- Salih Güney'le 17 Şubat 2017 tarihli bir görüşme
- Ağâh Özgüç, *Bir Sinema Yazarının Günlüğünden Aykırı Notlar*, sh: 90-92, PMP yay., Ağustos 2006
- İbrahim Türk, *Düşlerden Düşüncelere Söyleşiler: Halit Refiğ*, sh: 298-307, 366-370 Kabalcı yay., Kasım 2001
- Ali Can Sekmeç, *Türk Televizyon Dizileri 1974-2011*, Antalya Film Festivali yay, Nisan 2012
- Atilla Dorsay, *Sinemamızın Umut Yılları*, sy: 142-143, İnkilap kitabevi, 1989
- Şükran Kuyucak Esen, *Sinemamızda Bir "Auteur" Ömer Kavur*, sh: 71-72, Agora yay, Ocak 2015
- Atilla Dorsay, Cumhuriyet gaz. 7 Mayıs 1082
- Ağâh Özgüç, *Türk Sinemasında Cinselliğin Tarihi*, sh:101-116, PMP yay, Ekim2006
- Ağâh Özgüç, *Maço Seksüel Tipler ve Psikopat Sevdalar*, Milliyet Sanat Der., sy:
- *Engin Karabağ*'la 11 Mart 2017 tarihli bir görüşme.
- Atilla Dorsay, *Ünlü Bir Şiirden Sinemaya*, Cumhuriyet gz., 21 Aralık 1984
- Zeynep Avcı, *Namuslu Kadından Özgür Kadına*, Videosinema der., sy:12, Haziran 1985
- Fatih Özgüven, *Halit Refiğ, Ümit Ünal, Müjde Ar*, Yeni Gündem der., sy:38, 23-29 Kasım 1986
- Atilla Dorsay, *Teyzem'in İğreti Giysisi*, Cumhuriyet gaz., 14 Kasım 1986
- Atilla Dorsay, *100 Yılın 100 Türk Filmi*, sh:182-184, 204-206, Remzi Kitabevi yay., 2013
- Yalçın Peşken, *Dilin Kemiği Yok-Sansürlü Konuşmalar*, sh:164, Say yay., İstanbul 2007

Türk Sineması'nda Gerçek Star Kimdir Diyorsanız, O Ayhan Işık'tır...

"1951 yılında bir yaz günü, arabalı vapurla Kadıköy'den dönüyordum. Bir baktım arabalı vapurda 48 model nefti yeşili üstü açık, Buick marka bir araba, içinde de Ayhan Işık... Simsiyah yanmış, yanında da çok güzel bir kız.

Bende araba yok. Ayhan'a gıpta ile şöyle bir bakıp "işte artist olunca, bunun gibi olmalı birader" dedim. Ve gidip vapurun kenarından denizi seyretmeye başladım. Kendi kendime konuşuyordum... "Artist olunca, araban olmalı, iyi yaşantı, güzel kadınlar olmalı" derken, sırtıma bir el dokundu. Bir döndüm Ayhan Işık... "Merhaba kardeşim, ben Ayhan" dedi.

Ve aramızda kısa bir konuşma geçti. Ayrılırken bana "Görüşelim... Ben Reha (Yurdakul) ile birlikte Hilton'a çıkıyoruz" dedi."

Ve Sadri'nin "Bu adam varken, sen yandın. Sana bu piyasada hiç iş yok. Ve hiçbir zaman da jön olmayacaksın", dediği Ayhan Işık'la tanışması böyle oluyor. Ancak burada bir tarih yanlışlığı olmalı. Kaldı ki, 1944 yılında başrolünü oynadığı "Günah-

sızlar"la (Faruk Kenç) ünlenip, ardından 1951 yılına dek 7 film daha çeken bir sinema oyuncusudur Sadri Alışık. Ayhan Işık'ın ise 1951'de oynadığı ilk filmi "Yavuz Sultan Selim ve Yeniçeri Hasan" (Münir Hayri Egelî), bir yıllık bir gecikmeyle 27 Ekim 1952 tarihinde 6 sinema salonunda vizyona girer. Ve 1952'de oynadığı asıl önemli çıkış filmi olan "Kanun Namına"yla birden yıldızlaşacaktır. 1951'de yerli film seyircisi karşısına çıkmadığından, bir 'yarışma birincisi' olarak bekleme döneminde Ayhan Işık; yıllarca, ölümüne dek can dostu olacağı Sadri Alışık'la tanıştığında...

Artist adayı fotoğrafları üzerinden ilk elemeyi yapan jüri üyeleri birarada.

EVET KİM BU AYHAN İŞİYAN?..

Dönemin en düzeyli ve tek sine-magazin dergisi Yıldız, 1951 yılında Türk Sinema Tarihi'nin geniş boyutlu ilk büyük 'artist yarışması'nı açar, gençler ve yeni yüzler arasında. "Türk Filmi Sanatkâr Arıyor" başlığıyla açılan bu yarışmaya özellikle de aile kızlarının da çekinmeden 'iştirak etmesi' önerilir. O yıl çekilen yerli yapımın sayısı 36'dır. Ve daha sonraki yıllarda giderek bu sayının daha da artacağı öngörüsüyle, Türk film yapımcılarının yeni yüzlere, yeni oyuncu adaylarına ihtiyacı vardır. 'Genç İstidatlar' sayfasında, iştirak edenlerin portre fotoğrafları haftalarca ve topluca yayınlanır.

Yarışmaya fotoğraflarıyla toplam 540 genç katılmıştır. Bu bir

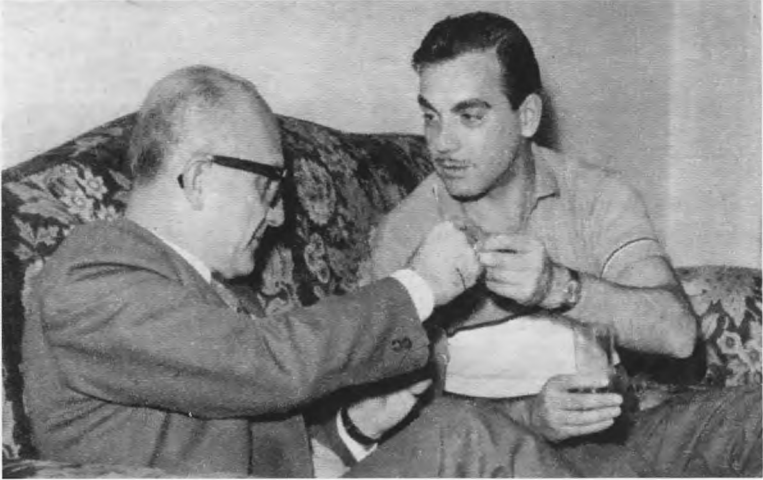
rekordur. İlk aşamada, gönderilen fotoğraflar üzerinde yapılan seçim sonucu yüz katılımcı genç elenir. Ünlü artist, çevirmen, yazar, gazeteci, doçent, yapımcı, yönetmen, görüntü yönetmeni gibi çeşitli meslek uzmanların oluşturduğu 13 kişilik seçici kurul, son toplantılarında 23 genci finale bırakır. Ve Nişantaşı İstanbul Film Stüdyosu'nda bu kez canlı gerçekleştirilen final toplantısında ikisi erkek, biri kız olmak üzere üç aday seçimi kazanır: Ayhan Işıyan, Belgin Doruk ve Mahir Özerdem.

Bu yarışmanın en dikkat çekici yanı da, Yıldız Dergisi'nin 'Genç İstidatlar' sayfalarında yayınlanan fotoğraflarına tek tek baktığınızda onları göremezsiniz.. Ayhan Işıyan'ı da, Belgin Doruk'u da ve Mahir Özerdem'i de...

Bu nasıl oluyor?... Uzaydan zembille inmediler ya! Yanlış anlaşılmasın. Bunu herhangi bir amaçla değil, merak ettiğimiz için soruyoruz. Özellikle de çok özel bir star olan Ayhan Işık'ın (Işıyan) Türk Sineması'na kazandırılması, isabetli büyük bir hizmettir. Son anda bir dost aracılığıyla yarışmaya katılmış olsa da.. bu, Belgin Doruk için de geçerli.

*Yarışmayı
kazananlar:
Ayhan Işık,
Belgin Doruk ve
Mahir Özerdem.*

İşte onu, birebir en yakından tanıyan, Yıldız Dergisi sekreteri, "Lüks Koltuktaki Adam" rumuzuyla yerli film eleştirileri kaleme alan dönemin ünlü sinema yazarı Sezai Solelli, Ayhan için diyecektir ki:

"Bir gün matbaada Ayhan'ı görmüştüm. Hafta Mecmuası'nın resimli romanını getirmişti. İçimden, "Bu çocuk Hollywood'da olmalıydı, derhal angaje edilirdi", diye düşünmüştüm. Sonra "Hollywood'a kadar niye gidiyorum. Burada mükemmelen artist olur", diyerek düşüncemi tamamladım. İkinci ve üçüncü görüşümde fikrimi Ayhan'a da açtım. Ne kabul, ne de reddetti. Sadece bizde artistler için iyi imkânlar olmadığından, görmüş olduğu yerli filmlerde bugünkü modern zihniyete uygun olanlara pek rastlayamadığından ve daha bir çok hepimizin bildiği detlerden şikayet etti.

*Ayhan Işık,
gazeteci-yazar
Sezai Solelli
ile.*

Fakat o gün galiba Ayhan'ın kafasına artist olma fikri girmiş olmalı ki, o günden sonra yerli filmciliğimizle yakından alakadar olmaya başladı. Nihayet onu ısrarla Yıldız'ın ön ayak olduğu artist bulma müsabakasına soktuk. Jüri tarafından ittifakla seçilince, ressam Ayhan artistliğe başlama yoluna girmiş oldu..."

Fotoğrafı yayınlanıp da dereceye giremeyen, ama final öncesi dikkati çekip kamera karşısına çıkan 'genç istidatlar' da vardır bu yarışmada. Cibali Tütün Fabrikası (şimdi Kadir Has Üniversitesi) işçilik yapan Sabiha İzer, Atıf Yılmaz'ın "Kanlı Feri-yad" filminde oynar. Fotoğrafı yayınlanmayanlar arasında olup,

*Ayhan Işık
Yıldız Dergisi
kapağında.*

yaşı çok küçük bulunan Sibel Göksel ise "Ölüm Yarışı" (İsmet Alkaya) adlı filmde Turan Seyfioğlu ile oynar. Ve aynı yıl 1854'de Türkiye Güzeli seçilecektir.

Geldik Ayhan Işıyan'a...

Ailesi Selanikli, kendisi İzmirlidir. Selanikli bir babanın oğlu Ayhan Işıyan'a sözü bırakalım kendini kendi anlatsın:

"Babam Abdülkerim, aziz atamın çocukluk arkadaşıdır. Mübadele sırasında İzmir'e gelmiş, Karataş'a yerleşmiş. Ben 1929 yılının 5 Mayıs'ında Karataş'da doğdum. Altı kardeşin en küçüğüyüm. Babamı 4 yaşındayken kaybettim. Mithat ağabeyim, Türkiye'ye afişçiliği ilk getirenler arasındadır. Onu Güzel Sanatlar Akademisi'nde profesör olduğu yıllarda kaybettik.

Hazırın çabuk bittiğini. Ta çocukluğumda anladım. Babam öldükten sonra ondan kalanlar çabuk eridi. Mallar sırayla satıldı. Sonra İstanbul'a yerleşmeye karar verdik. Ve elimizde avucumuzda ne varsa tükendi. Henüz 11 yaşındayken çalışmaya başladım. Hayatla mücadeleye başlayışım o sıralara rastlar...

İlkokula gittiğim sıralarda, tramvay parası veremeyecek durumdaydım. Bu yüzden hep tramvaylara atlayarak seyahat ederdim. Bu nedenle birçok biletçinin bilet kutusunu kafama yedim.

İlkokula Fatih'te başlayıp, Bomonti 44'üncü İlkokulunda bitirdim. İlkokul sırasında fakir çocuk muamelesi gördüm ve öğleleri okulun verdiği yemekleri yedim. Onbir yaşında Sirkeci'de bir kunduracının yanında çalıştım. Haftada 5 lira alır ve hemen annem Servet hanıma götürür, teslim ederdim. Evime düşkün haylaz bir mahalle çocuğuydum...

İlk defa, 16 yaşında aşık oldum. Nesrin benden 7 yaş büyüktü. Peşimde dolaşır "güzel Ayhan'ım" derdi bana. Tam ikibuçuk yıl devam etti. Ben ortaokulu bitirip Güzel Sanatlar Akade-

misi'ne girip yeni arkadaşlar edinince, aramızdaki bağ koptu...Tahsilim sırasında çeşitli yerlerde çalıştım. Paşabahçe Cam Fabrikası'nda, Darphanede mühür ressamı olarak görev yaptım..."

*İlk
karikatürünü
yayınladığı
Şaka Dergisi*

Yazar Yener Çakmak'a göre, Işıyan'ı Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrencilik yaptığı yıllarda tanıyan ve çizim konusundaki yeteneklerini ilk Keşfeden ünlü karikatürist Semih Balcıoğlu'dur. Balcıoğlu'nun teşvikleri ve desteğiyle Babıali'de profesyonel olarak dergi ressamlığına başlar. Bu aradan sonra söz yine Ayhan'da:

"Sonra Babıali'ye girdim. Karikatür ve Şaka mecmualarına karikatür yapıyordum. Bu ara Çemberlitaş Sineması müdürü Rüçhan beye gittim. Sinema fenerlerini (sinema kapısına asılan devasa afişler) yapmak istediğimi söyledim. Kabul etmedi. Bu kez Ses Tiyatrosu'na gidişim, dekorlarını yapmak zere bulunuşum takip etti. Ama o işi de alamadım..

Bu sırada Lale Film Şirketi, "Allahaismarladık" adlı filmde oynayacak bir genç arıyordu. Bir arkadaşımınla beraber, Lale Sineması'nın üst katında olan film şirketine gittik. Bir resmimi şirketin ilgililerine verecektim. Kapıdan girdik. Tam karşıda Sami Ayanoğlu ve Sabahat Filmer oturuyordu. Orada uzun süre durduk. Başlarını kaldırmak bakmadılar bile. "Haydi Tüyelim" dedim, "İş yok". Kapıdan kaçiverdik...

Bu arada eniştem, ahababı olan Melih Üstüngör'e gönderdi. Afiş yapmam için. "Efsuncu Baba" filminin afişini yaptım. Gerçekten güzel olmuştu, ama beğenmediler. O gün aşağıya, alt kata indik Film çevriliyordu. Atıf Avcı'nın şişman bir kadınla aşk sahnesi vardı. Onları seyrettiğimiz sırada, Nazif Duru geldi "Burada yabancılar çok" dedi. "Artistlerimiz rahat çalışmıyorlar. Lütfen tahliye edelim"...

Bir afiş daha yapmıştım. Onu götürdüğümde Vedat Örfi Bengü ile

karşılaştım. Vedat Bey bana, bir filmin başrolünü teklif etti. “Sana günde 20 lira vereceğim. İşin 5 gün devam edecek. Ne dersin?” diye sordu. O zaman filmlerin maliyeti çok ucuz oluyordu. Bir film en azından 100 bin lira getiriyordu. Filmin başrolünü oynayacak kişiye teklif edilen ücret ise gülünçtü. “Yok beyim” dedim, “ben ressamım, aktör falan olamam...”

O günlerde Melih Üstüngör, “Fatih” filminde oynamam için uğraşıyordu. Filmin rejisörlüğünü yapacak olan Aydın Arakon’dan randevu aldı. Beraberce Tenis Kulübü’ne gittik. Aydın bey, bizi şortla, tenis raketiyle karşıladı. Şöyle bir yüzüme baktı: “Vallahi kardeşim olmaz bu iş” dedi. “Çok gençsiniz!” Melih ağabeyin koluna girdim, oradan uzaklaştık...

1945 yılına girmiştik böylece. Hem sinemaya girmek istiyordum. Hem de bir his beni bu işe itiyordu. Sonuç herkesin malûmu. Türkiye Yayınevi’nde çalışırken, Sezai Solelli’nin ısrarıyla yarışmaya katıldım.”

İşte yarışma öncesi ve de kendi kendini anlatımıyla gerçek Ayhan Işıyan bu. Önceleri karşı çıktığı ve yarışmadan önce birçok teklif aldığı, zaman zaman düş kırıklığına uğradığı ve Babıali Yokuşu’yla Yeşilçam sokakları arasında nasıl bir büyük savaş verdiği, açık saçık ortada Ayhan’ın... Ve Hey Dergisi sinema yazarı değerli dostum Erman Şener’e, yarışmanın finalinde nasıl birinci seçildiğini de şu sözlerle anlatır:

“Bana önce birkaç soru sordular. Sonra jüri üyelerinden biri “Sigara içermisin” dedi. “Evet” deyince bir sigara iç dediler. Cebimden Bafra paketini çıkarıp bir sigara yaktım. Kenarda galiba o sırada çekilmekte olan bir filmde kullanılan bir merdiven vardı. “Şuraya çık” dediler, çıktım. Bir süre sonra sonuçlar açıklandı. Kızlardan Belgin, erkeklerden ben birinci olmuştuk...”

NEDEN SAĞLIĞINDA DEĞİL DE ÖLÜMÜNDEN SONRA...

Babıali yokuşu’ndaki çizerek macerası da, sinemaya adımlarını ilk atışı kadar ilginçtir Ayhan Işıyan’ın. 1947 yılında gerçek ismi Ayhan Işıyan imzasıyla ilk karikatürü yayınlanır, Şaka Dergisi’nde... Güzel Sanatlar Akademisi öğrencisi Işıyan,

AŞKA İNANMIYORUM

Sandra, oğlunu bir an için kamyonun ön tarafına koçunca Verno'yu direk-

Bur Hani du! Annem sükak ortasında kul-
du. Freyazlarını duyuyorum. Ben seninle pe-
mek istemiyorum. Sana söyledim!

kamyonu çetin denye çarpmas sazonda kalmıştı. Çulome an-
resinin eteklerine kapmış. Stetana dehyet içinde buluşardı.

Aaa, bu adam kim! Burada ir-
nyor? Benim babamı mı öldürsecek?

Korkma oğlum, kork-
ma! Babana birşey
yapmaz.

Sandım heyecan içinde evladına sarıldı.
Dönüşte, bu kamyondan Stetana'la bu-
likte çıkıp gideceğini, ikinin oğlundan e-
bediyyen mahrum kalacağını biliyordu.

Anna, bizeden ayrılm! Bizi bırak-

me! Bu fena adamı kov ane!

Olmaz Cakomo! Belki bir daha seni
hiç göremiyecğim... Ah, keşke öl-
seydim de kurtulsaydım.

Al, Stetana!

Korkma Sandra! Verno sen de hemen
kamyonu geri çevir, yoksa hiç acımam
ve senü kudur bir köpek gibi geberirim.

Lânet olsun!

Verno, önce Stetana'nın tehdidine kulak asmak
istememiş, kamyonu hıvalandırmaya devam et-
mişti. Fakat Stetana, tabancayı şakağına da-
vınca, plânu mu başaramayacağını anlamış.

Sandra'nın bu son müddeti üzerine Verno, yâni, bir düşünce geç-
kâdına baktı ve onu her zamandırından güzel görünce aklı başın-
dan gitti. Demek artık Sandra'yı ebediyyen kaybedecek ve sev-
diğine hiçbir mülabale görmeyecekti ayte mi? O halde vâsıfının
ne maddi vardı? Sırdı hem kendisi, hem, kendinin olmağı iste-
mişen şu güzel kadını, hem de nefret ettiği Stetana'ya ulaşıcı bir
hareketle öldüremes, onların birleşmelerine engel olamaz mıydı?
Neden olmasın? Ve kâfâsurda canıyane bir plân belletti mi?

Korkma Cakomo! Annen artık tenden ayrılmıyacak!

Ayhan Işık'ın ilk kez Hafta Dergisinde yayınlanan çizgiromanı.

*Ayhan Işık'ın
çizgiroman
albümünün
kapağı.*

o yıl 18 yaşındadır. Ve Karikatür, Şaka gibi siyasal ağırlıklı mizah dergilerinin satış rekorları kırdığı yıllardır. Ayhan Işıyan'ın da tek amacı, basın dünyasının merkezi durumundaki Babıali'de ünlü bir dergi ressamı olmaktır. Olur da...

Ayhan, yarışma sonucu sinema oyunculuğuna başladıktan sonrada çizerlik çalışmalarını sürdürecektir.

Bu arada araya girip bir hatırlatma yapalım: 1949'da Hazine adlı dergide, öykü başlıklarını resimleyen Ayhan Erer'le karıştırmamak gerekir Ayhan Işıyan'ı. O da bir süre çizgiroman dergiciliğinde iz bırakan Türkiye Yayınevi'nde çalışıp, Şahap Ayhan'la birlikte, Çocuk Haftası Dergisi'nde "Gültekin" ve "Atilla Geliyor" gibi tarihsel romanları resimlemiştir. O da yalnızca Ayhan imzasını kullanmıştır.

Ayhan Işıyan'ın 1949'da Hafta Dergisi'nde "Aşka İnanmıyorum" adlı bir çizgiroman tefrika edilir. 1964'de bu kez Yıldız Magazin Dergisi'nde tekrar yayınlanır. Tam 27 hafta... 1966'da ise, ilk kez tamamı 64 sayfalık bir albüm olarak çıkartılır. Bu aşamalardan geçene kadar kimseden tık yok.

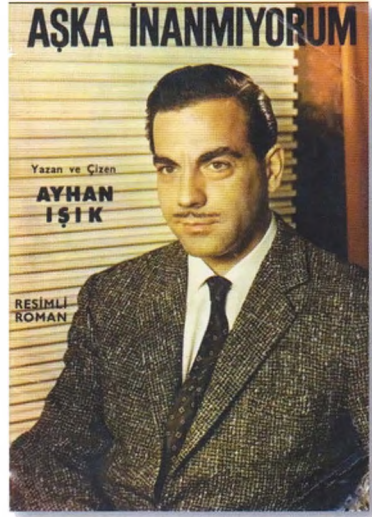
Aradan yıllar geçer. Ayhan Işıyan, Ayhan Işık olarak 1979'da yaşamını yitirir. İşte o zaman, bu gibi hallerde hep pusuda bekleyen magazin basını bir iddia ortaya atar:

"Ayhan, "Aşka İnanmıyorum"u bir İtalyan çizgiromanından birebir kopyalamıştır..."

İyi de, neden sağlığında değil de, Ayhan'ın ölümünden sonra?...

Ayhan Işık albümünün yayıncısı, Babıali çizerlerinden Mustafa K. Sallı, iddia ile ilgili şu yanıtı verip, der ki:

"Aşka İnanmıyorum'un Hafta Dergisi'nde yayınlanmasından yıllar geçmiş, nesil değişmişti. Gençler bu resimli ro-

manı görmemiş, okumamışlardı. Hemen Ayhan'a koştum, konuyu açtım. Çizgiromanını bağımsız bir albüm olarak yayınlama iznini istedim. Önce Yıldız Magazin Dergisi'nde yayınlanacak, sonra da albüm olarak çıkacaktı. Ayhan, bu teklifimi memnuniyetle karşıladı. Ön kapağa yine izniyle yazan ve çizen ibaresiyle Ayhan'ın renkli bir portresini, arka kapağa ise okurlarına imzaladığı bir resmini koyduk. Günlük gazetelerdeki ilanlar eşli-

Ayhan'ın Yıldız Magazin Dergisi'ne imzaladığı fotoğraf.

ğinde piyasaya çıktı. O iddiaya gelince, "Aşka İnanmıyorum" bir adaptasyon olabilir ama baştan başa Ayhan Işık tarafından çizilmiştir."

Koleksiyoner ve "Hızırbey" çizgiroman çizeri Talât Güreli de "Ayhan Işık, 'Aşka İnanmıyorum' adlı çizgiromanını yarım ton bir çalışmayla gerçekleştirmiştir", der. Yani yarım ton çalışması fotoğrafı çağrıştıran, içinde ara tonlar bulunan bir çizim türüdür.

Ayhan, "Şimal Yıldızı" (Atıf Yılmaz) ve "Vahşi Bir Kız Sevdim" (Lütfi Ö. Akad) adlı filmlerde oynadığı yıl, 1954'de mahkeme kararıyla Işıyan soyadını değiştirecektir. Kamera karşısına çıktığı ilk filmi "Yavuz Sultan Selim ve Yeniçeri Hasan"dan (Münir Hayri Egeli) başlayarak üç yıldan beri kullandığı takma soyadı Işık, bundan böyle gerçek soyadı olacaktır Ayhan'ın. Baba soyadı Işıyan, Yeşilçam çevrelerinde yanlış söylentilere, gerçek dışı iddialara yol açar. O kafalardaki soruya bakar mısınız?...

"Ayhan Işık Ermeni midir?"

Ünlü bir film yıldızı olduğu için, merak et-

İlk kez Hafta Dergisi'nde yayınlandı Ayhan Işık'ın çizgiromanı.

Ayhan Işık'ın ilk oynadığı filmin afişi.

seçildiğinde Ayhan Işık, 22 yaşında, 1.82 boyunda yakışıklı, has bir Türk erkeği güzeldir. Önce İstanbul Film Şirketi sahibi, yapımcı-yönetmen Faruk Kenç'le bir anlaşma yapar. Kenç'in yöneteceği bir filmde, romantik bir bestekâr rolüyle kamera karşısına çıkacaktır. Ama Faruk Kenç, diğer yarışma birincisi Belgin Doruk'la çok özel olarak ilgilendiğinden bu proje gerçekleşmez. Kenç, bir yapımcı olarak yatırımını Belgin Doruk üzerine yapacaktır.

O yıllarda Türk Sineması'nın en büyük yapımevi, Kemal Film Şirketi'yle birlikte, ünlü İpekçi ailesinin sahibi olduğu İpek Film'dir. Ve yine o yılların tür olarak sinemasal modası tarihsel filmlerdir. Münir Hayri Egelî'nin İpek Film adına yönetmeye hazırlandığı "Yavuz Sultan Selim ve Yeniçeri Hasan" da oynayacaktır Ayhan Işık. Ve bu Yeniçeri Hasan rolü için ilk kez bıyık bırakır.

melerinden falan değil, onların niyetleri kötüdür çünkü. Kaldı ki, 'İşyan' Türkçe bir sözcük, aydınlanmadan, aydınlatmadan gelen. Bir tek "yan" eki mi kafaları karıştırıyor?

Türk Sineması'na damgasını vurmuş herhangi bir oyuncunun Ermeni, ya da Rum kökenli mi oluşu bir suç mudur?.. İnsan insandır, sanatçı sanatçıdır. Üşenmeden Türk Sinema Tarihi'nin ilk yıllarına bakın. O başlangıç yıllarında sinemamıza hizmet edenler, azınlıklardan oluşmuyor muydu?

GERÇEK BİR YAŞAM ÖYKÜSÜNDEN BEYAZ PERDEYE...

Yıldız Dergisi yarışmasında Ayhan İşyan adıyla 'birinci'

Ayhan Işık, ilk kez kamera karşısına çıkan bir oyuncu olarak şanslıdır. Dönemin ünlü dört kadın yıldızıyla karşılıklı oynar. Nedret Güvenç, Ayla Karaca, Nevin Aypar ve Gülistan Deniz'le başrolde. Ne var ki, o yılların koşullarına göre büyük paralar harcanmasına karşın, "Yavuz Sultan Selim ve Yeniçeri Hasan" tarihi bir furya filmi olmaktan öteye geçemez. Yıldız Dergisi'nde yerli film eleştirileri kaleme alan Sezai Solelli'nin de-yimiyle de Ayhan Işık o rolde 'tutuk'dur. Pek altından kalkamaz.

Ayhan Işık için bu kez devreye Kemal Film Şirketi sahibi yapımcı Kemal Seden'in oğlu Osman F. Seden girer. Seden, Ayhan Işık'ın başrolünü oynayacağı ilginç bir konu bulmuştur. Senaryosunu yazdığı "Kanun Namına"nın konusu, yaşanmış gerçek bir gazete haberinden alınmıştır. 1946 yılında Fatih'de işlenen üçlü bir cinayetin faili tornacı ustası Nazif Kuş'un öyküsü üzerine kurulmuştur. Çok sevdiği karısını kıskanan Nazif Kuş, babasının evine sığınan eşini bulamayınca üç kişiyi öldürür. Sonra da Galata'daki tamirhanesine dönüp saklanır. Polisler tamirhanenin çevresini sarmıştır. Teslim olmaz ve Nazif Kuş, bu çatışma sırasında intihar eder.

Osman F. Seden'in senaryosunu yazdığı ve Akad'ın üzerinde bazı değişiklikler yaptığı bu gerçek yaşam öyküsünü yine Akad çekecektir. Lütfi Ö. Akad çok heyecanlı, özellikle de iddialıdır. 1949'da Halide Edip Adıvar uyarlaması "Vurun kahpeye" ile ilk çıkışını gerçekleştiren Akad, bu yenisiyle önceki filmini her yönüyle aşmak niyetindedir. Anılarında şu notu düşer:

" Vurun kahpeye filminden sonra yaptıklarımın hiçbirinde heyecan duymamıştım. Üstelik acemisi olduğum bir sanat uyguluyordum. Şimdiyse yeterli sandığım bir birikimim vardı. Ve gerçekten kendimi bütün varlığımla koyabileceğim bir şey yapmak istiyordum. Bu yüzden ben de tedirgin ve hırçındım...

... Osman F. Seden'in gözü kara. Bir yapımcı olarak kim-senin göze alamadığı girişimlerde bulunuyor. Ve baş oyuncu olarak Ayhan Işık adında birinden söz ediyor. Tanımıyorum. "Sen gördün mü?.." diyorum. Geçen yıl "Yavuz Sultan Selim Yeniçeri Hasan" adında bir filmde görmüş, boylu poslu yakışıklı. Oyun yeteneği hakkında hiçbir fikri yok. Bir görelim diyoruz. Yazıhanede buluşuyoruz.

Gerçekten dediği gibi, boylu poslu ve yakışıklı, kibar ve terbiyeli...”

Oyuncu seçiminde sıra, filmin kötü adamına geliyor. Osman F. Seden, bu rol için Muzaffer Tema'yı zar zor razı etmiş. Tema, o yılların en sevilen yıldızı. Romantik bir jönprömiye. Ve belki de ilk kez çizgisinin dışında bir karakter sergileyecektir. Lütfi Ö. Akad'da tornacı ustasının, yani Ayhan Işık'ın eşi rolünde Sezer Sezin'i özellikle istemektedir. Ancak, Erman Film Şirketi sahibi ünlü yapımcı Hürrem Erman, bu izni vermez. O yıllarda Erman ile Sezer Sezin arasında duygusal bir ilişki vardır. Ve ayrıca Sezer, o yapımevinin bir numaralı kadın oyuncusudur. Böylece Ayten rolü Gülistan Güzey'in (Deniz) üzerinde kalır.

“Kanun Namına”nın çekimi Büyükkada'da başlar. Ayhan Işık'ın işi zordur. 1952'nin son aylarında çekimine başladığı ilk filmi daha bitmemiştir. Bu nedenle, birbirine ters iki karakter arasında sıkışıp kalan Işık da oldukça heyecanlıdır. Akad ise çekimin başlarında biraz tedirgindir:

“... İşin akıp gitmesi gerek. Ama gitmiyor. Baş oyuncumuz Ayhan'a takılıyorum. Karşısındaki oyuncular deneyimli. Gülistan Güzey'le Neşe Yulaç, ikisi de Şehir Tiyatrosu'nda. Onların oyunlarını rahat çözümlemelerinin Ayhan'a yardımcı olması gerek, ama olmuyor...”

... Eve dönüşte karar veriyorum. Soğukkanlı olacağız. Küçük, önemsiz, sahnelerle çalışmayı sürdürürken el yordamı ile bir şeyler yapmaya çalışacağım, bu arada belki Ayhan'da da bir değişim olur...

... Erkek oyuncularımızdan biri çalışmalar sırasında Ayhan'ın yeniliğine karşı bir tavır koymak istiyor. (Aslında onu anlamıyor değilim.) Zaman zaman işe geç gelme eğilimi gösteriyor. Ben fark etmemiş görünüyorum. Bir gün çalışmaya bir saat gecikmeyle geliyor. Sessizce selamlaşıyoruz, hazırlanmaya gidiyor: Bütün takım sessiz bekliyoruz. Bir süre sonra giyimini değiştirmiş, makyajlı olarak geliyor. Her şey hazır. O zaman yüksek sesle “paydos” diyorum. “Gecikme nedeniyle işi tatil ediyorum”. Bir daha hiç gecikme olmuyor. Takımda sıkı düzene çok önem verdim her zaman. Sağladım da...”

Ayhan Işık ,
Gülistan
Güzey'le
"Kanun
Namına"da.

Gerçekten Lütü Ö. Akad, bazı yönetmenler gibi film setinde birden agresifleşerek tepki göstermez. Tersine, yukarıda bir örneğini gördüğünüz gibi incelikli bir yaklaşımla uyararak, film setindeki düzeni sağlayan olgun bir yönetmen kişiliği sergiler. Kolay kolay kızmaz, ama gözünün yaşına da bakmaz.

Çiçeği burnunda bir yıldız adayı olan Ayhan'a, film setinde tavrı koyan oyuncunun adını da vermez Akad. Bu, yeni bir oyuncuyla başrolü paylaşp, üstelik afişlerde birinci isim yazılacak olan Ayhan Işık'a "tavır koyan", o yılların gözde jönpromiyesi Muzaffer Tema mıydı acaba?... Yıllar sonra Ayhan'ın bir yakın arkadaşına, Muzaffer Tema'nın kendisine selam vermediği için üzgün olduğunu söylediğine göre...

Bu ikinci filmde de ünlü üç kadın oyuncuyla karşı karşıyadır Ayhan: Gülistan Deniz (Güzey), Neşe Yulaç ve Pola Morelli ile... Ve ne ilginçtir ki, yıllar sonra büyük bir star olan Muhterem Nur da bu filmde, kimsenin fark edemediği bir figürandır.

İKİNCİ FİLMİYLE MUZAFFER TEMA'NIN ÖNÜNDE BİR AYHAN IŞIK...

Kendi deyimiyle “acemisi olduğu bir sanatı uygulayan” yönetmen Lütfi Ö. Akad'ın bu filmi vizyona girdiğinde sinemasal bir devrim yaratır. Akad, Nazif Kuş'un gerçek yaşam öyküsündeki finali değiştirmiştir. Tornacı ustası Nazif Kuş'u Nazım adıyla oynayan Ayhan Işık, bu uyarlamada intihar etmez.

Nazım, tamirhanesini saran polislerle çatışırken son anda karısı Ayten (Gülistan Deniz) olay yerine gelir. omzundan yaralıdır. Nazım, karısında gözü olan Halil'i (Muzaffer Tema) ve baldızı Nezahat'i (Neşe Yulaç) öldürüp karısını da yaralamıştır. Ayten, tamirhanede eli silahlı kocasına sarılır, onu ikna eder, ve Nazım, silahıyla polislerle teslim olur.

“Kanun Namına” konusuyla ve akıcı sinema diliyle de yerli film seyircisini çektiği gibi sinema yazarları da köşelerinde övgüyle sözeder. Ali Gevgilili şunları yazar:

“Kanun Namına, yurdumuzda dekordan sokaklara, caddelelere, evlere taşan ilk bilinçli Türk filmidir. Polisin elinden kaçmaya çalışan (A. Işık), Beyazıt'tan Köprü'ye giderken kamyonlara atlar, tramvaylara, mavnalara sığınır, sokaklarda koşar. İnsanlara çarpar, tezgâhları devirir. Böylece 1951 İstanbul çevresine korkusuzca bakabilen bir kameradan sinemaya girmesidir.”

Elbette, sokak ve cadde gibi harici sahneler nedeniyle kamera, ilk kez “Kanun Namına” da plato dekorundan dışarı çıkmıyordu. Ancak bu büyük kent filmdeki kamera kullanımı önceki benzerlerinden çok farklıydı. Doğal hayatın ta kendisiydi sanki... Birbirleriyle örtüşen bu insan ve kamera hareketliliği Erman Şener'e göre “Amerikan kara filmleri”ni andırıyordu.

Nijat Özön ise bakın ne diyordu:

“Bir önceki filmde, Egeli'nin (Münir Hayri Egeli) “Yavuz Sultan Selim ve Yeniçeri Hasan” ında budalaca bir rolde harcanan Ayhan Işık, “Kanun Namına”nın Nazım ustasını büyük bir inandırıcılıkla canlandırıyordu. Gülistan Güzey, 1945'den beri süregelen oyunculuğunda ilk olarak burada değerlendiriliyordu. Güzey'in şımarık kötü ruhlu kız kardeşini oynayan Neşe Yulaç, yine Akad'ın çevirdiği

*Usta yönetmen
Lütfi Ö. Akad,
Ayhan
Işık'la "Kanun
Namına"nın
çekimlerinde.*

"Kardeş Kurşunu"ndan başka hiçbir filminde buradaki başarısına erişemeyecekti."

Yönetmen Lütfi Ö. Akad gibi, oyuncusu Ayhan Işık'da amacına ulaşmıştı. Işık, adeta uçuyordu. Nasıl uçmasın ki?...

"Daha Yavuz Sultan Selim bitmeden, Kemal Film'e "Kanun Namına"yı yapmıştım. Bu filmim her oynadığı yerde büyük hadiseler koparıyor. Artık yolda giderken herkes tanıyor beni. Hem de isimle... Demek ki bu meslekte şansım yaver gitti sayılır. 1953'de Akademiyi de bitirdim. Bu arada iyice şöhret ve para yaptım. Artık sinema iyiden iyiye mesleğim oldu. Küçüklüğümden beri hülyası ile yaşadığım karikatüristlik böylece benden uzaklaştı. Ve gün geçtikçe de uzaklaşıyor. Ta küçükken hayali ile yaşadığım, rüyalarımı süsleyen bir arabayı nihayet, sevmeyerek, istemeyerek girdiğim sinemadan kazandığım paralarla aldım...Hem de bir

Buick marka kral gibi bir araba!...”

Demek ki Ayhan Işık, Buick marka arabasını, yolda yürürken herkesin tanıdığı ve de “Krallık” tahtına oturmaya hazırlandığı yıl almış. Demek ki, Sadri Alışık'ın Ayhan'ı Buick arabasıyla ve yanında güzel bir kızla gördüğü yıl 1951 değil. 1953, ya da daha sonraki yıllardan biri olmalı... Ama yanılısama değil, hatırlamak ya da hatırlanmak çok daha vefalı bir duygu biçimidir sanatçı yaşamında.

Kimi sanatçı yıllar sonra, upuzun süren bir mücadele sonucunda starlaşır: Örneğin Şener Şen gibi... Kimi oyuncu beklenmedik bir jet hızıyla daha işin başındayken idolleşir. Ayhan Işık gibi...

İşte 1953, Ayhan Işık'ın sinema yaşamında çok önemli bir yıldır. Daha ikinci filminde seyirci, ödüllendirecektir Ayhan'ı.

Onu Türk Sineması'na kazandıran Yıldız Dergisi, bu kez “1952-53 Sinema Mevsiminin En İyileri” başlığıyla okurları arasında bir yarışma düzenler. Yarışmaya o yıl 1750 okur katılır.

- En iyi film: Kanun Namına (572 oyla)
- En iyi yönetmen: Lütü Ö. Akad
- En iyi erkek oyuncu: Ayhan Işık (766 oyla)

Önceki mevsimin değerlendirilmesinde ise “en iyi erkek oyuncu” seçilen Muzaffer Tema, bu kez ikinci, Turan Seyfioğlu üçüncü sırada yer alır. Ve aynı yıl “1. Türk Film Festivali”nde “Kanun Namına en iyi 5 filminden birincisi”, Ayhan Işık ise “yine en iyi 4 erkek oyuncunun birincisi” olarak değerlendirilecektir. Ve önünde bir Muzaffer Tema, bir Turan Seyfioğlu olsa da, bir Ayhan Işık dönemi başlayacaktır Türk Sineması'nda...

1951'den 1977'ye dek 138 filmde oynayan Ayhan Işık'ın bu 26 yıllık sinema yaşamında aktör olarak ödül aldığı en unutulmaz filmi “Kanun Namına”dır gerçekten. Ve 1962'de Ses Mecmuası'nın okurları arasında düzenlediği yarışmada, Küçük Hanımefendi” filmindeki rolleriyle Ayhan Işık-Belgin Doruk çifti “yılın en iyi oyuncularını” seçilirler. Yarışmaya toplam 15 bin okur katılmıştır. Ödüller Çelik Palas'daki törende, dönemin Bursa Valisi Enver Koray tarafından sahiplerine verilir. Ayhan Işık, aynı yıl bu kez de Ekspres Gazetesi tarafından ödüllendirilir. 1979 yılında Siyad-Sinema Yazarları Derneği'nin

*"Kanun Namına"nın final sahnesinde
Ayhan Işık ve Gülistan Güzey.*

verdiği onur ödülü ise , Ayhan Işık'ın ölümünden sonradır.

Kaldı ki, "Acı Hayat", 1. Antalya Film Festivali'nde (1964) Türkan Şoray'a; "Üç Tekirlekli Bisiklet" 1. İzmir Fuar Filmleri Festivali'nde (1965) yapımcısı Nusret İkbal'a; "Namusum İçin" 3. Antalya'da (1966) yönetmen-yapımcı Memduh Ün'e ve "Öleceksek Ölelim" 8. Antalya'da (1971) yapımcısı Bilgin Şener'e ödül kazandırırsa da, Ayhan Işık bu yarışmalardan hep eli boş dönmüştür.

Ama yine de o, hep "Kral"dır. Ve bir "kral" olarak kalacaktır Türk Sineması'nda...

AHH AMERİKA, AHH...

Ayhan Işık, yalnızca Kemal Film Şirketi'yle değil, diğer yapımevleriyle de çalışacaktır. Bu konuda özgürdür. Ancak öncelik, ona büyük ölçüde destek çıkan Kemal Film'e, yapımcı Osman F. Seden'e aittir. Bu bilinçle çalışmalarını sürdürecektir. Aralarındaki sözleşmeye göre Ayhan Işık, çekimi yapılacak projeler saptandığında ve belirlenen tarihler içinde her ay bir yeni filmde oynayacaktır.

Gişede büyük bir patlama gerçekleştirilen "Kanun Namına" başarısının ardından üçüncü filmine başlar Ayhan Işık. Esat Tomruk'un anılarından uyarlanan "İngiliz Kemal Lavrens'e Karşı"nın yönetmeni yine Akad'dır. Karşısındaki kadın oyuncu yine Gülistan Güzey'dir. Ve "Lavrens"le değil de "selamsız" rakibi Muzaffer Tema'yla karşı karşıyadır yine. Aslında İngiliz Kemal'i oynayan Ayhan'ın değil, Lavrens'i canlandıran Muzaffer Tema'nın korkulu "rakibi" Ayhan'dır.

Osman F. Seden'in senar-

*Ayhan Işık ve
Pola Morelli
"İngiliz Kemal
Lavrens'e
Karşı" filminde*

*Bir film setinde
Ayhan Işık,
Osman F.
Seden, Nuri
Ergün ve Kriton
İliadis*

yosunu yazdığı “Atatürk’ün Alnından Öptüğü Türk Casusu” sunumuyla, önce 20. Asır Dergisi’nde tefrika edilip, sonra da kitaplaştırılarak bir diziye dönüştürülen “İngiliz Kemal” rolü için Ayhan Işık iddialıdır. En azından yönetmeni Akad’a güvenmektedir. Filmin başlarında bir boks sahnesi vardır. Ayhan, o sahnede ringe çıkmak için dönemin ünlü boksörü Vural İnan’dan günlerce ders alır. Bir spor salonunda kum torbalarıyla döğüşür. O aksiyonel boks sahnesi için ringe çıktığında gerçekten başarılıdır.

Konusu İstanbul’un işgal yıllarında geçen, bol hareketli sahneler içeren “İngiliz Kemal”, bir bütün olarak ele alındığında “Kanun Namına”nın düzeyine ulaşamaz. Karakter yapısı olarak da “İngiliz Kemal”in herhangi bir derinliği yoktur. Ayhan Işık’ın da sıradan bir oyun sergilemesi dışında yapacak başka bir özelliği de yoktur. Akad için de durum değişmez.

Ayhan Işık’ı var gücüyle destek altına alan Kemal Film Şirketi’nin Türk Sineması’ndaki özelliği, starları ve en ünlü karakter oyuncularını aynı filmlerde bir araya getirerek kalabalık

kadrolu projeler üretmesinden kaynaklanır. O "yıldız fabrikatörü" de, babası Kemal Seden'den günahı ve sevabıyla yapımevini teslim alan Osman F. Seden'dir.

1953'de Ayhan Işık, birbiri ardına 4 filmle kamera karşısına çıkar. "Kaatil" ve "Öldüren Şehir" in yapımcısı Seden, yönetmenleri yine Akad'dır. Öteki iki film "Kanlı Para" (O. M. Arıburnu) ve "Vahşi Arzu", diğer yapımevlerine aittir. "Kaatil" de Ayhan Işık, Gülistan Güzey, Turan Seyfioğlu ve Neriman Köksal başrolde. "Öldüren Şehir" de yine Ayhan'la Turan Seyfioğlu vardır. Filmin bu kez kadın oyuncusu Belgin Doruk'tur. Ayrıca Pola Morelli ve Kenan Pars...

*Ayhan Işık,
"Öldüren
Şehir" adlı
filmde Kenan
Pars, Turan
Seyfioğlu ve
Belgin
Doruk'la.*

"Kaatil" ve "Öldüren Şehir" deki oyuncu kadrosu aşağı yukarı aynı olduğundan her iki filmin bazı sahneleri And Film Platosu'nda iç-içe çekilir. Ayhan Işık, set aralarında kolkoladırlar Seyfioğlu'yla. Muzaffer Tema'nın aksine Seyfioğlu ile Ayhan, birbirlerine rakip değil, dost olmuşlardır. Daha sonraki yıllarda da karşılıklı oynayacaklardır. 1955'de "Kardeş Kurşunu" (Ö.L. Akad), 1958'de "Meçhul Kahramanlar" (Agâh Hün) ve 1960'da "Devlerin Öfkesi" adlı filmlerle...

Ayhan Işık'ın ilk dönem yönetmeni Lütfi Ö. Akad'ın önünde

Ayhan Işıık,
Meşhul
Kahramanlar"da

Ayhan Işıık,
"Öldüren Şehir"
adlı filmde

bir anıt gibi hep "Kanun Namına" vardır. Bu nedenle Akad'ın büyük şehir filmlerinden "Kaatil" ve "Öldüren Şehir"le ilgili şu yorumu yapar Giovanni Scognamiglio:

"Kaatil, bir çeşit tekrarlama, bir çeşit kalıplaşmadır; şiddet ve erotizme dayanan bir biçim gösterisi oluyor, bitmez tükenmez Amerikanvari kavgalarıyla, Neriman Köksal'ın, yeni gerçekçiliğin aksesuarlarından arta kalan, siyah kombinezonu ile, bir tertip sonucu hapis-haneye düşen, namusunu temizlemek için firar eden, intikamını alan delikanlının hikayesiyle...

...Ve Akad yeniden bir "büyük şehir" filmine dönüyor, "Öldüren Şehir" ile, sonraki yıllarda birçok kez tekrarlanacak bir türün ilk ve en sağlam örneğini vererek."

Sinema dünyasının bir "Kabe"si olan Hollywood'a neden gitmiştir?...

Elbette, bir Türk oyuncusu olarak yabancı bir ülkede şansını denemesi, kendine güvenmenin en doğal sonucudur. Bu bir "umut"tur. O şans yakalanır, ya da yakalanmaz. Bu nedenle de bir oyuncu güven duygusunu yitirmeden, karamsarlığın tuzaklarına

Ayhan Işık Amerika dönüşü annesiyle.

Ayhan Işık ünlü yönetmen Elia Kazan'la bir Hollywood hatırası.

düşmeden her tür riske katlanmak zorundadır. Işık, Amerika dönüşünde der ki:

“Onbir ay kaldığım Amerika'dan döndüm bugün (Kasım 1959). Annemin ağır hasta oluşu, beni Amerika'dan 6 ay evvel döndürdü... Kötü düşünceli kişiler benim Amerika'ya artist olmak için gittiğimi, orada başarı kazanmadığım için döndüğümü söylüyorlar... Bilseler ben Amerika'ya artist olmak için değil de, oraları gezmek, görmek için gittiğimi...”

Dik durmaya, belli etmemeye

*Ayhan Işık,
ünlü oyuncuların
adının yazılı
olduğu
Los Angeles'de
Hollywood
Boulevard'da.*

çalışsa da Ayhan Işık için kırılgan bir Amerika dönüşüydü bu. Bir yanda annesinin hastalığı, diğer yanda onbir ay kaldığı düşler ülkesi Amerika'da bazı yapımecvleriyle kurduğu ilişkilerden sonuç alamaması...

Bir başka düş kırıklığı ise, Ayhan'ın bu dönüşünde sinemaya ilk adımlarını atışından bu yana en büyük destekçisi, Kemal Film Şirketi'ni kaybetmesiydi. Yapımcı-yönetmen Osman F. Seden onun yokluğunda Ahmet Mekin'i (İzmir Ateşler İçinde), Sadri Alışık'ı (İftira) oynatmak zorunda kalmıştı. Ve bu ara

Seden, salon komedileri ve müzikal ağırlıklı filmlere ağırlık verip Zeki Müren'le Feridun Karakaya üzerine yatırım yapmıştı.

“Gerilim ve duraklama dönemi başladı” diyen Ayhan Işık, şimdi nasıl bir yol izleyecekti?...

*Ayhan Işık eşi
Gülşen'le
nikâhtan önce.*

GİZLİ BİR EVLİLİĞİN SIRADIŞI ÖYKÜSÜ...

Yıl 1961 ve 1962...

Amerika dönüşünden sonraki bu iki yıl, Ayhan Işık için çok önemlidir. Özel yaşamıyla da, sinemasal yaşamıyla da. Ayhan'ın yeniden doğuşunun bir ikilemidir bu.

“Ayhan Işık Gizlice Evlendi” haberi, 1960'lı yılların magazin medyasını zor durumda bırakmıştır. Özellikle de ünlü yıldızların çok özel yaşamlarının peşinde koşup, birbirleriyle yarışan paparazziler bu gizemli evlilik haberini nasıl atlamıştır?...

Peki, Ayhan'ın bu gizlice evlenişi, o kadar önemli midir?... Önemlidir. Ayhan Işık, magazin basınının yakıştırmasıyla, yerli film seyircisinin fetiş bir tutkuyla bağrına bastığı, medyatik bir “kral”dır çünkü...

Ya, çok esrarengiz bir gizlilikle evlendiği, Ayhan'ı seyircisinden koparıp alan o saklı sevgili kimdir?... Seyircileri merak

*İşte basını
atlatıp gizlice
evlenen
Ayhan'ın nikâh
fotoğrafi.*

etmez mi hiç?... Kaldı ki, bizim yerli film seyircisi vefalı olduğu gibi, faşizan bir bencillik içindedir. Taptığı, sevdiği oyuncusunu, bir mal gibi yalnızca kendisine ait olduğunu sanır. Bu, bizim seyirciye özgü, garip bir sahiplenme duygusudur çünkü...

O yıl, birçok ünlü gazetecinin çalıştığı bir sinemagazin dergisi yönetimi bir plan yapar. Bu evlilik olayını gün ışığına çıkarmak için. Önce o meçhul sevgilinin adının Gülşen olduğu öğrenilir. Sonra da hemen, babasının Laleli'deki sahibi olduğu eczanenin adresi...

Devreye kimsenin tanımadığı bir genç kız sokulur. O gazeteci kız, bir "dişi Bond" gibi, eczaneye gidip babasına, kızının arkadaşı Ayla olduğunu söyler:

-Gülşen'le Bursa'da buluşacaktık. Nerede kaldığını öğrenecektim...

-Valla, onlar Çelik Palas'a gideceklerini söylemişlerdi.

Gazeteci kız, bu kez Çelik Palas Otel'i'nin santralını arar. Gülşen'i ister. Resepsiyondaki kişi sorar:

-Ayhan Işık beyin hanımı mı?.. Bir dakika efendim odasına bağlıyorum...

-Alo, Gülşen sen misin?

-Evet, kimsin tanıyamadım...

-Ben Ayla, okuldan arkadaşınım. Sana bir sürpriz hazırlamıştık.

-Ama yarın hareket ediyoruz.

-Olsun, biz de şimdi Bursa'ya geliyoruz... Telefonu kapatmak zorundayım..

-Peki, bay bay...

Gülşen bir şey anlayamaz, şaşkındır. Ama sonunda olay çözülmüştür. Hemen, yine Ayhan'ın hiç tanımadığı iki gazeteci Bursa'dadır. Ve takip altındaki evliler Çelik Palas'ın 13 numaralı odasında kalmaktadırlar. Ayhan Işık acele İstanbul'a dönmek zorundadır. Ahmet Mekin, Peri-Han, Öztürk Serengil'le oynadığı "Aşkta da Üstün" (Osman F. Seden) adlı filmin setinde olması gerekmektedir. Nikâhtan, ne de balayına çıkmalarından yönetmen Osman F. Seden'in haberi yoktur. İş ahlakına sımsıkı bağlı olan Ayhan Işık, sinema yaşamında, belki de ilk kez nikâh ve balayı nedeniyle birkaç gün önceki set çalışmasına gide-memiştir. İzin de almamıştır.

*Ayhan Işık,
Gülşen'in eczacı
babası İdris
Yaybudak'la,
evlenmeden
önceki
günlerde.*

*Ayhan Işık'la
Gülşen'in
Arabalı vapur
beklerken
el-ele
dolaştıkları
sıra çekilen ilk
fotoğrafları*

Bir süre sonra Ayhan'la Gülşen, Yalova'dadırlar. Arabalı vapur beklenir. Otomobillerinden inip iskelede elele dolaşırlarken, tekrar fotoğrafları çekilir. Ve böylece bir Yeşilçam filmine benzer bir takip sonucu, uzak mesafelerden gizlice çekilmiş bu fotoğraflar, o yılın teknik koşullarına göre ne kadar "flu" olsa da. Yayınlanan ilk görüntüleridir ünlü çiftin. Bir diğer Beyoğlu takibinde Emek Sineması'na gidip, baş başa film izledikleri sıra, bir flaş patlamasıyla çekilen fotoğrafları, bu kez çok daha nettir...

Ayhan Işık, hayranlarının da ısrarlı soruları üzerine "Karımın resimlerini niye çektiirmiyorum?..." konusunda şu yanıtı vermektedir, paparazzi takiplerinden sonra:

"Evet, bu kararı niçin aldığımı, evlendiğimden bu yana soranların sayısı yüzleri aştı. Hayranlarımdan gelen mektupların çoğu bu konuda. Niçin eşimin fotoğrafını çektiirmiyorum?...

O sabah Ayhan, otelden çıkar. Eşi Gülşen arabalarının içindedir. Ve tam arabasına bineceği sıra, takipteki gazetecilerden biri, elindeki fotoğraf makinesiyle yaklaşır. Kendisinin iflah olmaz bir hayranı olduğunu söyleyip, birlikte fotoğraf çekilmesi için izin ister. Onları, görünmeden uzaktan izleyen ikinci gazeteci, pusuda hazır, karı-kocanın yan yana gelmesini beklemektedir.

Önce Ayhan "hay hay" dese de birden huylanır. Gazeteci yanlarında Gülşen'in de olmasını isteyince, Ayhan sinirlenir. "Bu hayranlığın karımla ne ilgisi var?", deyip arabasına biner. İşte bu sırada arabalarının ön koltuklarında yan yana gelen evli çiftin fotoğrafları, pusudaki gazeteci tarafından çekilir. Yola çıktıklarında yine takiptedirler.

Doğrusunu isterseniz, evlenmeye karar verdiğim zaman, bunu herkesinki gibi yapmayı düşündüm. Sessiz sedasız, her türlü gürültüden uzak bir nikâh. Sadece bir nikâh.. Ancak benim yapacağım bir nikâh evlendirme dairesinde olduğu takdirde, yine istemediğim bir sonuca varacaktı... Muhtemelen nikâhın yapıldığı gün, hayranlarım ve beni sevenler nikâh dairesinde

*Gülşen Işık'ın
Yaşar Çallı
tarafından
yapılan
ithafî tablosu.*

*Ayhan Işık
çok satmış bir
kartpostali.*

toplanacaklardı... Ben bir prensip adamıyım. Bu nedenle eşimin fotoğraflarının yayınlanması prensiplerime ters düşüyordu."

Yeşilçam'da bu tür tavırlarıyla ayrıcalıklı bir kişilik sergileyen Ayhan Işık, gerçekten bir "prensip adamı"ydı. Madem ki, sinema yaşamında o bir "kral"dı. Ve o zaman öncelikle, "ken-

disi" olmak zorundaydı. O'nun da aile yaşamıyla ilgili yasakları ve "kırmızı çizgiler"i olması kaçınılmazdı...

*Gülşen Işık,
Ayhan Işık
çifti.*

Ve Gülşen'e gelince:

Bu gizli evliliğin merak edilen kahramanı, zengin bir ailenin, eczacı İdris Yaybudak'ın kızıydı. Kızlık soyadıyla Gülşen Yaybudak... İngiliz okul ünlü High Scholl'da öğrenim görmüş, tahsilini İsviçre'de sürdürmüştü. Geniş bir çevresi olan aristokrat bir ailenin kızı Gülşen, mütenasip vücutlu, zarif yapılydı. Kültürlüydü, espriliydi ve çekici bir havası vardı. Annesi de Beyaz Rus'lardandı...

Yaz tatillerini Büyükada'daki yazlıklarında geçiren Gülşen'in de ünlü kişilerden oluşan renkli bir sosyete çevresi vardı. Dönemin Babıalı medyası krallarından Haldun Simavi'nin eşi Çiğdem Simavi, Erol Simavi'nin eşi Handan Simavi, Kadir Has'ın eşi Rezzan Has ve Tercüman Gazetesi sahibi Kemal İl-

*Gülşen-Ayhan
Işık, Çolpan
İlhan, Sadri
Alışık ve
Özdemir Birsell
bir gece
klübünde*

cak, Gülşen'in en yakın dostlarıydı. Sosyeteden Ferhunde Verdi'de... Özellikle de Simavi ailesinin Göcek'deki Domuz Adası'nda misafir ediliyor, el üstünde ağırlanıyordu.

Peki Ayhan Işık'la nasıl tanışmışlardı:

“High Scholl'da talebe olduğu yıllarda tanıdığım Gülşen'le göz aşinalığımız tam 6 yıl devam etmişti. Sonra bir gün bir toplantıda karşılaştık. Kısa zaman sonra da birbirimizi sevdiğimizi anladık ve evlendik”, der Işık.

Ve buluşacakları günlerde Gülşen, Büyükada vapuruyla bir kuş gibi uçarak gelir. Ayhan, onu modern bir Romeo gibi arabasıyla karşılar, elele gözgöze dolaştıktan sonra, yine arabasıyla vapur iskelesine bırakırdı. Evlenmeden önceki günlerde...

Kimseye haber vermeden büyük bir gizlilik içinde Nişantaşı'ndaki bir apartman dairesinde evlendikleri tarih 13 Mayıs 1961'dir. Aile arasında kıyılan bu nikâhta sinemadan kimse yoktur. Ailece görüştükleri ne can dostu Sadri Alışık, ne de Belgin Doruk-Özdemir Birsell çifti vardır...

AYHANCA BİR KRALLIĞIN GERÇEK BOYUTLARI

Gülşen araya girince, Ayhan Işık'la nerede kalmıştık?...

1960'lı yılların başında. Ayhan, beklenmedik bir düş kırıklığıyla Amerika'dan dönüşünde, kısa süreli bir bocalama dönemi yaşasa da yine köşe başlarını tutacaktır. Kemal Film Şirketi desteğine devam eder. Seden'in yönettiği 1960 yapımı "Aşktan da Üstün"de Ahmet Mekin'le kamera önünde yerini alır. Öteki yapımevleri de peşindedir Ayhan'ın... 1960'ların başından beri yıllık film sayıları giderek artar. 1962'de 12, 1964'de ise bu sayı 19'a tırmanır Ayhan'ın oynadığı filmler...

1961'de yıldızı tekrara parlayınca, bu kez devreye Uğur Film Şirketi'nin yapımcı-yönetmen Memduh Ün girer. Orhan Kemal uyarlaması "Avare Mustafa" ve "Ölüm Peşimizde"yle. Acar Film Şirketi yapımcısı Murat Köseoğlu "Ya o Ya ben" adını taşıyan filmle. Sırada Belgin Doruk'un yapımcı kocası Özdemir Birsel "Küçük Hanımefendi" dizisiyle. İzmir'in zengin kumaş tüccarlarından, sonra İstanbul'da yapımcılığa başlayan Nusret İkbal, Orhan Kemal uyarlaması "Üç Tekerlekli Bisiklet" ve "Otobüs Yolcuları"yla. Ve yapımcı Muzaffer Aslan, Metin Erksan imzalı "Acı Hayat"ıyla. Ve de bugün, Türk Sineması'nın yaşayan en eski yapımcı-yönetmeni Türker İnanoğlu, "Bahriyeli Ahmet" adlı filmiyle...

O yıllarda yalnız film yapımcıları. Yani prodüktörler değil, Türk Sineması'nı kuşatma altına alan bölge işletmecileridir. Çekimi yapılacak projeler için avansları onlar verir, hangi bölgede hangi yıldızların, hangi oyuncuların filmlerinin daha çok iş yaptığını onlar bilirdi.

Mega kentlerde Ayhan Işık mı ya da Türkan Şoray mı, kırsal kesimlerde Yılmaz Güney mi tutuluyor?... O bölge işletmecisi, o starın üzerine film yapılması için ağırlığını koyar. Bölge işletmecileri, İstanbul yapımcılarının "akıl hocaları"ydı. Aynı zamanda "kasa"ları da...

Tüm ülke genelinde bölge işletmeciliği, beş bölgeden oluşuyordu o yıllarda. Adana (Necdet Kurtoglu), Samsun (Nurettin Ekinci), İzmir (Seyit Borteçin), Ankara (Mahmut Demir) ve Türk Filmciliğinin merkez bölgesi olan İstanbul'da ise işletme-dağıtım ağı, Erman, Arzu ve Birsel gibi yapımev-

*Ayhan Işık'ın
unutulmaz
filmlerinden
"Acı Hayat"ta
Türkan
Şoray'la.*

lerinin elindeydi. Ve bu 1960'lı yılların başında Ayhan Işık da tüm bölgelerin en çok istenen bir "megastar"ıydı.

İzmir bölgesi işletmecilerinden Cahit Gürbüzler de, Memduh Ün'ün Ayhan Işık'la bir film yapmasını ister. Ve bu Ayhan Işık'lı film projesi için yüklü de bir para verir. Memduh Ün, onunla ilk kez çalışacaktır. Daha önce yaptığı iki filminden de zarar ettiği için (Efkan Efekan'lı "Mahallenin Sevgilisi" ve Turgut Özatay'lı "Ateşten Damla") bu kez şansını Işık'la deneyecektir.

Soygun ve bir cinayet nedeniyle tutuklanan suçsuz bir mozaik fabrikası işçisinin üzerine kurulu "Ölüm Peşimizde", gösterime girdiğinde büyük iş yapar. Ayrıca foto direktörü Turgut Ören de 2. Türk Film Festivali'nde (1961) 'en iyi kameraman' seçilir. Memduh Ün durumu kurtarmıştır. Ayhan Işık için de şu açıklamayı yapar:

"Bu filmle Ayhan Işık'ın popülaritesi daha da yükselmişti. O güne kadar 20 bin lira alırken, 60 bin liraya çıkarmıştı fiyatını."

Memduh Ün, tüm birikmiş borçlarını Ayhan Işık sayesinde ödeyip rahatlayacaktı. Orhan Kemal uyarlaması "Avare Mustafa", bu birlikteliğin ikinci filmidir. Fatma Girik'le ikinci kez oynadığı bu film, önce tümüyle reddedilse de sonrasında yasak kalkar. Vizyona girdiğinde, yine ticari açıdan büyük bir başarı sağlar.

Ayhan Işık, öteden beri üstlendiği bıçkın kenar mahalle delikanlısı tiplemesinde, farkında olmadan kendini tekrarlasa da, hayranları onu, fanatik bir özdeşleşme duygusuyla hep bu kalıp içinde görmek isteyecektir. Ve Erman Şener, Ayhan Işık'ın sinemadaki ilk dönemine de vurgu yaparak diyecektir ki:

"Işık, ilk döneminde(1951-1958) "sert erkek, ağır delikanlı" rolleri alır. Onu Gülistan Güzey, sonra Belgin Doruk (Beraber Ölelim), sonra kim varsa, onunla yaptığı tüm filmlerde aynı tipi canlandırır. Bu Robert Taylor temelinden yola çıkan, bir miktar Clark Gable'ye katılan, yürekli ve bilekli mahalle delikanlısı motifleriyle süslenen bir tiptir."

Giovanni Scognamiglio'nun deyişiyle de "Ayhan Işık sinemamızın ilk profesyonelidir". Elbette ki, çok doğru ve tam yerinde bir saptama bu, Ayhan Işık için. Ancak profesyonellikle ustalığı birbiriyle karıştırmamak gerekir. Oyuncu ustalığı, özellikle de yönetmen sineması destekli yarına kalıcı filmlerde

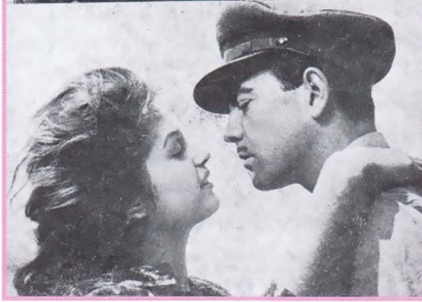

Ayhan Işık, Rus kökenli çekici eşi Gülşen ve yönetmen Ertem Göreç'le.

görülür. Ayrıca sıradan ve en çöp filmde bile, oyuncunun tek başına öne çıktığı, hatta ödüllendirilerek tartışma yaratan yapımlar vardır.

Profesyonelleşmenin en büyük tehlikesi, sürekli ve inatla “tek tip”e yöneliş , giderek tekrarlarla yol açar. Ayhan Işık'ın profesyonel anlamdaki asıl özelliği, kamera karşısına geçtiğinde spot ışıklarının nereden geldiği ve nasıl bir duruş sergileyebileceğini, fotojenik açıdan çok iyi bilmesidir. O bir “kral yüzü”dür çünkü.

Romancı Vedat Türkali (Abdülkadir Pirhasan) 1960'lı yıllara damgasını vuran, el üstünde tutulan bir senaryo yazarıdır. Ve çok önemli filmlerde imzası vardır. Türkali'nin senaryosunu yazdığı, Ertem Göreç'in yönettiği “Otobüs Yolcuları” Ayhan Işık için de önemlidir. 56 yıl önce çekilen filmin konusu, günümüz Türkiye'sindeki kentsel dönüşümün benzer bir fotoğrafı gibidir. Bir inşaat şirketi, fakir mahalle halkının evlerini, rantsal dönüşüm amacıyla ellerinden almaya çalışır. Işık, bu

sömürü düzeninin karşısında, mahallelinin yanında bir otobüs şoförü rolündedir.

Aynı yıl Vedat Türkali'nin senaryosunu yazıp, Ayhan Işık'ın oynadığı bir diğer film de Orhan Kemal uyarlaması "Üç Tekerekli Bisiklet"dir. Filmi yapımcı Nusret İkbâl adına Lütfi Ö. Akad yönetir. Çekimlerin uzaması ve Ayhan'ın da o günlerde bir başka yapımeviyle olan sözleşmesi nedeniyle filme ara verilir.

Ayhan Işık'ın verdiği 15 günlük süre içinde bitirilemediği için

*Ayhan Işık
"Otobüs
Yolcuları"nda
Türkan
Şoray'la.*

*Ayhan Işık,
"Avare
Mustafa" da
Salih Tozan'la.*

"Üç Tekerlekli Bisiklet" arım kalma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Araya girilince Işık, bu kez üç günlük bir süre verir. Ama Akad, bu işten soğumuş gibidir. Bu üç günlük süreyi az bulduğundan filmi tamamlamaktan vazgeçer. Yapımcı Nusret İkbal'in son çaresi Memduh Ün'dür. Ün, bundan sonrasını anılarında şöyle anlatır:

"Kanun Karşısında" adlı filmimi Ayhan'la 16 günde bitirmiştım. Kalan dört günde "Üç Tekerlekli Bisiklet"i tamamlamak için kolları sıvadığımda, şirket bana sarı kağıda yazılmış bir senaryo verdi. Hatırladığım kadarıyla final ve öncesi için sadece; "Sarı bıçak çeker, Ayhan'ın üzerine atlar., Ayhan hepsini halleder" yazıyordu.

... Çekim öncesi Akad'ın çektiklerinin montajlı iş kop-yasını, üslup değişikliği olmasın diye iki kez seyrettim. Bazı yerleri kestim. Araya girecek sahneleri üç günde bitirdim.

Ayhan'ın verdiği süre o gün bitiyordu...

... "Üç Tekerlekli Bisiklet" bana göre ağır ve akışsız bir film idi, ama beğenildi. Hatta İzmir'de yapılan bir yarışmada (2. Fuar Filmleri Festivali -1965) en iyi film ödülü aldı. Yapımcı filmin jeneriğinde Akad'ın isminin yanına beni de yazmıştı. Bundan haberim bile yoktu. Akad'ın bunu yadığadığını kitabından öğrendim. Ayrıca Akad sadece finali ve birkaç detay çektiğini söylüyor...

... "Üç Tekerlekli Bisiklet"e ciddi emek verdim. Sekiz on yerdeki eksik sahneleri tamamladığım gibi müstakil sahneler de çektim...

*Ayhan Işık,
Fatma Girik'le
"Ölüm
Peşimizde"
filminde.*

*Sezer Sezin-
Ayhan Işık
ikilisi "Üç
Tekerlekli
Bisiklet"te.*

... Ayrıca Akad'ın yaptığı montajdan sonra filmi yeniden montajladım. Filmin ortaya çıkmasını sağladım. Elbette filmin yönetmen olarak asıl sahibi Akad'dır."

İlk büyük çıkış filmi "Kanun Namına"dan on yıl sonra 1962'de bu kez, bir "süper star", bir "kral" olarak, yeni bir filmle daha etkili bir turmanış gerçekleştirecektir Ayhan Işık. Ne var ki, oyuncu Türkan Şoray ve görüntü yönetmeni Mengü Yeğin dışında hiçbir festival ödülü (1964-2. Antalya Film Festivali) yoktur bu filmin. Adı "Acı Hayat", yönetmeni de Metin Erksan'dır...

55 işgününde çekilen bu filmde ilk kez kurallarının dışına çıkarak, sinema yaşamının en uzun çalışmasını yapmıştır Ayhan Işık. Türkan Şoray da Türkan Şoray değildir. Ne gözleriyle, ne pasör bakışlarıyla, ne de hafif aralık ıslak dudaklarıyla oynar. Henüz profesyonel dönemine girmedigi için, tüm doğallığıyla Manikürcü Nermin'dir "Acı Hayat"ta... Ekrem Bora da zengin

çocuğu, ama kötü adam Ender karakteriyle ilk kez bu filmde dikkati çeker.

Ayhan Işık'ın tersanede kaynak işçisi olarak çalıştığı sıra bir piyango biletiyle sınıf atladığı Mehmet rolünü oynadığı "Acı Hayat", Metin Erksan'a özgü bir kara sevdâ filmidir. Hem popüler bir kitle filmi olarak gişe rekorları kırar, hem de sinemasal özellikleriyle de öne çıkar. Ve temel öyküsü nedeniyle yer yer melodramatik öğeler taşısa da, yabancı film seyircisinin de ilgisini çeken, sınıfsal bir çatışma içeren düzeyli bir çalışmadır sonuçta. Filmin sonundaki mezarlık sahnesinde, yitirilmiş bir sevdâ tutkusunun ardından iki elin (Ayhan Işık'la Nebahat Çehre'nin) umutla birleşen yakın plan görüntüsü, birçok filmde tekrarlanır...

*Erol Denli'nin
çizimiyle
Belgin Doruk-
Ayhan Işık*

"... Baş vurduğu zengin plastik malzemeler içinde Türk Sineması'nın bugüne kadar hiç kullanmadığı unsurlara rastlamak mümkün. Erksan'ın mizansenini o kadar duygulu, kişilerin iç dünyasına ait davranışlarına o kadar uygun ki,

*Ayhan Işık
en sevdiği aile
dostlarından
Sadri Alışık ve
Belgin Doruk'la.*

gerçekte anlatılan hikayenin bütün basitliğine rağmen, bu başarılı sinematografik çalışma seyirciyi filmin sonuna kadar alıp götürüyor." diye yazar Tuncan Okan.

Dönemin en köklü film şirketlerinden Birsel yapımevi sahibi Özdemir Birsel de Ayhan Işık'ın peşindedir, bir yıl öncesinden beri. Ama Işık, sürekli Kemal Film Şirketi'yle çalıştığı için zamanı yoktur. Özdemir Birsel'in amacı, yeni evlendiği eşi Belgin Doruk'u Kral Ayhan Işık'la bir araya getirmesini sağlamaktır. Belgin Doruk, 1951 yılındaki yarışma nedeniyle de Işık'ın kader arkadaşıdır. Ve daha önceki yıllarda karşılıklı üç filmde oynamışlardır: "Beraber Ölelim", "Öldüren Şehir" ve "Kanlı Firar" da.

Ayhan Işık'ın Belgin'le tekrar kamera karşısına çıkacağı "Küçük Hanımefendi", öncekilerden farklı türde bir denemedir. Muazzaz Tahsin Berkant'dan uyarlanan, ancak isminin dışında birebir benzerliği olmayan "Küçük Hanımefendi" sentimental, yani duygusal bir salon filmi komedisidir.

Ayhan Işık, bir süre için de olsa, sinemasal simgesi olan "sert erkek, ağır d"lkanlı" tiplemesinden sıyrılarak, kendini yenileyecektir. Filmin öteki erkek oyuncusu da Işık ailesinin can

dostu Sadri Alışık'tır. Ve Ayhan'ın en vefalı hayranı Alışık, ilk kez bu filmde iki ünlü oyuncu olarak karşı karşıya gelirler. Nejat Saydam'ın yönettiği bu üçlünün filmi, seyirci karşısına çıktığında öylesine tutulur ki... Bu büyük gişe başarısının ardından 4 filmlik bir diziye dönüşür.

Popüler ağırlıklı, kitleye yönelik filmler, özellikle de çok seçici aydın kesim tarafından dudak bükülerek karşılanırsa da, Türk Sineması'ndaki

*"Küçük Hanımefendi" dizisinin unutulmaz çifti:
Belgin Doruk-
Ayhan Işık*

Yeşilçam olgusu, iyimserliğe, sevgiye dayalı bu tür naif yapıdaki filmlerle varolmuştur. Bir oyuncunun, bir yönetmenin bütün filmlerinin bir "Kanun Namına", bir "Acı Hayat" düzeyinde olması beklenemez. Yapılan işin iyi ya da kötü olması dönemin koşullarıyla, iktidarın sanata bakış açısıyla, sansür baskısıyla bağlantılıdır. Ve oyuncu yalnızca yarına kalıcı başyapıtlarla değil, suya sabuna dokunmayan, ama kitlesele ağırlıklı filmlerle de alkışlanarak, sevilerek, gönüllerde taht kurarak hatırlanırlar...

Mesleğinde giderek kurtlaşan Ayhan Işık da bu gerçeğin farkındadır. Ve der ki:

"Nihayet yeni bir yol buldum. Bu yolun beni çıkmazdan çıkaracağına çok inanıyorum. Bu da avantür rollerin aktörü Ayhan Işık, artık tek tip rolde oynamayacak, komedi, dram,

*Ayhan Işık, bir
Ayşecik filmi
galasında
Zeynep
Değirmencioglu
ve Altan
Karındaş'la.*

avantür, hepsinde oynayacak ...

.....1965 yılından beri Belgin Doruk'la birlikte oynadığımız 25. filmimizdir "Yasak Cennet" .."

1969'da oynadıkları "Ayşecik Yuvanın Bekçileri" ise, birlik-teliklerinin son filmleridir, Ayhan Işık-Belgin Doruk çiftinin...

Türk Sineması'nda Ayhan Işık'ı "kral" yapan en temel özelliklerinden biri, hangi kadın starla oynarsa oynasın afişlerde daima birinci isim yazılmasıdır. Çok özel nedenlerle Birsel Film-Özdemir Birsel Belgin Doruk'u; Uğur Film-Memduh Ün Fatma Girik'i; Erler Film-Türker İnanoğlu Filiz Akın'ı desteklese de, Ayhan bu konuda taviz vermez. Türk Sineması'nın ağır topu Türkan Şoray dahil, bir "lokomotif oyuncu" olarak Ayhan Işık hep tepedeki isimdir. Hülya Koçyiğit'li filmler için de durum değişmez. Meraklısı üşenmezse, Ayhan Işıklı filmlerin afişine tek tek bakabilir...

Türk Sineması'nda her oyuncunun kendine has tiki, bir davranış biçimi vardır. Örneğin kasılma eylemi her oyuncuya

yakışmaz. Üzerine hiç oturmamış, eğreti bir elbise gibi durur. Kendi olmanın dışına çıkar. Sol gözünü hafifçe yukarı doğru kaldırmak, yalnızca Ayhan Işık'a yakışır. Bu Ayhanca doğal davranış biçimi, bir başka oyuncuda bir maganda kasılmasına dönüşür. Kasıntılık eyleminin de kendi içinde bir estetik yanı olduğuna göre, o gerçekten Ayhan Işık'a özgü bir duruş biçimidir...

Kemal Film Şirketi'ne bağlı oyuncular olarak birlikte çalıştıkları dönemde araları açılıp, sonra da barıştıkları Öztürk Serengil, Ayhan Işık için şöyle der:

"Türk Sinemasına kanunları getiren Ayhan Işık olmuştur."

Gerçekten de öyledir. Kendine göre bir takım prensipleri vardır Ayhan'ın... Çok özel durumlar dışında geceleri ve cumartesi-Pazar günleri dışında çalışmaz. Ama çalışmalarını da kesinlikle aksatmaz. Zamanında film setinde hazır, istenilen kostüm ve aksesuarlarıyla... Pazarlıktan hoşlanmaz. Film başına kuruşu kuruşuna alacağı para 60 bin liradır. Kral Ayhan Işık'ın yapımcılara karşı aldığı bu tavrı ve onu yakından izleyen, "Sinemamızın Sultan"ı Türkan Şoray'dır. Şoray da örnek aldığı Ayhan'ı destekleyerek, fiyatını 60 bin liraya çıkarır. Yapımcılar çaresizdir. Bölge işletmecilerinden aldıkları avanslarla çekmek zorunda kaldıkları filmlerin uğruna, bu iki mega stara o paraları ister istemez vereceklerdir...

AYHAN IŞIK NASIL ŞARKICI OLDU?..

Önce Kemal Film Şirketi'nin lokomotif oyuncusu olan Ayhan Işık, Uğur Filmin devreye girmesiyle Fatma Girik'li, sonra da Birsalcilerin Belgin Doruk'lu tecimsel yapımlarla, fanatik Yeşilçam seyircisi arasında popülizme dayalı bir denge kurmaya çalışır. Erler yapımevinin Filiz Akın'lı filmleriyle de... Ayhan Işık gibi profesyonel bir kurt oyuncunun birkaç dönem daha ayakta kalabilmesi için, bu akıllıca dengeleme en doğal hakkıdır... Dikkatle iz sürdüğü bu yolda başarılı olur da. Yapımcılar, özellikle de Osman F. Seden "kral efsanesi"ni yıkabilmek için ona karşı Öztürk Serengil ve Ahmet Mekin'i silah olarak kullanmaya çalışsa da, Ayhan Işık'ın önünde bir süre daha düğme ilikleyecektir.

Sonraki yıllarında, sinema yaşamının en dikkat çekici filmleri

olan “Kanun Namına”, “Acı Hayat” ve “Üç Tekerlekli Bisiklet” gibi projeler karşısına çıkmasa da, 1965 yapımı “Namusum İçin” son yönetmen sineması filmlerinden biri olacaktır kuşkusuz. Halit Çapın’ın bir röportaj dizisinden esinlenen filmin yönetmeni Memduh Ün’dür. Filmin diyaloglarını yazan Kemal Tahir’in adı ise jenerikte Bahri Eser olarak geçer. Karısına tecavüz eden düşmanlarından acımasızca intikam alan bir kasabalı gencin öyküsü üzerine kurulu filmin rejisörü Memduh Ün de 3. Antalya Film Festivali’nde (1966) en iyi yönetmen seçilir.

“Filmde Ayhan, başka bir Ayhan’dı. Bıyığı ince değildi, saçları iyice kısaydı. Gerçek bir kamyon şoförü görüntüsüyle çok da başarılı oynamıştı...”, der Memduh Ün.

1960’lı yılların sonlarına doğru Hülya Koçyiğit’li “Kumarbazın İntikamı”, Belgin Doruk’lu “Yıkılan Gurur”, Filiz Akın’lı “Karlı Dağdaki Ateş” ve Emel Sayın’lı “Şampiyon” gibi belli başlı yapımevlerinin iş filmlerinde oynasa da yavaş yavaş mesleki bir sarsıntı geçirdiğinin farkındadır Ayhan Işık. Birden (B) sınıfı şirketlerin kucağına düşmüştür. Yine de boş günü yoktur. Ama başrollerini paylaştığı kadın oyuncular küçük bütçeli şirketlerin yan yıldızlarıdır, Sevinç Pekin, Seher Şeniz, Figen Say, Piraye

Ayhan Işık’ı şarkıcı olarak sahneye çıkaran ünlü gazinocu Osman Kavran, Nurhan Damcıoğlu ile.

*Ayhan Işık'ın
plağa okuduğu
şarkılarının
ilanı.*

Uzun, Seyyal Taner, Mine Mutlu, Feri Cansel ve Deniz Erkanat gibi...

Yeşilçam'daki bu bunalım dönemi, sadece Ayhan Işık'ı bağlamaz, tüm sinemacılar için geçerlidir. Ve başlıca iki nedeni vardır. Biri bütünüyle ekonomik kriz, diğeri ünlü oyuncuların, starların gazino sahnelerine transferleridir. Türkan Şoray dışında tüm şöhretler, şarkıcı olarak sahneye çıkar. Sesi olanlar da olmayanlar da... Sahneye yakışan da yakışmayan da.

O yılların büyük gazino patronlarından Osman Kavran, Fahrettin Aslan ve Behzat Ayyıldız, birbirleriyle yarış halindeydiler. Kim, hangi sinema starını sahneye çıkarmayı başaracaktı? Osman Kavran Türkan Şoray'ın peşindeydi. Ne isterse istesin o parayı vermeye hazırdı. Ne var ki, Türkan Şoray sahneye çıkmayı kabul etmeyince, sıra Ayhan Işık'a gelmişti. Ama Işık da baştan beri sinema oyuncularının sahneye çıkmasına karşıydı.

Ve sahneye çıkanları da ağır bir dille adeta topa tutmuştu. Nasıl razı olacaktı ki?

Kavran'ın bu konudaki akıl hocası Öztürk Serengil'dir. Ünlü gazinocu, Serengil'in işlerinin bozulduğu günlerde ona arka çıkmış, böylece de aralarında bir dostluk oluşmuştu. Serengil de büyük patron Kavran'ın bu insancıl davranışlarına karşın vefa borcunu ödemeye çalışıyordu. Hiçbir karşılık beklemeden...

Serengil'in asıl amacı, kriz nedeniyle sıkıntıda olan ünlü meslekdaşlarına yardımcı olmaktı. Durum ciddi idi.

Ekonomik kriz nedeniyle Türk Sineması'nın "altın yıllar"ı 1960'lar gerilerde kalmıştı. Artık o "altın yıllar",

sinemanın
taçsız kralı

AYHAN IŞIK

Napışılan plâğı 10438

• **Nağdım Çile
Çekmek İçin**
Söz: Y. Demirbuğ Mûzik: İ. Özalp

• **Görül Gelim**
Söz: A. Kemani Mûzik: İ. Özalp

BÜTÜN PLAKÇILARDA

ODEON
L.A. 10438

Tekton Satış Yeri
CHUNBERG Tic. B.S.
İMC BİDER No. 0310

sinema starlarının dev reklamlar eşliğinde sahneye çıkmasıyla gazino dünyasına geçmiştir.

Sinema salonlarının kapılarına kilit vurulduğu, birahanelere dönüştüğü bu kriz yıllarında, köklü dev film şirketlerinden Birsel yapımevi iflas halindedir. Yapımcı Özdemir Birsel'in eşi, sinemamızın "Küçük Hanım"ı Belgin Doruk, Serengil aracılığıyla Osman Kavran'ın gazinosunda sahneye çıkmak zorunda kalır. Yine Öztürk Serengil'in iteklemesiyle İzzet Günay, Ekrem Bora, Fikret Hakan ve daha kimler?...

Sıra artık Ayhan'dadır...

Ayhan Işık, "kral"lığına yakışır bir direnme içindedir. Bir atasözüyle "her horoz kendi çöplüğünde öter" diyerek...Ama o da evleri, son model arabası olmasına, gayet vakur, bir dik duruş sergilemesine karşın, Belgin Doruk gibi zor durumdadır. Ve Öztürk Serengil, sürekli peşinde koştuğu, her seferinde "hayır" diyen Ayhan'ı en sonunda sahneye çıkmaya razı ettiğini

O yılların fotoroman furçasına katılan Ayhan Işık'dan kriz nedeniyle oynar ve yönetir.

şöyle anlatır anılarında:

“... Hele bir kese kağıdına doldurduğum 500.000 TL'yi oturduğu masaya boşaltınca, yıllardır tanıdığım Ayhan'ın yüzünü, paraya bakışını, anlatması imkânsız bir hazla geriye kaykılıp elleriyle enseden kenetlediği başını koltuğa vurarak gülüşünü asla unutamam...”

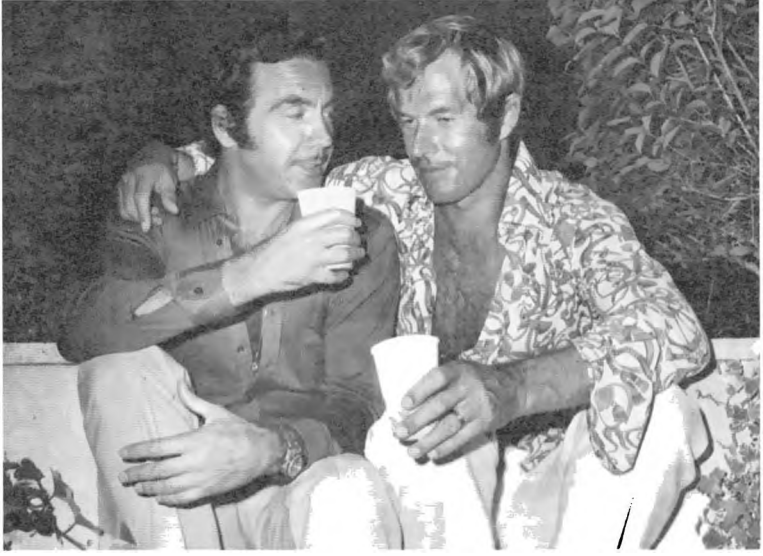
“Paranın yüzü sıcaktır” diye boşuna dememişler, Ayhan Işık, hayatında, belki de ilk kez taviz vererek Serengil'in bu şeytanca yaklaşımına “evet” demek zorunda kalacaktır.

Ayhan Işık, ne yapsın ki?... Bir gecede üç ya da beş şarkı için onbin lira almak bayağı iyi paradır 1975 yılı için. 500 bin liralık avansı da, işe başlamadan peşin almıştır. İlk anlaşmadaki çalışma süresi de üç aydır.

Serengil, Ayhan'ı büyük patronla tanıştırmak için evine götürür. Her şey tamam! Bir sorun yoktur. El sıkışıp Osman Kavran'ın evinden çıkarken, yalnız bir ricası vardır:

“Olur ki, ben sahneye çıkmadan ölürsem, bu parayı karıma ve kızıma şimdiden helal etmenizi diliyorum.”, der.

Ayhan Işık'ın kızı Serap, o yıl 13 yaşındadır. Ve kral, Serengil'in tanıştırdığı Selahattin Erköse'den bir süre ders alıp, beyaz perdeden sahneye transfer olan kervana katılır böylece...

HOLLYWOOD RÜYASINDAN İTALYAN FİLMLERİNE...

Her zamanki dik duruşu nedeniyle hiç renk vermese de, o Amerika macerası bir düş kırıklığıydı Ayhan Işık için. Hiç olmazsa uluslararası üne sahip Kayserili yönetmen Elia Kazan'la dostluk kurmuş, kendince bir çevre edinmiş ve Marilyn Monroe gibi efsanevi starların isimleri yazılı, Hollywood Bulvarı'nda dolaşmıştı. Ama bir Amerikan yapımı filmde oynaması kismet olmamıştı nedense...

Şans bu ya! O Hollywood rüyasından 14 yıl kadar sonra, bir-biri ardına üç İtalyan ortak yapımda kamera karşısına çıkacaktır. Ve bu kez bir Cine Citta yolculuğuna bile çıkmadan, yani İtalya'ya gitmeden, onlar ayağına gelecektir Ayhan Işık'ın.

İlginçtir Ayhan, bu ortak yapımlardan hiç söz etmez. Bu Türk-İtalyan ortak yapımlarını, sinema yazarı ve öğretim görevlisi Kaya Özkaracalar'ın bir araştırmasından tüm detaylarına kadar öğreniyoruz.

Özetlersek: 1972'de Frank Agrama'nın İstanbul ve Adalar'da (Büyükkada) çektiği "L'Amico del Padrino-Revange of the

*Ayhan Işık,
Amerikalı
oyuncu Richard
Harrison'la.*

Ayhan Işık,
"Babamın
Arkadaşları"
adlı filmin bir
sahnesinde
Avusturyalı
yıldız Krista
Nell ile.

Goodfather" "Babanın Arkadaşları" adlarını taşıyan ortak yapımda başrolü Amerikalı Richard Harrison oynar. Ayhan Işık ise Harrison'un Türk arkadaşı rolündedir. İngilizce ve Türkçe versiyonları birbirlerinden farklıdır ve de kafa karıştırıcıdır. Birinde olan sahneler diğerinde yoktur. Sahneden sahneye geçilir. Filmin kadın oyuncularından Krista Nell'in bir sevişme bölümüyle ilgili şunları yazar Özkaracalar:

"Babanın Arkadaşları'nın otuzikinci dakikasında Atıf (Ayhan Işık), manav deposunda baş başa kaldığı kızın (Krista Nell) yüzünü okşayarak "Çok güzelsin Leyla" diyor ve daha sonra Atıf'ın Richard'ın evine gittiği başka bir sahneye geçiyoruz. "Revange of the Goodfather"da (filmin diğer versiyonu) ise Anton (Ayhan Işık'ın diğer ismi) elini Leyla'nın yüzünden indirdikten sonra Anton ve Leyla birbirlerini soyuyor, öpüşüyor ve yere uzanıp sevişiyorlar. Ancak iki dakikadan biraz daha uzun süren bu sahnenin çıplaklık içeren karelerinde Ayhan Işık'ın mı oynadığını, yoksa dublör mü kullanıldığını anlamak zor."

Gerçekten kafalar nasıl karışmasın ki? Aslında tam bir Türk-

FRANK AGRAMA
E
SHAKIR SOZEN
PRESENTANO

RICHARD HARRISON
ERIKA BLANC
IAN FLYNN

E CON KRISTA NELL

THE GODFATHER'S FRIEND
L'Amico del Padrino

MUSICHE:
FRED BONGUSTO

REGIA
FRANK AGRAMA

ASTMANCOLOR TECHNISCOLOR

Vendita all'Estero: GRIFFIN FILMS - ITALIA
VIA VARESE, 20 - ROMA 00185 - TEL. 06/50000 - 06/50001

İtalyan işi ortak yapım saygısızlığı. Hele bir Türk aktörü Ayhan Işık adının, jenerikte Ian Flynn diye yazılması...

Diğer iki filme gelince, temel kaynak yine Özkaracalar'dan...

Ayhan Işık 1974'de, seyirci karşısına iki İtalyan filmiyle çıkar. Biri Sergio Garrone'nin yönettiği "La Mano Che Nutre La Morte" (Ölümün Nefesi)'dir. Korku ve dehşetengiz filmlerin ünlü oyuncusu Alman Klaus Kinski başrolüdür. Ayhan Işık da Alex adlı bir karakteri canlandırır. Boğaz'da (Kanlıca) İsmail Abbas

"Babanın Arkadaşları" filminin broşürü.

Paşa'nın Hıdiv Köşkünde çekimlerine başlanan filmde de. Önceki benzer kafa karıştırıcı sahnelerle rastlanır. Hele bu arada 1 Nisan 1986 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde "Ayhan Işık'ın Yarım Kalan Filmi Yedi Yıl Sonra Tamamlandı" başlığıyla verilen haber kafaları iyice karıştıracaktır:

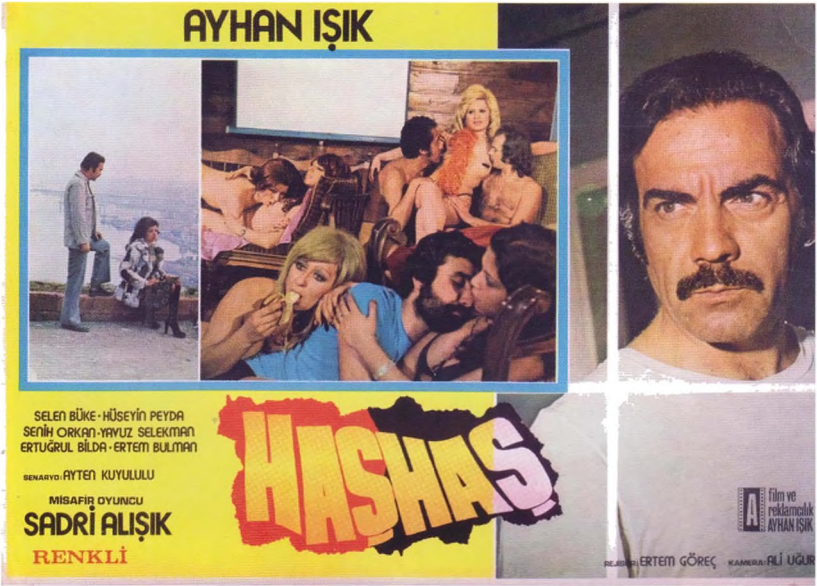
"... Yedi yılın aslında filmin çekildiği tarihten değil de Ayhan Işık'ın ölümünden (1979) itibaren hesaplanmış olması bir yana, bu haber çok daha vahim yanlışlar içeriyordu. Haberin bir yerinde Yılmaz Duru, filmin eksik kalan bölümlerini Hıdiv Köşkü'nde kendisi çekti deniliyordu. Oysa İtalyan sinemacılar Türkiye'den ayrıldıklarında Hıdiv Kasrı'ndaki çekimler esas itibarıyla tamamlanmış bir aşamaya varmıştı.", der Özkaracalar.

Oysa, eğer varsa o eksik sahneleri Yılmaz Duru değil, Roma'da İtalyanlar bazı eklemeler yaparak filmi tamamlamışlardı. Ve aynı kadroyla çektikleri "La Amanti Del Mostro-

Canavarın Sevgilisi"yle birlikte. Kaldı ki, 1974'de her iki filmde birbiri peşine gösterime girmişlerdi. Ve Ayhan Işık "Canavarın Sevgilisi"nde ise filmin süresi boyunca, sadece 15 dakikalık bir bölümde görülür. Ve jenerikte adı yoktur.

"Ölümün Nefesi" adlı filmin Türkçe versiyonunun jeneriğinde yönetmen olarak Yılmaz Duru'nun adı geçer. Duru, sözkonusu filmin bir kopyasını, sahibi olduğu Tuğra yapımevi adına İtalya'dan getirtmiş, Amacı filmin videosunu piyasaya

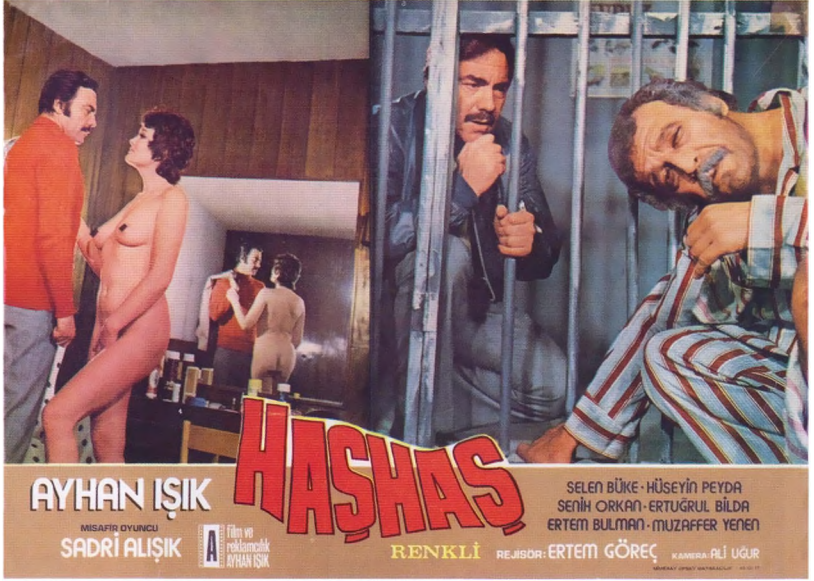

sürüp pazarlamaktır. Hemen üzerinde küçük bir kısaltma yapıp, "Haşhaş", Sergio Garrone yerine kendi ismini yazdırmış. Ve hayrettir, filmin asıl orijinalindeki "cüretkâr sayılabilecek o lezbiyen sahneye" hiç dokunmamış. Bütün olay budur, Yılmaz Duru'nun yaptığı...

Ayhan Işık, sözünü ettiğimiz bu İtalyan filmleri macerasından hemen sonra patronluğa soyunur. Ona göre tam zamanıdır. 1975'de Türk Sineması. Belalı konular içeren ve "seks komedileri" diye adlandırılan bir döneme girmiştir. Bu zamanlama tam yerindeymiş gibi görünse de Ayhan Işık'ın işi zordur. Bu furyanın dışında, kral Ayhan Işık'ın kariyeriyle örtüşen iddialı bir film yapmaya kararlıdır.

Önce Beyoğlu'nda kendi adına yapımevini kurar. 'A.Film ve Reklamcılık' adıyla. Artık bağımsız bir oyuncudur. Yalnızca seçimini yaptığı kendi projelerinde oynayacaktır. "Haşhaş" yapımcı olarak ilk filmidir Ayhan'ın... Ve filmin yönetmeni de 1961'den beri tanıştıkları Ertem Göreç'tir.

1975 yapımı "Haşhaş" da Ayhan Işık, böbrek hastası kızı olan

*"Haşhaş" da
Ayhan Işık ve
can dostu
Sadri Alışık.*

bir kamyon şoförünü canlandırır. Ve kızının tedavi masrafları uğruna, birden kendini bir kaçakçılık çetesinin kucağında bulur. Bir uyuşturucu madde taşıyıcısı, bir kurye olarak... Çok kalabalık kadroyla çekilen "Haşhaş", bu açıdan bir jübile filmidir sanki... Yapımcı Ayhan Işık, uyuşturucu kurbanı rolünü oynayan Sadri Alışık, Hüseyin Peyda, Senih Okran gibi ünlü isimlerin yanı sıra, Yeşilçam'ın irili ufaklı yan karakter oyuncularını, kavgacılarını da bir araya getirmiştir.

"Haşhaş" Beyoğlu Saray Sineması'nda düzenlenen galada, seçkin davetliler karşısına çıktığında, olaylı bir gece yaşanır. Filmin biraz uzun tutulmuş bir sahnesi, Ayhan Işık'ın özel davetlilerini birden rahatsız etmiştir. Kralı o biçimde görmeye alışmamış fanatik hayranlarını da...

O bir orgi, yani toplu bir sevişme sahnesidir. Uyuşturucu kurbanı herkes yerlerde yarı çıplaktır. Sahneden sahneye geçilirken, seks avantür filmlerinin yan oyuncularından Nur Ay ile Romina Terry'nin lezbiyen ilişkileri görüntüye gelir. Sonra bitkin, kendinden geçmiş bir ceset gibi yerlere uzanmış

Ayhan Işık, üzerinde çınlıçplak üç kadın vücudu...

*Ayhan Işık
kızı Serap'la*

42 yıl önceki o gala gecesini dün gibi hatırlıyorum da... O sahnelerden rahatsız olup koltuklarından sessizce eşiyle birlikte kalkarak, utana sıkıla sinemayı terkeden dönemin valisi miydi? Yoksa emniyet müdürü müydü?... İşte hangisi olduğunu, tam hatırlayamıyorum yazık ki...

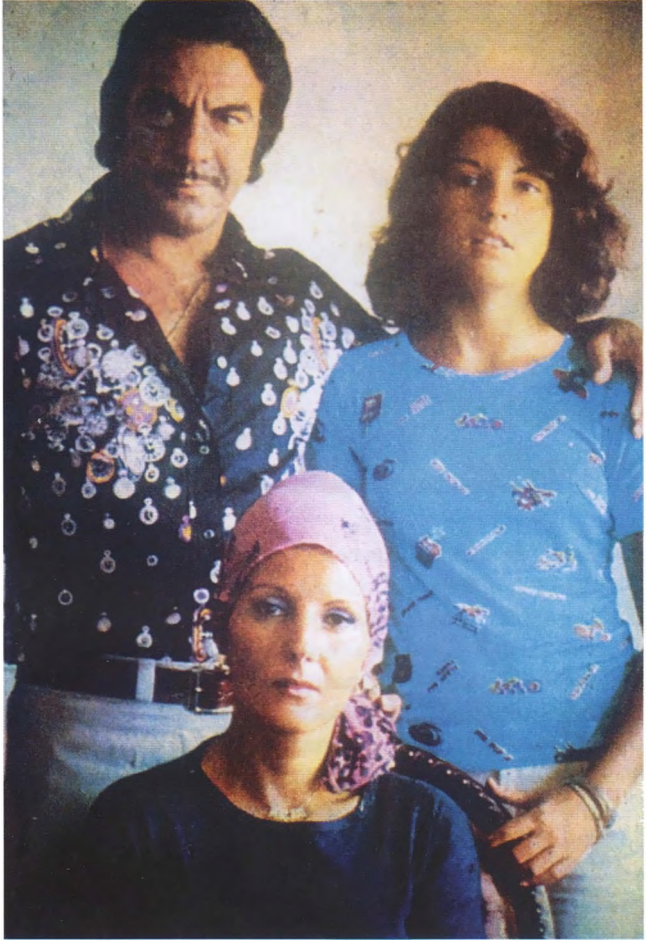
Ertem Göreç'e sorulduğunda ise, o sahneleri kendisinin mi çektiğini pek hatırlayamaz. Haklıdır da... O yıllarda birçok filmin aralarına, o filmlerle hiç ilgisi olmayan ve "Blok Seks" adı verilen ilave sahneler eklenmiyor muydu?

Göreç, aynı yıl iki film daha yönetir, Ayhan'ın şirketine. "Harakiri"yle "Kana Kan". 1976 yılında şirketin dördüncü filmini bu kez Ayhan Işık yönetecektir, Eşref Kolçak'la başrolünü paylaşarak....

Bu yapımcılık işinde umduğunu bulamaz. Bir işveren olarak düşlerini gönlünce gerçekleştirememiştir. Çaresizdir, yine piyasaya dönecektir. 1977'de Fikret Hakan'la başrolünü paylaştığı "Yangın", Kral Ayhan Işık olarak bir dönemin son filmidir. Yönetmeni Atıf Yılmaz'la da vedalaşarak...

*Ayhan Işıık, kızı
Serap ve eşı
Gölşen.*

VE BİR AYHAN IŞIK EFSANESİNİN SONU...

“Her ölüm erkendir” denir, bir dostumuzu, bir yakınımızı veya sevdiğimizi birdenbire yitirdiğimizde. Oysa o “erken ölümler”, daha çok sinemaya, topluma damgasını vurmuş çok özel kişilikler için geçerlidir bence. Hele olgunluk dönemine girmiş 50 yaşındaki bir Ayhan Işıık için... Öylesine bir “erken ölüm”dür ki bu.

Yarım bırakılmış bir ağıta benzer, Ayhan'ın bu trajik ölümü...

*Ayhan Işık'ın
cenaze
töreninde
ağlayan kadın
hayranları.*

Ayhan Işık'ın 1979'daki ölümünün ardından olumlu, olumsuz ve birbirleriyle örtüşmeyen neler söylenmemiştir ki?... Ya da neler yazılmamıştır ki?... Oysa ölene dek, Nişantaşı Güzelbahçe Kliniği'nde başucundan ayrılmayan aile dostu, oyuncu arkadaşı Sadri Alışık, o günleri anılarında anlatır:

"Ayhan'ın eşi Gülşen, Avrupa'da olduğu için, Ayhan her gece bizdeydi.. ve bir hafta sonu bana; "Ben Serap (kızı) ile Kumburgaz'a yazlığa gideceğim. Cumartesi Pazar yokum. Fazla trafik olduğu için pazartesi de dönemem, arama" dedi. Ben de aramadım. Sonradan duyduğuma göre, Ayhan yazlıkta cumartesi gecesi arkadaşlarıyla birlikte yemek yedikten sonra eve gelmiş. Biraz kiraz yedikten sonra uyumuş... Sabaha karşı, büyük bir kusmayla uyanmış. Ayhan'ın bu durumu karşısında oldukça şaşırılmışlar... Sonra Bebek'teki bir eczaneye telefon açmışlar. Eczacı da atlayıp Kumburgaz'a gitmiş. Mideyi teskin edici iğne yapmış Ayhan'a Fakat sonradan söylendiğine bakılırsa, o iğne tansiyon yükseltirmiş. Tansiyon da yükselince, Ayhan'da konuşma ve yürüme zorluğu başlamış. Sonra da kliniğe yatırılmış...

... Salı sabahı benim haberim oldu. Hastaneye gittiğimde

*Şişli
Camii'ndeki
cenaze
töreninde
Çolpan İlhan ve
Sadri Alışık.*

ilk gördüğümde manzara üst tarafı çıplak, simsiyah yanmış ellerinde serum, arka üstü yatan arslan gibi bir Ayhan Işık...

... "Neyin var" dedim. Çok zor konuşuyordu. Ve bana "Ben gidiyorum" dedi. Gözleri yaşlıydı ki ben, Ayhan'ı en kederli gününde bile gözleri yaşlı görmedim. "Bu iş bitti, ben gidiyorum. Serap ile Gülşen sana emanet" dedi...

... O gece başından ayrılmadım. Çarşamba günü konuşma güçlüğü daha da fazlaştı. Bu arada biz İsviçre'deki beyin cerrahı Gazi Yaşargil'i aradık. Ayhan'ın eşi Gülşen'de Perşembe günü Türkiye'ye döndü...

... O güne kadar Konuşma güçlüğü'nün dışında, Ayhan normal idi. Bu arada belinden su aldılar. Biraz pembelik vardı. Doktorlar "Evet bu beyin kanaması" dediler... Aslında hastanede bulunan doktorların hiçbirinden, sağlıklı bir cevap alamıyordum. "Ayhan Işık'ı tedavi edemedi" damgasını yememek için hepsi kaçıyordu. Adeta...

... Cuma ve Cumartesi günü de yüksek tansiyonla geçti. 16 Haziran 1979 Cumartesi akşamı hakkın rahmetine kavuştu. Ayhan hıçkırıklarla son nefesini verdikten sonra, bir an boşluk oldu odada. Bir hemşire, bir sağlık teknisyeni, doktor Cihat Abacıoğlu ve ben vardım. O boşluktan sonra

teknisyen İsmet, elindeki şırıngayı “şaaak” diye yere vurdu. Ayhan’ın ölümüne ilk refleks ondan geldi...

... Ben Ayhan’ın vücudu soğumasın diye, on dakika kadar onun üstünde kaldım. Sonra içki istedim. Bulup getirdiler. İçki dolu kadehin birini Ayhan’ın eline tutuşturdum. Bir diğerini ben aldım. Odaya kimseyi sokmuyorduk. Bir ara kapının arasından Türkan Şoray’ı gördüm. O da donmuş gibiydi. ..”

Oysa Ayhan’ın basına yansıyan ölüm haberi, Sadri Alışık’ın anlattığı gibi değildir. Magazinel bir kurguyla olay saptırılmıştır. Gazetelerdeki ölüm haberine göre, eşi Gülşen’in İsviçre’ye gitmesine sinirlenmiş. Eşi yurtdışında gezip tozduğu sırada Ayhan Işık, göz altındaki torbaları ameliyatla aldırması ve bu ameliyatlı haliyle, Kumburgaz’daki yazlığında güneşlenince beyin kanaması geçirmiş. Üstelik o gün güneş altında viski de içmiş... Ve Ayhan Işık’la 6 filmde karşılıklı oynayan Sadri Alışık, bu konuda şu yanıtı verir:

“Halbuki Ayhan, öyle bilinçsizce güneşin altına yatıp, komaya girecek adam değildi. Buna imkân ve ihtimal yoktur.”

19 Haziran 1979... Günlerden Çarşamba...

Yıllar boyu Şişli Camii, kimleri uğurlamamıştı ki, bu son yolculuklarda. Ama kızgın bir Haziran sıcağı altında böyle coşkulu, böyle vefalı ve Atilla İlhan’ın şiirlerindeki gibi böyle hüznülü, böyle çığlık çığlığa bir kalabalık görmemişti. Yüreklere taşan bir sevgiyle...

Kızlar ağlıyordu, kadınlar ağlıyordu, çocuklar ağlıyordu ve Yeşilçam Kralına ağlıyordu...

Bu bir “veda galası”ydı Ayhan Işık’ın...

Dostları ve hayranlarının yıldızlarla, beyaz papatyalarla yaptığı tabutunun üzerindeki tacıyla... Ve onu, bu son yolculuğuna uğurlamak için, adeta birbirleriyle yarışan hayranlarının eşliğinde Zincirlikuyu Mezarlığı’nda toprağa verilir.

Ayhan Işık daha 50 yaşındadır...

Güzelbahçe Kliniği’nde son dakikalarını yaşadığı sıra “Ben gidiyorum, Serap ile Gülşen sana emanet” dediği aile dostu Sadri Alışık’la Gülşen’in arası açılır yazık ki. Ve yıllarca konuşmazlar. İsviçre dönüşü Gülşen’in “çok şık bir şekilde ve parfüm kokularıyla” ölüm döşegindeki eşi Ayhan’ı görmeye gelmesi, Sadri

Ayhan Işık, Şişli Camii'ndeki son yolculuğunda meslektaşlarının omuzları üzerinde.

Alışık'ı derinden yaralamıştır. Ayhan Işık'ın ölümünden 12 yıl sonra bir dergiye, evlilikle ilgili açıklama yapması ve de burnuna estetik yaptıırıp daha bir güzelleşmesi Gülşen'i zor durumda bırakır. Sadri Alışık'ın tepkilerini çekerken, bu arada da sansasyonel haber peşinde koşan magazincilerin "Hedefindeki kadın" olur Gülşen Işık. Ve Ayhan Işık'la olan 18 yıllık evlilik dönemindeki çok özel sırları konusunda ağzından laf almak için Gülşen, nasıl bir tuzağa düşürülecektir?

Elbette bir ölünün arkasından suçlayıcı bir söylem biçimiyle konuşmak 'hele o kişi bir Ayhan Işık'sa', etik açıdan böyle önyargılı bir davranış, nasıl hoş karşılanacaktır ki?

Ve de yüzüyle, fiziki yapısıyla yaşamını sürdüren bir sinema oyuncusunun gözüaltı torbacıklarını estetik bir operasyonla aldırması, doğal bir korunma biçimiye, genç bir kadının da bu tür estetik operasyonlardan geçip bakımlı olması en doğal hakkıdır. Kaldı ki, o kişi de Ayhan Işık gibi efsanevi bir sinema yıldızının eşiye...

Bir ölüm ya da bir ayrılma-boşanma olayı sonrası, tarafların başkalarıyla ilişki kurması, nedense hep gizli bir tepkiyle karşılanır. Oysa onlar sağlıklıysa, ot gibi yaşayacak değiller ya... Kaldı ki, Ayhan Işık, ne bekârlık ne de evlilik döneminde bu tür maceraları olsa da asla izini belli etmemiş ve hiçbir aşk skandalına adı karışmayan tek erkek oyuncudur, Türk Sineması'nda. Ve Ayhan Işık'ı, Ayhan Işık yapan temel özelliklerden biri de bu tür skandallardan kaçınmasıdır. Ayhan Işık, nasıl bir mutluluk yaşadığı konusunda da şu açıklamayı yapmaktan kaçınmaz:

“Özlediğim hayata kavuştum, yalnızlıktan kurtuldum...

Dünyanın en mutlu insanıyım. Saadetler içinde yüzüyorum.

Kolay değil tabii baba oldum... Topağacı'nda bir kat aldım.

Şimdi hem şöhretim, hem param hem de saadetim var.”

Zirveye çıkmış bir oyuncunun, bir starın arkasından birtakım dedikodular üretilir Yeşilçam'da. Kimi aslı ve astarı olmayan çamurlar ortaya atılır. Kiminin belgelenme de gerçek yanları

olabilir. Sinemada Sadri Alışık gibi onu yakından tanıyan Öztürk Serengil'de Yeşilçam'daki bu söylentiye doğrulayarak der ki:

“Ayhan gençlik yıllarında çok sıkıntı çekmiş bir insandı...”

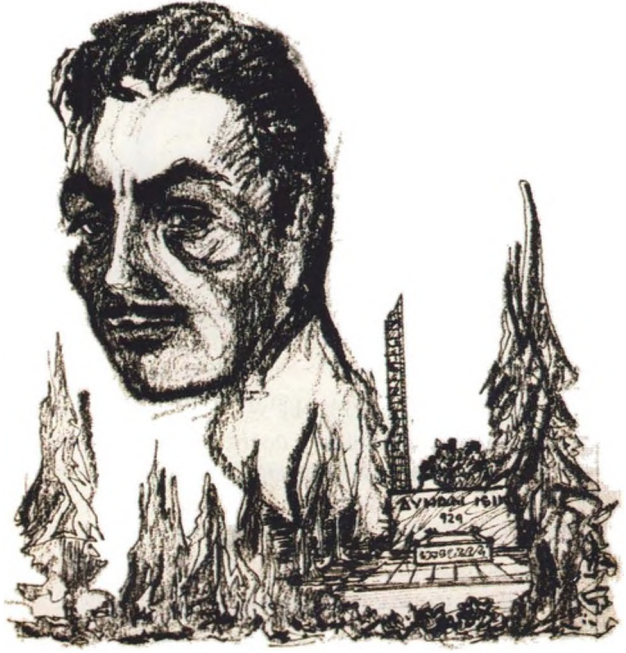
Akademi yollarını tramvay yerine taban teperek arşınlamış biriydi. Ve hayatı bilirdi. Cimrilik derecesindeki tutumuysa normal karşılanmalıydı...”

Ama şu bir gerçek ki, ne Serengil ne Alışık... Ayhan'ı asıl tanıyan ve aynı yastığa 18 yıl birlikte baş koyduğu Gülşen'dir.

*Ayhan Işık'ın
çizgileriyle
Ayhan Işık.*

*Sadri Alışık'ın
çizgileriyle
Ayhan Işık*

Çiftlerin sırlarla maskelenmiş gerçek yüzleri, flört dönemlerinde değil, evlilik dönemlerinde tüm netliğiyle ortaya dökülür.

Bu nikâh beraberliğinde Ayhan Işık'ın Gülşen'e bakış açısı nedir. Gülşen, Ayhan'ın dev şöhreti altında giderek ezilmesi ve içsel çatışma, bir iktidar savaşına mı dönüşmektedir. Bu aile içi maremiyetiyle ilgili sorular çözülmedikçe, sırlar bilinmedikçe Gülşen nasıl suçlanabilir ve Ayhan Işık nasıl sorgulanabilirdi ki?

Ayhan Işık, ağırbaşlı, bizim tanıdığımız kadar çok az konuşan, mesafeli ve ilk bakışta kendini beğenmiş bir erkek gibi görünen, ama öyle olmayan, genel duruşuyla has bir Türk standıdır. Hollywood'dan ödünç aldığı o kavramla birebir örtüşen ve yalnızca ona yakışan bir star, bu yüz yıllık sinema tarihimizde. Ama Lütfi Ö. Akad'ın, Metin Erksan'ın uzağında kaldığında, oyuncu-

*Ayhan Işık
belgeseli
yönetmeni
Handan
Kümbetlioğlu
Ayhan Işık'ın
kızı Serap ve
eşi Gülşen ile.*

luğu tartışılmaya açıktır... Starlık ve oyunculuk ayrımı konusunda Giovanni Scognamillo en doğru saptamayı yapar:

“... Sadece bizde değil, genelde, star sistemine bakıldığında gerek sessiz İtalyan sinemasında, gerekse sonradan Hollywood sinemasında her star iyi oyuncu değil... İyi oyuncu gerekmiyor, hani yıllar yılı Hollywood'un kralı Clark Gable, kötü, oyuncu bile değil. Fiziği ile götürüyor, Ayhan da böyleydi....”

Ve herşey bir yana... Ayhan Işık'ın Şişli Camii'ndeki o muhteşem cenaze töreninde çekilen fotoğraflara baktığınızda, onun nasıl bir coşkuyla ağırlandığını görebilirsiniz. Toplumsal bir ikon, bir Rudolph Valentino gibi arkaya doğru taradığı düz siyah saçlarıyla, bir Clark Gable benzeri kara bıyıklarıyla... Ama bir Türk starı, yani kendisi olarak....

“Ben Ayhan'la öldüm” diyen Sadri Alışık'ı o günlerde arandığında, Ayhan'ın Zincirlikuyu'daki mezarı başında bulabilirsiniz. Elinde viski şişesi, onunla konuşarak ve şöyle di-yerek:

“Ayhan, sen bir namazlık saltanat değilsin, kardeşim.”

Kaynakça:

● Kubilay Çelik, *Şaka ile Karışık Sadri Alışık*, sh:57-58,94-110
Ya-Pa yay., Mayıs 1992

- Oğuz Özdeş, *Müşabakanın Neticeleri*, Yıldız der., sy:23, 2 Haziran 1951
- Sezai Solelli, Yıldız der., sy:88, 30 Ağustos 1952
- Ben Ayhan Işık, Perde der., sy: 23, 16 mart 1964
- Erman Şener, *Kral Öldü Sinema Işıksız Kaldı*, Hey der.,
- Hakan Alpin, *Çizgi Roman Ansiklopedisi*, sh: sh:299, İnkilap Kitabevi, 2004
- Mustafa K. Sallı, *Ayhan Işık'ın Ressamlığı ve "Aşka İnanmıyorum"*, Vatan 92, 24 Ocak 2002
- Sezai Solelli (Lüks Koltuktaki Adam) , *Haftanın Yerli Filmleri*, Yıldız der, sy:7, 1 kasım 1952
- Nijat Özön, Türk Sineması tarihi, sh: 160-163, Doruk yay., Nisan 2010
- Lütfi Akad, *Işıkla Karanlık Arasında*, sh:162-168, Türkiye İş Bankası yay., Nisan 2004
- Ali Gevgilili, *Bir Rejisörün Analizi*, Yeni Sinema der., Aralık 1960
- Erman Şener, *Yeşilçam ve Türk Sineması*, sh:93, Kamera yay, 1970
- Yıldız der, sy:36, 29 Ağustos 1952
- Giovanni Scognamillo, *6 Yönetmen*, sh:25, 18 Ekim 1973
- Erman Şener, *Türk Sineması'nda Tipler*, Gergedan der., sy:20, Ekim 1988
- Memduh Ün, *Futbolcudan Yönetmen*, sh: 326-328,355-360, Horizon yay., 2012
- Tuncan Okan, *İlgi Çekici Bir Türk Filmi: Acı Hayat*, Milliyet Gazetesi
- Ağâh Özgüç, *Türkan Şoray ve Tatlısu Kahramanları*, Sinema 65 der., sy:11-12, Aralık 1965
- Öztürk Serengil, Yeşilçam'ı Benden Sorun, sh.40,146, 145-151, Milliyet yay., Mayıs 1987
- Kaya Özkaracılar, *Geceyarısı Filmleri*, sh:34-359, PMP yay., Mayıs 2007
- Nigâr Posteki, *Yeşilçam'da Bir portre: Ayhan Işık*, (Giovanni Scognamillo ile söyleşi), sh:171-180, Es yay., Şubat 2007

...And Introducing Fikret Hakan...

“Suphi ile yürürken Özsüt Muhallebicisi'nden çıkan fevkalade yakışıklı, simsiyah kıvrır kıvrır saçlı, uzun boylu, tipik bir erkek güzeliyle faça façaya geldik. Suphi “Vay Bumin, n'aber lan”, diye boynuna sarılıp öptü onu. Uzunca bir hoşbeşten sonra, bana dönüp “Haa, tanıştım”, dedi. “Öztürk Serengil, yeni artistlerden. Kendisi çok iyi resim yapıyor. Bizden.”

Yıl 1952'dir... Beyoğlu'nda Suphi Kaner'in Öztürk Serengil'e tanıştıırıp, sonra da birlikte Çiçek Pasajı'na bira içmeye gittikleri o “fevkalade yakışıklı” 17 yaşındaki delikanlı, Bumin Gaffar Çıtanak'tı o günlerde. Ve ilk uzun metrajlı sinema filmi “Köprüaltı Çocukları”nda oynadıktan sonra Türk Sineması onu Fikret Hakan adıyla tanıyacaktı...

Fikret Hakan'ın edebiyatla olan ilişkileri, sinema oyunculuğundan çok önce ilk gençlik yıllarında başlar. Gerçek adı Bumin Gaffar'la. Genç yaşlarda yitirdiği babası A. Gaffar bey, bir üniversite öğretim görevlisidir. Ve ayrıca çevresinde Rusça çevirmenlerden biri olarak tanınan babası, komünist suçlamasıyla dönemin Sirkeci'deki ünlü Sansaryan Han'ın “tabutluğunda” işkence görmüştür. Babasının etkileriyle sıkı bir edebiyat meraklısı olup, tüm dünya klasiklerini elden geçirip yoğun bir okuma sonucu öyküler, şiirler yazar Bumin Gaffar adıyla.

İlk öyküleri gazeteci Abdi İpekçi'yle tanıştıktan sonra, İstanbul Ekspres Gazetesi'nde yayınlanır. İpekçi 1952'de, gazetenin yayın müdürüdür. Ve ilk yayınlanan öyküsü “Saadet Eşikteydi” adıyla çıkar. Eli kalem tutan bir genç olarak, yazarlık yaşamının

önü böylece açılmış olur Bumin Gaffar'ın. Yeşilçam Sokağı'yla tanışıp sinema oyunculuğuna geçişi de bu dönemde başlar. Bu kez Fikret Hakan olarak...

*Fikret Hakan,
can arkadaşı
Özgür Serengil
ve Ekrem Bora
ve Mahir
Özerdem'le.*

BUMİN GAFFAR'DAN FİKRET HAKAN'A

"Bütün sinema starları benim ilahlarımdı. Kadınlar mabudelerimdi" der Fikret Hakan, yıllar sonra yapılmış bir söyleşide. Ama bakın, çocukluk yıllarında büyüüne kapıldığı asıl "ilk ilahı, ilk kahramanı" kimdi? Onu da şu satırlarla şöyle dile getirir:

"Ya 2 veya 3. sınıftayım. Artık okumam yazmam yerinde, günlük bile tutuyorum. Öğretmenimiz bizi sıra halinde sinemaya götürdü. Tüm sınıf çok heyecanlıyız. İlk fotoğraflarda, önce dehşete kapıldık, sonra çığlıklar atmaya başladık. Tabii sevinçten. Dünya güzeli bir adam, kocaman şapkası, kocaman elleri, kocaman silahı ve upuzun boyuyla bir kovboy kasabasında yürüyordu. Cılız, heyecanlı bir ses çılgınca haykırdı: Karl Kopel! Karl Kopel..."

*Fikret
Hakan'ın
babası
A. Gaffar.*

İşte o western kasa-
basında elindeki si-
lahla yürüyen dev
adam, Amerikan sine-
masının efsanevi yıl-
dızı Gary Cooper'di.
Yalnızca küçük Bumin
Gaffar'ın değil, o yıl-
larda çocukluğunu ya-
şayan bir kuşağın da
'ortak kahramanı'ydı.
Oscar ödüllü "Kahra-
man Şerif"di Gary Cooper'di o...

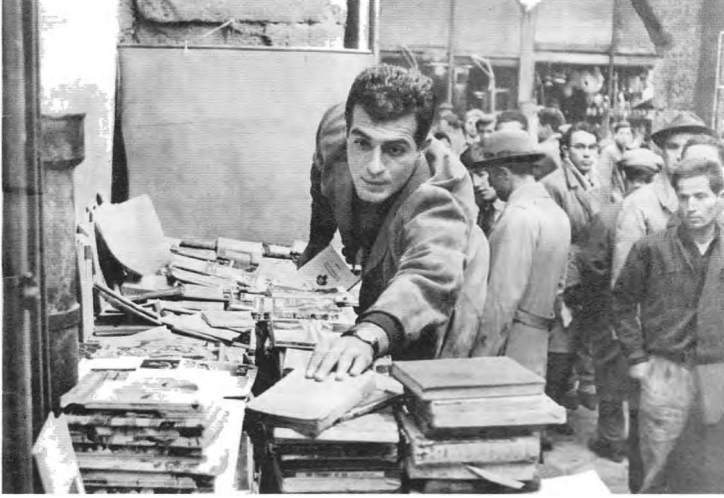

Edebiyat, Tiyatro ve sinema birlikte iç içe yürüyecektir Fi-
kret Hakan'ın sanat yaşamında. Tiyatro oyunculuğuna başladı-
ğında sahnedeki ilk hocası Münir Hayri Egeli'dir. Renkli bir
kişiliği olan Egeli, sahneye koyacağı bir operet için yeni yüzler
aramaktadır. Gazetelere ilan verir. Seçilen gençler arasında
Bumin Gaffar'da vardır. Böylece "üç güvercin" operetiyle sah-
neye ilk adımlarını atmış olur. Ardından "Leblebici Horhor"
ve "Afrodit"le oyunculuğunu sürdürür.

Sıra sinemadadır. Oyuncu olmanın büyüğü tadını Ses Tiyat-
rosu sahnelerinde alan onsekiz yaşındaki genç Gaffar, bu kez

*Gary
Cooper'in
"Kahraman
Şerif" afişi.*

beyaz perdede şansını deneme kararındadır. O yıllarda film şirketlerinin merkez üssü Beyoğlu Yeşilçam Sokağı'nda dolaşırken Renan Fosforoğlu'nun dikkatini çeker. Fosforoğlu, ünlü tiyatro topluluklarının aktörüdür. Ünlü kadın oyuncuların Muazzez Arçay'ın da eşi olan Fosforoğlu, ilk kez kamera arkasına geçip sinema filmi yönetmenliğini deneyecektir. "Köprüaltı Çocukları" adını verdiği projesiyle... Fosforoğlu, Bumin Gaffar'ın Yeşilçam Sokağı'ndaki Ömay Film Şirketi'ne götürüp yapımcısı Ömer Aykut'la tanışır. Hemen bir deneme filmi çekerler. Aslında kimya mühendisi olan yapımcı Ömer Aykut, deneme filmini izledikten sonra onaylar. Böylece Renan Fosforoğlu'nun bu ilk yönetmenlik denemesi "Köprüaltı Çocukları" Fikret Hakan olarak başrolünü oynadığı ilk filmidir. Bir belgeye göre "Köprüaltı Çocukları" iki yönetmenli film olarak geçiyor. N. Ünal ve Renan Fosforoğlu. Sonradan basılan uydurma afişinde ise yönetmen ismi yok. Kayıp filmler arasında olan "Köprüaltı Çocukları"yla ilgili şu açıklamayı yapar Fikret Hakan:

"Filmde oyuncu Renan Fosforoğlunun adı afişlere yönetmen olarak yazıldı. Ömer Bey (Aykut) kendi adını yazmaktan kaçındı. Senarist olarak yazılan N. Ünal diye birini ise hiç tanımıyorum. Sanırım bu Ömer Bey'in kullandığı bir mahlas ad."

*Fikret Hakan
gençlik
yıllarında
Beyazıt Sahaflar
Çarşısında*

Fikret Hakan'ın başrol oynadığı ilk filmi "Köprüaltı Çocukları"nda

Bu arada "Köprüaltı Çocukları"ndan önce vizyona giren (Kasım 1952), Seyfi Havaeri'nin yönettiği, Bülent Ufuk'la Muhterem Nur'un başrolünü paylaştığı "Sabahsız Geceler" adlı filmde de Fikret Hakan, figüranlık yapmıştır. Birkaç gün figüran olarak kamera karşısına

çıkıp, bir başka ilk filmi olan "Sabahsız Geceler", bir nabız yoklamasıdır Hakan için. En azından kendine mütevazı bir çevre yapmıştır.

V harfi benzeri Yeşilçam Sokağı'nın tam orta kıvrımında (eski Ar sinemasının yanibaşında) yer alan Maskot Pastanesi figüranların, artist adaylarının bir buluşma mekânı olmuştu. Öztürk Serengil'in, Suphi Kaner'in, Fikret Hakan olmadan önce Bumin Gaffar'ın da bir 'düşler pastanesi'ydi Maskot.

Sonraları Bab Cafeterya oldu, bugün de...

O yıllarda Yeşilçam Sokağı'na, Taksim yönünden gelirsiniz, İstiklâl Caddesi'ndeki Lüks Sineması'nın sağından giriliyordu. Bugün ise Galatasaray'dan geldiğinizde, Grand Pera adıyla yenilenen (eski adıyla Cercle D'orient) tarihsel yapının hemen solundan... Bugün o sokakta ne Cahide Sonku'lar, ne Suzan Yakar'lar, ne Muazzez Arçay'lar kaldı. Kalan ne ki?... Yalnızca tarihe karışan, yitik bir Yeşilçam sokağı tabelası...

Birçok kaynakta 'kısa öykülü' diye önemsenmeyen veya atlanan "Evli mi Bekar mı" adlı renkli çekilmiş bir filmi de vardır, Gaffar'ın bu ilk döneminde. Asansörcü figüranı canlandırır bir tek geçişle. Bir kaynak 1951 yılı gösterilse de Fikret Hakan'a göre, 1952'de "Köprüaltı Çocukları"ndan sonra çekilmiştir "Evli mi Bekâr mı". Ve Fikret Hakan adı ise, ilk kez "Köprüaltı Çocukları" filminin afişinde yer alır.

Neden Fikret Hakan?

O günlerde Bumin Gaffar, özellikle de 'Çıtanak' soyadından

hoşlanmaz. İçten içe gizli bir rahatsızlık içindedir. Adını ve soyadını nasıl değiştireceğini düşünürken birden aklına Tevfik Fikret gelir. Bir dönemin ünlü şairi olan Tevfik Fikret'in de hayranıdır. Onun soyadını alıp, sonuna da Hakan'ı ekleyince Türk Sineması'nda Fikret Hakan takma ismi giderek yıldızlaşır. 1961'de ise mahkeme sonucu gazeteci Vecdi Benderli, oyuncu Suphi Kaner ve Orhan Çubukçu tanıklığıyla Fikret Hakan ismi, nüfusunda tescillenir. Artık o, bundan böyle hakiki Fikret Hakan'dır.

OYUNCULUĞUNUN İLK DÖNEMİ...

1952'de çekilip 1953 yılının mart ayında vizyona giren "Köprüaltı Çocukları"nda, Fikret Hakan başrolü türkücü Yıldız Erdem ve Güner Çelme'yle paylaşır. Hakan'ın çocukluğunu da Halit Akçatepe canlandırır.

Figüran olarak kamera karşısına geçtikleri bir yana, bu filmdeki diyaloglu rolüyle giderek önü açılır. "Hoşgör Boşver Aldırma", "Karacaoğlan" ve "Sarı Zeybek" gibi sıradan, yalnızca gişeye yönelik filmlerle yoluna devam eder.

Türk Sineması bir emekleme, bir kuluçka dönemindedir o yıllarda. 1952'de Lütü Akad'ın gelişi ve özellikle de "Kanun Namına" adlı filmiyle yenilenme açısından bir patlama gerçekleşirse de, birdenbire değil, yavaş adımlarla, yönetmeniyle, oyuncusuyla ustalık dönemine doğru gidilecektir. Türk Sineması henüz o yolun başındadır. Ve Fikret Hakan da bir 'çaylak oyuncu' olarak bu yolun başında beklemektedir... Bir anlamda pusuya yatmıştır.

Yeni bir oyuncunun, bir yıldız adayının, ilk dönemlerinde aldığı film teklifleri konusunda seçme özgürlüğü olmasa da en azından kendini göstermek zorundadır. Yani o ilkler ne kadar 'çöp filmler' olsa da ... Bu çiraklık döneminde öncelikle tipleme ve yapısal duruş önemlidir. Oyunculuk yeteneği sonra gelir. Eğer Varsa?... O da bu aşamada, usta bir yönetmenle, çarpıcı bir konuyla ve senaryodaki karakterin yaşarlılığıyla gerçekleşir. Ancak, bir şansın peşine takılmakla değil, bilinçli bir iz sürme sonucu o fırsat yakalandığında...

İşte Fikret Hakan, bu sırada çok büyük bir vuruş gerçekleştiremezse de ilk kez bir 'çıkış yolu fırsatı' yakalayacaktır. Metin Erksan birlikteliğiyle... Nijat Özön'ün tarihsel saptamasıyla Erk-

*İlk çıkışını
yaptığı "Beyaz
Mendil"de
Fikret Hakan,
Ruth Elizabeth
ile.*

san 'sinemacılar dönemi' yönetmenlerindendir. Sinemaya giriş sırasına göre Lütfi Ö. Akad (1949) ve Atıf Yılmaz'dan (1951) sonra gelen o dönemin üçüncü ustasıdır. Hem de gerçek bir 'auteur' olarak...

Fikret Hakan 1952'de, Metin Erksan'ın Peyami Safa'nın Server Bedii takma adıyla yazdığı ve polisiye bir film uyarlaması olan "Cingöz Recai"de tatar Şevki rolünü oynar. Aynı zamanda Erksan'ın birinci asistanıdır. Filmle ilgili bir eleştiri yazısında şöyle söz edilir Hakan'dan:

"...Fikret Hakan isimli aktörü ilk defa Cingöz Recai'de seyrettik. Filmin en muvaffak yıldızı olduğunu çekinmeden itiraf edebilirim. Bahsettiğimiz bu genç ve kabiliyetli delikanlının üzerinde durulmasını ve bize bir başka filmde başrolle karşımıza çıkmasını temenni ederiz."

Kaldı ki, "Cingöz Recai", bir Fikret Hakan filmi değildi. Başrolü oynayan Turan Seyfioğlu, o yılların ünlü yıldızıydı. Ve söz konusu eleştiride Cingöz Recai rolüne oturmıyordu. 'Cingöz Recai' dedia edilse de, başrol ne'leniyle, o bir Turan Seyfioğlu filmiydi. "Fikret Hakan Filmleri" ise önlenemez bir tırmanışla daha sonraki yıl-

larda gelecekti. 1955'de Lütfi Ö. Akad'ın "Beyaz Mendil"iyle, 1958'de Memduh Ün'ün "Üç Arkadaş"ıyla ...

BİR AKTÖRÜN ÖNLENEMEYEN TIRMANIŞI...

Fikret Hakan, oyuncu olarak 'altın yıllar'ını yaşadığı bu dönemde, içinde yaşattığı edebiyatçı kişiliğini de unutmuş, ya da dışlamış değildir. Bumin Gaffar'la birlikte, birbirlerini öldürene dek yaşamayı sürdürecektir. Yeditepe ve Pazar Postası dergilerinde film eleştirileri; Seçilmiş Hikayeler, Varlık, Milliyet Sanat gibi ünlü edebiyat dergilerinde öyküleri, şiirleri...

Yine o yıllarda, dönemin ünlü şair ve yazarlarını çevresinde toplayıp. Kendine özgü özellikleriyle öne çıkan yayınlardan biri de Mavi Dergisi'dir. 'İkinci Yeni'ler sloganıyla çeşitli tartışmalara yol açar. Soruşturmalar düzenlenir. Turgut Uyar, Cemal Süreya, Edip Cansever, Ece Ayhan, İlhan Berk, Oktay Rifat ve Sezai Karakoç gibi ünlü kalemler, bu 'ikinci yeni' akımının önde gelenleridir.

Orhan Veli'nin, Cahit Külebi'nin dilini beğenmeyip, eski değerleri bir anda silenlere göre "Fazıl Hüsnü Dağlarca eskinin artığıdır". 'İkinci Yenici'lerden biri de:

"Benim şiirlerim gelecek içindir. Benim şiirlerim ezber

*Fikret Hakan,
"Cingöz
Recai"de Pola
Morelli ve
Kadir Savun'la.*

*Fikret Hakan,
Attila İlhan'la
bir şiir
matinesinde.*

edilemez, bilakis yüzüne okunmak için yazılmıştır”, der.

Bu tartışmaların hızla sürüp gittiği o günlerde bir karşı kalem olan Hasan Hüseyin Korkmazgil'e verdiği yanıt ise ilginçtir:

“Emperyalist ülkelerin şımarık burjuva sanatına özenip, kişisel bunalım ürünlerini bu halkın önüne sanat diye, edebiyat diye sürmenin gereği yoktur!... Yan çizmekse budur yan çizmek, kaytarmak sorumsuzluksa, budur sorumsuzluk!...”

İşte Fikret Hakan'ın da sanat dünyasındaki gerçek çıkış noktası edebiyattır. Eli kalem tutan bir sinemacı olarak böyle aydın bir çevrede yetişmiş, yazar dostluklarıyla kendisini beslemiştir. Buna karşın Hakan, bu tür tartışmaların dışında, ama edebiyatçı kişiliğiyle içindedir. Yolu, kendi yoludur... Film setinden film setine koşar, Attila İlhan'la şiir matinelere katılır. Beyoğlu'ndaki Baylan Pastanesi, sanatçı yazar toplantıları.. Attila İlhan'la, Ömer Faruk Toprak'la, Ahmet Oktay'la... Tark Dursun K., Turgay Gönenç, Orhan Duru yakın arkadaşları arasındadır.

Bir yanda şair ve öykücülüğü, diğer yanda sineme oyunculuğu... Yani bir ayağı Babıali yokuşunda, bir ayağı Yeşilçam Sokakı'ndadır Fikret Hakan'ın. Bu ikilem içinde, bir oraya bir buraya koşarken, birden tırmanışa geçecektir. “Beyaz Mendil” filmindeki Köylü Hasan rolüyle, Metin Erksan'dan sonra, ikinci

ustasıdır, sinemada Lütü Ö. Akad. Yaşar Kemal'in beş sayfalık bir öyküsünden, Akad bir Fikret Hakan yaratmıştır. Ve "Beyaz Mendil", şimdi bir Fikret Hakan filmidir...

Sansüre takılıp "yurtdışı yasağı" getirilen "Beyaz Mendil", Taksim Sineması'nda galası yapıldığında genel bir övgüyle karşılanır. Toplam 58 film çekilen 1955 yılının, tartışmasız 'en iyi filmi'dir. Ve ayrıca benim, 19 yıl sonra düzenleyip 126 kişinin katıldığı 'konusuyla, anlatımıyla ulusal nitelikler taşıyan bütün zamanların (1914-1974) en iyi on Türk filmi soruşturması"nda ise altıncı sırada yerini alır.

Fikret Hakan'a ün kazandırıp 'yıldız'laştırdığı "Beyaz Mendil'e ulaşması, öyle kolay olmamıştır, her şeyin kendi içinde bir bedeli olsa da. Şöhret merdivenlerini tırmanırken, bir yükseliş dönemine geçerken özellikle... Ama yine de ödenen bedeller ne olursa olsun, gerilerde kalmış ve bir daha yaşanılması imkânsız, umutla yeşermiş o duyarlıklı günlerin ayrı bir tadı vardır.

Fikret Hakan'ın can dostu Öztürk Serengil'le Çığır Sahne'de "Oğlum Edward" adlı piyeste karşılıklı oynadıkları günler mesela. Yine Cihangir Sormagir sokakta ortaklaşa kiraladıkları bodrum katta, aynı pantolonu bir gün Fikret'in, bir gün Öztürk'ün giyerek paylaştıkları o yoksul, ama o dost günler, bir daha nasıl yaşanır ki...

HATIRLIYOR MUSUN FİKRET?

Öztürk Serengil ve Suphi Kaner gibi, o günlerdeki bir kader dostu da Vecdi Benderli'dir Hakan'ın. Ama o Babıalı Yokuşu'ndan tanıdığı ve sinemayla iç içe yaşayan bir gazeteci... bir kader birlikteliği içeren anılarında şöyle sözeder:

"Hatırlıyor musun Fikret" diyerek...

"...Yine böyle soğuk, yağmurlu bir kış gecesi idi. İkimizin de saati yoktu. İkimiz de zamana kıymet vermiyorduk. Dar sokakların koyu karanlığından sıyrılıp çıktığımız zaman si-

*Gazeteci
Vecdi Benderli,
Reha Yurdakul
ile birlikte.*

*Fikret Hakan
ve Pervin Par
"Gelinin
Muradı"nda.*

nemalar dağılıyordu. Yanımızdan kalın paltolarının yakalarını kaldırmış kalantor adamlar, kürkler içinde etraflarına parfüm kokuları saçan güzel hanımlar geçiyordu. Konuşamıyorduk. Ama biliyordum, ikimiz de aynı şeyleri düşünüyorduk. Onlar birazdan evlerine gidecekler, kapılarını açtıklarında tatlı bir kalorifer sıcaklığı yüzlerini okşayacak...

...Ama bizim de evimiz vardı Fikret. İki aydan beri kirasını verememiştik. Saç sobayı hole kurmuştuk., içinde odun yoktu. İki haftadır banyo yapamıyorduk, havagazının parası ile sen sevgiline hediye almıştın.

Yağmurlu, soguk, fakat ne güzel sabahlardı onlar. Seninle yürüyerek köprüye gelirdik... Kadıköy iskelesinde börekçiler vardı. Doğru rıhtım kahvesine giderdik. Cam kenarına otururduk. Sabahları, sisler arasında rıhtım, içimiz gibiydi... Her tavla partisinden sonra kavgaya etmek adetimizdi.

Gece Şato'ya giderdik. Macar, ne de güzel keman çalı-

yordu. Ama sen kemandan ziyade o sarışın Alman kızıyla alakadar olurdun. İkinci votkadan sonra senin tabirinle “kafalarımızı bulurduk”. Vakit ne çabuk geçirdi. Hesap pusulası gelince saatin dört olduğunu anlar ve Babıali'ye yollarırdık.

Galiba o gün, senin bir kızla randevun vardı. Yeni elbiselerini terziden almak için ne yapmalıydık?... Daha doğrusu bir yüz lirayı nereden bulmalıydık?

Bu yağmur... Bu sinsi sinsi yağın yağmur bana “Asılmışlar Ormanı”nı hatırlatıyor... Asılmışlar Meydanı... Senin en güzel, en içli şiirin... Biliyorum, bir sonbahar gecesi bir parkın kuytu bir köşesindeki kanepeye oturmuş, yanındaki kıza şiirler okuyordun.... Üşüyorum dediği zaman ceketini çıkarıp verdin. Başını omzuna düşmüştü. Uzakta... Evlerin damlalarının üzerinde insan gözleri gibi yıldızlar vardı.

O geceyi hatırlıyorsun değil mi? Bir çocuk gibi sevinçliydin. Islıklarını sokaktan duydum ve içimden “Bizimki gene uçuyor”, dedim. Odaya girince bana ‘Mavi’yi (Mavi Dergisi) okudun.

Sonra nasıl oldu bilemem. Masanın üzerindeki telgrafa gözün ilişti. Fazla bir şey yazmamıştı. (Başınız sağ olsun). İlk defa seni ağlarken görüyordum.

Biliyorum şimdi Ankara'dasın ve babandan sana miras kalan binlerce kitabı sandıklara yerleştirmekle meşgulsün...

Talih ne tuhaf değil mi Fikret? Başkalarına miras olarak ev kalır, arsa kalır, eşya kalır. Sen talihin bu garip cilvesinde bir başkalık, bir incelik bulmuyor musun?... Son parayı kitaba verirdin, son mirasın da kitap oldu.

Beyaz Mendil'in teklifi gelmeden bir gece evvelki münakaşamızı hatırladın mı? Ben sana verdikleri ücreti az bulmuş, seni tenkit etmiştim. Sen ise yıllardan beri aradığın senaryoyu ilk defa bulmanın sevinci içinde:

“Oynayacağım, demiştin. Para alsam da , almasam da oynayacağım. Duyarak , hissederek oynayacağım...”

Gerçekten de Fikret Hakan, işi şansa bırakmadan, bilinçli bir iz sürme sonucu seçimini yaparak, ilk dönemin büyük çıkışını gerçekleştirmiştir. Kendini Lütü Ö. Akad gibi usta bir yönetmene teslim ederek ve dediği gibi de Köylü Hasan karakterini “duyarak, hissederek” canlandırmıştır.

BİR DÖNEMİN İKİNCİ YARISI VE "ÜÇ ARKADAŞ"

1957 yılına gelindiğinde Fikret Hakan , yeni bir döneme girer. Bu bir dönemin ikinci yarısıdır. O yıl birbiri ardına 9 filmde oynayan 23 yaşındaki genç oyuncu, el üzerinde tutulduğu gibi, ekonomik açıdan da kendini toparlamıştır artık.

Hakan, usta yönetmen Lütfi Ö. Akad'la ikinci kez çalışır; Çolpan İlhan'la başrolünü oynadığı "Ak Altın'da. Bir yıl sonra 1958'de bu kez Atıf Yılmaz devreye girer... Fikret Hakan, sıra dışı usta yönetmenlerin özellikle tercih ettiği bir oyuncudur artık. Bundan böyle iddialı, sosyal içerikli bir proje düşünüldüğünde Fikret Hakan akla gelecektir. O yıllarda, bu tür filmlerde oynayacak rakipleri de yoktur. Yılmaz Güney ve Tarık Akan gibi...

*"Kamelyalı
Kadın'da
Fikret Hakan,
Çolpan
İlhan'la.*

"Gelinin Muradı", "Beyaz Mendil"den sonra en iyi ikinci filmidir Hakan'ın. Bu da folklorik özellikleriyle, yine Hakan'ın oynadığı Lütfi Ö. Akad'ın "Ak Altın"ıyla birlikte o yılın en dikkat

çekici filmidir. Ve Atıf Yılmaz:

“Gelinin Muradı”, bana çok şey öğretmişti. İlk kez film yapabilmenin soyut zevki dışında, sevdiğim, yatkınlığım olan bu türde film yapabilmenin tadını tatmıştım. Özden kopuk bir biçimciliğin, sinema aracılığıyla yapılmış bir mas-türbasyondan öte keyif veremeyeceğini fark etmiştim. El yordamıyla da olsa, kendime has bir üslup, bir sinema dili bulmaya başlamıştım.

Gelinin Muradı, biz çalışanlara verdiği tadın dışında, se-yircisine de yeni tatlar götürecektir, Türk Sineması’nda o güne kadar pek denenmemiş bir türün ilk nitelikli örneği olacaktır”, der.

Genç tıp öğrencisi Murat’ın, yıllar sonra köyüne doktor olarak dönmesiyle açılır filmin öyküsü. Fikret Hakan, oldukça mahcup ve çekingen Murat karakterini canlandırır. Karşılıklı oynadığı ağa kızı Menekşe rolündeki oyuncu da Pervin Par’dır. İzmir’de bir kuaförde manikürcülük yapan ve hafif Audrey Hepburn benzeri, 19 yaşındaki Pervin Par’ın ilk filmidir “Gelinin Muradı”.

Ve Pervin Par, aynı yıl bu kez çok küçük bir rolle, yine Fikret Hakan’ın Belgin Doruk’la başrolünü paylaştığı “Lejyon Dönüşü”nde kamera karşısına çıkar.

Aynı yıl Fikret Hakan’ın Çolpan İlhan’la oynadığı Alexandre Dumas uyarlaması “Kamelyalı Kadın”, Türk Sinema Tarihi’nin en tartışmalı filmlerinden biridir. 1957’nin Ocak ayında vizyona girdiğinde, dönemin ünlü sinema yazarları ile olaylı filmin yönetmeni ve yapımcısı Şakir Sırmalı arasında büyük bir tartışma başlar. Ve bu tartışma giderek uzun süren bir “söz düellosu”na dönüşür.

Yanılmıyorsam bu yazınsal düelloyu başlatan o dönemin sert ve acımasız kalemi Semih Tuğrul’dur. “Kamelyalı Kadın veya Parlak Bir Fiyasko” başlığıyla...

İnce hastalıklı bir kadınla bir baba-oğul ikilisi üzerine kurulu öykünün bu yerli versiyonunda, yönetmen Şakir Sırmalı’nın sinema kurallarına ters düşen anlatı biçimidir eleştirilen. Halit Refiğ’den sonra Nijat Özön de devreye girerek Yeditepe Der-gisi’ndeki “Bir Tartışma Üzerine” başlıklı yazısıyla son noktayı koyar.

Türk Sinema Tarihi’nde “Kamelyalı Kadın”, Fikret Hakan-

*"Dokuz Dağın
Efesi"nde
Fikret Hakan ve
Serpil Gül.*

Çolpan İlhan ikilisinin filmi olmaktan çok, yoğun bir tartışma nedeniyle gündem oluşturmuştur, o kadar... Aslında bu olaylı filmi, yeni bir bakış açısıyla ve de 60 yıl sonrası yeni bir değerlendirmeye yeniden izlenmesi gerekmez mi? Ama nerede, ne zaman ve nasıl? "Kamelyalı Kadın" da kayıp filmler listesi arasında yazık ki...

Fikret Hakan, 1958'de ikinci kez Metin Erksan'ın yönetiminde kamera karşısına çıkar. Bu kez başrolde dir., "Dokuz Dağın Efesi" filmiyle... Bir Osmanlı dönemi öyküsüdür bu. Babası öldürülen genç Çakıcı Efe'nin öç alma öyküsü üzerine ku-

rule "Dokuz Dağın Efesi", 1. Türk Film Festivali'nde (1959) 'jüri Özel Armağanı' ile ödüllendirilir.

Metin Erksan, Türk Sineması'nın en çok sansürle başı derde giren, en çok tartışma yaratan ve de sürekli hedef gösterilen yönetmenidir. Bu kez de Elia Kazan'ın ünlü filmi "Viva Zapata"nın etkisi altında kaldığı yazılır, dönemin eleştirmenleri tarafından. Bir diğer iddiaya göre Fikret Hakan da, Zapata rolündeki Marlon Brando'nun etkisindedir. Erksan, bu ithamlar karşısında kendini şöyle savunur:

"Üslubumu incelerken başvurdıkları kaynak batının sinema ürünleriydi. Yani onlar üslubuma benzeyecek bir şey arıyorlardı, nerden hareket ettiğimi bilemiyorlardı. Eğer önlerrinde "Viva Zapata " gibi bir örnek olmasaydı Çakıcı'yı Al Capone'a benzeteceklerdi. Nitekim benzettilerde... "Billy the Kid" dediler... Zeybeklik, ne Billy the Kid'in yaptığı gibi gelenegi olmayan ferdi bir eşkıyalık, ne de Zapata gibi sosyal yönü ağır basan toplu bir halk hareketiydi."

Fikret Hakan şöyle der:

"Marlon Brando en fazla beğendiğim aktörlerden biridir. Asi, yırtıcı, küstah ve kaygusuz bir görünüşü vardır. Beyaz perdeye aktardığı her tipte eksiksiz başarı göstermiştir. Onu taklit etmeye gücüm yetmez, ama onun gibi olmak ne güzel şey. Bütün arzum ve çalışmalarım, onun tırmandığı merdivenlerin ilk basamağına çıkabilmektir."

Bu içtenlikli dürüst açıklama Fikret Hakan'ı, Yeşilçam'ın yetersiz teknik koşulları içinde, yani Yeşilçam'a özgü ilkel, ama duyarlıklı yaratıcılık, o düşlediğı basamağın çok yukarılarına doğru tırmandıracaktır. Memduh Ün'ün 1958 yılı yapımı "Üç Arkadaş"la... İşte Marlon Brando gibi değil, Fikret Hakan gibi, özellikle de 'Niyetçi Murat' gibi oynamak ne güzel 'şey'di...

Ve Memduh Ün, anılarında bu gerçeğı şöyle vurgular:

"Filmin başrolünü üstlenen Fikret Hakan iyi bir oyuncuydu, tiyatrodan da oynamıştı... Fikret'in hem tipiyle, hem de oyunuyla Niyetçi rolünde Murat'a çok oturacağını düşünmüştüm. Çok doğru bir değerlendirme yapmışım."

Gerçekten de rol kesmeden, abartısız ve alabildiğine incedelikli, yalın bir oyun düzeni kuran Fikret Hakan'ın bu tırmanış dönemindeki en iyi filmidir "Üç Arkadaş", Memduh Ün'ün kontrolünde... Ve de , o geride bıraktığı yoksulluk günlerinden

*Bir kitle filmi
olan "Üç
Arkadaş" da
Muhterem Nur,
Fikret Hakan
ve Semih
Sezerli.*

kalma birebir izler taşıyan oyunuyla...

Yalnızca Fikret Hakan mı?

Ezik kadın tiplemesinin bir numaralı temsilcisi ve kadın se-yircimizin de bir dönem fetişi olan Muhterem Nur'un da en iyi filmidir. Parklarda, boynuna asılı tablası içinde çengelli iğne sa-tarak hayata tutunmaya çalışan, gözleri gün ışığına kapalı Gül rolüyle...

Bir sinema oyuncusu ne kadar ustalaşsa da giderek mesle-ğinde profesyonelleşmesi, zamanla bir tehlikeyi de berabe-rinde getirir. Bu tehlike, o oyuncunun farkında olmadan kendini coşkuya kaptırıp kasılmaya, rol kesmeye yönelmesi-dir... İşte bu noktada yönetmenin araya girerek kontrolü ele alıp sarkmayı, ya da varsa abartılı duruşu önlemesi gerekir. Böyle bir denetim, daha çok tamamen kendi halinde bırakılmış oyuncular ve de karakter analizi konusunda ustalaşmış sıra dışı yönetmenler için geçerlidir.

1964 yılından beri "Yetim Yavrular", "Ana Hasreti" ve "Yetim Ömer" gibi Muharrem Gürses usulü mendil parçalatan

bir dizi melodramatik filmler yapan Memduh Ün, bu kez "Üç Arkadaş"la şaşırtıcı bir deneme ortaya koyar.

Sezer Sezin'in keşfetmesiyle Yeşilçam Sokağı'na oyuncu olarak ilk adımlarını atıp, üstelik reji asistanlığı yapmadan kamera arkasına geçerek bir mucize yaratmıştır Memduh Ün. "Bu öyküden, bu projeden film olmaz" diyenleri de mahcup ederek... Bu başarıda filmin senaryosu üzerinde bir ekip halinde çalışanların da katkıları vardır: Aydın Arakon, Metin Erksan, Muammer Çubukçu, Ertem Göreç ve Atıf Yılmaz'ın da. Diyalogları yazan Orhan Kemal'in de...

Saray Sineması'nda galası yapılan "Üç Arkadaş", daha sonraki günlerde seyirci karşısına çıktığında dönemin film eleştirmenleri övgüyle karşılar "Üç Arkadaş"ı. Seyirciler de alkışlarla...

"Türk Sinema Sanatçıları Derneği" ile "İstanbul Gazeteciler Derneği"nin ortaklaşa düzenledikleri "1. Türk Film Festivali"nde (20-26 Mayıs 1959) yarışmaya seçilen 14 filmin dördünde (Dokuz Dağın Efesi, Zümrüt, Dertli Irmak, Üç Arkadaş) Fikret Hakan oynamaktadır. Nijat Özön, festivalle ilgili şunları yazar:

"Eğer festivalde 'toplu oyun' seçmek gerekseydi, bu hiç kuşkusuz Üç Arkadaş'taki Muhterem Nur-Salih Tozan-Fikret Hakan olurdu..."

Yine Özön'ün saptamasıyla "1958-1959 mevsiminin olduğu kadar bugüne kadar (1959) çevrilen Türk filmlerinin de bazı kusurlarına karşın hiç kuşkusuz en iyi filmiydi". Benim de yıllar sonra 1972'de düzenlediğim bütün zamanların en iyi on Türk filmi soruşturmasında ikinci sırada yer alıyordu.

Bir eleştiriye göre "Üç Arkadaş"ı, Charles Chaplin'in "City Lights" adlı filminden esinlenerek çekilse de sözü edilen filmin birebir kopyası sayılmazdı. Esinlenme ile kopyalamada ayrı ayrı şeylerdi. Önemli olan yabancı kaynaklı bir konuyu, ya da bir filmi yabancılaştırmadan kendi topluma uyarlayabilmek değil miydi?...

Önce "Kuşçu" adıyla 33 işgününde çekilen, sonra ismi değiştiri-

*Muhterem Nur,
Fikret Hakan
ve Semih
Sezerli, "Üç
Arkadaş"da.*

*“Üç
Arkadaş”da
Semih
Sezerli,
Salih Tozan
ve Fikret
Hakan.*

len “Üç Arkadaş”ın Türk Sinema Tarihi’nde bir temel özelliği vardır ki, asla es geçilemezdi. Bir gişe filmi, bir popülist kitle filmi olmasının yanı sıra, sinemasal duyarlılığıyla ve yalın anlatımıyla efsaneye dönüşen bir film idi. Tıpkı Metin Erksan’ın “Acı Hayat”ı (1963), Yılmaz Güney’in “Baba”sı (1971), Atıf Yılmaz’ın “Selvi Boylum Al Yazmalım” (1977) ve Yavuz Turgul’un “Eşkıya”sı (1996) gibi...

“Üç Arkadaş”ın

kompleksini üzerinden atamayan Memduh Ün, 13 yıl sonra 1971’de yeniden renkli olarak Hülya Koçyiğit, Kadir İnanır, Müşfik Kenter ve Halit Akçatepe’yle çektiğinde bir düş kırıklığı yaşayacaktır. Bu çok tehlikeli bir oyundur. Seyirciyi yüreğinden yakalayıp efsaneye dönüşmüş bir filmi, günümüzün teknolojik donanımı hangi boyutta olursa olsun, o ilkinin büyüüne ulaşmak imkânsızdır. Özellikle de o dönemin seyircisi gözünde klasik olmuş filmler ve yarına kalıcı nitelikler taşıyan başyapıtlar o günlerin ürünleridir. Yıllar sonra yeniden çekilmiş filmleri izleyecek o seyircileri, ne tipler ve ne o konuyla örtüşen mekânları bulabilirsiniz.

Ve Memduh Ün, yıllar sonra kaleme aldığı anılarında bu gerçeği şöyle dile getirir:

“Üç Arkadaş”ı tekrar izlediğimde, senaryosu birincisine göre biraz daha iyi geldi. Ama birinci filmdeki sihri ve siyah beyazın getirdiği atmosferi çok aradım. Bunu renkli filmde sağlayamadım. Birinci çekimdeki heyecanı duymadığım ve yeni bir yorum getiremediğim için de zaman zaman aynı açılardan, aynı şekilde çekmiştim planları...”

*Fikret Hakan
ve Evrim Fer
poster.*

SANSÜRÜN ÖCÜ MÜ, “YILANLARIN ÖCÜ” MÜ?

“Zümrüt”, Fikret Hakan’ın askere gitmeden önce oynadığı filmlerden biridir. Lütfi Ö. Akad’ın yapımcı İhsan İpekçi’nin İhsan Koza takma ismiyle yazdığı romanın uyarlamasıdır. Filmin diğer iki oyuncusu Sadri Alışık’la Çolpan İlhan’dır. Hakan, usta yönetmenlerle çalışmayı sürdürüp, akılda kalıcı bir projenin, bir karakterin peşindedir.

Fikret Hakan, bu iz sürme sonucu, bu fırsatı askerlik dönüşü 1961’de yakalayacaktır. Metin Erksan’ın Fakir Baykurt uyarlaması “Yılanların Öcü”ndeki Kara Bayram rolüyle... Hakan’ın Erksan’la üçüncü çalışmasıdır bu. Ve “Üç Arkadaş”dan sonra, yine ölçülü, rahat bir oyun sergiler “Yılanların Öcü”nde.

Ara Bayram rolü için önce düşünülen oyuncu Ayhan Işık’tır. Daha sonra Eşref Kolçak’la da yapımcı Nusret İkbāl arasında bir sözleşme yapılır, ama son tahlilde Fikret Hakan ağır basıp bu role daha uygun bulunur.

“Yılanların Öcü”nün çekimine Burdur’da başlanır. Türk Sineması’nda “Sansür Belası Tarihi”nin en olaylı filmlerinden biridir. Oyuncu olarak Fikret Hakan’ın da, yönetmen olarak Metin Erksan’ın da... Ya roman yazarı Fakir Baykurt, o da bu aşamada hedef gösterilerek nasibini alacaktır. Oysa bir yazar olarak başının derde girip cezalandırılmasının öncesi vardır. “Yılanların Öcü”nün Devlet Tiyatrosu’nda sahnelenmesine izin verilmemiş, küçük Tiyatro’nun repertuarından da kaldırılmıştır. Metin Erksan ise bu romanı niçin seçtiğini şöyle dile getirir:

“Cumhuriyet Gazetesi Yunus Nadi Roman Ödülü’nü kazanan Yılanların Öcü’nü okuduğum zaman isminden de etkilenerek bu romanı filme çekmeye karar verdim. Çünkü bu filmin eninde sonunda sansürle bir çatışmaya gireceğini biliyordum. Romanın ve filmin adında olduğu gibi sansürden öcümü alacaktım”.

Toprak mülkiyetinden doğan bir çatışmayı, köy sorunlarını bir sadelik, ama gerçekçi açıdan anlatan “Yılanların Öcü” gerçekten sansür duvarına çok kötü çarpacaktır. Filmin gösterimi tümüyle reddedilmiştir. Yani yurt içinde ve yurt dışında gösterimi yasaklanmıştır.

Bu yasaklama ilk kez ortak bir tepkiye yol açar. Dönemin Vatan gibi günlük gazetelerinde “Bu Sansür Suçludur” türü başlıklar atılır. Türk film yapımcıları, sansürü protesto amacıyla

Taksim'den Tünel'e doğru bir yürüyüş yapmak isteseler de valilik izin vermez. Bu kez Sıraselviler'deki Gen-Ar Tiyatrosu'nda toplanılır. Tiyatro salonu duvarlarına asılmış çeşitli protesto pankartları eşliğinde bir açık oturum düzenlenir. Fikret Hakan da, konuşmacılar arasındadır.

Sansüre karşı açılan bu toplu savaş, dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in de dikkatini çekmiştir. Yasaklı filmi Çankaya Köşkü'nde rakısını yudumlayarak izler. Metin Erksan, o gösteri akşamını şöyle anlatır:

"O akşam, biz filmi Cemal Gürsel'e gösterdik. Cemal Gürsel filmi gördü, çok beğendi ve bizi tebrik etti. "Türk vatanına hizmet ettiniz", dedi. Hemen ardından da şöyle devam etti. "Yahu Metin Bey, Ben senin adını gazetelerde hep gerçekçi rejisör, diye okuyorum. Seni böyle övüyorlar. Ama bana kalırsa bu filmde biraz gerçeğin dışına çıkmışsın. "Neden dedim". "Eee, bütün tipler ense kulak yerinde, şişman. Bu kadar besili mi Türk köylüsü. Biraz zayıf adam seç-

*Fikret Hakan
ve Aliye Rona
"Yılanların
Öcü"nde.*

*Sansürü
protesto
toplantısında
Fikret Hakan,
yapımcı ve
oyuncularla.*

seydiniz ya", diye cevap verdi. Sonra, biz "Paşa hazretleri, siz bizi tecviz ettiniz, beğediniz, övdünüz, ama sansür bu filmi menetti", dedik. O zaman kıyamet koptu. "Kimdir bu adamlar? Onlara telefon edin, bu filme müsaade edilsin", falan dedi. "

Biz "Yılanların Öcü"nü Cemal paşa'nın emri olmasına rağmen çok zor gösterime sokabildik. Ankara'da aylarca büyük mücadele verdik. Ankara milletvekili veya senatörü iki isim hatırlıyorum, İbrahim Saffet Omay ve Sabit Kocabeyoğlu. Bu ikisi meclise taktir verdiler. İki meclis birleşip film seyretsin ve karar versin dediler..."

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in devreye girmesiyle Türk Gazeteciler Cemiyeti'nin organize ettiği Şan Sineması'ndaki Çetin Altan ve Refii Cevat Ulunay gibi ünlü köşe yazarları, seçkin davetliler arasındadır. Gazeteciler Cemiyeti adına Burhan Arpad bir konuşma yapar. Ardından Sinema Sanatçıları Derneği Başkanı yönetmen Baha Gelenbevi... Fikret Hakan ve Erol taş başta olmak üzere filmin tüm oyuncularını sahneye çıkıtklarında ayakta alkışlanır. Galada Muzaffer Tema, Yılmaz Duru ve Leyla Sayar gibi dönemin ünlü oyuncularını da vardır.

Nişanlısı Neşecan'la galaya gelen Fikret Hakan'ın, yönetmeni Metin Erksan'la dargın oluşu, ilk kez o gece dikkati çeker. Burdur'daki filmin çekimleri sırasında bazı olaylar nedeniyle,

dönüşte araları açılmıştır. Birbirlerine olan kırgınlıkları ve tartışmaları, Hakan'ın bir dergideki şu açıklamasıyla başlar:

"Bir daha Metin Erksan'la film çevirmeyeceğim..."

Erksan'ın yanıtı ise şöyledir:

"Bir kere, her zaman her yerde aktörü rejisör seçer. Aktörün rejisörü seçtiği durumlar çok azdır. .. Ben onu filmlemeye almayacağım ki, o benimle çalışmasın..."

Yanıt sırası Fikret Hakan'dadır:

"Evet, çoğu zaman oyuncular rejisörlerin seçtiği doğrudur. Oyuncunun diğerini seçtiği durumlarsa gerçekten azdır... Bay M. Erksan'a "Tek üzüldüğüm şey, seninle çalışmamaktır" soyundan sözler ettiğim doğrudur. Çünkü o, Türk film piyasasında rejisör geçinen bir yığın sanatçı bozuntusunun yanında süzme baldır bence..."

Aralarındaki tartışma, böylece son bulsa da, Türk Sinema Tarihi'ne damgasını vurmuş bu iki eski dostun barışıp, bir araya gelmeleri imkânsızdır artık...

Ankara'da Ulus, Park, Süs, Cebeci ve Alemdar sinemalarında vizyona giren "Yılanların Öcü" kapalı gişe oynayarak rekor kırar. Ulus Sineması'ndaki gösterimi olaylı ve çok gergin geçer. Fakir Baykurt sahneye çıktığında ortalık karışır. Cam çerçeve, koltuklar kırılır bir grup tarafından. Afişler yırtılır. Sahnedeki oyuncular sahne arkasına sığınır. Ve o gala gecesini, yıllar önce Site Tiyatrosu kulisinde konuştuğum, "Yılanların Öcü"nde Irazca Ana rolünü canlandıran Aliye Rona, aynen şu sözleriyle anlatmıştır:

"Sahnedeki oyunculara gazoz şişeleri fırlattılar. Yuh sesleriyle alkışların birbirine karıştığı bir gece yaşandı. Sahnede Erol Taş, Nurhan Nur, Fakir Baykurt ve ben vardım. Erol Taş, Fakir Baykurt'u kucakladığı gibi sahnenin arkasına kaçırdı. Dışarıya kendimizi zor atık. Bu kez bir grup cebinden çıkardıkları şişelerdeki kırmızı mürekkepleri "Komünistler Moskova'ya" diye bağırarak, Fakir'in üzerine fırlattılar."

*İmzaladığı
fotoğrafıyla
Fikret Hakan*

*Ankara Ulus
Sineması
önünde
tutuklanan bir
protestocu...*

Ulus Sineması önünde “Kahrosun Komünisler, Gürsel'i istismar edenlere karşıyız”, diye slogan atan o nümayişçi grup, araya giren 50'ye yakın polis tarafından dağıtılarak ortalak güçbela sakinleştirilir. 24 kişi tutuklanır...

Yalnız Ankara'da mı?

Otuzun üzerinde sinemada vizyona giren “Yılanların Öcü”, birçok bölge sinemalarında ben-

zer olaylar yaratır. Adana'da, Niğde'de... Bütün bu olayların nedeni “Komünist Propagandası” yapılıyor suçlamasıyla bu türden kışkırtıcı manşetler atıp, olayları tetikleyen bazı yaygın organlarıdır.

Bir yanda Fikret Hakan, Erol Taş, Aliye Rona, Ali Şen alkışlanırken, diğer yanda özellikle de yönetmen Metin Erksan ve romanın yazarı Fakir Baykurt hedef gösterilir. Ama uzun bir mücadeleden sonra, Cumhurbaşkanı Cemal Paşa'nın “Yılanların Öcü”ne sahip çıkmasıyla Metin Erksan, sansürden öcünü almıştır. Kaldı ki, Metin Erksan-Fikret Hakan ikilisinin “Yılanların Öcü”, Tunus'da düzenlenen (1966) Kartaca Sinema Şenliği'nde ‘en iyi film’ seçilerek Türk Sineması'na bir ‘şeref madalyası’ kazandıracaktır.

KEŞANLI ALİ DESTANI'YLA İLK OYUNCULUK ÖDÜLÜ...

Askerlik dönüşü film çalışmalarına hız veren Fikret Hakan, Yeşilçam'da bir yanış atı gibidir. Yıllık film sayıları giderek bir tırmanışa geçer. Yoğun bir tempo içinde film setinden film setine koşar. 1962 ve 1963 yıllarında onar filmde oynar. 1964'de ise bu sayı bir fazlayla rekora doğru gider. Yorgun ama hırslıdır. Türk Sinema Tarihi'nin bu “altın yıllar”ında zorlu rakipleri de köşebaşlarını tutmuştur.

Bu üç yıllık dönemde, birbiri ardına 31 filmde oynar Fikret Hakan. Türkan Şoray'lı "AŞk Yarışı", "Badem Şekeri", Fatma Girik'li "Kısmetin En Güzeli", "Sokak Kızı" ve Hülya KoŐyigt'li "Affetmeyen Kadın" gibi star ağırlıklı, halka dönük gişe filmlerini bir yere ayırırsak, "Yılanların c"nden sonra ilk sıra dışı projeye de dikkati çekecektir Hakan, Atıf Yılmaz'ın "Keşanlı Ali Destanı" ve Ertem GüreŐ'in "Karanlıkta Uyananlar"ıyla...

*Antika tutkunu
Fikret Hakan
NiŐantaŐtaki
evinde bir
ŐalıŐma
sırasında.*

Aylarca aŐıŐta kalan Haldun Taner'in epik tiyatro oyunundan beyazperdeye uyarlanan "Keşanlı Ali Destanı"nda Fikret Hakan, bir gecekondu kabadayısını canlandırır. Gözlerinin önüne doğru yanlamasına yıktığı kasketiyle, gr bıyıklarıyla, sırtına devirdiği siyah kabaniyle, tesbihiyle, yumurta topuklu tam bir varoŐ klhanbeyidir Sinekli semtinin... Danslı, şarkılı müzikal bir atmosfer iÇeren filmde bıÇkın delikanlı Keşanlı Ali, muhtar seŐimlerini kazanır. Atıf Yılmaz'ın bu sinemasal uyarlaması yer yer teatral bir hava taşısa da , Fikret Hakan oyunculuğuyla durumu kurtaracaktır.

24 Mayıs-4 Haziran 1965 tarihleri arasında düzenlenen Antalya Tiyatro, mzik, Film Festivali'ne (2. Antalya Film Festivali) 7 film katılır. Festivalde "Keşanlı Ali Destanı" (Atıf Yılmaz) ve "Karanlıkta Uyananlar" (Ertem GüreŐ) olmak üzere iki filmi var-

*Fikret Hakan,
Ümit Utku,
Antalya
Belediye
Başkanı Avni
Tolunay,
Muzaffer
Aslan, Filiz
Akın ve çocuk
oyuncu
Menderes Utku
Antalya Film
Festivali
ödül töreninde.*

dır Fikret Hakan'ın. Sekiz jüri üyesinden oluşan seçici kurul "Keşanlı Ali Destanı" nı 'ikinci', "Karanlıkta Uyananlar"ı da 'en iyi üçüncü film' seçer. Ve yine "Keşanlı Ali Destanı" yla da 'en iyi erkek oyuncu' Fikret Hakan'dır.

Yine üç yıl öncesine dönersek ses Dergisi'nin okurları arasında düzenlediği 1962'nin 'en beğenilen filmi' ve 'en beğenilen erkek yıldızı' soruşturmasında "Yılanların Öcü", Fikret Hakan da, Ayhan Işık ve Göksel Arsoy dan sonra 2053 oyla 'üçüncü' seçilmiştir. Yine 1965'de Sinema 65 Dergisi'nin sinema yazarları arasında düzenlediği bir soruşturmada "Karanlıkta Uyananlar" (Ertem Göreç) 'en iyi film' ve Fikret Hakan da "Keşanlı Ali Destanı"ndaki rolüyle de 'en iyi erkek oyuncu'dur.

Bu tür dergi-gazete soruşturmalarını biryana bırakırsak 2. Antalya Film Festivali'nin (1965) aldığı Altın Portakal, ilk festival ödülü sayılır, ünlü oyuncunun sinema yaşamında...

Ne var ki, bu ikincisi düzenlenen Antalya Film Festivali, siyasal açıdan kavgalı-döğüşlü, sert tartışmalı ve çok olaylı geçmiştir. Özellikle de Fikret Hakan'ın oynadığı "Karanlıkta Uyananlar", İmam Hatiplilerle Milliyetçi Antalya gençliği tara-

findan kara listeye alınmıştır. Halka bildiriler dağıtılır. "Karanlıkta Uyananlar"ın senaryo yazarı Vedat Türkali (Abdülkadir Pirhasan) siyasi görüşleri nedeniyle 'sicilli bir komünist' olarak suçlanır. Jüri üyelerinden Demokrat Partili Dr. Burhanettin Onat, "Bunun yarısı Moskova'da mı çevrilmiş?", diyerek tepki gösterir.

"Karanlıkta Uyananlar"da Fikret Hakan ve Ersun Kazançel.

Oysa "Karanlıkta Uyananlar", işçi işveren ilişkileri üzerine kurulu ve bir ilk grev olgusunu içeren bir deneme olarak Türk Sinema Tarihi'nde yerini almış bir filmidir. Fikret Hakan, boya fabrikası sahibi babasının ölümünden sonra uzlaşmacı, barışçıl genç bir işvereni oynar. Sinema tarihçisi Nijat Özön, filmin bazı aksayan yanlarına işaret ederken, temel başarısı konusunu da es geçmez:

"Göreç, düz, sade bir anlatımla, ölçülü bir tutumla bir grev arifesinden greve kadar bir fabrika işçilerinin geçirdiği gelişmeyi başarıyla yansıtmaktadır. Grev kararıyla birlikte baş gösteren sevinç, coşkuyu, dayanışmayı anlatan kalaba-

*Fikret Hakan
Tiyatrosu'nda
oyunanan
"Meksikalı"
adlı oyunun
afişi.*

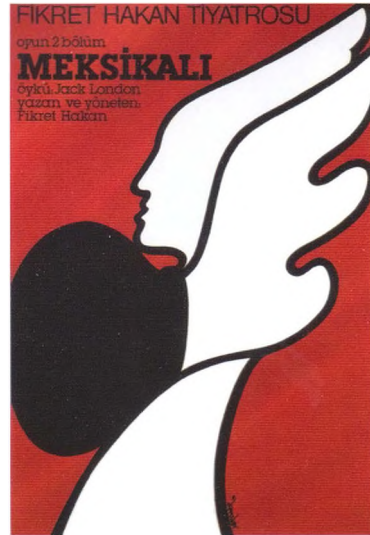
lık sahnelerde bu başarı, perdemizde de pek az rastlanır çeşittendir..."

Beklenmedik olaylara gebe bir filmidir "Karanlıkta Uyananlar". Kayseri'de bir Açık hava bahçe sinemasında vizyona girdiğinde ses bombası atılır. Sinemanın perdesi devrilir, bazı seyirciler yaralanır. Yine Adana sinemalarındaki gösterimlerinde olaylar çıkar. Bir grup milliyetçi genç sinema müdürlerine saldırır.

Fikret Hakan olaylı, ama toplumsal gerçekçi yönetmenlerin, bu tür filmlerin oyuncusudur. Metin Erksan'dan Atıf Yılmaz'a, Ertem Göreç'ten Duygu Sağıroğlu'na dek... İşte 1966'daki 3. Antalya Film Festivali'nde benzer olaylar yaşanır. Bu kez oyuncu olarak üç filmle katılır Fikret Hakan. Yine 'ikinci' seçilen "Toprağın Kanı" (Atıf Yılmaz), 'üçüncü' olan "Muradın Türküsü" (Atıf Yılmaz) ve hiç ödül alamayan "Buzlar Çözülmeden"le (Nejat Saydam).

Bu yarışmada üzerinde durulması gereken altı film vardır. İkisi Fikret Hakan'ın oynadığı Atıf Yılmaz'ın "Toprağın Kanı" ve "Muradın Türküsü", öteki dördü ise "Haremde Dört Kadın" (Halit Refiğ), "Son Kuşlar" (Atilla Tokatlı), "Ben Öldükçe Yaşarım" (Duygu Sağıroğlu) ve "Namusum İçin" (Memduh Ün. Yine siyasal görüşler, tartışmalar öne çıkar. Sağ kesimin hedefi "dört eşli Osmanlı paşası"nı konu alan "Haremde Dört Kadın"ın senaryo yazarı Kemal Tahir'dir. Yine ayak oyunları devrededir. "Toprağın Kanı" birinci olurken ikinciliğe düşürülür... (Tüm bu olayların tanığı olarak "Antalya Film Festivali'nin Gizli Tarihi" kitabını yazmak, kitapta perde arkasında yaşanan olayları, en ince detaylarına kadar belgeleyeceğim).

1965 yılının ikinci zaferi, yine "Keşanlı Ali Destanı"yla

gerçekleşecektir. Antalya'nın hemen ardından oyunculuk gücü, bu kez İzmir'de tescillenecektir Fikret Hakan'ın...

Bası kaynaklarda "İzmir Film Festivali" olarak geçen, aslında doğru adı "Fuar Filmleri Yarışması" olan etkinlik, 1965'de 34'üncüsü düzenlenen İzmir Enternasyonal Fuarı'nın içsel bir bölümüdür. Türk Film Prodüktörleri Cemiyeti desteğiyle İzmir'deki yarışmaya 15 film katılır. İzmir Belediye Başkanı Osman Kibar başkanlığındaki (benim de içinde bulunduğum) 16 kişilik jüri, beşini eleyip on tanesini finale bırakır.

Finale kalanlar içinde Fikret Hakan'ın oyuncu olarak "Keşanlı Ali Destanı"nın yanı sıra bir filmi daha vardır, Osman F. Seden'in "Affetmeyen Kadın"ı... Ediz Hun ve Hülya Koçyiğit'le başrollerini paylaştığı filin afişinde Fikret Hakan birinci isimdir.

"Portrait in Black" adlı bir Amerikan yapımının yerli versiyonu olan "Affetmeyen Kadın"ın kural dışı bir özelliği var. Gözden kaçan ya da unutulana, o dönemin Yeşilçam Sineması'na özgü yerleşik koşullarına göre, starlaşmış bir başrol oyuncusunun, bir kötü adamı, bir cani karakteri üstlenmesi pek riskli bir

"Affetmeyen Kadın"da Hülya Koçyiğit, Fikret Hakan ve Nebahat Çehre.

Yanda: "Keşanlı Ali Destanı"nda Fikret Hakan, Fatma Girik ile.

durumdur. Onu hep süten çıkmış ak kaşık gibi tertemiz görmek isteyen seyircisini yitirme korkusu başrol oyuncularını bu tür "kötü adam"ları canlandırmaktan uzak tutmuştur. Bu korku, yıllarca başrol oyuncusu star kadınlar için de geçerli olmuştur.

Fikret Hakan, "Affetmeyen Kadın"da (1964), sinekkaydı traşlı parlak 'jön' Ediz Hun karşısında kötü adamı, kriminal bir cani karakterini canlandırır. Milyonluk bir mirasa konmak için zengin eşinin (Hülya Koçyiğit) gözlerini kör edip, baldızını iğfal eder. Eşinin görmeyen gözleri önünde metresiyle (Nebahat Çehre) sevişir...

20-24 Ağustos 1965 tarihleri arasında düzenlenen yarışmada 'en iyi ikinci film' ödülünü "Keşanlı Ali Destanı" (Atıf Yılmaz), "Sırtımdaki Bıçak" (Natuk Baytan) adlı filmle paylaşır. Her iki film de dörder oy almıştır. Yarışmanın en iyi filmi Lütfi Ö. Akad'ın yönettiği, Ayhan Işık'ın oynadığı Orhan Kemal uyarlaması "Üç Tekerlekli Bisiklet"tir. O yıllarda Hakan'ın en önde gelen rakibi, 'Kral' yakıştırması ile Ayhan Işık'tır. Metin Erksan da "Suçlular Aramızda" adlı filmiyle 'en iyi yönetmen' ödülünü kazanmıştır.

BİR KADINDAN BİR KADINA ÖZEL YAŞAM...

Görüldüğü gibi 1958-1965 arası, bu sekiz yıllık ara dönem, Fikret Hakan'ın baş döndürücü bir yükselişe geçişini içerir. 'Baş döndürücü' deyimini daha çok sinemasal yaşamının altını çizerek kullanıyoruz. Yani bu magazin el yakıştırmannın başlıca nedenleri, özellikle de usta yönetmenlerin bir anlamda 'fetiş oyuncu'su olmasıdır. Dolayısıyla 'yarına kalıcı filmler'in de... Bu yakıştırmaya medyatik bir paparazzi bakışıyla, çok özel yaşamı için de geçerli olabilir...

Kaldı ki, Fikret Hakan, fırtınalı aşklar, fırtınalı evlilikler konusunda, Muzaffer Tema ve Orhan Günşiray gibi bir 'milli tornavida' yakıştırmasıyla da magazin el basının ana malzemesini oluşturmuştur yıllarca... Bilinmeyen, bilinen ve üzerine yıkılan asparagas aşk maceraları biryana beş evlilik ilişkisi yaşamıştır Fikret Hakan.

Çolpan İlhan'la oynadığı "Zorla Evlendik" (Dr. Alyanak) adlı filmin İzmir çalışmaları sırasında tanıştığı, Arnavutköy Amerikan Kız koleji mezunu Lale Sarı, nikâh masasına oturduğu (1963) ilk eşidir Hakan'ın. Bu evlilik günlerinde olaylı bir şekilde ilişki kurduğu Ajda Pekkan'ın 14 yaşındaki kızkardeşi Semiramis Pekkan'la da 'yıldırım nikâhı'yla evlenmek zorundadır.

Peki bu nasıl olacaktır?

Sekiz aylık çiçeği burnunda ve Ödemiş'te çiftlik sahibi zengin bir ailenin kızı Lale Sarı, beklenmeyen feda-

Fikret Hakan'ın ilk eşi Lale Sarı'nın bir portresi.

Fikret Hakan, Semiramis Pekkan'la nikah masasında. yanlarında Ajda Pekkan ve babası.

*Semiramis
Pekkan*

kâr bir kadın olgunluğuyla boşanıp, Fikret Hakan'ı 'o zor durum'dan kurtaracaktır.

Hakan'ın Semiramis'le olan bu 'zorunlu evlilik' (1963) macerası da öyle uzun sürmez.

Bütün bu çalkantılı aşk ve evlilik maceralarının yaşandığı yıllarda, öncesinde ve sonrasında bir tek kadın vardır Hakan'ın yaşamında. Olayları sessizce izleyip sırasını bekleyen, tek kızı Elif'in annesi yıllanmış ilk göz ağrısı Neşecan Paşmak'tır. Üçüncü evliliğini (1966) onunla yapar bu kez. Ardından, Semiramis Pekkan macerasında olduğu gibi bir olaylı evliliğin (1970) gözü yaşlı kahramanıdır ünlü şarkıcı Hümeysra. Ve yine bir televizyon filmi olan "Her şey Oğlum İçin" in çekimi sırasında tanıştığı Zeynep Mirgün'le iki yıllık birlikteliğinden sonra beşinci kez nikâh masasına oturan (1998) Fikret Hakan'ın 'evlilik dosyası' böylece kapanır.

Kadından kadına bir sonbahar yaprağı gibi savrulan Fikret Hakan, bir nehir-roman kahramanı.. bir Muzaffer Tema, bir

Orhan Günşiray gibi... Eğer, 'hayatına giren kadınlar' konusunda anılarını yazarsa, bu birkaç kitaplık yaşam dizisi olur kuşkusuz.

*Lale Sarı,
Fikret Hakan'la
evlilik
günlerinde.*

Sanatçı, özellikle de bir sinema oyuncusu, birebir yaşamın içindeki adamdır. Giderek yaşamdan beslenecektir. Kimi zaman kendini, kimi zaman da üstlendiği karakteri oynayarak... Bir Sinema oyuncusu, içinde bulunduğu renkli ortamın büyüğü nedeniyle ot gibi yaşamayı sevmez. Oraya buraya savruldukça önü açılır. Kimi oyuncu, yalnızca erdemleriyle değil, bu kişilik arayışı sürecinde yaptığı hatalarıyla da bağışlanır. Türkan Şoray ve Yılmaz Güney örneğinde olduğu gibi... Yeter ki, bizim seyirci, o kişiyi, ya da o kişileri duruşlarıyla, taparcasına yürekten sevsin...

İşte Fikret Hakan da başdöndürücü bir hızla, sözünü ettiği o 'ikili yaşam' biçiminin çeşitli aşamalarından geçerek izini sürdürecektir. Aslına bakarsanız, fırtınalı özel yaşamının zirve yaptığı yıllar, 1960'ların sonları ile 1970'lerin başlarıdır.

Özel yaşamının bu en hızlı dönemlerinde her şey üstüne üs-

*Fikret Hakan
üçüncü eşi ünlü
sanatçı
Hümeysra
ile mutlu
günlerinde.*

tüne gelse de dikkatini yitirmez. Önüne çıkan bazı fırsatlardan yararlanıp, gönlünce yaşasa da, gençlik yıllarının ve şöhretinin tuzaklarına düşmek istemez. Arada bir duygusal patlamalar sonucu yoldan çıkarılsa da, sinemasal yaşam hep önceliklidir. İnadına "Bitmeyen Yol" gibi filmlerle yoluna devam edecektir.

*Fikret Hakan,
eşi Neşecan
Paşmak ve
kızı Elif'le.*

ATLANMIŞ FİLMLERDEN "BİTMEYEN YOL"...

İlk kez sansüre takılıp, bazı sahnelerin çıkarılması şartıyla gösterimine izin verilen "Bitmeyen Yol", Türk Sineması'nın 'sıkıncalı film'lerinden biridir. Sansür kurulunun değerlendirmesine göre: "Film baştan sona kadar şehre iş bulmak için indirilen sefil kılıklı köylülerin bazen bir trajedi havası içinde, bazen de insani şartların dışına çıkarak sosyal bünyemizin yıkılması için tahrik edici mücadelesini naklettiği, şehrin en kötü ve en sefil yerlerini, işçilerin en sefil hayat şartları içinde yaşadıklarını belirttiği, bütün işverenleri kötü huylu hoyrat, işçiyi hakir gören kişiler olarak " gösterilmiştir. Demek ki denetçiler, bu ortak saptamayla "Bitmeyen Yol"un, en azından bir 'iç göç filmi', bir 'işçi filmi' olduğunu anlayabilmişlerdir.

Oysa, Fikret Hakan, Erol Taş, Tuncel Kurtiz ve Aydemir Akbaş'ın içinde bulunduğu 6 taşralı işçinin sokaklardan, fırın önünden grup halinde geçişleri ve köylü ailenin balık istifi gibi yattıkları oda görüntüleri, sinematografik açıdan en vurucu sah-

*Bir iç-göç filmi
"Bitmeyen
Yol" da Tuncel
Kurtiz, Fikret
Hakan,
Erol Taş ve
Aydemir Akbaş.*

neleri içerir. Sinema-tiyatro ustası Duygu Sağıroğlu'nun bu ilk yönetmenlik denemesi sansür ve bazı yapım koşulları nedeniyle o ilk yıllarında tam değerini bulmuş bir film sayılmaz. Yalnızca Berlin Film Festivali'nde ve Fransa'da bir şenlikte gösterilip sinema yazarlarının dikkatini çekse de bizim festivallere katılamamıştır. Ancak yıllar sonra hatırlanıp digital bir restorasyonla korumaya alınarak değeri ortaya çıkmış bir filmidir.

Bazı ünlü yönetmenler ve oyuncular yıllardır hep o çok bilinen, gündem oluşturan filmleriyle anılırlar. Oysa hiç akla gelmeyen ya da unutulup dışlanan, popüler veya sanatsal nitelikler dışında başka özellikler taşıyan öyle filmler vardır ki... Örneğin Nevzat Pesen'in Orhan Günşiray'lı "Fareler ve İnsanlar" (John Steinbeck) uyarlaması "İkimize Bir Dünya" (1962), Atıf Yılmaz'ın Eşref Kolçak'lı "Erkek Ali" (1964), Metin Erksan'ın Kartal Tibet'li "Ölmeyen Aşk" (1966) ve Lütfi Ö. Akad'ın Yılmaz Güney'li "Kurbanlık Katil" (1967) gibi... İşte Fikret Hakan'ın bir büyük kentte tutunmaya çalışan işsiz köylü Ahmet

karakterini oynadığı “Bitmeyen Yol” da... Sonradan keşfedilen dönemin, ödüksüz talihsiz filmlerinden...

3. Antalya Film Festivali'nde (1966) bu kez üç filmiyle yarışır Hakan. İkinci olan “Toprağın Kanı” (Atıf Yılmaz), üçüncü seçilen “Muradın Türküsü” (Atıf Yılmaz) ve “Buzlar Çözülmeden”le (Nejat Saydam).

Yanna kalıcı nitelikli filmlerdeki oyunculuğuyla hep öndedir Fikret Hakan. 1957'den beri en vefalı destekçisi Atıf Yılmaz'dır. 1968'de yine Atıf Yılmaz'ın “Ölüm Tarlası”yla, 5. Antalya Film Festivali'nde “en iyi erkek oyuncu” ödülü'nü kimseye kaptırmayacaktır. Belli düzeyi aşan filmlerle yıllardır önde giden Hakan, bir söyleşide der ki:

“Ben Göksel Arsoy'un, Orhan Günşiray'ın ancak yarısı kadar para alıyordum. Ama hep vardım. Ben şuna inandım. Bir arkadaşım öğretmişti. Bisikletçilerde rüzgâr kovalamak diye bir şey vardır. Biliyor musunuz? Ben hep rüzgâr kovaladım. Rüzgâr kovalamak şudur, önde giden bisikletçi büyük bir caka ile önde gidiyorum diye alkış alır. Yolda al-

*“Nuhun
Gemisi”nde
Fikret Hakan
ve Nilüfer
Aydan.*

Ses
29 HAZİRAN 1988 • 125 KURUŞ • SAYI: 27

ANTALYA FİLM FESTİVALİNDE “ALTIN PORTAKAL” KAZANANLAR

EROL TAŞ - YILMAZ DURU - FİKRET HAKAN
ve TÜRKAN ŞORAY

kışlanır. Ama rüzgârı da o yer ve yorulur. Onun rüzgârına girdiğin zaman yarım pedal girersin ve yorulmazsın. Benim starlık durumumdaki bütün yıllarım içinde daima önümde biri koşmuştur., kah Göksel Arsoy olmuştur, kah Yılmaz Güney olmuştur, kah Tarık Akan olmuştur.”

Ülkemizde Hollywood Sineması'na özgü ilk ve tek 'gerçek star' özelliği taşıyan Ayhan Işık başka olma üzere, sırasıyla Göksel Arsoy'un Cüneyt Arkın'ın ve Kadir İnanır'ın tırmanış dönemlerinde Fikret Hakan'a rakip oldukları bir gerçektir. Ama onlar, öncelikle kitleye dönük birer star oyuncudurlar... Kuşkusuz sözü edilen bu oyuncuların da yıldızlaştıkları dönem içinde, kendilerine özgü durumları olacaktır. Fikret Hakan kitlesel açıdan 'onlar'ın ölçüsünde star olamasa da çok farklı çizgisiyle öne çıkar. 1960'lardaki asıl rakibi Yılmaz Güney, 1980'lerde ise Tarık Akan'dır.

Hiçbir oyuncunun ya da bir yönetmenin her yaptığı filmin yarına kalıcı, hele bir başyapıt olması beklenemez. Kimi yönetmen görsel anlatım ustalığıyla, kimi oyuncu üstlendiği karaktere bir yaşarlılık kazandırma çabasıyla durumu kurtarmaya çalışır.

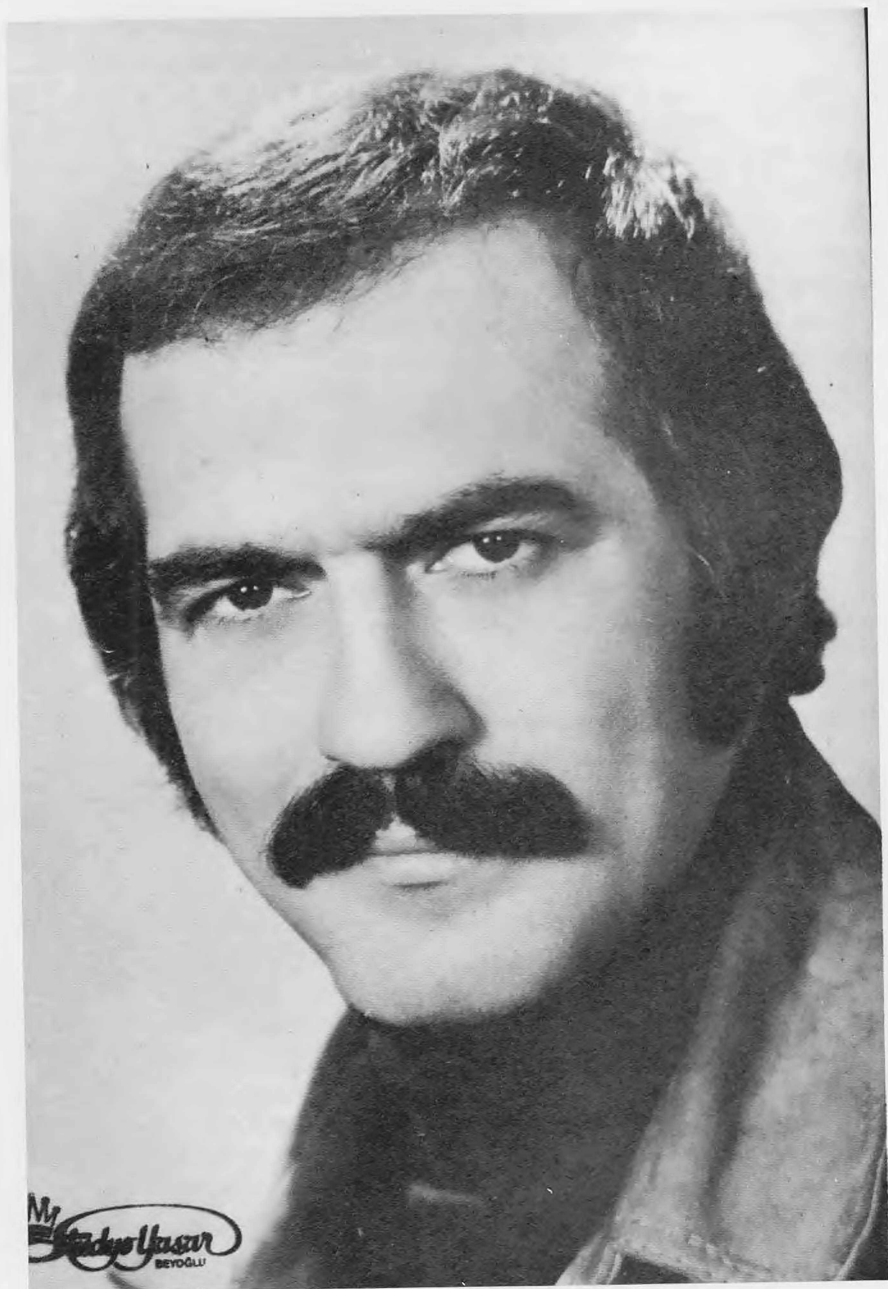
1960'lı yılların romantik jönü Göksel Arsoy ve vurdulu kırdılı polisiye avantürlerin starı yerli Mike Hammer Orhan Günşiray'ın film başına aldıkları paraların çok altında (yarısı kadar) bir ücretle çalışan Fikret Hakan, elbette yaşama tutunmak zorundadır. Kaldı ki, bir dönem film başına 60 bin lira gibi en yüksek paraları alan üç star Ayhan Işık, Türkan Şoray ve Yılmaz Güney'dir.

Hakan, öteden beri kafasına taktığı vazgeçilmez bir saplantıyla ödüllü, festivalli projeler peşinde koşarken "Badem Şekeri" (Osman F. Seden), "Siyah Gözler" (Nejat Saydam) ve "Gülüm Dalım Çiçeğim" (Seden) gibi star sineması ağırlıklı, kitlelere göz kırpan büyük yapım evlerinin filmleriyle de bir denge kurmaya çalışır.

Şu gerçeğin de altını çizmek gerekir:

Kitle bilinciyle oluşturulan ve herkesin 'beyin jimnastiği' yapmadan kolay okuyabileceği bu tür filmler, seyirci ile oyuncu arasında sevgi bağı kurması açısından da önemlidir. Hele, hem kitlelere yönelik gişe filmi, hem de dönemine damgasını vuran ve yıllar geçse de unutulmayan, yarına kalıcı bir yapım olursa?... Memduh Ün'ün Fikret Hakan'lı "Üç Arkadaş"ı (1962), Atıf Yılmaz'ın Kadir İnanır'lı "Selvi Boylum Al Yazmalım"ı (1977) ve Yavuz Turgul'un Şener Şen'li "Eşkiya"sı (1996) gibi örneğin...

Başrolünü şarkıcı Gönül Turgut'la paylaştığı 1965 yapımı

“Onyedinci Yolcu” (Ferit Ceylan) çok küçük bütçeli ara dönem filmlerinden biridir Hakan’ın. Konusu ilginçtir filmin. Kanun kaçağı katil Kemal rolündeki Fikret Hakan’ı kuduz bir köpek ısırır. Kemal teslim olup doktora gitse tutuklanacaktır, gitmese kuduracaktır.

1967’de eski eşi Semiramis Pekkan’la ilk kez kamera önüne geçip karşılıklı oynarlar, Duygu Sağıroğlu’nun “Nuhun Gemisi” adlı filmde. 3 yıl kadar önce yaşanan maceralı evliliğin kahramanları, bu karşılaşmada yüzleşseler de iki dostturlar artık...

Ve aynı yıl “Bozkurtlar Geliyor” adlı filmde oynarken nasıl tuzğa düşüğünü, düşürüldüğünü hayretle farkerdecektir. Bu nasıl bir tuzaktır?

Fikret Hakan, filmin yapımcısı Müfit İlkiz’le bir filmlik anlaşma bir anlaşma yapmıştır. Cavit Yörüklü’nün yönettiği filmde hızlı bir tempoyla çalışır. Uzun süren bir çekim çalışmasıdır bu. Önce anlayamaz, sonra uyanır. “Bozkurtların İntikamı” adlı, hiç hesapta olmayan bir ikinci film ortaya çıktığında...

Hiçbir ülke sinemasında benzerine asla rastlanmayan ve hergelece bir zeka düzeyiyle, oyuncularından habersiz gizlice, aynı mekânlarda iç-içe iki film birden çekilmiştir. 1960’lı yılların Yeşilçam Sineması’na özgü bu aldatmacadan, bu emek sömürsünden ağzı yanan sadece Fikret Hakan değil. İzzet Günay da bu korsan çalışmanın, bu ‘ikiz filmler oyunu’nun kurbanı olmuştur. Nişan Hançer’in yönettiği “Kara Atmaca” ve “Kara Atmaca’nın İntikamı” (1968) adını taşıyan filmlerle...

EVA PALMER’DEN SONİA VIVIANİ’YE...

Sara Stephan, 1968’de Fikret Hakan’la “Şeyh Ahmet” de (Ertem Göreç) karşılıklı karşısına çıkan sarışın bir Fransız dilberidir. Hakan’ın Şeyh Ahmet rolünü üstlendiği film, sessiz sinema döneminin İtalyan kökenli Amerikan oyuncusu bir Rudolph Valentino versiyonudur.

Filmin çöl sahneleri Ağaçlı’da (Kilyos) çekilir. Ve bazı sahnelerin çekimi nedeniyle Paris’e gidildiğinde Sara Stephan-Fikret Hakan çifti ilgiyle karşılaşır. Hakan, Fransız basını için pek yabancı sayılmaz. Önceki yıllarda Hyeres Film Festivali’nde gösterilen Duygu Sağıroğlu’nun “Bitmeyen Yol”uyla dikkati çekmiştir. Cine-Revue ve Cine Monde adlı Fransız basınının ünlü sine-magazin dergilerinin yorumlarıyla Hakan, Marcello

*Fransız
basınının ünlü
CineMonde
Dergisi’nde
“Şeyh Ahmet”
filmiyle
manşete
çıkartılan
Fikret Hakan
ve Sara
Stephan.*

Rudolph Valentino et Vilma Banky
dans le « Fils du Cheik » (version 1926).

FIKRET HAKAN le nouveau "Fils du Cheik" KIDNAPPE LA BRULANTE SARA STEPHAN

M
MON

Mastroianni, Marlon Brando ve özellikle de tipleme olarak Mısırlı yıldız Ömer Şerif'e benzetirler. Ayrıca "Sinemanın yeni Valentino'su" diye başlık atarlar.

Fikret Hakan, Sara Stephan'la Paris'te uçaktan indiğinde üstünde Şeyh Ahmet kostümü vardır. Paris'te Türk Tanıtma Bürosu'nun düzenlediği kokteyle de aynı film kostümüyle katılır.

Fransız yönetmen Michel Boisrond'un yıldızı Sara Stephan, bir Türk oyuncu Fikret Hakan'la ka-

mera karşısına çıkan ilk yabancı kökenli kadın değildir. Yıllar öncesine dönüp, 1950'lerden başlasak Türk Sineması'nda yabancı kadınlarla en çok oynayan Türk aktörü olarak Hakan'ı görürüz. Ortak yapımlar konusunda da...

"Şeyh Ahmet" filminin broşürü ve Fikret Hakan'lı Amerikan Doları.

*Bazı sahneleri
kesilen
"İstanbul'da
Aşk Başkadır"
adlı filmde
Fikret Hakan,
Yunanlı dilber
Gizelle Dali ile.*

Sıralarsak, 1955'de 1955'de Ruth Elizabeth'le "Beyaz Mendil" (Lütfi Ö. Akad), 1957'de Eva Palmer'le "Son Saadet" (Nejat Saydam), 1961'de Barbara Valentin ve Maria Vincent'le "In Der Hölle Ist Noch Platz-Silahlar Konuşuyor" (Ernest von Theumer). Christiane Nielsen'le "Cehennemde Buluşalım-Camp der Verdammten" (Ernest von Theumer).

"Silahlar Konuşuyor" ve "Cehennemde Buluşalım" Türk-Alman ortak yapımlarıdır. "Cehennemde Buluşalım"da Hakan'la birlikte Ekrem Bora ve Öztürk Serengil de oynar. "Silahlar Konuşuyor"da ise Sadri Alışık da oynamaktadır.

Yine 1961'de Yunanlı ünlü yıldız Gizella Dali ile "İstanbul'da Aşk Başkadır" (Süreyya Duru). Film vizyona girdiğinde Dali'nin çirilçiplak soyunduğu erotik sahneler kesilecektir.

1962'de Sylvia Penses'le "Yumurcak Faka Basmaz" (Aydın Arakon), 1963'de Mara Konda ile "Kibarlar" (Yorgo Dizikrikis). 1967'de Suzanna Pleshette ile "Hedef Herry-Target Herry" (Roger Corman)... Kaya Özkaracalar, "Hedef Herry" konusunda şöyle bir not düşer.

"Türkiye'de çekilen ve Fikret Hakan'ın küçük bir rol aldığı "Hedef Herry" adlı filmi izlemiş olan yapımcıları Fikret Hakan'ı beğenerek öncelikle yeni projede onu yardımcı rollerden birini vermeye karar verirler ve Hakan'la dört yıllık bir mukavele imzalarlar. Tony Curtis ve Charles Bronson gibi dünyaca ünlü yıldızların başrolde olduğu bir filmde Fikret Hakan'ın da rol alacak olması Türkiye'de muazzam yankı yaratır ve Paralı Askerler adıyla anılan filmin çekimleri büyük ilgi görür."

Amerikan Sineması'nın dev şirketlerinden Colombia adına çekilen 1970 yapımı "Paralı Askerler" (You Can't Em All), Fi-

kret Hakan'ın yabancı kaynaklı filmler içinde en iyisi sayılır. Ve Hakan'la bu filmde Türk kızı Ayla'yı oynayan, özellikle de "Anjelik" dizisiyle ünlenen esmer güzeli Fransız yıldızı Michele Mercier'dir.

1971'de bu kez Fikret Hakan, Yugoslav yıldızı Sylvia Koscina ile İtalya'da vizyona giren "Şeytanın Seksi-İl Sesso Del Diavolo"da oynar. Filmin başrol oyuncusu ünlü İtalyan yıldız Rossano Brazzi'dir. İstanbul'da "İstanbul Macerası" adıyla çekimlerine başlanan filmin yabancı afişlerde ikinci kadın olarak bir isim daha yer alır.

Sylvia Koscina ile Fikret Hakan ismi arasındaki bu kadın Maitena

Fikret Hakan'ın oynadığı İtalyan filminin afişi.

Galli'dir. Ve Kaya Özkaracalar'a göre "İl Sesso Del Diavolo" 'erotik bir korku/gerilim filmi'dir.

1974'de Fikret Hakan, İrfan Atasoy, Richard Harrison ve

Bir yabancı film uyarlaması olan "Delicesine" adlı filmin lobisi.

Fikret Hakan'ın oynadığı ama ismi yazılmayan "Paralı Askerler" filminin lobisi.

Fikret Hakan "Paralı Askerler"de.

Gordon Mitchel'in başrollerini paylaştıkları "Dört Hergele"de (Yılmaz Atadeniz) ikinci kadın oyuncu Olga Janowsky,'dir. Atadeniz'in ifadesiyle Richard Harrison'un gerçek yaşamdaki sevgilisidir. Ne var ki, filmin yabancı afişlerinde ise yönetmen Yılmaz Atadeniz değil, Jerry Manson adının geçmesidir. Ayrıca hiçbir Türk oyuncunun adları da yazılmaz, bu Türk-İtalyan ortak yapımında.

1976'da İtalyan B tipi oyuncularından Sonia Viviani, Fikret Hakan ve Kadir İnanır'la "Delicesine"de (Osman F. Seden) başrolü paylaşır. Bir İrving Wallace uyarlaması olan filmde, yapımcısı İrfan Ünal'ın öncelikle düşündüğü Türkan Şoray'dır. Ama filmin erotik sahnelerinde Şoray oynamayı reddedince yerine İtalya'dan Viviani getirilir.

1995'de Olivia Bonami ile çektiği "Sen de Gitme Triyandafilis" (Tunç Başaran), olgunluk ve özellikle de yan karakter oyunculuğuna geçiş döneminin en başarılı filmidir Hakan'ın. Türk-Yunan-Fransız ortak yapımı bu filmde, Fikret bir Rum karakteri Mösyö Antuan rolünü üstlenir. Ayla Kutlu'nun romanından uyarlanan filmde, en büyük kızı, zekadan biraz yoksun Triyandafilis'in babası rolündedir.

Bol ödüllü bir sevgi filmidir "Triyandefilis". 33. Antalya Film Festivali'nde (1996) 'en iyi ikinci film', 10. Adana Film Festivali'nde 'en iyi film', ve 9. Ankara Film Festivali'nde de (1987) 'en iyi film' seçilir. Yönetmen Tunç Başaran'ın Fransa'da bir figüran bürosunda bulup getirdiği Olivia Bonamy de 'en iyi kadın oyuncu' olarak aynı festival ve çeşitli yarışmalarda ödüllendirilir.

Michelle Mercier, tüm dünyada ünlendiği "Anjelik" filmi dizisinin afişlerinden biri.

Michelle Mercier'in İstanbul'a geldiği günlerde çekilmiş bir görüntüsü.

AND INTRODUCING FİKRET HAKAN...

Dev bütçeli "Paralı Askerler" (You Can't Win Em All) ile Colombia gibi uluslararası dev bir Amerikan şirketinin filminde oynamak, bu yola hayatını koymuş Fikret Hakan için bir şanstır sonuçta. Kaldı ki, Tony Curtis ve Charles Bronson gibi iki ünlü starla karşılıklı oynamak, dünya sinemasına açılabilme girişiminin umut dolu başlangıcıdır. Fikret Hakan ismi filmin lobi-lerinde yazılmasa da , filmin İngilizce kopyasındaki Jeneriğinde, tek karton olarak şöyle takdim edilir:

"And introducing Fikret Hakan"

Yani, Amerikan şirketi Colombia, söz konusu filmin jeneriğinde "Fikret Hakan'ı ithiharla takdim eder" diyerek sunar. Gerçekten de Fikret Hakan, iri puntolarla Patrick Magee'den sonra beşinci isim olarak yazılmıştır filmin jeneriğine. Bu sunum ve filmin diğer özellikleri nedeniyle "Paralı Askerler" Fikret Hakan'ın yabancı kaynaklı filmler içinde en iyisi sayılır demiştik. Ne var ki, Peter Collinson'un yönettiği "Paralı Askerler" vizyona girdiğinde bir düş kırıklığı yaratır. Gişede başarılı olamadığı gibi, dev kadrosuna, dev bütçesine karşın beklenen düzeyde de parlak bir film olmaz.

*Fikret Hakan,
"Paralı
Askerler"in
o ölümcül
öpüşme
sahnesinde
Michelle
Mercier ile.*

*Fikret Hakan
ve "Paralı
Askerler"in
yönetmeni
Peter
Collinson.*

Ama yine de, dünya sinemasına açılabilme umutlarıyla Amerika'ya giden bir Muzaffer Tema'dan, bir Ayhan Işık'tan daha şanslı olduğu görülür Fikret Hakan'ın... Bir düş kırıklığına uğrasa da, hiç olmazsa büyük bütçeli bir Amerikan filminde uluslar arası şöhretlerle karşılıklı ve bayağı uzunca Albay Elçi rolüyle kamera karşısına çıkması, Hakan için en azından umut dolu bir girişimin başarısı sayılır.

Konusu 1922'de geçen "Paralı Askerler"in İstanbul, Ürgüp ve Kuşadası'ndaki çekimleri sürecinin bir arka bahçesi vardır ki, çok olaylıdır. Kazalar, ölümler ve kavgalarla magazin basınının kuşatması altındadır. Ve asıl önemli bir iddiaya göre "Paralı Askerler, Türklerin aleyhinde olup Kurtuluş Savaşı çarpıtın bir film"dir.

Bu arada "Genç Sinema, yeryüzündeki bütün 'Yeşilçam'lara kesinlikle karşıdır" bildirisiyle yayın hayatına giren Genç Sinema (Devrimci Sinema Dergisi), "Paralı Askerler" filmiyle ilgili bir bildiri yayımlar:

"İlgililer filmin çekimini durduramadıkları sürece bizler, hükümetin filmin kârna ortak olduğu düşüncesini kafamızdan çıkaramıyacağız. Ve "Paralı Askerler"i 47 yıl önce olduğu gibi İzmir'den denize dökene kadar savaştığımız..."

*Genç Sinema
Dergisi'nin
"Paralı
Askerler"
filmile ilgili
kapağı.*

Genç Sinema
Dergisi'nin
"Paralı
Askerler"
filmyle ilgili
bildirisi.

"PARALI ASKERLER,, filmi üstüne BİLDİRİ

30.8.89

Emperyalizmin «Paralı Askerler» ellerinde Kurtuluş Savaşımıza ihanet eden yalan-yanlış bir senaryo ile temmuz sonunda Türkiye'ye geldiler. Bu senaryo para gücüyle sansürden geçirildi ve çekime bağlandı. Bizler ağustos başında, ANT dergisinde protestoyu başlattık. Emperyalist sinemanın bu kirli oyununu anlattık, senaryodaki düzmelikleri sıraladık. Bazı magazin gazeteleri sansasyon yaratmak umuduyla manşetler attı, Onasis'in parmağından, Anjeliğin tırnağından söz ettiler. Mustafa Kemal'i sahnelerin çekilmesine bağlanınca ortalık iyice karıştı. Gazetelerin sürekli yayını karşısında Mustafa Kemal'i inkârı yeltendiler, «Bu general başka general» dediler. Kendi aralarında gizli bir bildiri yayınladılar ağızların sızı tutulması için. Aslına ele geçirdiğimiz bu bildiride: «PARALI ASKERLER 7 Ağustos 1969 Türk gazetelerinden birinde filmimizle ilgili olarak yayınlanan (kasıtlı olarak Atina kaynaklı gösterilmiş) şüpheli habere ilişkin aklınızda olsun generalin adı MUZAFFER KAYHAN'dır. Ayrıca her hangi bir karışıklığa ya da ilerdeki bir yanlış anlamaya meydan vermemek için, Mustafa Kemal adı geçmiş olduğu sanılan ya da geçmiş olabileceği bütün yerlerde, senaryoda ve diyalogda MUZAFFER KAYHAN kelimeleri kullanılacaktır.» deniyor. Altında produktörün imzası ve bildirinin dağıtıldığı 21 Paralı Askerin adı var.

Yeşilçam'dan bazı kışkırların, sağcı basın ve gençliğin ayrı açılardan film aleyhine tepki göstermesi üzerine Paralı Askerler hükümet kuvvetlerinin koruyuculuğuna sığınıp çekimi sürdürdüler. Yani 300 toplum polisi kiradılar hükümetten. Böylece büyük bir olay çıkmadan İstanbul'daki işlerini bitirip Anadolu'ya geçtiler, yanlarına 50 toplum polisini figüran alarak.

İlgililer filmin çekimini durdurmamakla sürece, bizler hükümetin filmin kârına ortak olduğu düşüncesini kafamızdan çıkarmıyacağız. Ve «Paralı Askerler» 47 yıl önce olduğu gibi İzmir'den denize dökene kadar savaşacağız.

GENÇ SINEMA

Bu sert açıklamadan sonra Nevşehir Kapadokya'da çekimine devam edilen "Paralı Askerler" filminin kamera arkası çalışanları, kaldıkları Tusan Oteli önünde bir protesto gösterisi düzenlediler. Türkiye çekimleriyle ilgili yapım sorumlusu Ali Çakuş'tan "filmin Türkler aleyhinde olmadığına dair" teminat istenir. Ve ardından tekrar çalışmalara başlanır. Filmin Türk oyuncularından Fikret Hakan'la Salih Güney'e de birer mektup gönderilerek, bu konuda uyarılmışlardır.

Fikret Hakan, "Paralı Askerler"in çekimi sırasında AST-Ankara Sanat Tiyatrosu'nda sahneye çıkmaktadır. Armand Salacrou'nun "Durant Bulvarı" adlı oyunuyla. Ancak yoğun bir tempo içinde olduğundan çok kısa bir süre sonra oyunu bırak-

mak zorunda kalır. Artık "Paralı Askerler" in Londra Galasına gitme hazırlığı içindedir. Londra'ya ikinci kez gitmeden önce, yine araya bir film sıkıştırmıştır: Yılmaz Atadeniz'in yönettiği "Yemen'de Bir Avuç Türk"...

19 FİLMLE 1971 YILI REKORU...

Londra dönüşünden bir zaman sonra öncekilerden çok farklı ve çok yoğun bir çalışma temposuna girer. 1971 yılı, çalışma açısından en hızlı dönemidir Fikret Hakan'ın. Bir yıl içinde 19 filmde oynayarak, sayısal açıdan sinemasal yaşamının rekorunu kırar.

Hakan'ın bu kez tutkusu, kamera önünden kamera arkasına geçip yönetmenlik yapmaktır. Bu döneminde, 19 yıllık bir sinemacı birikimiyle yönetmenliği deneyecektir. Kendi filmini kendi çekecektir. Önünde bir örnek vardır, Yılmaz Güney. Hakan, Yılmaz Güney'in 1970 yapımı "Umut"u gördükten sonra bir söyleşide:

"Yılmaz Güney'e teşekkür borçluyum. Ben Yılmaz'ı şöyle düşünmüştüm. Dışarda hem rejisör, hem oyuncu olan sa-

Fikret Hakan'ın yönettiği "Sürgünden Geliyorum" filminin çekiminde Yıldırım Önal, Arzu Okay, Metin Serezli, Nebahat Çehre ve Bilal İnci.

*Fikret Hakan
ve Yılmaz
Güney
"Vurguncu-
lar"da.*

natçılar vardı. Ama bu bizde yürümezdi. Yeşilçam'da biri hem filmde oynar, hem de o filmi yönetirse başarıya ulaşamaz diyordum. Yılmaz, Umut'la bu düşüncelerimin hatalı olduğunu gösterdi.", der.

Yılmaz Güney de yıllar önce, çaylaklık döneminde Fikret Hakan için şöyle demişti. Bir söyleşide:

"Fikret Hakan büyük bir sanatçıdır. Ve hepimizde onun etkisi vardır."

İşte 1971 yapımı "Sürgünden Geliyorum", Fikret Hakan'ın kamera önünden kamera arkasına geçtiği ilk yönetmenlik denemesidir. Filmin kalabalık bir oyuncu kadrosu vardır. Hakan'ın yanısıra Nebahat Çehre, Arzu Okay, Metin Serezli, Erol Taş, Bilal İnci, Müjdat Gezen, Feridun Çölgeçen, Kayhan Yıldızoğlu, Osman Alyanak, Ömercik ve Yıldırım Önal... Yıllarca hapis yatan bir kabadayının hesaplaşması üzerine kurulu filmin temel öyküsü.

Hakan, daha sonraki yıllarda kendi şirketini kurup, yapımcı yönetmen olarak, kendi filmini yapacaktır. 1975'de "En Büyük Patron", 1976'da ise "Sürgün" adını taşıyan iki filmle. Ve her

iki yapım da konuları açısından polisiye türü filmlerin örneklerindendir.

1971'de Fikret Hakan, o yıl önünde koşan Yılmaz Güney'le "Vurguncular" filmiyle ikinci kez bir araya gelirler. 1865'de Semih Ev'in yönetmenliğini yaptığı "Korkusuzlar", karşılıklı oynadıkları ilk filmleridir. O yıl Fikret Hakan önde, Güney ise çıkış yolu aradığı bir dönemdedir. Yılmaz Güney'in yönettiği ve Fikret Hakan'la başrolleri paylaştığı "Vurguncular"da, bir döneme damgasını vurmuş star oyuncuların Orhan Günşiray'la Muzaffer Tema da vardır. Erol Taş ve Bilal İnci de yan rollerdedir.

Yılmaz Güney, filmle ilgili bir söyleşide:

"Vurguncular aslında tam anlamıyla benim filmim değil. Şerif Gören arkadaşla ortaklaşa yaptığımız bir film". der.

Türk işi, romantik bir gangster kara filmi havası taşıyan "Vurguncular"ın bazı sahnelerini, Güney'in asistanı Şerif Gören çekmiştir gerçekten. Hakan ve Güney'in tıpatıp birbirine benzer ölü şeritli siyah fötr şapkaları, aynı renkteki upuzun yün beyaz kaşkolları ve ayak bileklerine dek uzanan maksi paltoları görsel açıdan dikkat çekicidir. Yılmaz Güney-Fikret Hakan ikilisinin, Cesi ve Kont adlı iki gangster arkadaşı canlandırdıkları filmi Halit Refiğ, "Halit'çe" bir saptamayla şöyle yorumlar:

"Mao'cu bir gangster filmi olan "Vurguncular"ın, aralarında belli belirsiz bir homoseksüel ilişki olduğunu hissettiren iki kahramanı Cesi ve Kont, Vurguncuları vurarak geçimlerini temin ederler. Hilton Otelinde kalırlar, gecekondu mahallesinde yaşayan çocuklara okul malzemesi alırlar. Mao'cu bir delikanlının kör kızkardeşinin (Nazan Şoray) gözlerini açmaya çabalarlar, Nazım Hikmet'ten şiirler okurlar, sonunda sol yumrukları havada ölürler..."

Her şey tamam da, Cesi ile Kont'un bir "homoseksüellik ilişkisi" nedir? İlginç... Refiğ'in bu derin okuması, sinemamızın "cinsellik tarihi"ne geçecektir kuşkusuz....

"CEMO'DAN "ESKİCİ VE OĞULLARI"NA SON BİR YOLCULUK...

1972, Türk Sinema Tarihi'nin sayısal açıdan en çok film çekilen yılıdır. Evet, tam 312 film çekilmiştir 1972'de. "Akrep Mustafa" (Kemal Kan), "Bela Mustafa" (Mesut Taner), "Bitirim

*Bir edebiyat
uyarlaması
olan
"Cema"da
Fikret Hakan
ve Türkan
Şoray.*

Kemal" (Birsen Kaya), "Bombala Oski Bombala" (Çetin İnanç), "Fırtına Kemal" (Erdoğan Tokatlı) ve "Parçala Behçet" (Melih Gülgen) gibi ucuz bütçeli, B-tipi "erkek filmleri"nin kuşatması altındadır Türk Sineması. Ve özellikle de Yeşilçam'a özgü "konfeksiyon sineması"nın en alttaki oyuncularından Behçet Nacar'la bir "seks avantürleri dönemi" başlar.

Bu 312 filmlik 1972 yılına bir göz attığımızda başta Atıf Yılmaz'ın Kemal Bilbaşar uyarlaması "Cemo" olmak üzere, sıra dışı üç ya da dört yeni yapımla karşılaşabilirsiniz. Yine Atıf Yılmaz'ın "Utanç", Lütfi Akad'ın "Irmak" ve "Gökçe Çiçek" adlı filmleriyle...

Fikret Hakan'la Türkan Şoray'ın başrollerini paylaştıkları

“Cemo”, Atilla Dorsay’a göre “Türk Sineması’nda şimdiye kadar yapılmış en ‘güzel’ film”dir. Dorsay tırnak içinde en ‘güzel’ derken daha net biçimde nedenini şu sözlerle altını çizerek destekliyor:

“Sürekli okuyucularım, benim bir film için bu sözcüğü kullanmadığımı, yerine ilginç, önemli, iyi film dediğimi bilirler. Burada sözcüğü, ‘seyredilmesi güzel’ anlamına kullanmış oluyorum öncelikle...”

Ve ayrıca Dorsay:

“Cemo, bir düş alemidir, bir masaldır, sevginin, Türk Sineması’nda yapılageldiğinden bambaşka biçimde ele alınışı ve masal yanına rağmen, işlediği duygulara seyircisini değme gerçekçi filmde daha güçlü biçimde ortak eden bir filmidir”, diyerek sözü bağlar.

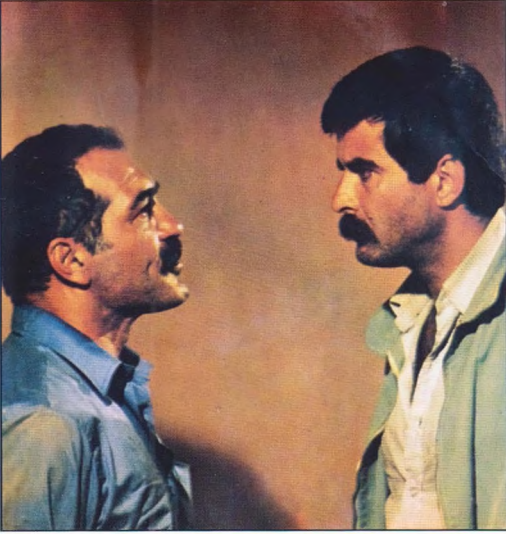
Fikret Hakan, çan ustası köylü Memo rolünde, Türkan Şoray ise çancı Memo’ya gönlünü kaptıran erkek gibi yetiştirilmiş, yabansı köylü kızı Cemo karakterini canlandırır. Elazığ çekimlerinde bir kaza geçirir Şoray, atından düşerek. Boyun kemiği ciddi bir şekilde kırılmıştı. Hürriyet Gazetesi patronu Erol Simavi’nin gönderdiği özel bir uçakla, bir hemşire eşliğinde İstanbul’a tedavi için getirilir. Boynu, özel yapılmış bir boyunbağıyla askıya alınmıştır. Bir süre İsviçre’de tedavisine devam edilir.

Halit Refiğ’in 1973’de çekimine başladığı “Cennetin Kapısı”nda Fikret Hakan, Sevdâ Ferdağ ve Arzu Okay’la başrolleri paylaşır. Saklambaç Gazetesi’nin “1970 Sinema Güzeli” Arzu Okay, yeni oyuncularındandır. Ve 1974’de yeni bir sinemasal tür oluşturan “seks komedileri salgını”na henüz bulaşmamıştır. Yani daha çaylak oyunculuğunun masumiyet döneminde dir...

Adana ve Mersin dolaylarında çekimine başlanan filmin yapımcısı, Eskişehir’de sinemaları olan Hikmet Tozman’dır. Ama filmin yapımı sırasında her türlü ödemeyi Taki Stikopulos yapar. Yani parayı koyan, Cenk ve Moda Film şirketlerinin sahibi, ayrıca Met Film Şirketi’nin de ortaklarından Stikopu-

Fikret Hakan’ın Zuhâl Aktan’la oynadığı fotoromanını kapağı

Tarık Akan'la başrolünü paylaşıp, ancak 32 yıl sonra ödüllendirilen Fikret Hakan, "Demiryol" adlı filmde.

menliğini yaptığı "En Büyük patron" ikinci filmidir. İstanbul gibi bir büyük kentte mafya öyküsü üzerine kurulu filmde Meral Orhonsay ve Hayati Hamzaoglu ile oynar.

Aynı yıl, Şerif Gören'in yönettiği 1975 yapımı "Köprü" de Kadir İnanır'la oynayan Hakan, 1976'da kendi yapımevi dışında son yönetmenlik denemesini gerçekleştirir. İrfan Atasoy'un yapımcılığını ve başrolünü üstlendiği "Hamal" adlı filmle.

1979'un sonunda ve 1980'li yılların başlarında önünde koşan iki oyuncu vardır bu kez Hakan'ın. Yılmaz Güney'le Tarkan Akan... Ve ilk kez Tarık Akan'la "Demiryolu" adlı filmde karşılıklı oynayacaktır.

Yavuz Özkan'ın yönettiği "Demiryol", 16. Antalya Film Festivali'ne (1979) katılsa da dönemin sansür baskısıyla festival yapılmaz. Ancak 32 yıl sonra 2011'de 1979'un jüri üyeleri tekrar bir araya gelerek "Geç Gelen Altın Portakal Ödülleri" başlığı altında yeni bir seçim yapılır. 1979'da yarışmaya katılan 12 film değerlendirilerek "Demiryol", Ömer Kavur'un "Yusuf İle Kenan"ıyla birlikte 'en iyi film' seçilir. Fikret Hakan da 'en iyi erkek oyuncu'dur. O yasaklı festivalden 32 yıl sonra yapılan değerlendirme sonucu, sahibine verilen bu önemli oyunculuk ödülü pek hatırlanmaz...

los'dur. Bir süre sonra yönetmen Halit Refiğ'le yapımcısı Hikmet Tozman arasında bir anlaşmazlık çıkar. Filme ara verilir. Ve devreye Fikret Hakan girerek, filmi yarım kalmaktan kurtarır. Filmin yarısından çoğunu Fikret yönetmiştir. Böylece Fikret Hakan'ın filmografisinde yer alan "Cennetin Kapısı", tarihe iki yönetmenli film olarak geçer.

Halit Refiğ'in yarım bıraktığı bu filminden sonra Hakan, üçüncü kez kamera arkasına geçer. 1971'de kendi adına kurduğu şirketi adına yönet-

“Fikret Hakan mı” dediniz?

Onun sinemasal yaşamıyla birlikte paralel olarak yürüten bir “sansür tarihi” de ortaya çıkar en azından.

İşte 1980’de çekimine başlanıp, ancak üç yıl kadar sonra, 1983’de vizyona girebilen, sansürle çatışan bir filmi daha var...

Fikret Hakan’ın Şerif Sezer ve Nur Sürer’le birlikte oynadığı ve de Sinan Çetin’in ilk yönetmenlik denemesi bu, “Bir Günü’n Hikayesi”. Konusu maden ocağı işçileri çevresinde geçen dörtlü bir aşk öyküsü üzerine konulu bu ilk yönetmenlik denemesi Fransa’da Hreres Genç Film Festivali’nde (1982) ‘halk jürisi ödülü’nü kazanır. Fransa’da ilgiyle karşılaşır. Türkiye’de ise aynı ilgiyi görmez. “Sansür baskısıyla kesinti ve bazı eklemelerle bütünlüğü zedelense”de , Burçak Evren’e göre “... İnsan ilişkilerini şaşılacak bir ayrıntı zenginliği içinde sunmanın üstesinden gelebilmiştir”...

1981’de Fikret Hakan’ın Amerika’dan dönüp köyünde süt fabrikası kurmaya çalışan idealist evli bir mühendisi oynadığı “Toprağın Teri”nin bir özelliği var. Hakan’ın oyunculuğu ile kurtarmaya çalıştığı bu iddialı projenin, Türk Sineması’nda bir süper prodüksiyon özelliği taşır. Filmin yapımcısı ve Fox gibi Amerikan’ın dev şirketlerinin Türkiye distribütörlüğünü yapan Mehmet Soyarslan, kesenin ağzını açmıştır gerçekten. Ama yüksek görüntü (Kaya Ererez) kalitesine karşın, bildik yabancı öğeler nedeniyle “Toprağın Teri” bir “Anadolu Westerni”ne dönüşür...

Nazmi Özer’in yönettiği “Arkadaşım” (1990) adlı filmle ikinci kez Tarık Akan’la karşılıklı oynayan Hakan, bu kez “Fidan” da (Erdoğan Tokatlı) bir içgöç kurbanı köfteci baba Ramazan karakterini üstlenir. Ve bir Orhan Kemal uyarlaması olan “Eskici ve Oğulları”nda, ikinci isim yazılsa da önündeki Kadir

*Fikret Hakan,
“Bir Günü’n Hikayesi”nde
Nur Sürer’le*

*Fikret Hakan
“Toprağın
Teri”nde.*

*Olgunluk
döneminde bir
Fikret Hakan.
"Eskici ve
Oğulları"nda.*

İnanır'ın yanında, o fiziksel maskıyla yine dimdik durmaktadır. Yönetmen Şahin Gök'ün de en iyi filmidir.

1990'lı yıllarda oyunculuğunun tipleme olarak ikinci bir olgunluk dönemine girer Hakan. Artık yeni bir yaşam biçimine daha yakın, daha doğal bir yan karakterdir.. 1996'da "Ekmek" de ve 2004'de "Eğreti Gelin" le (Atıf Yılmaz)...

Sultan Türkan Şoray'ın da özellikle etkilendiği ve hayranı olduğu Fikret Hakan, Türk Sineması'nın en karizmatik aktörlerinden biridir. Yüz yapısıyla, içten kopup gelen gülüşleriyle, gerçekten kendine özgü bir duruş sergiler. Arada bir sevmediği, kendini vermediği, ama oynamak zorunda kaldığı konfeksiyon türü filmlerde bile kasılmanın tuzaklarına düşmemeye çalışan Hakan'ın bir de televizyon dizileri vardır genel filmografyasında.

En parlak yıllarında televizyoncuların fiziksel yapısından ve oyunculuğundan yararlandıkları Hakan, 1975'den 2007'ye dek

otuza yakın dizi filmde rol almıştır. Özellikle de “Küçük Ağa” (1983), “Duvardaki kan” (1986), “Hanımın Çiftliği” (1990) ve “Kartallar Yüksek Uçar” (2007) gibi TV dizileri...

Ancak TV ekranlarında en çok izleme rekoru kıran diziler bile, bir sinema filmi gibi yarına kalıcı özellikler taşımaz. Pek hatırlanmazlar da. TV dizileri önce çok çabuk üretir, ardından da aynı hızla tüketilmesi kaçınılmazdır. Dizilerin TV ekranlarında TV izleyicisi karşısına çıktığı sürece yaşarlılıkları vardır, o kadar. TV dizileri önce çok çabuk üretir, ardından da aynı hızla tüketir...

VE SON TAHLİLDE FİKRET HAKAN

Sonuçta üç Fikret Hakan var sanat dünyamızda: Tiyatrocu Fikret Hakan, edebiyatçı Fikret Hakan ve en bilinen yanıyla da sinema oyuncusu Fikret Hakan... Bu üç aşamalı sanatsal yaşamında tiyatroculuğu ile yazarlığı da ayrı ayrı incelenmelidir elbette... Enine boyuna, yıllar önceki bir değerlendirmeye değil de, yeni bir bakış açısıyla. Elbette tüm gerçekliğiyle..

Fikret hakan, bir söyleşi sırasında “sinema, yazarlığımı yedi” dese de, o edebiyatçı kişiliği asla es geçilmemelidir. Öyküleriyle, şiirleriyle, denemeleriyle... 1954’de “Tellak Ali”, 1997’de “Hamalın Uşakları”, 2009’da “Joe Brico Masumdur” ve 2010’da “Gece Limanı” adlı kitaplarıyla da...

Ve 1960’lı yıllardan beri Beyazıt Sahaflar çarşısını dolaşarak, belgeler toplayarak, bulduklarını arşivleyerek iflah edilmez bir tutkuyla oluşturduğu, ancak uzun yıllar sonra basımını gerçekleştirdiği “Türk Sinema Tarihi” (2008), Hakan’ın bu yanıyla da kendini öyle “yedirmedeğini” ortaya koyar.

Nasıl ki, her seyircinin kendisiyle özleştirdiği bir fetiş oyuncusu varsa, kitleleri peşinden sürükleyen bir sinema yıldızının da kendine özgü bir özel yaşamı vardır. Bu nedenle de bu özel yaşamlar, seyirciler için vazgeçilmez bir merak konusudur. Kimi bu

Bir öğretim görevlisi Nigâr Pösteği imzalı bir Fikret Hakan kitabı kapağı.

Ve Fikret Hakan'ın derleyerek hazırladığı “Türk Sinema Tarihi” kitabı.

*Fikret Hakan,
son yıllarında ödülleriyle.*

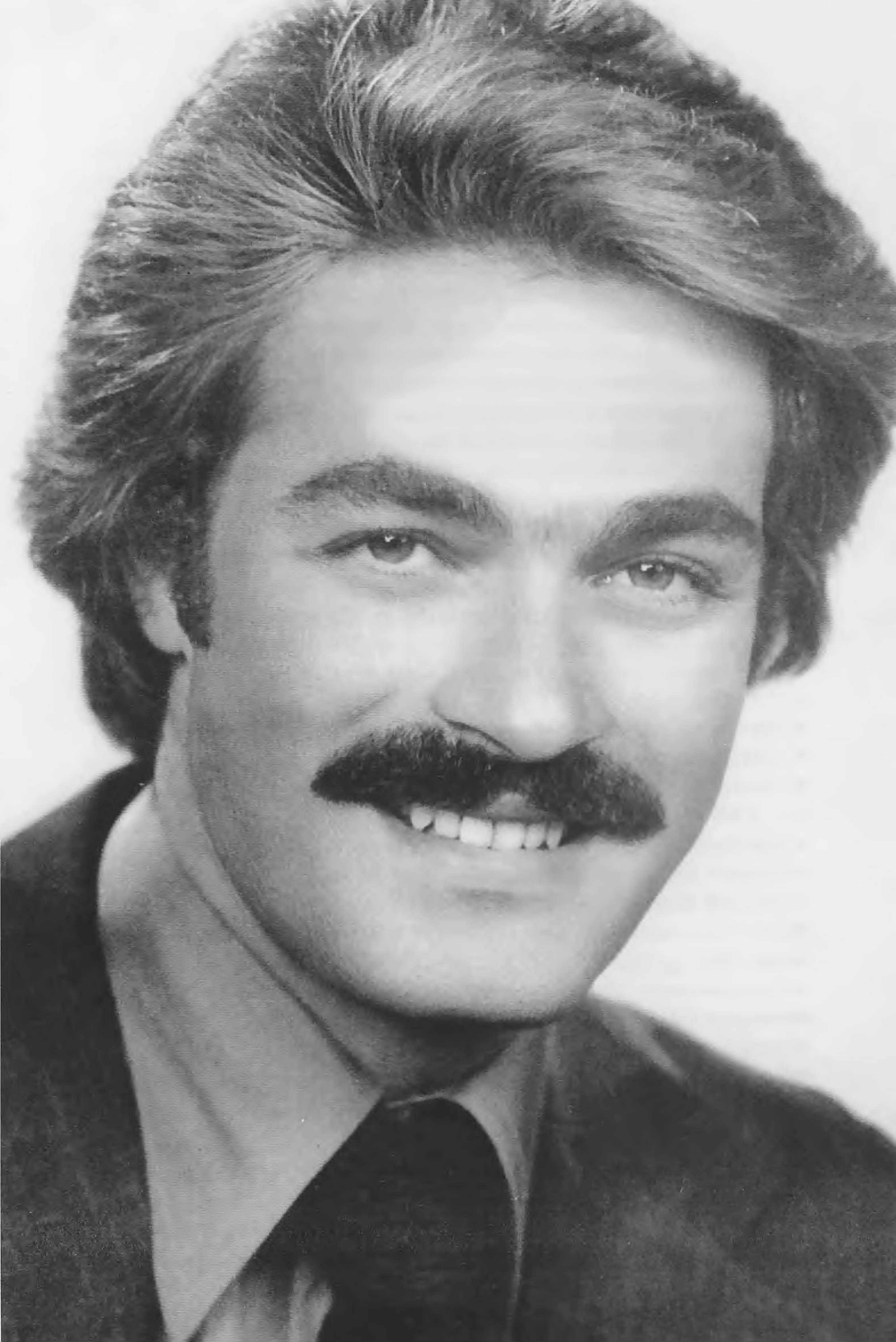

özel yaşamlar tek düzedir, kimi yaşam tarzları da birbirlerinden çok farklıdır. Yani fırtınalıdır, yani aykındır.

Öyle ya da böyle.

Bu star yaşam biçimleri hangi amaçla sorgulansa da Fikret Hakan, Fikret Hakan gibi; Ayhan Işık da Ayhan Işık gibi yaşıyacaktı. Ve topluma damgasını vurmuş bazı sıra dışı karizmatik oyuncular, sanatsal özelliklerinin yanı sıra, bu tür yaşam tarzlarıyla da varoldukları kaçınılmazdır...

Görüldüğü gibi, zirve yıllarında magazin basınının kuşatması altında olan Fikret Hakan, fırtınalı çok özel yaşamıyla, oyunculuğuyla, yönetmen sinemasıyla dönem dönem hep öndedir.

“Kadirizm” Nedir, Kadir İnanır kimdir?

Hıncal Uluç’un ilginç saptamasına göre “üç Kadir var” Türk Sineması’nda. Birinci Kadir’i şöyle tanımlar:

“1. Gerçek Kadir... Bu harika bir insandır. Sevecen, cömert, arkadaş canlısı, hoşsohbet. Ne yazık ki, bu Kadir’i çok az insan tanır. Bu azınlık içinde oldum. Gerçek Kadir’i tanıdım ama çoğunluğa gerçek Kadir’in bu olduğunu anlatamadım. Kimse inanmadı çünkü.”

Bu birincisi. Ya öteki Kadirler?... Acele etmeyin Kadir İnanır’ın 49 yıllık bir sinema yaşamı var. 1968 yılından başlayarak... Bu yaşam içinde sırası gelince yerini alacak öteki Kadir’ler. Hıncal Uluç’un dikkat çekici notlarıyla...

Yıl 1968...

Dönemin en çok satan tıfdruk tekniğiyle basılan Ses Dergisi, her yıl Türk Sineması’na yeni yıldızlar kazandırması ile ünlüdür. Bu yıl da, sinema oyunculuğuna meraklı gençler arasında düzenlediği “Kapak Yıldızı Yarışması”nda erkek katılımcılardan 14 genç finale kalmıştır. Finalist gençlerden biri şöyle tanıtılır:

“Kadir İnanır.

Boy 182, kilosu 72’dir. 1948 yılında Fatsa’da doğmuştur. Halen orada oturmaktadır. Kahverenkli gözlü olan Kadir İnanır lise mezunudur. Tecrübe filmi çekimi için iki defa İstanbul’a gelmiştir.”

Ek bir bilgi olarak o yılların belgelerine göre şu küçük notu da ekleyebiliriz. Kadir İnanır’ın biyografisine: “7 erkek, 3 kız on kardeşin en küçüğüdür.”

Uğur Güçlü ve Engin Çağlar rakipleri arasındadır Kadir İnanır'ın. Ne var ki, son elemelerde 26 yaşındaki Adanalı Uğur Güçlü "birinci", 28 yaşındaki İstanbullu Engin Çağlar ise "ikinci" olur. Hiç hesapta olmayan 20 yaşındaki Aykut Bora da "üçüncü"lüğü kazanır. Diğer yarışmacılardan Sümer Tilmaç ve Demir Karahan'la birlikte, 20 yaşındaki Fatsalı (Ordu) Kadir İnanır da şanssızdır. Yalnızca finalist olarak kalır.

Türk Sineması'na Tamer Yiğit (1962), Hülya Koçyiğit (1963), Ediz Hun (1963), Selda Alkor (1965), Tarık Akan (1971), Aytaç Arman (1971) ve Necla Nazır (1972) gibi yıldız oyuncular kazandıran Ses Dergisi, bu kez büyük patlama oluşturan bir yıldız yaratamaz 1968'de

Kadir İnanır yarışmaya katıldığı boy ve portre fotoğrafları.

ikinci olan Engin Çağlar'ı dikkat çeken yakışıklılığı öne çıkarsa da...

1968'deki kadın yarışmacılar için de durum değişmez. Seyyal Taner, Fatma Karanfil, Ülkü Özen, Piraye Uzun ve birinci seçilen Nil Kutval dahil, hiçbiri gerçek anlamda "star"laşamazlar. 1962'den 1972'ye dek, Ses Dergisi'nin bu on yıllık yarışma tarihindeki en zayıf yıldır 1968.

Ordu'dan yollara düşüp beklenmedik bir düş bozumuna uğrayan 20 yaşındaki çıta gibi, Nur kalem inceliğindeki Fatsalı Kadir İnanır, şimdi nasıl bir yol izleyecektir?... Birden yalnız

*Kadir İnanır'ın
birinci olduğu
fotoroman
yarışmasının
ilanı.*

kalmıştır. Yarışmayı kazanamadığı için tüm umutlarını bağladığı Ses Dergisi de sahip çıkmamıştır ona. Ses Dergisi'nin seçici kurulunda yer alan ünlü film yapımcıları da...

İşte "o bir gün"... Evet, "o bir gün" geldiğinde, o yarışmanın "birinci" ve "ikinci" seçilenlerini, kendine ulaşamayacak kadar çok gerilerde bırakarak ve de o yapımcıları peşinden koştu-rarak damgasını vuracaktır Türk Sineması'na. Bir star oyuncu Kadir İnanır olarak...

Genç İnanır'ın arayış içinde olduğu o yıl, Türk basınında bir "fotoroman furyası" gündemdedir. Dönemin Babıali basını, popüler ağırlıklı bu kuşatma altında birbirleriyle traj yarış-ı içinde dirler. Özellikle de o yıllardaki basın kuruluşlarından

Web Ofset'in, yani Hürriyet ve Gü-naydın gazetelerinin sahipleri ünlü Simavi kardeşler (Haldun ve Erol) fotoroman üretiminde en önde-dirler.

Lütfi Ö. Akad, Halit Refiğ gibi sıra dışı yönetmenlerin çektiği, Yıl-maz Güney, Ayhan Işık, Cüneyt Arkın, Sezen Aksu ve birçok Yeşilçam süper yıldızının fotoro-mancılık oynadıkları çok renkli bir dönem yaşanır Babıali Yokuşu'nda.

İşte fotoromancılığın altın yıl-larını yaşadığı bu dönemde (1969), Simavilerin yüksek trajlı magazin ağırlıklı Saklanbaç Gazetesi, bir yarışma düzenler:

"Saklanbaç, Bağdat Yolu adlı fo-toromanda Sevim Tuna ile başrolü paylaşacak erkek oyuncuyu, okuyu-cuları arasından seçecek ve birinci olana 5.000 lira verecek. Katılım süresi 30 Mayıs'a kadardır."

Babıali'nin yakışıklı karizmatik efsanevi büyük patronu Haldun Simavi'nin gözdesi, gazeteci İren Kaino, bu yarışmayı yönetmekte-

SEVİM TUNA
Saklanbaç
için
BAĞDAT YOLU
ADLI FOTOROMANDA OYNIYACAK

Saklanbaç

Sevim Tuna ile baş rolü
paylaşacak erkek oyuncuyu
okuyucuları arasında seçecek
ve birinci olana
5000 lira ödül verecek

dir. Yarışma gençler arasında yoğun bir ilgiyle karşılanır. Yarışmacı gençler arasında Kadir İnanır da vardır. Önceki Ses Dergisi yarışmasında umduğunu bulamayan İnanır, bu kez iddialıdır. Ve Kazanır da. Saklanbaç Gazetesi'nin Fotoroman Oyunculuğu yarışmasında "birinci" seçilmiştir. Sıcağı sıcağına hemen, dönemin ünlü şarkıcılarından Sevim Tuna'yla, Feyzi Tuna'nın çektiği "Bağdat Yolu" adlı fotoromanda oynar. Fotoroman

Kadir İnanır, Mine Sun'la "Yalıda Bekleyen Sevgili" adlı fotoroman karelerinde.

oyunculuğuyla işbaşı yapan Kadir İnanır'ın bu ilk şanslı başlangıçtan sonra biraz önü açılır gibi olur. Yoğun bir tempo içinde bu alanda çalışmalarını sürdürür. Saklanbaç Gazetesi'nin fotoroman yıldızıdır. Nurhan Nur'un yönetmenliğini yaptığı ve sonradan kitaplaştırılarak piyasaya çıkan "Yalıda Bekleyen Sevgili"de oynar. Mine Sun ve Beyhan Benek'le (Aydemir Akbaş'ın eşi) birlikte...

Bu çalışmalar sırasında Yılmaz Güney'e asistanlık yapan Erden Kral'la tanışır. Erden Kral'ın Saklanbaç Gazetesi'ne çektiği "Kum Çiçeği" adını taşıyan fotoromanda da oynar. Ardından yine Kral'ın çektiği 37 dakikalık belgeselinde kamera karşısına çıkar. "Kumcu Ali Yaşar", amatör oyunculuk döneminin ilk kısa metrajlı filmidir. Yönetmen erden Kral'ın açıklamasına göre, 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi sırasında el konulan bu belgesel, 37 yıldan beri kayıp filmler arasındadır yazık ki...

Kadir İnanır'ın oynadığı fotoromanın kitap kapağı.

Kadir İnanır,
Mine Sun'la.

BU KEZ UĞUR GÜÇLÜ İLE AYNI FİLMDE...

İlk kez fotoroman oyunculuğuyla ünlenen Kadir İnanır, sessizce bir bekleyişin içindedir. Sıra sinema oyunculuğundadır. İyi de Yeşilçam'ın bu "kurtlar sofrası"nda "nasıl bir Kadir İnanır" olacaktır?...

1968 yılı, Cüneyt Arkın, İzzet Günay, Sadri Alışık, Ekrem Bora, Göksel Arsoy, Ediz Hun, Yılmaz Güney, Kartal Tibet, Fikret Hakan, Tamer Yiğit, Ayhan Işık ve Eşref Kolçak gibi

ünlü yıldızların kuşatması altındadır. Tüm köşebaşlarının tutulduğu bir dönemde nasıl bir yol izleyeceğini bilemez.

O günlerde yönetmen Yücel Uçanoğlu, çekimine başlayacağı bir sinema filmi hazırlığı içindedir. Başrol oyuncularını hazır, ama "Yedi Adım Sonra" adını taşıyan filmin yan rollerinden birini oynayacak yakışıklı bir gence ihtiyacı vardır. Saklanbaç Gazetesi'ne de fotoromanlar çeken Yücel Uçanoğlu'na İren Kaino yardımcı olur. Gazetenin finalistlerinden birkaçının fotoğraflarını gösterir. Ve Uçanoğlu "işte buldum" der. O delikanlı Kadir İnanır'dır.

1968 yapımı "Yedi Adım Sonra" kamera karşısına çıktığı uzun metrajlı ilk sinema filmidir Kadir İnanır'ın. Rastlantıya bakın ki, ilginç olan bu ilk filmde başrolü oynayan Uğur Güçlü ile karşı karşıya gelmesidir. İlk kez birbirlerinin rakibi olarak Ses Dergisi'nin yarışmasında bir araya gelip, "birinci" seçilen Uğur Güçlü ile "Yedi Adım Sonra"nın setinde tekrar karşılaşırlar. Bu kez iki finalist değil, iki oyuncu olarak... Başrolleri, o yılların ünlü dansözü Özcan Tekgül, Erol Taş ve Turgut Özatay'la paylaşmaktadır. Kadir İnanır ise, Bulvar Tiyatrosu

oyuncularından Emel Mesçi'nin sevgilisi rolündedir. İnanır, Ses Dergisi birincisi Uğur Güçlü'nün altında oynasa da, ismi afişlere yazılmasa da sabırlıdır. İşin daha başında olduğunun farkındadır çünkü. Henüz çaylaklık döneminde olduğunun da...

İnanır, aynı yıl ikinci filmine başlar ve ilk kez adı afişlerde yer alır. Sadri Alışık ve Suna Keskin'den sonra üçüncü isimdir. Bilge Olgaç'ın Luchino Visconti'den uyarladığı "Beyaz Geceler" in yerli versiyonu "Dertli Gönlüm" de...

1969, Kadir İnanır için, bir anlamda "çıraklık" döneminin başlangıç yılıdır. Bir başka deyişle "kuluçka dönemi" yaşamaktadır. Her çiçeği burnunda bir yeni oyuncu gibi "kullanma"nın değil, "kullanılma"nın çaresizliği içindedir Kadir İnanır. Henüz rol ve film seçmek gibi bir hakkı yoktur. Kendini gösterebilecek, öne çıkarabilecek bir rolü veya bir filmi ya da bu şansı verebilecek yönetmeni beklemek zorundadır.

Bu ilk dönem yıllarında film seçme hakkına sahip olmadığı için, iyi ya da kötü, nitelik düzeyi ne olursa olsun, her filmde

"Ankara Ekspresi" adlı filmde Alman subayı rolündeki genç İnanır, Kayhan Yıldızoğlu, Filiz Akın ve Altan Günbay'la.

*İlk dönem
filmlerinden
biri olan
"Azrail'in
Habercisi" adlı
filmde Behçet
Nacar, İhsan
Gedik ve
Aytekin Akkaya
ile.*

boy göstermesi şu açıdan oldukça yararlıdır. Şöyle ki, oyunculuk performansı bir yana, en azından fiziğiyle, tiplemesiyle ve fotojenisiyle dikkati çekecektir. Bu öncelik, her yeni oyuncu için geçerlidir.

Yeri gelmişken başlıca iki temel örnek verelim: Amatör yeni bir oyuncu, sınıf atlamadan gökten zembille inercesine, Hülya Koçyiğit gibi, daha kamera karşısına ilk çıkışında, tek bir filmle yıldızlaşır. Ya da kimi sinema sanatçısı inişli çıkışlı yollardan, çeşitli aşamalardan geçerek, yan karakter rollerindeki ustalığıyla, tiplemesinin önüne geçip, ancak yıllar sonra starlaşır. Tıpkı Şener Şen gibi...

Kadir İnanır, bu ilk döneminde Ayhan Işık'lı (Fato ve Dağların Kartalı), Ediz Hun'lu (Yaralı Kalp ve Ankara Ekspresi), Tugay Toksöz'lü (Meçhul Kadın) filmlerde yan hikaye oyuncusudur. Küçük bütçeli sıradan bir film olan 1970 yapımı "Dört Kabadayı"nın afişinde birinci isimdir Kadir İnanır. Birbirinin devamı olarak çekilen "Azrail'in Habercisi" ve "Azrailin Beş Atlısı" adlı filmlerin de başrol oyuncusudur. Aytekin

Akkaya ile karşılıklı oynar.

1970, yavaş yavaş kabuğundan çıkıp, dış dünyaya doğru açıldığı bir yıldır Kadir İnanır'ın Türk Sineması'nda. Sosyal yaşamında da... 1968'den 1970'e dek, bu üç yıl içinde irili ufaklı, toplam 12 film çekmiştir. Gençliğiyle tazeliğiyle, bu geçiş dönemideki dişe dokunur ilk filmi olarak görülse de, Türkan Şoray'la karşılıklı oynadığı "Kara Gözlüm", bağımsız "bir Kadir İnanır filmi" değildir. Atıf Yılmaz'ın yönettiği "Kara Gözlüm", tümüyle bir Türkan Şoray filmidir sonuçta.

1961'de "Otobüs Yolcuları" (Ertem Göreç), 1962'de "Acı Hayat" (Metin Erksan), 1965'de "Sürtük" (Ertem Eğilmez), 1966'da "Çalıkuşu" (Osman F. Seden) ve 1969'da "Vesikalı Yarım" (Lütfi Ö. Akad) gibi yönetmen sineması ağırlıklı, nitelikli filmlerde oynayan Türkan Şoray, "bir numaralı kadın star" olarak, o yıllarda en öndedir. Bazı olaylar nedeniyle de, medyatik bir malzeme olarak da manşetlerdedir.

Bir yandan büyük yapımevlerinin "Gözleri Ömre Bedel" (1964), "Ölümsüz Kadın" (1967), "Tapılacak Kadın" (1967) ve "Dünyanın En Güzel Kadını" (1969) gibi abartılı, klişe sunumlar içeren, bu tür isimli filmleriyle de bir "ikon"a dönüşecektir. Ve özellikle de o yakışıklı jönlerin, bir imaj bombardımanıyla göklere çıkarılan Türkan Şoray'a birer "yem" olmaktan öteye geçemedikleri görülür çoğu kez. "Kara Gözlüm"de genç bir talebeyi canlandıran Kadir İnanır'ın ileriye dönük tek şansı, Türkan Şoray'ın fanatik seyircileriyle ilk kez tanışmasıdır.

ANTALYA FİLM FESTİVALİ'NDE BİR YILDIZ ADAYI...

Yeni genç yüzler, yeni isimler arayan sinema dünyası için reklam ve tanıtma açısından medyatik bir pazar yeri gibidir film festivalleri. Bir şans kapısıdır... Özellikle de magazin basını ve skandal peşinde koşan paparazziler, her köşede karşılırlarını çıkar. Hazır ve nazırdırlar. Uykuya değil, "yakalama"ya yatmışlardır.

İşte 1964 yılından beri düzenlenen Antalya Film Festivali, sinemamızın en uzun soluklu yarışma platformu olanıdır.. 1970'de yedincisi düzenlenir. Ne var ki, sönük geçmektedir. Yıldızsız bir festivaldir. Konyaaltı sahilinde bikini mayosuyla salına salına yürüyen Pakize Suda, festival etkinliklerine katılan Tufan Giray, yeni isimlerdendir. Yarışmada filmi yoktur ama

*Kadir İnanır,
Antalya jüri
üyesi ve
Ankara Devlet
Tiyatrosu
oyuncusu
Işık Aras'la
olan ilk
medyatik
fotoğrafları.*

Fatsalı delikanlı Kadir İnanır da oradadır...

Festivale geldiğinden beri sessiz sedasız bir duruş sergileyen Kadir İnanır'ın birden ortadan kaybolduğunu fark eden paparazziler, peşine düşerler. Ve bir kayalık üzerinde güneşlenirken yakalanır. Yalnız değildir. Yanında mayolu bir hanım vardır. Önce kimse tanıyamaz. Sonra kimliği ortaya çıkar. Işık Aras, Ankara Devlet Tiyatrosu oyuncusudur. Ancak Işık Aras'ın daha sonra Antalya Film Festivali jüri üyesi olduğu anlaşılınca, kayalıklar üzerindeki masum flört olayı, birden bir skandala dönüşecektir.

Kadir İnanır'ın bu dönemde bir kadınla samimi pozlarda yayınlanan ilk fotoğraflarıdır. İki büyük basın kuruluşuna ait Ses ve Pazar dergilerinde. Ve Haziran güneşi altında, kayalar üzerinde yayınlanan fotoğraf nedeniyle de tepkileri çeken Işık Aras olur...

1970-1971, aslında Yılmaz Güney sinemasının zirve yılıdır. Yeni bir Türk sineması gündemdedir. Ve bu arada Kadir İnanır da ağır ağır ilerleyerek bir tırmanış filmi yakalayabilmenin peşindedir. Yavaş yavaş da olsa, artık gerçeğin farkın-

dadır. Öncelikle ayağı yere basan bir proje, sonra kalın enseli bir film şirketi patronu ve de sıra dışı bir yönetmenle, ancak zirveye çıkabilme düşlerinin gerçekleşeceğini yani...

*Yönetmen
Memduh Ün*

Dönemin ünlü film yapımcısı İrfan Ünal, Kadir İnanır'ın Türk Sineması'ndaki ilk destekçisi sayılır. Yapımcısı olduğu "Kara Gözlüm"de, ilk kez Türkan Şoray'ın karşısında başrol oynama şansını veren de Ünal'dır. Ve "Unutulan Kadın" adlı filmde ikinci kez Türkan Şoray'ın karşısına çıkarır. Tüm amacı 60'lı yılların ve Türk Sinema Tarihi'nin ilk "sinema çifti" olan Belgin Doruk-Göksel Arsoy benzeri, bir ikili yaratmaktır.

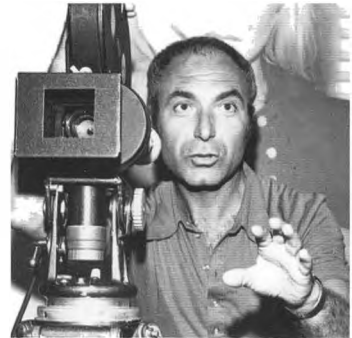
Kadir İnanır'ın arkasında duran bir önemli yapımcı-yönetmen de Memduh Ün'dür. O da İnanır'ı bir masal filmi olan "Kerem İle Aslı"da Fatma Girik'le karşılıklı oynatır. Her iki ünlü yapımcının ortaklaşa destekledikleri Kadir İnanır'ı, köşe başlarını tutan, film başına büyük paralar isteyen erkek starlara karşı (Ayhan Işık, Cüneyt Arkın gibi) koz olarak kullanmaktadırlar. Nasıl olsa kadın star konusunda bir sorunları yoktur. Memduh Ün, uzatmalı gözdesi Fatma Girik, İrfan Ünal da öteden beri gizli bir hayranı olduğu Türkan Şoray üzerine yatırım yaptıklarına göre, asıl ihtiyaçları yeni bir erkek yüzü, yeni bir yıldız adayıdır. İşte o isim özellikle Kadir İnanır'dır.

MEMDUH ÜN'DEN ÖNLENEMEZ BİR HATA...

Yapımcı İrfan Ünal, Memduh Ün'e ilginç bir öneride bulunur. Ancak, ilk başta ilginç görünse de, çok riskli bir tekliftir bu. Memduh Ün, bu konuda şu açıklamayı yapar anılarında:

"Bir gün İrfan Ünal, "Üç Arkadaş"ı yeniden çek, başrolde Hülya Koçyiğit'i oynat, bizim konbine alalım seni" dedi. "Olmaz, çekemem çünkü o heyecanı yeniden duyamam" dedim. "Seneler geçti üzerinden, hem bu kez renkli olacak, yeni oyuncularla çekeceksin, senaryoda boşluklar var sa onları da kapatırsın" dedi. Ne kadar direttimse de, sonunda beni ikna etti. Uğur Filmin çıkarlarını düşünerek ikinci kez çektim filmi...

... "Üç Arkadaş"ı tekrar izlediğimde, senaryosu ilkinde göre biraz daha iyi geldi.

*“Üç
Arkadaş”ın
ikinci
versiyonunda
Kadir, Hülya
Koçyiğit, Halit
Akçatepe ve
Müşfik Kenter
ile*

Ama birinci filmdeki sihri ve siyah beyazın getirdiği atmosferi çok aradım. Bunu renkli filmde kesinlikle sağlayamamışım. Sonunda o kombine gireceğiz diye kendimizi attık mezbahaya kurban ettik. Kazancı da beklediğimiz gibi olmadı. (7) civarında iş yaptı...

... Başroldeki Hülya Koçyiğit çok iyi bir oyuncuydu ama Muhterem Nur daha uygundu role. Bir elli boyunda küçücük elli, senelerin yükünü çekmiş, hayatı eziyet, ıstırap içinde geçmiş bir kadındı ve insanlar onun yüzüne baktığında bu ezikliği yaşıyorlardı...

... Kadir İnanır 22 yaşındaydı o sırada, gelecek vaad eden bir oyuncuydu. İrfan Ünal da benim gibi düşünüyordu. Kendimize bağlamayı düşündük, ama Kadir büyük para istedi bizden. Düşündüğümüzün çok üzerinde bir paraydı bu. Olmadı.”

“Olmayan” aslında Kadir İnanır değil, Memduh Ün’ün yıllar öncesi efsane olmuş bir filmi yeniden çekmesiydi. 13 yıl öncesinin “Üç Arkadaş”ını... Gerçekten Memduh Ün’ün önlenemez bir yapımcı hatasıydı bu... Yıllar sonrasının değişen, gelişen koşulları, teknolojisi, ekipmanı ne kadar donanımlı olsa

da, yıllar öncesinin duyarlılığını yakalayamamıştı. Olmayınca olmuyordu...

İrfan Ünal'ın "Bizim Kombini" dediği, o yıllarda, "birinci ayak" adıyla tanımlanan bir dağıtım ortaklığıydı. Kemal Film (Osman F. Seden), Erman Film (Hürrem Erman), Acar Film (Murat Köseoğlu), Erler Film (Türker İnanoğlu) ve Akün Film (İrfan Ünal) gibi büyük yapım şirketlerinin aralarında bölge sinema salonları Beşiktaş Yumurcak, Üsküdar Işık, Kadıköy Feza, Suadiye Atlantik, Bakırköy Ünverdi, Aksaray Kısmet, Şehzadebaşı Gül, Karagümrük Hakan, Fındıkzade Nilgün ve Kocamustafapaşa Can sinemaları... Ve yalnızca beş yapımevinin ürettikleri aileye yönelik, salon komedileri, aşk melodramı türü filmler, bu sinemalarda oynayabiliyordu.

Memduh Ün'ün de Uğur Film Şirketi büyük film şirketlerinden biri olmasına karşın, daha çok erkek starlı avantür filmler yaptığından "birinci ayak" dağıtımına giremiyordu. İşte Memduh Ün, Hülya Koçyiğit'le bu kombine girebilmek uğruna İrfan Ünal'ın gazına gelmişti.

Memduh Ün'ün sahibi olduğu Uğur Filmle birlikte Saner Film (Hulki Saner), Acar Film (Murat Köseoğlu), Er Film (Berker İnanoğlu) ve Melek Film (Şahan Haki) şirketlerine ait birinci vizyon yapımlar ise "ikinci ayak" denilen kombinin şu sinemalarında vizyona girebiliyordu: Beyoğlu Rüya, Pangaltı İnci, Mecidiyeköy Işın, Beşiktaş Yıldız, Üsküdar Lale, Kadıköy Kafkas, Aksaray Bulvar, Çarşıkapı Şık, Kocamustafapaşa Çoruh, Yedikule Tunca ve Eyüp Melek sinemalarına..

"Üçüncü Türk Filmleri Ayağı" ise o yıllardaki İstanbul dağıtım tekelinin en zayıf kombiniydi. Genelde küçük bütçeli (b) sınıfı filmler bu kombinin (Beyoğlu Lüks sineması gibi) salonlarında seyirci karşısına çıkıyordu.

*Kadir İnanır,
sinemamızın
büyük yapım-
cılarından
İrfan Ünal,
Hürrem Erman,
Türker
İnanoğlu ve
Memduh Ün'le.*

*"Kerem ile
Ashda Fatma
Girik ve Kadir
İnanır.*

"DÖNÜŞ"ÜN DÖNÜŞÜMÜ...

Memduh Ün, bu ikinci "Üç Arkadaş"tan sonra aradan sesizce çekilirken, İrfan Ünal kişisel direnciyle Kadir İnanır'ın arkasında durmayı sürdürecektir. Yapımcı olarak Memduh Ün, kendi şirketi adına 1970'den 1973 yılına dek 6 filmde destek olmuştur Kadir İnanır'a. Bu 6 filmden 5'ini Feyzi Tuna, Duygu Sağıroğlu ve Orhan Elmas'a çektirir. Birini de Memduh Ün kendisi yönetir. Ve Kadir İnanır da bu 6 filmin dördünde Fatma Girik'le karşılıklı oynar.

Fırını bir aileden gelen yapımcı İrfan Ünal, ayrıca bir sinema salonu işletmecisi olarak da, seyirci profilini yakından izlemektedir. Örneğin Fatma Girik-Kadir İnanır ikilisini de...

İrfan Ünal, bu iz sürme sırasında Kadir İnanır'ın Fatma Girik ve Hülya Koçyiğit'le değil de, özellikle Türkan Şoray'la daha sıcak bir duruş sergilediğini hisseder. Kaldı ki, Ünal'ın kombin seyircisi de, Kadir İnanır'ı Şoray'la birbirlerine çok yakıştırmışlardır gerçekten. Ama kitlesel açıdan bir Belgin Doruk-Göksel Arsoy ikilisi gibi efsanevi bir sinema çifti olmaları için henüz

vakit erkendir. Bir “sinema çifti”nin seyirci gözünde “idol”leşmesi, kutsanması zamanlamaya ve tokat gibi çarpıcı proje aşamalarına bağlıdır.

İşte tam bu sıralar Türkan Şoray, bir gazetenin üçüncü sayfa haberiyle birden, uykuları kaçarcasına derinden sarsılır. Yıllar önce Almanya'ya gidip, bazı dedikodular üzerine, köyünde bıraktığı karısını öldürmek için dönen bir işçi gencin öyküsü üzerine kurulu bir haberdir bu. Şoray kafasına taktığı bu üçüncü sayfa haberinin bir an önce senaryosunun yazılıp, böyle bir projede oynamaya kararlıdır:

“İrfan Ünal'a bu düşünceden bahsettim ve hazırlıklar başladı. Safa Önal, uzun süren çalışmalar neticesinde üç kez yazdı ve harika bir senaryo oldu...

Filmi Atıf Yılmaz çekecekti, ama başka bir filme başlayacağı için çekemedi. İrfan Ünal, “Bu hikayeyi çok seviyorsunuz, yönetmenliğini siz yapın” diye bana teklifte bulundu. Heyecanlandım “Nasıl olur? Yapabilir miyim” diye tereddüt geçirince, “Eğer film iyi olmazsa piyasaya çıkarmam, Taksim Meydanı'nda yakarım. Arkanızdayım, göreceksiniz başaracaksınız” diyerek beni cesaretlendirdi.” diye yazar Türkan Şoray anılarında.

Elbet de Türkan Şoray'ın bu ilk yönetmenlik denemesine başlaması kolay olmaz. Metin Erksan, Halit Refiğ ve Osman F. Seden gibi usta sinemacılar Şoray'a destek olurlarken, kimileri de karşı çıkar. Kimileri tepkilerinde içten pazarlıklıdır, kimileri de yönetmenlik konusunda ünlü yıldıza güvenmezler. Şoray'ın arkasındadırlar, ama yine de kuşku içindedirler. Fikret Hakan'la Ahmet Mekin'in ise Türkan Şoray'ın yönetmenlik yaptığı bu filmde oynamak istememelerinde bir ölçüde haklıdırlar.

Sorun Türkan Şoray'la Kadir İnanır'ın başrolleri paylaşmasında değil. Herhangi bir temel öykü içinde üç kişi de başrol oynayabilir. Sorun, toprak ağası Reşit Bey rolündedir. Sinema yazarı Nezih Coş'a göre “... Köylüsünün elinden, borcunu ödemediği için tarlasını icra yoluyla alan Reşit Bey, tam anlamıyla ne bir ağa ya da bey kişiliğindedir.”

Toprak ağası rolü, bu ve benzer bazı nedenlerle Fikret Hakan'a uygun düşmez. Ve sonunda bu rol, Bilal İnci'nin üzerinde kalır. Bu ağa rolü “tam anlamıyla olmasa da”, tipleme konusunda en uygundur Bilal İnci. Böyle bir filmde yardımcı

*Türkan Şoray
ilk yönetmenlik
denemesi
"Dönüş"te
Kadir
İnanır'la.*

oyuncu olarak da şanslıdır.

Türkan Şoray filme başladığının ilk haftasında en büyük desteği Şerif Gören'dir. Yılmaz Güney'in asistanı Gören, bu kez de Şoray'a bir süre asistanlık yaparak destek olmaya çalışır. Ama yine de işi zordur. Yönetmen olarak kamera arkasına, oyuncu olarak da kamera önüne geçmesi öyle kolay değildir. Yorgun ve moralinin bozuk olduğu ikinci çalışma gününde Yılmaz Güney'in film setine "Etrafa kulakları tıkayın... Bacım, siz bu işi başaracaksınız" diyerek selam göndermesi, unutamadığı anılar arasındadır Şoray'ın...

Ve Türkan Şoray, tüm güçlüklerle karşın, "bu işi" başarır da gerçekten. Ancak İrfan Ünal'ın Kadir İnanır'ı ne kadar desteklese de, bu kez de bir yapımcı olarak o ticari bakış açısından kurtulamaz. "Ben Türkan Şoray filmi yapıyorum. Ağırılık Gülcen'da olsun" diyerek baskı yapması, bir ölçüde çekim özgür-

lüğünü engeller. Gülcan, Şoray'ın oynadığı köylü kızının filmdeki adıdır.

*Kadir İnanır
askerde.*

Bu arada "Dönüş"ün sinema salonlarında vizyona girme tarihine yetiştirmek için, bazı sahneleri, yani kafasındaki filmi tam olarak çekemez Şoray. Örneğin havaalanı sahnesi ve Almanya bölümleri gibi...

"Dönüş" vizyona girdiğinde 1972-1973 sinema mevsiminin "en çok iş yapan on filmi" arasında dördüncü sırada yerini alır. 15 sinema salonundaki sadece bir haftalık gişe hasılatı 661 bin 799 liradır. Seyirci sayılarının ise o yıllarda bazı nedenlerle, doğru biçimde saptanması imkânsızdır. Yapımcı İrfan Ünal, sonuçtan memnundur. "Taksim Meydanı'nda" filmi yakmaya kıyamaz artık... Kaldı ki, "Dönüş" Gülcan'ın, Türkan Şoray'ın filmi olmuştur. Böylece İrfan Ünal'ın da dediği olmuştur çünkü...

Genel yapısıyla bir ağa-köylü çatışması içeren "Dönüş", özellikle de magazin basınında "bir Türkan Şoray filmi" gibi tek yanlı haberler yapılsa da, 23 yaşındaki genç ve yeni yıldız adayı Kadir İnanır es geçilemez. İbrahim rolündeki İnanır, köylü güzeli eşi Gülcan'ı çocuğuyla birlikte terkedip Almanya'ya işçi olarak gider. Bir Alman kızından da çocuğu olan İbrahim, köyüne dönüp Gülcan'ın karşısına çıktığında yabancılaştığı görülür. Tepeden tırnağa bir kişilik bölünmesi içindedir. Çarçını çulunu atmıştır. Başında kaz tüylü şapkasıyla, elinde o yılların modası transistörlü radyosuyla...

Türkan Şoray'ın hem yönetmen hemde oyuncu olarak en zorlandığı sahneler, ikili çekimlerdir kuşkusuz. Yani, Kadir İnanır'la aynı karelerde karşı karşıya geldiklerinde örneğin... Kamera önündeki bu ikili sahnelerde Türkan Şoray, İnanır'ı kontrol etmeye çalışırken, kendisi kontrol dışına çıksa da filmin akışı bozulmaz.

SİNEMASAL BİR İKİLEM: TÜRKAN ŞORAY-KADİR İNANIR

"Dönüş", yeni bir "sinema çifti"nin habercisidir. Türkan Şoray'la Kadir İnanır'ın daha önce iki filmde karşılıklı oynamalarına karşın, ancak bu üçüncü filmleri bir "çift" in geliş işaretini verir. Herhengi bir çiftin daha ilk karşılaşmalarında, magazin basınının sık sık "yeni bir çift doğuyor" gibi klişe

*Uluslararası
üne sahip
İtalyan yıldız
Gina
Lolabrigida,
bizim sultan
Türkan Şoray
ve hayat
arkadaşı
Rüçhan Adlı ile
Moskova Film
Festivali'nde.*

başlıklarla haber yapmaları gerçeği yansıtmaz. Çift, öyle birdenbire doğmaz. Çiftler, zaman içinde yaratılır. Çift anlayışı konusunda Türkan Şoray'la Kadir İnanır arasında sınıfsal denge henüz kurulmuş değildir. Vakit erkendir...

Ve resmi bir davet üzerine 1973 yılında "Dönüş" filminin Uluslararası Moskova Film Festivali'ne yarışma dışı olsa da katılması, kuşkusuz Türk Sineması adına bir başarıdır. Hiç olmazsa Türkan Şoray için "Ondan yönetmen olmaz" diyenleri bu ilk yönetmenlik denemesiyle biraz utandırmıştır.

Dönemin Dışişleri Bakanlığı Kültür Dairesi Başkanı Semih Günver de filmi beğenir. Ama "Biz Dönüş'ü hükümet olarak seçmedik. Siz nasıl olsa festivale özel olarak katılıyorsunuz", deyip son noktayı koyar. Bu arada yanlışlık nereden kaynaklanıyorsa, Moskova Film Festivali'nde Türkan Şoray'ın "Türkiye'nin ilk kadın rejisörü olarak sunulması da ilginçtir. İlk kez festivalde tanıştıkları "Gina Lollobrigida, Türkan Şoray'dan korktu" gibi, ucuz sansasyonel "Sultan"vari haberler, dedikodular birbirini izlese de hiçbirisi gerçek değildir.

"Dönüş"ün, Moskova'nın 2500 kişilik en lüks sinema salonundaki gösterimi nedeniyle sahneye davet edilen Türkan Şoray, büyük bir alkışla karşılanır. Gerçekten ilgi büyüktür. Ve bu tören sırasında kristal bir vazo verilir Şoray'a. Bu özel

ödülün yarışma dışı katılan “Dönüş” filmiyle ilgisi yoktur. Uluslararası film festivallerinde davet edilen yabancı onur konuklarına takdim edilen bir nezaket, bir “hoş geldin” plaketidir genelde.

*Gerçek
Bodrum Hakimi
Mefaret Tüzün.*

Tüm bu etkinlikler birbirini izlerken “Dönüş” filminin diğer başrol oyuncusu Kadir İnanır'dan kimse söz etmez nedense. Ama sığağı sığağına, aynı yıl Kadir İnanır, sinema yaşamının ilk büyük festival ödülünü kucaklayacaktır. 5. Adana Film Festivali'nde “en iyi oyuncu” olarak... Atıf Yılmaz'ın yönettiği ve Filiz Akın'la karşılıklı oynadığı 1972 yapımı “Utanç” adlı filmle.

Kadir İnanır, bu haberi Gülşen Bubikoğlu ile başrolünü paylaştığı “Yaban” adlı filmin setinde alır. Ve şöyle der:

“Sabırla bekledim yıllardır. Karşılığını da gördüm. Aslında bu ödül benim filmografyamda bir başlangıç olacaktır. Üzüntülü, karamsar, korkulu günlerim oldu. Direndim. Şimdi “daha iyi”nin yolunu bulmalıyım.”

Yapımcısı İrfan Ünal'ı utandırmadan o “iyi yol”un eşğine gelmiştir Kadir İnanır. Yönetmen ve oyuncu ağırlığıyla bir Türkan Şoray filmi olan “Dönüş”ten daha şanslıdır, Atıf Yılmaz'ın “Utanç”ında. Daha bağımsız, biraz daha rahat bir Kadir İnanır. Ve elinden geldiğince kendisi olmaya çalışır.

Türkan Şoray-Kadir İnanır ikilisi, 1974'de “Gazi Kadın”, 1976'da “Bodrum Hakimi” adlı filmlerle kamera karşısına çıkarlar. İlki Osmanlı'ya ait bir dönem filmidir. Bu ikincisinin yönetmeni de Türkan Şoray'dır. Gerçek bir yaşam öyküsüne dayalı filmde İnanır bir toprak ağasını oynar. Hakim kadını da Türkan Şoray. Ve yine birlikte oynadıkları “Deprem”, 1976'da yalnızca İstanbul bölgesinde “en çok iş yapan on film” listesinde 1.466 bin liralık toplam hasılatıyla birinci, “Bodrum Hakimi” ise 749 bin lirayla beşinci sıradadır.

Elbette Şerif Gören'in “Deprem”, Osman F. Seden'in ve “Gazi Kadın” ve Türkan Şoray'ın “Bodrum Hakimi” filmlerinden farklı özellikler taşıyan ilginç bir çalışma. Ve arada bir Şerif Gören filmi var ki, bu kez Türkan'sız, ama Kadir İnanır için önemli bir film. Fikret Hakan'la oynadığı “Köprü”...

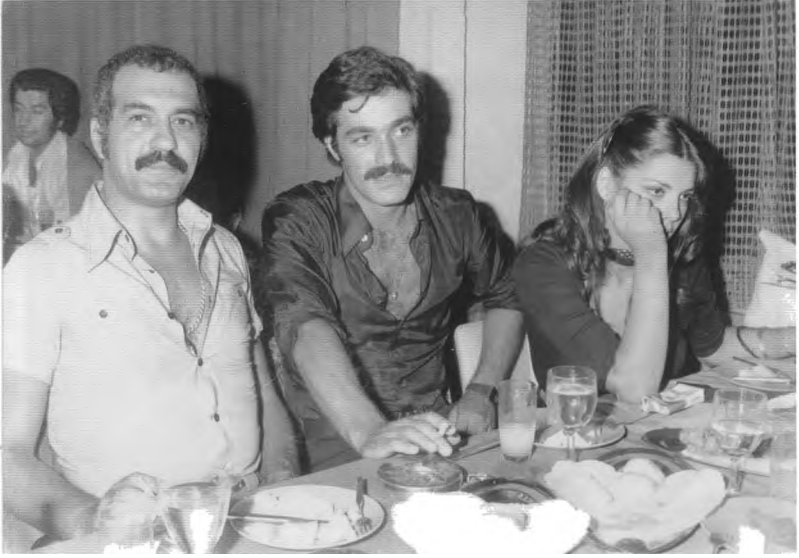
*Kadir İnanır
İtalyan oyuncu
Sonia Viviani
ile yabancı
bir edebiyat
uyarlaması
"Delicesine"de.*

İŞTE ŞİMDİ GERÇEK KADİR İNANIR...

1976 her açıdan Kadir İnanır için bir "sınıf atlama" yılıdır. Sinemasal yaşamıyla da, özel yaşamında kendini sunma biçimiyle de.... Özellikle sert duruşu ve öfkелendiğinde ani patlamalar oluşturan yapısı nedeniyle çevresinde saklı bir tepkiyle karşılanırsa da, bu kişisel bir tarz sorunudur. Kızarsınız kızmazsınız, ya da seversiniz sevmezsiniz. Bu, seyirci gözünde "idol"leşen her sinema yıldızına özgü bir duruş sergileme biçimidir. Yani Kadir İnanır, Kadir İnanır gibi; Yılmaz Güney, Yılmaz Güney gibi; Fatma Girik, Fatma Girik gibi ve Ediz Hun, Ediz Hun gibidir...

Evet 1976'da Kadir İnanır, Tank Akan'la birlikte "yönetmen sineması"nın en önlerde koşanıdır. Artık tartışmasız bir "yıldız oyuncu"dur. Seyircisi vardır. Magazin medyası peşindedir. Bölge işletmecileri de İstanbul'daki yapımcılardan Kadir İnanır filmi istemektedirler.

Yaklaşık dört yıldan beri, Kadir İnanır'la kendi şirketi adına film yapmayan Memduh Ün bile, bölge işletmecilerinin talebi üzerine yelkenleri suya indirir. Yapımcı olarak devreye girip, Osman F. Seden'e "Ana Ocağı" adlı bir film çekirtmek zorunda kalır. Filmin kadın oyuncusu Fatma Girik'dir. Ve bir yıl sonra da

1978'de, İrfan Ünal'ın yapımcısı olduğu "Cevriyem"i çeker. Kadir İnanır'ın karşısında yine Türkan Şoray vardır. İnanır-Şoray çiftinin de sekizinci filmidir "Cevriyem". Ve Memduh Ün, bu filmle ilgili olarak anılarında yazdıkları çok ilginçtir gerçekten:

"İrfan Ünal "Cevriyem" adlı bir film teklif etti. Başrollerini Türkan Şoray'la Kadir İnanır oynayacaktı. Senaryosu Suat Derviş'in aynı adlı romanından uyarlanmıştı...

Kadir İnanır, Fikret Hakan ve Sonia Viviani ile akşam yemeğinde.

Sonia Viviani "Delicesine" filminin bir sahnesinde

*Sansür
korkusuyla
finali
değiştirilen
"Cevriyem"de
Kadir İnanır ve
Türkan Şoray.*

... Filmi çekip bitirmiştım. Yapımcı İrfan Ünal hem denetimden, hem de sol örgütlerden korktuğu için, senaryoda bazı diyaloglar ve finali değiştirerek, tecavüz edilip öldürülen kız kardeşin intikamını alan abi şekline dönüştürdü hikayeyi. Cevriye'nin koşup haber vermesiyle, baba rolünü oynayan Reha Yurdakul geliyor ve Kadir İnanır çıkıp polise teslim oluyordu. Önce direndimse de İrfan Ünal "başka bir yönetmene tamamlatırım" deyince özenle çektiğim filme başka bir el girmesini istemediğim için çaresiz, "evet" dedim. Gönülsüzce de olsa, istediği sahneleri ekledim filme...

...Filme başlamadan önce İrfan, Bebek'teki evine davet etti beni. Türkan Şoray ve Rüçhan Adlı da oradaydı. Türkan benimle özel görüşmek istediğini söyledi. Başka bir odaya geçtik. "Beni iyi yönetecek misiniz" diye sordu. "Bu ne demek" dedim. "Siz Fatma Girik'in filmlerini yönetiyorsunuz, Fatma Girik de bir star, aranızda da gönül bağı var. Acaba beni..." dedi ve durdu. Fatma Girik adına kendisini harcayacağımı düşünmesi çok tuhaftı doğrusu. "Böyle

düşünüyorsanız ben bu filmi çekmeyeyim” dedim. Bir anda düşüncesi değişmiş olacak ki, “sizin çekmenizi istiyorum” dedi.

İlk çekimler, Erman Film’in platosundaki meyhane sahneleriydi. Türkan dans ediyordu orada. İrfan hemen iş kopması bastırmıştı, acaba Türkan’ı nasıl kullanıyorum diye. Seyrettiği zaman da, “Tamam, benim düşündüğüm Türkan bu” demişti. Özenle çektiğim film, saçma sapan eklemelerle ucuz bir melodrama dönüştürüldüğü için bugün izlerken çok üzüldüm.

Filme zorla eklenmiş sahneler nedeniyle duyduğum kırgınlık yüzünden, dublaja bile gitmedim. Ek sahneler tam yama gibi duruyor, filmin gövdesine yakışmıyordu. İrfan ticaret adamıydı. Galatasaray Lisesi’nde okumuştı, babası sinema ve fırın işleten bir zengindi...

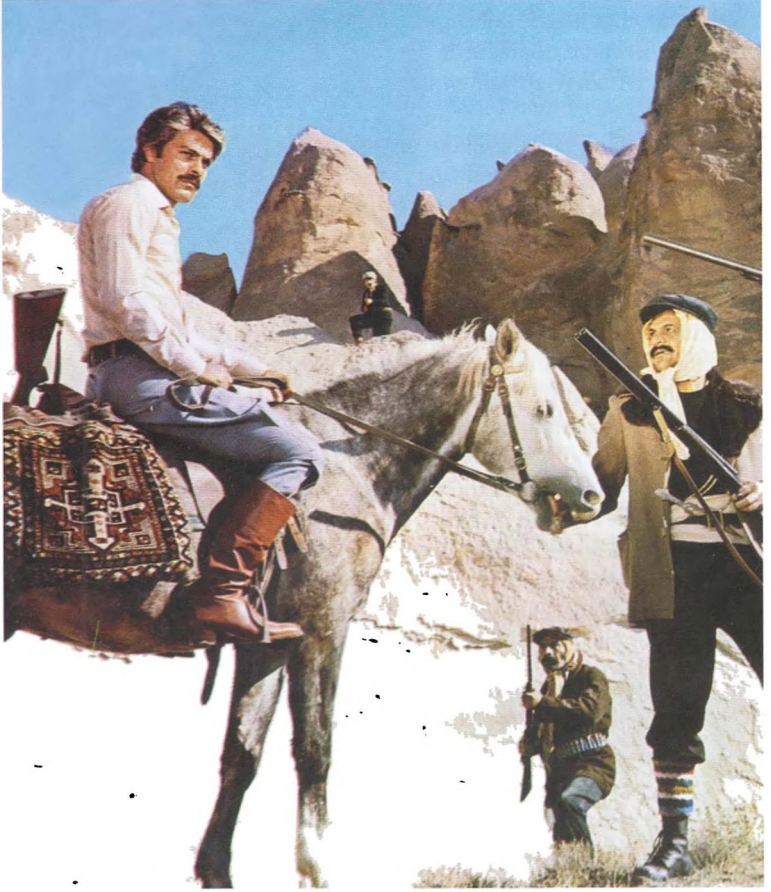
....“Cevriyem” çok kazandırdı. Bütün o saçmalıklara rağmen 29 iş gününde çektiğim film 8 numaralık iş yaptı....

Türkan Şoray filmde çok iyi oynuyor, Ama çalışırken çok zorlandım. Bir plan çekiyoruz, gayet iyi oynuyor, “bir daha çekelim” diyor. Bir daha çekiyorsun, “nasıl oldu” diyor. Yüzü ağlamaklı, “n’olur bir daha çekelim” diyor. Bıraksan her sahneyi 20 kez falan çektirebilir. Bu yüzden çok negatif harcadım. Kendine güvenemeyen, her zaman eli ayağı titreyen, sinemadaki sultanlığını zedeleyecek bir duyguyla sette olan bir kadındı. Hiçbir zaman huzurlu değil. Ne sette ne de sahici yaşamında!

Kadir İnanır oynadığı rolleri elbise gibi giyiyor üstüne. Çok iyi bir Oyuncu...”

DİLA HANIM'DAN SELVİ BOYLUM AL YAZMALIM'A...

Birbirleriyle bağlantılı ve içiçe yürüyen olayların akışı nedeniyle, birden 1978 yılına geliverdik. Oysa 1976, Kadir İnanır’ın yıldızlaştığı bir “geçiş yılı”ysa, 1977’de sinema yaşamındaki en parlak yıldır. Ve fiziği de öylesine yerine oturmuştur ki.... Bundan böyle o sinekkaydı traşlı eğri ve keskin bakışlı, kalp yakan, rol kesen, ağzı laf eden, rötuşlu “kartpostal” jönü olmanın dışına çıkıp, kendine özgü bir tiplermeye, insanı anlatan bir karaktere dönüştüğü görülür Kadir İnanır’ın.

*Büyük bir kitle
filmi olan
"Dila
Hanım" da
Kadir İnanır.*

İşte bu dönüşümün öne çıkan en çarpıcı iki örneği "Dila Hanım"la "Selvi Boylum Al Yazmalım"... 1977 yılının yapımları olarak her iki filmin, kendi içlerinde aynı ayrı özellikleri vardır. Nedir Bu özellikler?...

Orhan Aksoy'un yönettiği "Dila Hanım", öncelikle bir edebiyat uyarlaması. Ve yararlanılan temel kaynak da, Necati Cumalı'nın "Makedonya 1900" adlı öyküsü. Kan davalı bir sevdâ öyküsü üzerine kurulu bu öyküyü, yapımcı İrfan Ünal'ın fetiş oyuncusu Türkan Şoray uğruna sağladığı imkânları profesyonel

bir anlatı zenginliğiyle kullanıp, "Dila Hanım"ı kitleye yönelik popüler bir filme dönüştürür. Ve profesyonel bir yönetmen olarak da Orhan Aksoy'un en dikkat çekici aşk filmidir "Dila Hanım".

*Dila Hanım ve
Karadağlı
Rıza.*

"Türkan Şoray'la Kadir İnanır'ın başrollerini paylaştığı "Dila Hanım", en çok, önce Karadağlı Rıza'nın tek başına, sonraysa Dila Hanım Rıza Bey'in karşılıklı dans ettikleri iki sahneyle anılır." der bir yazısında Senem Aytaç.

Doğru bir tespittir bu.

Hele Türk Sineması Tarihi'nde öyle filmler vardır ki, kimileri unutulmaz bazı sahneleriyle anılırlar hep. Özellikle de Yılmaz Güney'in "Umut" filminde ölen atını taşıyan ataarabasının arkasından hüznübaz yürüyüşü gibi...

Karadağlı Rıza rolündeki Kadir İnanır, 9 yıl önceki Ses Dergisi yarışmacısı gibi Nur kalem inceliğindedir. O günden bu güne tek farkı, rol icabı hafifçe kırlaştırılmış saçlarıyla, kavruk yüzü ve esmer teniyle, Türkan Şoray karşısında daha bir öne çıkmıştır bu kez. Ve İnanır, Türkan Şoray filmlerinde bir "yem" olmaktan kurtulur artık. Ayhan Işık'ın dışında birçok yeni jön, çaylaklık dönemlerinde Şoray'a yem olmuşlardır. Türkan Şoray bu filmde ne kadar burnu pırlantalı bir Dila Hanım'sa, Kadir

İnanır da o kadar gizemli bir Karadağlı Rıza'dır.

Büyük bir çiftlik sahibi Banarlı İbrahim'i, o yörenin sayılı zenginlerinden Karadağlı Rıza, arazi anlaşmazlığı nedeniyle öldürmüştür. Güzeller güzeli Dila Hanım, kocasının intikamını almak için kanlısının peşine düşer. Kanı yerde kalmayacaktır. Ne var ki, daha ilk karşılaşmalarında yüreğine bir ateş düşmüştür Dila Hanım'ın. Düşmanına aşık olmuştur... Ama yine de kararlıdır. Silahı çantasında, onu bir köy düğününde bulur. Gözgöze gelirler önce. Sonra Karadağlı Rıza, çevresini saranların ortasında tek başına dans etmeye başlar. Ardından da Dila Hanım...

Ve karşılıklı, soluksuz, birbirlerinin içine akarcasına derin bir bakışmanın eşliğinde dans ederler bu kez. Bu bir "ölüm dansı"dır aslında. Dila Hanım'ın yapamadığını töre uygular. Birden silahlar patlar. İkisi de birbiri ardına vurulup öldürülür. Ve birbirlerine uzanan iki el... Dila Hanım aşık olup kanlısını öldüremediği için, kendisi de bu acımasız törenin, bu imkânsız aşkın kurbanı olmuştur.

İşte Türkan Şoray-Kadir İnanır ikilisinin sinemasal bir çift olarak seyircilerin, birbirlerine yakıştıklarını daha çok "Dila Hanım" filmiyle onayladıkları görülür. Özellikle de o naif final sahnesiyle... Ve 1978'de İstanbul sınırları içindeki sinema salonlarında vizyona giren "Dila Hanım", "en çok iş yapan on film" sıralamasında dördüncüdür. 10 sinemada iki haftalık toplam 1 milyon 616 bin küsurluk hasılatıyla. "Selvi Boylum Al Yazmalım" ise aynı yılın beşinci sırasındadır. 7 sinemada iki haftalık 1 milyon 545 bin 947 liralık hasılatıyla...

Bu yıl ise, 2017'de Uğur Vardan'ın Hürriyet Gazetesi adına

Amiens Film Festivali'nin kitapçık kapağı.

düzenlediği "en iyi yüz film soruşturması"na katılan seçkin yüz kişilik jüri, "Selvi Boylum Al Yazmalım"ı ilk on filmin 7'nci sırasına oturtur. Atıf Yılmaz'ın yönettiği "Selvi Boylum Al Yazmalım", hem iş filmi olarak, hem de yarına kalıcı gibi iki temel özelliğinin yanısıra, sinemasal bir sorgulamayı gündeme getirir:

"Kan bağı olan mı gerçek babadır?... Ya da çocuğa emek veren, onu yetiştiren mi asıl babadır?..."

Atıf Yılmaz, ünlü Kırgız yazarı Cengiz Aytmatov'un "Cemile" adlı uzun öyküsünden uyarladığı filmle ilgili şu açıklamayı yapar:

"Hikayenin ana teması Brecht'in "Kafkas Tebeşir Dairesi"nde kullandığı temaydı. Aytmatov, Brecht analarını baba yapmıştı. Kan bağı olan mı gerçek babadır yoksa çocuğa emek veren, büyüten, yetiştiren mi?... Aytmatov da Brecht gibi, emek veren vereni seçmiştir. Bu temanın değişmesine imkân yoktu. Bu noktada Türkan, hikayeyi öneren kişi olmasına rağmen tereddüte düştü.

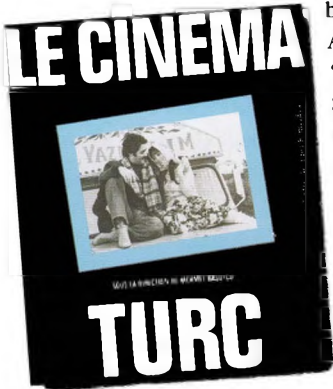
Bizim seyirci bunu kabul eder mi? Filmin kızı, jön dururken başka bir adama nasıl gider?... Bizim seyirci ne der bilmeme, biz çocuğu da kızı da emek verene bıraktık...

Taşkant Film Festivali'nde ilk gece filmi seyrediyoruz. Finalet doğru Türkan, Kadir İnanır'ı bırakıp Ahmet Mekin'e doğru ilk adımını attı, üç-dört bin kişilik salonda müthiş bir alkış koptu. Bizim seyirci de emeği alkışlıycak mı? Hiç değilse bu sonu doğru mu bulacak?..."

Evet bu kez fanatik yerli film seyircisi de bu "son"u doğru

bulacaktır. Alkışlanan "Emek"tir. Atilla Dorsay'a göre Atıf Yılmaz'ın "Asya-İlyas ilişkisini abartıp tam bir Şoray-İnanır gösterisi haline getirse" de seyirci, başrol kadın oyuncunun filmin "jön"üne değil de Ahmet Mekin'e gitmesini alkışlıyacaktır. Aslında Kadir İnanır, bu filmde klasik anlamda bir jön değil, kamyon şoförü İlyas rolündedir. Başlı başına bir karakterdir.

*Kadir İnanır-
Türkan Şoray
ikilisi "Selvi
Boylum, Al
Yazmalım"da.*

Ve Halit Refiğ der ki:
"Türkan Şoray'ın güzelliğinden yararlanmak için özene bezene hazırlanmış yakın planlar, 'sevgi mi, emek mi?' sorusunu açıklamak yerine, kahramanı kusursuzlaştırma ve idealleştirmeye hizmet ediyorlar. "Selvi Boylum Al Yazmalım"ın özü ve sözü arasındaki bu çelişki, yani aslında emeği değil, sevgiyi yüceltmesi bir yana bırakılırsa, Türk sinemasının vardığı belli bir anlatım ustalığının örneği olmasından yabana atılmayacak bir film."

PTT'nin bastırıldığı "Selvi Boylum, Al Yazmalım"a ait hatıra pullarıdır.

Son tahlilde kuşkusuz öyle.

Ancak, sinema tarihimizde öyle filmler vardır ki, kimi yönetmeniyle, kimi oyuncularıyla, kimi görüntü dizisiyle, kimi müziğiyle ve kimi konusuyla daha bir öne çıkar. Tüm bu öncelikleri bir orkestrasyon uyumuyla içinde taşıyan filmlere de rastlanabilir arada bir ama çok azdır....

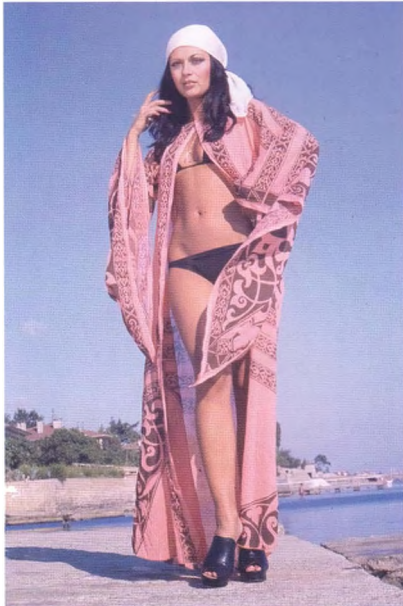
"Selvi Boylum Al Yazmalım" şimdi kimin filmidir? Ya da kimlerin?... Yönetmenin mi, oyuncuların mı, senaryosunu yazan Ali Özgentürk'ün mü?... Aslında hepsinin...

Sırf güzelliğinden yararlanmak için, yakın planlarla onu "kusursuzlaştırmak ve idealleştirme hizmeti" Atıf Yılmaz'ın bu filmde görülse de, Asya rolüyle Türkan Şoray'ındır. Bu tür bir "hizmet", Ülkü Erakalın'ından bu yana yerli yersiz bir çok yönetmenin filminde görülür. Atıf Yılmaz'ın Şoray'la çektiği "Selvi Boylum Al Yazmalım", bu birlikteliğin onuncu filmidir. Ve bu birlikteliğin de o güne dek en tutarlısıdır.

O sert erkek tiplemesine karşın kasılmadan, yalnızca uzakyol kamyon şoförü İlyas rolüne olanca gücüyle asılarak, hiç beklenmeyen içtenlikli bir yumuşaklık, bir yaşarlılık kazandıran Kadir İnanır'ın da filmidir "Selvi Boylum Al Yazmalım".

Ya Cemşit rolüyle Ahmet Mekin?...

Ahmet Mekin olmasaydı, ya da yerine bir başkası oynasaydı,

Harika Değirmenci

filmin finali o denli çarpıcı olabilir miydi?

Kucağındaki çocuğu küçük Samet'le birlikte terkedilen Asya, yıllar sonra karşısına çıkan kocası İlyas'ı değil, oğluna babalık yapıp onu büyüten Cemşit'i tercih etmesi, kural dışı ve usta işi unutulmaz bir finaldi. Bir Atıf Yılmaz sinemasının... Birbirlerinden rol çalmadan ekonomik bir oyunculuk paslaşmasıyla Türkan Şoray-Kadir İnanır-Ahmet Mekin üçlüsünün de...

DİLİN KEMİĞİ VAR MI?

1977'de o yılların Türkiye güzellerinden Harika Değirmenci'yle bir İran-Türk ortak yapımı olan "Fırtına"da (Nejat Saydam), 1978'de "Derviş Bey"de (Şerif Gören) ve 1981'de Müjde Ar'la "Ah Güzel İstanbul"da oynayan İnanır'ın önü öylesine açılmıştır ki, film setinden film setine koşmak zorundadır. Boş günü yok gibidir...

Füruzan'ın bir öyküsünden uyarlanan

"Ah Güzel İstanbul"da, aslında Türkan Şoray oynayacaktır. Hayat kadını Cevahir rolüyle. Özellikle de "Selvi Boylum Al Yazmalım"dan sonra seyirci, bir çift olarak onları görmek istemektedirler. Senaryo da bu ikilinin üzerine kurulmuştur. Ne var ki, son anda Şoray, filmdeki sevişme sahneleri nedeniyle oynamaktan vazgeçince, bu fırsattan Müjde Ar yararlanarak ilk çıkışını gerçekleştirir. İnanır bu filmde de bir uzunyol kamyon şoförü rolündedir.

1980'li yıllar, Kadir İnanır'ın sinemasal yaşamındaki en olgunlaştığı, en bilinçlendiği bir dönemdir. Kamera karşısına çıktığı filmler birbiri ardına ödüllendirilir. Artık bir Fikret Hakan, bir Yılmaz Güney ve bir Tarık Akan gibi ödüllü filmlerin oyuncusudur. İşte 1978'de "Selvi Boylum Al Yazmalım" 15. Antalya Film Festivali'nde "en iyi ikinci film", 1981'de "Ah Güzel İstanbul" 18. Antalya'da "en iyi ikinci film", 1982'de "Kırık Bir Aşk Hikayesi" 19. Antalya'da "en iyi üçüncü film", 1985'de "Tomruk" en iyi üçüncü film ve 1984'de "Bir Yudum Sevgi" 21. Antalya'da en iyi film seçilmiştir.

Selim İleri'nin senaryosunu yazdığı Ömer Kavur'un yönettiği

Türkan Şoray'ın oynamadığı için pişman olduğu "Ah Güzel İstanbul"da Müjde Ar ve Kadir İnanır.

"Kırık Bir Aşk Hikayesi" Halil Ergün, Özlem Onursal ve Kadir İnanır.

Kadir İnanır'ın Hümeysra ile oynadığı "Bir Kırık Aşk" konusunda Neziha Coşkun'un yazdığı:

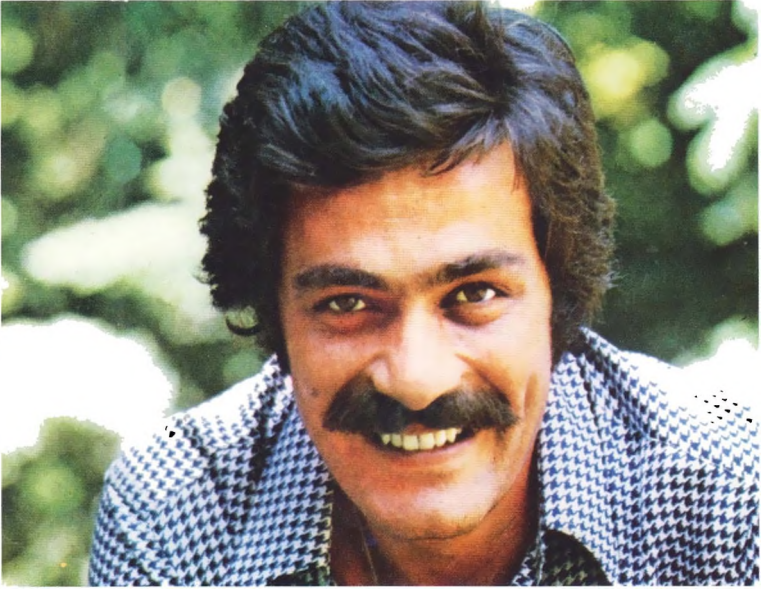
"Kadir İnanır abartıdan uzak genellikle ölçülü bir oyun veriyor."

Görüldüğü ve yazıldığı gibi sıradışı yönetmenlerle çalışan sıradışı projelere imza atan İnanır, öncelikle zirveye çıktığı bu iddialı döneminde daha dikkatli olmanın farkındadır. Nasıl ki, köşeleri tutulmuş bu "kurtlar sofrası Yeşilçam"da starlaşmak, ne kadar "zor"sa, aynı çizgide ayakta kalabilmeyi sürdürebilmek de o denli zordur. Fransız ünlü reklam yazarı Jacques Séguéla bu konuda der ki:

"Ayakta kalmak çok büyük bir sanattır. Bu kaygıyı içinde taşımadan yaşayan tek bir diva gösteremezsiniz. Hem zaten ölüm gününden önce kalıcı star sıfatına kim layık olabilir. Üstüne üstlük son yıllar star açısından daha zordur..."

... Yaşlılığın gri perdesi üzerlerine çökmeden sahneyi terkeden Marilyn'ler, Dietrich'ler, Brando'lar bunu iyi bilirler."

Bir Türk starı olarak Kadir İnanır da bu bilinçtedir kuşkusuz. 1968'den 1984'e dek, bu 17 yıllık sürede 98 adet uzun metrajlı sinema filminde oynasa da daha genç, dahası en verimli döneminde starlaşmanın... Yine de zaman aşımına ve sanatal koşulların giderek değişimine karşın, şimdiden tedbirini almıştır. Ve bu nedenle kıyasıyla bir "varolma savaşı" içindedir.

"Bir Yudum Sevgi", Atıf Yılmaz'ın yönettiği ve altı ödüllü sosyal içerikli bir işçi filmidir. Aile baskısı sonucu teyze kızıyla evlenmek zorunda kalan fabrika işçisi Cemal'i canlandıran Kadir İnanır'ın da, "en iyi on film"i arasına girebilecek filmlerinden biridir. Ama oyuncu olarak bir tek İnanır ödüllendirilmez, Antalya Film Festivali'nde... Renk vermese de biraz kırgındır.

*Kadir İnanır,
"Baldız" adlı
filme.*

Tepelerde olup önlerde koşan bir yıldız oyuncunun, karizmatik bir kişiliğin özel yaşamı, özellikle de onu seven, onu baştacı eden seyircinin elbette merak konusudur. Bu açıdan Kadir İnanır, magazin basınının haber malzemesini oluşturur. Birbiri ardına yapılan röportajlarda, söyleşilerde, sivri diliyle, şaşırtıcı söylemleriyle de dikkati çekecektir.

"Aktörlüğün eğitimi olmaz. Götürsünler bir oyuncuyu, Amerika'da eğitsinler, getirsinler buraya, haydi bakalım görelim nasıl oynuyor? Onu ben beş parçaya ayırırım kamerasının karşısında..." derse.

"Ben kadını döverim. Hem de çok kötü döverim. Ama

Füsun Demirel,
Erdal
Özyağcılar,
Kadir İnanır ve
Müjde Ar
"Ah Güzel
İstanbul"un bir
galasında.

ben kadını çalışmadın diye dövmem. Kendi özel ilişkilerinden, icap ederse fena döverim. Saygısız davranırsa döverim."

Ve de arkasından "Kaç tane Kadir İnanır var bu ülkede? Elbette saygı gösterecekler" diye ekliyorsa durum değişebilir, sonuçlar ne kadar tartışılrsa da...

İyi de Kadir İnanır, bütün bunları noktasına virgülüne dek aynen söyledi mi? Yalçın Pekşen, İnanır'la yaptığı bir söyleşide "kadın dövme" konusunu sorar. Ve şu yanıtı alır:

" Ben öyle bir şey söylemiyorum. Bunlar saptırılan şeyler. Ben elalemin kadınından bahsetmiyorum. Ben, ayrıca net bir cümle söylemedim, döverim diye.

Bu zamana kadar benim söylediğim gibi ortaya konulmadı. Bir sinema oyuncusu kendine ait bir kadınla birtakım tartışmalar yapar. Hatta bir şamar... Döverim derken, ağzını burnunu kanlar içinde bırakırım demek istemedim...

... Genç bir insanın kendine ait olan bir kadınla olan

*tartışmaları basında manşetler haline getirilir ve yo-
zlaştırılırsa... Kesinlikle söylemediğim şeyler..."*

Bizim sinemamızda gazeteci-sinemacı ilişkileri oldukça sorunludur. Özellikle magazin basını ilişkilerinde... Karşılıklı yapılan söyleşilerde, röportajlarda, konuşulanlar abartılı sunumlarla manşetlere çıkarılır. Oyuncuya öyle laflar ettirilir ki, onu çok okuyan bir kültür elçisi falan sanırsınız. Oysa o söylem, oyuncunun değil yazarın düşüncesidir. Ya da bir söyleşi sırasında oyuncu, farkında olmadan tuzağa düştüğünde veya düşürüldüğünde öyle laflar eder ki... Ne zaman ki tepki çeker, işte o zaman sözlerini geri alıp, suçu gazeteciye yükler.

Bilmem hiç dikkat ediyor musunuz? İkinci ve üçüncü sayfa magazin haberlerinde adı geçen herkes ünlüdür. Oysa sokağa çıktıklarında kimsenin tanımadığı ünlüler... O magazin haberlerindeki sanal ünlülerimiz bir yana, ne yazsanız bizim sinemacılarımızı memnun etmek mümkün değil... Hele eleştiriye, hele tarafsızlık ilkelerine asla tahammülleri yoktur. En yakın, en sevdiğiniz dostunuzla bile aranız açılabilir. Onları, hep överek, yumuşak dokunuşlarla okşayarak, abartarak seveceksiniz. Elbette yıkıcı eleştiriyle, yapıcı, uyarıcı eleştiriye bir-
birlerinden ayırmak gerekir. Bu konuda Kadir İnanır diyor ki:

"... Yapıcı eleştiri yok. Yıkıcı eleştiri oluyor. Beni yıkarsanız yeni bir Kadir İnanır oluşturmak için on altı sene daha harcamanız gerekir. Bunu düşünen yok."

Ardından şöyle devam eder, bir diğer konuşmasında:

"Bir toplum kendi kendini eleştiremiyorsa, o toplumun sosyal gelişiminden bahsetmek de sahtelik olur. Biz eleştirebilmeliyiz. Biz kötü yanlarımızı da eleştirebilmeliyiz." der.

Özellikle yıkıcı ve önyargılı eleştiri biçimlerine sürekli karşı çıkan ünlü aktör, içsel bir kırgınlık içindedir. Konunun her açılışında şöyle sürdürür sözlerini:

"Bir ülkede Entelektüel kesim olmasın diye bir şeyi asla kabul etmem. Olmalıdır. Bizim işlerimizi de eleştirmelidir. Ama asla tamamen reddederek. Alçakça kötülererek değil, yapıcı olarak değerlendirerek. Ülkemizde bugün oylama yaparsanız, en iyi 100 film içerisinde mutlaka 40 tane film vardır, başrolünü benim oynadığım. Benim filmlerimi beğenmeyen insanlar yanlış yaparlar, tevazuya gerek yok.

Aytaç Arman,
K.İnanır, Zeki
Müren, Barış
Manço, Nilüfer,
Türkan Şoray,
Emel Sayın
ve G.Bubikoğlu
Kelebek Yılın
Sanatçıları
ödül töreninde.

Onları artık çekmek zor..."

Kadir İnanır'ın bunları söylediği tarih 12 Nisan 2001'dir. Demek ki aradan 16 yıl geçmiş. Ve 16 yıl sonra 2017'de sinema yazarı Uğur Vardan 100 seçkin kişinin katıldığı "sinemanın en iyi 100 filmi" başlığıyla, ikinci büyük bir soruşturma düzenledi.. Hürriyet Gazetesi (pazar eki) adına...

Neden ikinci?

Tam 127 kişinin fiş doldurarak katıldığı ve on ay kadar

süren, bu konudaki ilk büyük soruşturmayı biz düzenlemiştik. 43 yıl önce 1974 yılında, Yedinci Sanat Dergisi'nde.

*Kadir İnanır
"Tomruk" da.*

"Konusuyla, anlatımıyla ulusal nitelikler taşıyan bütün zamanların en iyi on filmi" hangisidir diyerek. "Bütün Zamanların En İyi On Filmi"ni seçmek de bu işin en zorudur. Birini unutup atlarsınız. Ya da tarafsız ve doğru bir karar verebilmek için, o filmi yeniden seyretmek isteseniz bu imkansız gibidir. kayıptır o film çünkü. 20 ya da 30 yıl önceki değerlendirmelerle seçilen filmler ise tartışmaya açıktır.

Özellikle de "bütün zamanların en iyi filmleri" soruşturmalara baktığınızda (her soruşturma doğru dürüst bir ortak noktayı yansıtmasa da) yıllar geçmesine karşın, hangi filmlerin eskimeyip, yarına kaldığını görebiliyorsunuz.

Kadir İnanır'ın da dediği gibi "eski filmleri çekmenin zorluğu" bir yana, yıllar önce efsane olmuş filmleri kopyalamak bile öyle kolay değil. O ikinci kez kopyalanan filmlerin sefaletini hep birlikte görüyoruz. Hele o bol soslu günümüz teknolojisiyle televizyon dizilerine dönüştürülen eski filmlerin büyüğü, duyarlılığı nerede?...

Uğur Vardan'ın bu en yeni ve en geniş kapsamlı "yüz film seçkisi"ne bakıyoruz. En çok hangi oyuncunun filmi girmiş diye. Yönetmen sinemasının dört büyüklerinden Fikret Hakan mı, Yılmaz Güney'in mi, Kadir İnanır mı, Tarık Akan'ın mı?

Ashında hiç birinin....

Ya kimin?...

"Bir Yudum Sevgi"de Kadir İnanır ve Hale Soygazi.

"Katırcılar" filminden bir sahne.

Yüz film içinde on tanesi Şener Şen'in.... Kadir İnanır'ın ise beş filmi yer alıyor. İlk ona giren "Selvi Boylum Al Yazmalım"la, "Karılar Koğuşu", "Tomruk", "Katırcılar" ve "Kırık Bir Aşk Hikayesi".... 2011 yılındaki bir açıklamasına göre ise "en özel filmi" "Katırcılar"dır Kadir İnanır'ın. Ve şöyle der:

"İçerisinde yer aldığım şartlardan dolayı çok özel benim için. 1986'da İstanbul'a bir metre kar yağdı. Biz aynı ana Bingöl, Genç, Kiğı, karakoçan ekseninden dokuz metre karın altında 98 gün boyunca doğanın en vahşileştiği yerlerde çekim yaptık. Üstelik her dakika iki manga tam teçhizatlı jandarma kontrolünde. Ama bütün bunlar bir yana, "Katırcılar" hiç bir eleştiri kabul etmeyen, evrensel sinema değerlerini tam olarak taşıyan, başlı başına çok özel filmidir."

Türk Sineması'nın söylemleriyle en tartışılan starı olan Kadir İnanır, bu kez şöyle diyecektir:

"Franco Nero denen adamı, şu aşağıdaki hana bekçi bile yapmam aktör olarak..."

Elbette İtalyan kökenli Franco Nero, bir

Marlon Brando değil, Kadir İnanır gibi yakışıklı da olmayabilir. Beğenirsiniz ya da beğenmezsiniz, herkesin fetiş bir oyuncusu vardır. 1970'li yılların ünlü aktörü Franco Nero, ilk bakışta sıradan basit bir tiplene olarak da görülebilir. Salvatore Samperi'nin olaylı "Scandalo" adlı filminde de basit bir eczane işçisi rolündedir. Ama kendine özgü cazibesiyle evrensel boyutlar içeren bir aktördür. Ve herkes kendisidir. Kadir İnanır, Kadir İnanır'la; Franco Nero, Franco Nero'yla benzeşecektir...

*Uluslararası
İtalyan yıldız
Franco Nero.*

İNANIR'IN REFERANSLARI EDEBİYAT UYARLAMALARI

Sinema yıldızları, özel yaşamları nedeniyle hep başları derttedir. Sizin gibi, bizim gibi, hatta en sıradan bir kişilik kadar bile özgür değillerdir. Özel yaşamlar sürekli mercek altındadır. Tabii ki bir Kadir İnanır'ında...

Film setinden film setine koşmanın yorgunluğundan biraz sıyrılabilmek için, sevgilisini koluna takıp, ya da bir kız arkadaşıyla nereye gitseler, jet hızıyla karşılarında paparazzileri bulurlar. "Yakalama" eylemi paparazzilere göre bir özellik ve medyatik bir "atlatma başarısı"dır. Birilerini kullananlara göre ise, bu bir reklamdır. Özellikle de bu tür reklamlar uğruna, kendilerini ünlü jönlere yakalatan yıldız aday, fırsatçı genç hanımlar için...

Şimdi paparazziler ne yapsın?... Onlara da hak vermek gerekmiyor mu? Bir sinema sanatçısı, şöhretiyle, karizmasıyla topluma mal olmuşsa, onların da sevenlerini bilgilendirmek değil mi görevleri? Ancak aslı astarı olmayan, yalan-yanlış haberler yapmama koşuluyla. Ve de basın ilkelerine ters düşmeden. Sinema oyunculuğunun yanı sıra, bu arada Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'ndan mezun olan Kadir İnanır da gayet iyi bilir basın ilkelerini.

1980'li yılların başından 1990'na doğru taviz vermeden, hız kesmeden, soluksuz bir uzun yürüyüşle yoluna devam eder Kadir İnanır. İddialı projelerle Ömer Kavur, Şerif Gören, Yavuz

*"Yılanların
Öcü"
filminin
İngilizce
afişi.*

Özkan ve Halit Refiğ gibi star yönetmenlerle... TIR şoförü Hasan karakterini canlandırdığı "Amansız Yol"dan sonra, bir ödüllü film daha yakalar. Fakir Baykurt'un "Yılanların Öcü"yle. Şerif Gören'in yönettiği, Kadir İnanır'ın Kara Bayram rolünü üstlendiği "Yılanların Öcü" ikinci çevirimi oluşturur.

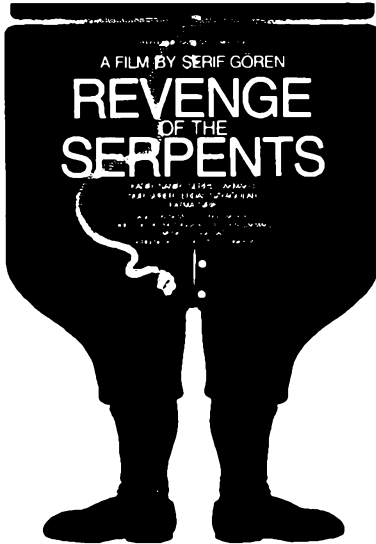
24 yıl önce (1961) Metin Erksan'ın çektiği bu siyah-beyaz ilk versiyonda Kara Bayram rolünü Fikret Hakan oynamıştı. Metin Erksan gibi "auteur" bir yönetmenin yıllar önce kült olmuş bir filmini yeniden çekmek ne kadar tehlikeli bir girişim olsa da Şerif Gören, yeni bir bakış açısıyla "Yılanların Öcü"nü kurtarabilmeyi başarır ve Atilla Dorsay, filmle ilgili bir yazısında der ki:

"... Şerif Gören'in özellikle "Fırar"dan beri gelişen bir özelliğini, düzeyli, etkili bir kırsal kesim erotizmini bu filmde de hem de doruk noktalarına çıkararak gerçekleştirdiği gözleniyor. Gören, bu alanda Baykurt'u da aşarak köy erotizminin hiç de kent erotizminden aşağı kalmadığını işlemiş olan Kemal Tahir, Necati Cumalı gibi yazarlarımızın izinden gidiyor."

Ve Kadir İnanır da 23. Antalya Film Festivali'nde (1986) "en iyi erkek oyuncu ödülü" kazanır. Ve de yapımcı Nazmi Özer'in "Yılanların Öcü" festivalin "en iyi ikinci film"idir.

Kara Bayram (Kadir İnanır), anası Irazca (Fatma Girik), karısı Haçça (Nur Sürer) ve çocuklarıyla 80 haneli Karataş Köyü'nde, babadan kalma toprak damlı evinde yaşayan yoksul bir köylüdür. Ne var ki, köy kurulu üyelerinden Haceli (Erdal Özyağcılar). Kara Bayram'ın evi önünde ev yaptırmak için temel atınca iki aile arasında büyük bir çatışma başlar. Dirlik düzenlik bozulmuştur.

Toprak mülkiyetinden doğan bu çatışma sürüp giderken, filmin bir sahnesinde harama uçkuclar çözülür. Kara Bayram düşmanın karısı Fatma'yla (Serpil Çakmaklı) o kazılan

temel çukurunda sevişeceklerdir. ve bu kez Kara Bayram, rüyasında gördüğü karısı Haçça ve Fatma'yla üçlü sevişme, şalvarlı köy erotizminin, o güne dek çekilmiş en düşsel sahnelerinden biridir.

Bir uzun yürüyüşün stanydı Kadir İnanır. Daha yolun sonuna gelmeden, çıkmaz bir sokağa girmeden, hız kesmeden, 1990'lı yıllara doğru ilerlediği görülüyordu. "Sona gelmek", sinema dünyasının "star sistemi"nin acımasız, karşı çıkılmaz bir "yasa"sıydı. Kaldı ki, başdöndürücü bir hızla değişen toplumsal ve siyasal gelişmeleri fırsat buldukça yakından takip etmeye çalışan İnanır'ın söyleyecek sözü bitmemişti ki... Şimdilik, yaşam koşullarının giderek sorunlar yarattığı bu dönemde, bir-biriardından gelen film tekliflerini değerlendirmek zorundaydı.

*Kadir İnanır,
"Yılanların
Öcü"nün "şal-
varlı erotizm"
sahnesinde Ser-
pil Çakmaklı ve
Nur Sürer'le..*

"BU KENTTE SEVGİ NEREDEDİR?..."

En tepelere çıkmakla, en tepelerden bakanın birbirleriyle

*“Yılanların
Öcü” ekibi bir
dinlenme
sırasında.*

çatışan iki karşıt duygu olduğunun farkındadır Kadir İnanır. Ama yine de kendine özgü bir tavır sergilediği o “sert erkek” duruşundan asla taviz vermez. Duygusallığı, yardımseverliği saklıdır ve hep içindedir.

Hafızam beni yanıltmıyorsa, 1975 yılı olmalıydı... Yenikapı’da ünlü Lunapark Gazinosu’nda muhtaç Sinema sanatçıları adına düzenlenen geceye Kadir İnanır da katılmıştı. Türkan Şoray, Cüneyt Arkın, Ayhan Işık ve Hülya Koçyiğit gibi yeşilçam’ın en öndeki şöhretleriyle birlikte. masa masa dolaşıp zor durumdaki meslektaşlarına, nasıl bir duyarlılıkla para topladığını anımsıyorum şimdi...

Ve Kadir İnanır 1990’lı yıllara doğru adımlarını atarken şu mesajı göndermişti. kendi el yazısıyla içini dökerek hayranlarına:

“Son günlerde Türk halkının ve basının mesleğine gösterdiği duyarlılıktan mutluluk duyuyor, sevinyorum...”

Amma, ülkemiz insanının temel hak ve özgürlüklerine indirilen darbelerle karşı gösterilen suskunluk ve ilgisizlik adına da nefret ediyor ve üzüldüyorum.

Evet, birbirimizi sevmeyebiliriz.

Amma.... Namuslu ve şerefli birer insanlar olarak yaşamak zorundayız."

Kadir İnanır

İlginç olan, yaklaşık 28 yıl önce kaleme alınana bu satırlar, bugünü, günümüz Türkiye'si'ni anlatıyordu sanki.... İnanır, taa 28 yıl öncesinden bugünleri görebilmiş demek ki... Ne dersiniz Yine de son yorum sizlerin...

Kadir İnanır da Türk sineması'nın eli kalem tutan oyuncularından biri. Yıllar önce çekilmiş (1978) bir gece yaşamı fotoğrafına bakıyoruz. Canlı Balık Gazinosunda görüntülenmiş. Kadir İnanır'ın karşısında sarışın genç bir kadın... Başbaşalar. O kadın kim olursa olsun, ilgimizi çeken o sarışın taze değil ki... İlgimizi çeken, Kadir İnanır'ın o fotoğrafın arkasına, o gece yazdığı dört mısralık şiir:

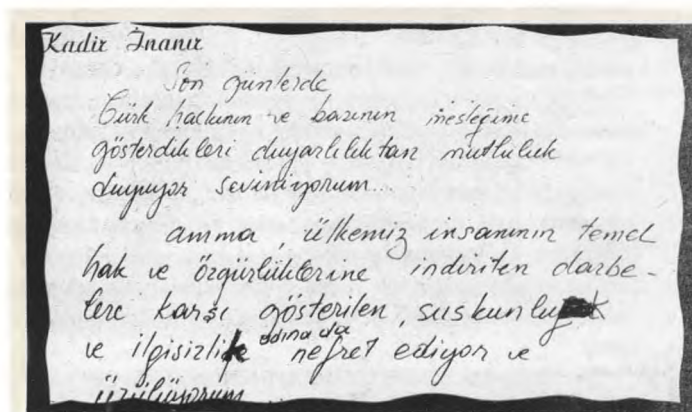
"de ki, öyledir dünya

de ki felek KAHPEDİR

insanların çok ucuz olduğu

bu kent'de SEVGİ nerededir?"

O sarışın genç kadın, Fransa'da yaşayan ve Paris'in ünlü gece

de ki, oyledir dünya
de ki Felak KAHPEĞİR...
İnsan Karın Çok uuz Klupun
Kent'den Sevgi 17 cededir ?

Kadir İnanır, Neri Neril'le bir akşam yemeği hatırası ve birlikte çekilen fotoğrafın arkasına yazdığı şiir.

klüplerinin birinde Striptease yapan Neri Neril'di. Ayrıca o yıl bu

ların ünlü popüler şarkıcılarından Jean-Claude François'in de sevgilisi... Neri Neril, Paris'ten yollara düşüp, Kadir İnanır'ı görmek için İstanbul'a gelmişse kime ne?...

Öteden beri, aslı astarı olmayan, masabaşında üretilen haberlere, dedikodulara, hep karşı olmuştur Kadir İnanır. Özellikle yanında görülen, yanyana görüntülenen kadınlara, sorgusuz sualsiz "sevgili" yakıştırmaları yapanlara da. O yanında görülen kadınla, gerçekten aralarında birşeyler varsa, yakalandığında zaten "Eyvallah" diyecektir. Necla Nazır, Canan Yaka ve Jülide Kural birlikteliğinde olduğu gibi...

Bu birliktelikler, bir yaşamın gün ışığına çıkan en doğru ve en bilinenleri. Bilinmeyenler ise kimbilir ne kadar da çoktur.... O bilinmeyenler de, bir sır olarak Kadir İnanır'ın çok özel yaşamında saklıdır. Onu kızdırdıklarında, öfkeliendirdiklerinde şöyle diyecektir:

"... Benim arşivim çok büyük. Üç defa söylüyorum. Yüzotuz defa söylerim. Benim arşivim çok büyük. Benim ilişki

kurduğum kadınlar hakkında bugüne dek tek bir cümle söylemedim. Gene de söylemeyeceğim. Fakat tekrar ediyorum arşivim çok büyük....”

1976'dan beri magazin basınının zaman zaman gündeminden düşmeyen Kadir İnanır'ın Türkan Şoray'la “gizli aşk” söylentileridir. 1970'den 1976'ya dek, karşılıklı altı filme oynamışlardır. Aralarında 4 yaş fark olan Türkan Şoray, o yıllarda “Türk Sineması'nın en çok aşık olunan kadın”ıdır. Akışkan, içe işleyen sıcaklığı, kendine özgü pasör ve davetkâr duruşuyla etkisi altında kalmamak mümkün müdür?...

Ve karşısındaki Kadir İnanır...

*Kadir İnanır,
Necla Nazır'la
gençlik
günlerinden
kalan bir tatlı
anı yalnızca.*

Henüz örselenmemiş iç dünyasıyla, yeni maskıyla, tüm tazeliğiyle ve de kuzu sesizliğiyle tutunabilecek bir dal arayışı içindedir o yıllarda. Türkan Şoray gibi "sultan" yakıştırmalı "ef-sanevi yıldız"a tutunabilmek arayış dönemindeki yeni bir oyuncu için büyük şans gerçekten. Ve Şoray için de, taptaze bir "partner"le kendini yenileme açısından... Ve aralarındaki sınıfsal duruş hangi çizgide olsa da, bu aşamada asıl önemlisi birbirleriyle örtüşebilmeleri, birbirlerine yakışmalarıdır.

Aynı filmde başrol paylaşımı gereği, karşılıklı bir saygı, karşılıklı bir hayranlık duyumsanması, o platonik yakınlaşma gerçeğini dizginleyemez, değiştirmez. İçten içe saklı bir flörte dönüşmesi, film setlerindeki rol icabı bu yakınlaşmaların (çok özel durumlar ve istisnalar dışında) kaçınılmazlarıdır. Bu tür sır dolu aşk söylentileri, dedikodular ve medyatikyakıştırmalar yalnızca Türkan Şoray-Kadir İnanır ikilisiyle ilgili değil, aynı filmde karşılıklı oynayan diğer çiftler için de geçerlidir.

Günlerce, haftalarca aynı filmde karşılıklı oynayacaksınız. Rol icabı birbirinizin elini tutacaksınız ve birbirinize dokunarak koklaşacaksınız.

Ve sonra?...

Taş olsanız çatlar, demir olsanız demir bükülür, ezilir... Kaldı ki, "insan" dediğimiz etten kemikten oluşan ve her tür duyarlılığı iç dünyasında barındıran ve de en yaşamsal özelliği, "düşünebilen" bir varlık.

Hayatımın önemli bir bölümünü film setlerinde geçen 55 yıllık bir gazeteci-sinema yazarı olarak düşünüyorum da.... Film setlerinde başlayıp, çekimler bittiğinde sonlanan o masum beraberliklere, o saklı, kısa süreli imkansız aşklara nasıl tanık olmadık ki?... Kimi olayların birebir içinde yaşayarak, kimi yasaklı yakınlaşmaların skandallara yol açmamak için üzerlerini örterek...

Film setlerindeki bu rol paylaşımının getirdiği yakınlaşmalar, genelde bir sabun köpüğü gibidir. Film çekimleri bittiğinde, o da biter. Hiçbirşey yaşanmamış gibi herkes kendi hayatına döner sessizce. Film seti dışında bir "kaza"ya kurban gitmeden...

Kim ne derse desin, bu film seti yakınlaşmaları bilinç dışıdır. İçgüdüselidir... Duygusal elektriklenmeler baskı altına alınamaz. Bu işin şakası yoktur. Ahlak bekçiliği gibi bir algı da içermez.

Eğer illa da, film seti dışına dek taşan, bir “imkânsız aşk” il-
işkisi konusunda bir isimmerak ediyorsanız hemen söyleyelim
: Bu, Neriman Köksal’ın İzzet Günay’a olan ve de bir film
konusu olabilecek kadar trajik sonlu “acı aşk”ıdır.

ORHAN KEMAL’DEN KEMAL TAHİR’E...

1986’da mevsimin en çok iş yapan “on film”i arasına giren
“Yılanların Öcü”, Kadir İnanır’ı edebiyat uyarlamalarına sıkı
sıkı sarılmasına yol açar. Fakir Baykurt derken, yönetmen Er-
doğan Tokatlı’dan bir teklif gelir. Orhan Kemal’in ünlü uzun
hikayesi “72. Koğuş”ta oynayacaktır.

Usta yazar Orhan Kemal’in hapishane yaşamını konu alan
filmde Ahmet Kaptan karakterini üstlenir. Ünlü koğuşun
mahkûmlarından Ahmet Kaptan bir kader kurbanıdır. Rize-
lidir, yüreği sağlamdır, yardımsever kişiliğinden taviz vermez.
Konunun geçtiği yıllar, 1940’ların hemen başıdır. Acılı annesi,
o dönemin yaşam koşulları ne denli zor olsa da, oğluna 150 lira
gönderir. Ahmet Kaptan paranın yarısıyla ranzasını yeniler.
Kalan diğer kısmıyla da gariban mahkûm arkadaşlarını sevin-
dirir.

Ne var ki, cezaevinin kötü ruhlu meydancısı Bobi’nin oyu-
nuna gelerek, kumarda son kuruşuna kadar kaybeder. Yatağını,
ranzasını, herşeyini... Hele tutkunu olduğu Fatma da, başka bir
cezaevine nakledilince birbaşına kalır Ahmet Kaptan. O gün-
lerde yaşanan savaş yıllarının en siddetli kışıdır. Ahmet Kaptan,
kırık camlı penceresinin önünde, Fatma’yı düşlerken sabaha
karşı donarak ölür.

“72. Koğuş” Türk Sineması’nın “tek mekân” filmlerinden
birdir. Erdoğan Tokatlı’nın eski Sultanahmet Cezaevi’nde
kısıtlı imkânlarla yönettiği “72. Koğuş”, temel yapısıyla cezaevi
mahkûmlarından oluşan, bir karakter galerisi gibidir. İşte
ustalık dönemine giren Kadir İnanır’ın, Orhan Kemal’in Rizeli
Ahmet Kaptan karakterine nasıl bir yaşanırılık kazandırdığını
ortaya koyuyor.

“Starlaşma” genelde, bir sistemin ve de medyatik bir pazarla-
manın parçasıdır. “Jön”lük, gerçekte havanda dövülen bir su
gibidir. Karton bebek yüzleriyle, kartpostal duruşlarıyla yürek
yaksalar da, her başrolde oynayan starlaşamaz. Her star da
gerçek anlamıyla oyunculaşamaz. Yani, iyi oyunculuk, “kız

*Kadir İnanır,
Orhan Kemal
uyarlaması
"72. Koğuş"
adlı filmin bir
sahnesinde.*

öpen jön" olmak değil, o kalıpları kırarak yarına kalıcı ve hep hatırlanabilecek karakterler yaratmaktadır. Karakter yaratarak starlaşabilmek o başka bir aşamadır...

Örnek mi istersiniz?...

İşte "Selvi Boylum Al Yazmalım"daki (1978) uzunyol şoförü İlyas rolüyle Kadir İnanır, işte "Sürü"deki (1979) aşiret reisi Hamo rolüyle Tuncel Kurtiz, işte "Anayurt Otelı"ndeki (1986) otel katibi Zebercet rolüyle Macit Koper, işte "Eşkiya"daki (1996) eşkiya eskisi Baran rolüyle Şener Şen, işte "Masumiyet"teki (1997) eski sevgili Bekir rolüyle Halûk Bilginer, "Yol"daki (1982) Seyit Ali rolüyle Tarık Akan ve Kemal Tahir "Arabacının da dramı olur mu?" dese de "Umut"taki (1970) faytoncu Cabbar rolüyle Yılmaz Güney...

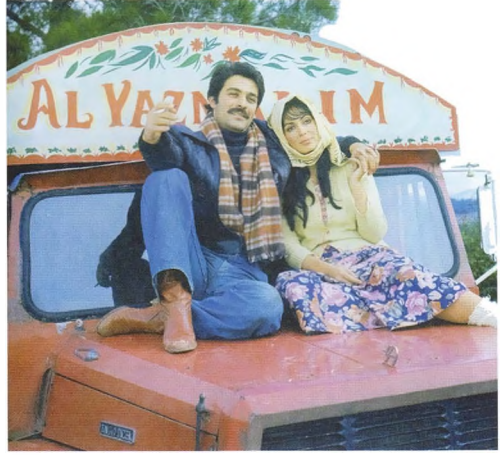
Elbette hepsi bu kadar değil. Daha devamı var. Ama hemen aklımıza gelen bunlar şimdilik...

1990 yılında Kadir İnanır, bu kez seyircisinin karşısına çok farklı bir karakterle çıkar. Mahinur Ergun'un "Medcezir Manza-

raları" adını taşıyan filmiyle. Farklılık yalnızca İnanır'ın üstlendiği banka yöneticisi Erol rolüyle değil, konunun içeriğiyle birebir örtüşen ve giderek erotik fantazmalara dönüşen bir tür deneme olarak da.

Üniversiteyi Amerika'da okuyan Zeynep rolündeki Zuhall Olcay ise, bir maço bankacıyla ilişki kurabilecek bir karaktere hiç uygun değil. Kaldı ki Zuhall Olcay, Türk Sineması'nın en iyi kadın oyuncularından. Islak bir erotizm sergilenen yağmur altında, duvar önünde seviştiği ve Kadir İnanır'ın diğer bir sahnede birer birer bluzunun düğmelerini açıp "içine hiçbir şey giymemişsin" dediği sahnelerde oldukça soğuk ve tutuk... Elbette Adrian Lyne'in "Dokuzbuçuk Hafta" filmindeki gibi ateşli bir Kim Bassinger olacak değil...

Ama yine, benim de jüri üyesi olduğum 3. Ankara Film Festivali'nde (1990) Zuhall Olcay "en iyi kadın oyuncu" seçilecekti. "En iyi erkek oyuncu"luğu kazanan Kadir İnanır'la birlikte. "Medcezir Manzaraları" da "en iyi film", Mahinur Ergun da "en iyi yönetmen" iyi mi?...

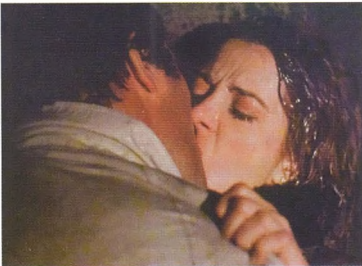
*Kadir İnanır-
Türkan Şoray
kült film
"Selvi Boylum
Al Yazmalım"da.*

Mazoşist bir aşk ilişkisi üzerine kurulan filmdeki bankacı Erol tiplemesi, Kadir İnanır'a öylesine cuk oturmuştu ki. O sert erkek görüntüsü altında biraz da kendisini oynuyordu sanki.

Kadir İnanır'ın bu Mickey Rourke'vari erotoman tiplemesinden sonraki hedefi,

*Kadir İnanır ve
Zuhall Olcay
"Medcezir
Manzaraları"nda.*

*Kadir İnanır-
Zuhal Olcay
ikilisinden "Medcezir
Manzaraları" filminde
bir duvar erotikizmi.*

yine bir edebiyat uyarlamasıdır. Aslında Türk Edebiyatı'nın seçkin eserlerinde oynamak, öteden beri referansıdır İnanır'ın. Fırsat buldukça, bu tür teklifler aldıkça kaçırmamaya çalışır. Bu kez Kemal Tahir'i oynayacaktır.

İflah olmaz bir Kemal Tahir hayranı olan yönetmen Halit Refiğ (iki ünlü yazarın) Nâzım Hikmet'le Kemal Tahir'in birbirlerine yazdıkları mektuplardan yararlanır. Kemal Tahir'in Malatya Cezaevi'nde yattığı üç aylık bir dönemin öyküsüdür "Karılar Koğuşu". Halit Refiğ bu projenin nasıl oluştuğunu da şu satırlarla anlatır, bir söyleşi sırasında:

"...O yıl Kadir İnanır "Halit Abi iyi bir film yapalım, iyi bir film yapalım" diyor. Ben ona dedim ki "Ben sana Kemal Tahir'in gençliğini oynatmak istiyorum. O da gençliğinde çok bıçkın bir adammış, kabadayı..."

İşte Kadir İnanır'ın teklifi, benim Kemal Tahir'in gençliğini önerdiğimde buna sıcak bakması ve benim tavsiyemle Karılar Koğuşu'nu okuduktan bir süre sonra gelip, "Evet kitabı okudum çok beğendim. Bundan bir film yapalım" demesi işi ciddiye bindirdi. Ama kimle yapalım? Kadir dedi ki, "Ben Türker abi ile konuşayım". "Aman Kadirciğim" dedim, "Aman Türker böyle konulardan hiç hoşlanmaz. Katiyen bunu ona açma. Bu kadar zamandır beraber iş yaptığım bir arkadaşım, dostum. Biliyorum"

dedim. Bir süre sonra Türker İnanoğlu beni aradı. Kadir ona bahsetmiş. Ben aksini söylediğim halde. O da kitabı okumuş. Bana dedi ki, "Kadir bana böyle bir şeyden bahsetti. Sen ona aman Türker'e götürme demişsin." "Evet" dedim., "Sen böyle şeylerden hoşlanmazsın."

Erler Films / Türker Inanoğlu
Presents

A Halit Refiğ Film

Based On The Book By
Kemal Tahir

"WOMEN'S WARD"

KARILAR KOĞUŞU

"Ne demek," dedi.
"Ben iyi olan her
şeyden hoőlanırım.
Bu gayet güzel bir
konu. Bunu ya-
palım", demez mi?"

Refiğ'in Kemal
Tahir'e "bir vefa
borcu" olarak ger-
 ekleőtirdiđi bu
uyarlama vizyona
girdiğinde Atilla
Dorsay, filmle ilgili
eleştirisinde özel-
likle de Kadir
İnanır'dan şöyle
sözeder:

"... Kadir İnanır
bu kez o "erkeğe"
gülüőünün, sertlik
g r nt ő  altında

yumuşak olma çabalarının Kemal Tahir kişiliğiyle tam denk
düőmesinin de yardımıyla sıradışı bir oyun veriyor ve bence,
şimdiye kadarki en usta işi oyunuyla karşımıza geliyor.
"Karartma Geceleri"nde Tarık Akan için söylediğimizi "Karılar
Koğuşu"nda Kadir İnanır için söyleyebiliriz; Kadir de bu filmle
dor ğa çıkıyor..."

Sinema yazarı Ali Hakan da "Karılar Koğuşu", asıl olarak
Kadir İnanır'ın başarısıyla anılabilir bence" diyor.

"Karılar Koğuşu" 27. Antalya Film Festivali'nde (1990) "en
iyi film", Hülya Koçyiğit "en iyi kadın", Ayőegül  nsal "en iyi
yardımcı kadın" ve Tuncer Necmioğlu "en iyi yardımcı erkek
oyuncu" seçilirken, Kadir İnanır es geçiliyor... Perihan Savaş
da. Ve Kadir İnanır  d ller açıklandıktan sonra, jüri üyelerini
suçlayarak   kesini şöyle dile getirir:

"Beş Altın Portakal verdiğiniz filmin her karesinde ben
varım..."

İnanır'ın yarışmadaki tek rakibi Tarık Akan'dır. O da bir ede-
biyat uyarlaması olan Rifat Ilgaz'ın "Karartma Geceleri"nde oy-

"Karılar
Koğuşu"
filmi
İngilizce
broşürü

*Kadir İnanır,
Esin Moraloğlu
"Tatar
Ramazan"
filminde*

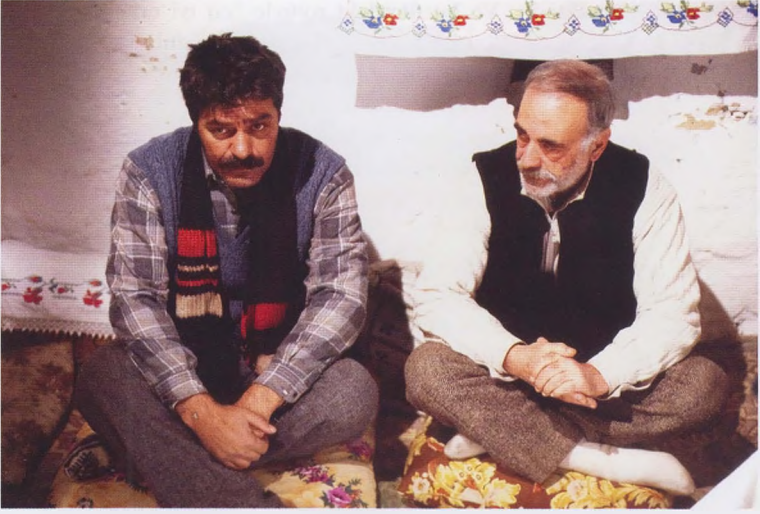
namaktadır. Ve bu filmdeki rolüyle "en iyi erkek oyuncu" seçilmiştir. "Karılar Koğuşu"nun beşinci ödülü ise, Halit Refiğ'in "en iyi yönetmen ödülü"nü "Karartma Geceleri"nin yönetmeni Yusuf Kurçenli ile paylaşmasıdır. Refiğ de bu ödülün ikiye bölünmesinden tedirgin olmuştur. Güneş ve Cumhuriyet gazetelerine verdiği röportajlarda "Jürinin iradesi oluşmamış", "Devlet başka işkence başka" gibi söylemlerle rahatsızlığını dile getirir.

Kadir İnanır'ın aynı yıl kamera karşısına çıktığı ikinci edebiyat uyarlaması film "Tatar Ramazan"dır. Safa Önal'ın Kerim Korcan'ın romanından senaryolaştırdığı "Tatar Ramazan"ı Melih Gülgen yönetir. Özellikle de "72. Koğuş" ve "Karılar Koğuşu"ndan sonra hapisane yaşamındaki mahkum tiplerini de, Kadir İnanır'ın ustalık dönemine cuk oturmasıdır.

Aslında 1990 yapımı "Tatar Ramazan" bir Kerim Korcan uyarlaması olarak tek filmidir. Ama yönetmen Melih Gülgen, hayli uzun çektiği "Tatar Ramazan"a yeni sahneler ekleyerek filmi ikiye böler. Ve böylece hesaplarda olamayan bir ikinci "Tatar Ramazan" filmi daha ortaya çıkar "Tatar Ramazan Sürgünde" adıyla.

Özellikle de 2000'li yılların başlarında yerli TV dizilerinin büyük bir tırmanışa geçmesiyle senaryo ve konu açısından ciddi bir tıkanma yaşanır. Ve bu nedenle önceden çekilen

Yeşilçam klasikleri yanısıra ünlü edebiyat uyarlamaları da bir-biri peşine TV dizileri dönüştürülür. İşte Kadir İnanır'ın daha önce oyunculuğunu üstlendiği "Tatar Ramazan" bu TV dizilerinden biri olur. Cevdet Mercan'ın 2013'de yönettiği 26 bölümlük bir dizi... Ve Cumhuriyet Gazetesi'nde Mehmet Çoban, dizilerle ilgili şu tespiti yapar:

"Dizi sektörü edebiyatımızın baş yapıtlarını, halka mal olmuş kahramanlarımızı un gibi öğütmeye devam ediyor. Son olarak asi kahraman "Tatar Ramazan"ı elbirliğiyle katletmek için yola çıktılar. Nazım Hikmet, Orhan Kemal gibi sol gelenekten gelen, Türk edebiyatının önemli yazarlarından Kerim Korman'ın aynı adlı eserinden uyarlanan diziyi izlerken "Son Mohican"larımızdan birini daha yitirmenin üzüntüsünü yaşıyorum. Hüzünlendim. "Keşanlı Ali", "Ustura Kemal" ve daha nicelerine yaptıkları gibi, "Tatar Ramazan" da reyting canavarına yem etme arzusu katletti beni..."

Kadir İnanır da şöyle der bu konuda: "Artık iyi senaryo çıkmadığı gibi önce romanlarımızı diziye uyarladılar. Şimdi de filmleri çeviriyorlar..."

1991 ve 1992 yılları film çekimleri açısından dikkat çekici bir durgunluk yaşamaktadır. Film sayıları 80'lerden 30'lara

*Kadir İnanır,
yönetmenliğini
yaptığı
"Ah Gardeşim"
filminde Baki
Tamer ile*

Kadir İnanır'ın
"Ah Gardaşım"
adlı filmiyle
ilgili basın
bildirisi.

düşmüştür. Ama Kadir İnanır'ın yeni projeleri vardır. Bu kez kamera arkasına geçip yönetmenlik yapacaktır. Bir televizyon dizisi, diğeri de bir sinema filmidir kafasındaki...

Ahmet Soner'in senaryosunu yazdığı "Ah Gardaşım", ilk sinema filmidir yönetmen olarak İnanır'ın. Sarıkamış yöresinde kar altındaki, vahşi doğanın acımasız koşullarıyla savaş veren yoksul bir ailenin dramın sergiler "Ah Gardaşım". Karısı, anası, babası, erkek kardeşi ve iki kız kardeşiyle tek odalı bir kulübede, bir orman köyünde yaşayan Haşmet rolündedir Kadir İnanır.

Hem yönetmenliğini yaptığı, hem de başrolünü oynadığı İnanır, umutludur bu ilk denemesiyle. O yıl sırasıyla üç festivalde yarışır. İstanbul'da, Ankara'da ve Adana'da. Tüm umutlarına karşın, yalnızca bir ödülle değerlendirilir. 5. Ankara Film Festivali'nde (1993) "en iyi yardımcı erkek oyuncu Levent İnanır"la. Birkaç yıllık aradan sonra tekrar yeni bir yapılanmayla devreye giren 7. Adana Film Festivali, bazı nedenlerle olaylı geçer. Yarışmadaki filmi nedeniyle festivali dikkatle izleyen Kadir İnanır, sonuçların açıklanmasından sonra Adana Seyhan Otel'i'nde kaleme alıp, gazetecilere dağıttığı basın bildirisinde, öfkesini, Kadirce şöyle dile getirir:

*"Binlerce Adana'lı sinemasever, "Ah Gardaşım" filmimi ödüllendireceğine kesin inanıyorum. Ancak... 5 tane kompleks'li seçici kurul üyesi buna fırsat vermedi... Onları vicdanlarıyla başbaşa bırakıyorum. Bütün Adanalıları saygılarımı sunuyorum....
Kadir İnanır*

- BASIN BİLDİRİSİ -

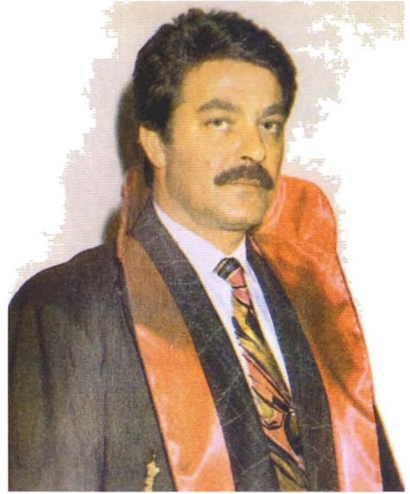
BİNLERCE ADANA'LI SINEMASEVER
"AH GARDASIM" FILMİNİ ÖDÜLLENDİRECEĞİNE
KESİN İNANIYORUM
ANCAK...
5 TANE KOMPLEX'LI
SEÇİCİ KURUL ÜYESİ BUNA
FIRSAT VERMEDİ...
ONLARI VİCDANLARIYLA
BAŞBAŞA BIRAKIYORUM...
BÜTÜN ADANALILARA SAYGILARIMI SUNUYORUM...
KADİR İNANIR

15 kişilik seçici kurul, yarışmaya katılan 12 film arasından 7'sini eleyip son değerlendirmeye, oylama sonucu 5 filmi bırakır. Finalde yarışacak 5 film arasında "Ah Gardaşım" yoktur. Kadir İnanır'ın tepkisinin asıl nedeni filmin Halk Jürisi'nin karşısına çıkarılmasıdır. Yani filminin bir Altın Koza adayı olarak hiçbir dalda ödül kazanamayışı değil, "Ah Gardaşım"ın Adana seyircisine ve de Halk Jürisi'ne izleme fırsatı verilmemesidir içini yakan...

Peki kimlerdi Kadir İnanır'a göre bu 5. kopleksli seçici kurul üyeleri?... Elbette bu sorunun biz yanıtını veremeyiz. Bilemeyiz de... 7. Adana Film Festivali'nin seçici kurulu, baksanıza nasıl da kalabalıkmiş. Tam 15 kişiden kurulu. İşte onlar:

Orhan Aksoy (yönetmen), Sungu Çapan (sinema yazarı), Ömer Uğur (yönetmen), Gani Turanlı (görüntü yönetmeni), Süleyman Turan (oyuncu), Erdoğan Tokatlı (yönetmen), Aykut Oral (oyuncu), Tunca Arslan (sinema yazarı), Necip Sarıcı (ses mühendisi), Abdurrahman Keskiner (yapımcı), Zafer Doğan (öğretim görevlisi), Naci Güçhan (öğretim görevlisi), Nedim Otyam (yapımcı-yönetmen), Oğuz Makal (öğretim görevlisi-sinema yazarı) ve Selim Gürata...

*Kadir İnanır,
TV dizisi
Savcı'da*

BİR TV DİZİSİ "SAVCIYLA GELEN KADİRİZM..."

1990'lı yılların başı...

Kadir İnanır, çok iddialı yeni atılımlar peşindedir. Benbenci yapısının da merkezindedir bu kez. Bütün amacı birşeyler yapmak kendini yenilemektir. starlaşmanın daha da çok ötesinde farklı olmaktır. silinmesi imkansız bir "iz" bırakmaktır Kadir İnanır olarak. Oysa o "iz"i, "Selvi Boylum, Al Yazmalım"la yıllar önce bırakmıştır. Ama yine de tatmin olmuş değildir sinemasal yaşamında. bu yenilenmenin bir düşünce biçimi olmalıdır. Ama o aşamaya nasıl geçecektir?...

Kadir İnanır, ön hazırlıklarını bitirdiği projesinin çekimine 1991'de başlar. Bu bir TV dizisidir. Adı da "Savcı"dır. Yönetmen olarak kameranın arkasında, oyuncu olarak da kameranın önündedir. Bir sinema filmi olan "Ah Gardaşım"dan sonra, kimseye teslim olmadan ikinci kez kendi kendini yönetir.

Kadir İnanır "özel yaşamında gerçeği arayan, ilkeli, dürüst, insancıl, güvenilir, sevecen savcı Tahir" rolündedir. Ne var ki, girdiği davalarda karşılaştığı ve yaşadığı olaylar, savcı Tahir'i öylesine rahatsız eder ki..

"KADIRİZM"

- KADIRİZM, BİR DÜŞÜNCE BİR DAVRANIŞ BİÇİMİDİR. BUNU KADİR İNANIR SİMGELER.
- HAKLIYI HER ENGELLE KARŞI KORUYAN GÜÇ,
- HAKSIZI HER ENGELLE KARŞI EZEN DAVRANIŞ,
- GÜZEL'İ GÜZEL KALDICI, İYİ VE AHLAKLI OLDUĞU SÜRECE KORUYAN KANAT,
- KADIRİZM BİR YAKIŞIKLI ERKEK TİPİ DEĞİL; İNANANLARI, İNANIRLIĞI
- TEMEL ALAN BİR GÖRÜŞ, BİR BAKIŞ AÇISI.
- KADIRİZM; SAVCI DA OLSA, ÖĞRETMEN, MÜHEDİS, DOKTOR, SUBAY, OTELCİ DE OLSA DOĞRUNUN, HAKLININ İYİ VE GÜZELİN YANINDA OLMAKTIR. BİR ANLAMDA KIYMET BİLMektir.
- KADIRİZM; SERT AMA DUYGULU, DEĞİŞİK AMA ÇARPCICI, SOĞUK GÖRÜNEN AMA İÇİNİN DERİN- LİKLERİNDE AYDINLIK BİR GÜLÜŞ İŞİLDAMAKTIR.
- KADIRİZM, TÜRK SİYASATI'NDA GAYET BİR SESLENİŞ, TİCİTÇE BİR DAVRANIŞ, ACI VE TATLI TANLARIYLA ÇOKÇU HAYATI YAŞATIRAK OLUMLAŞMATTI SİMGELER.
- KADIRİZM, ONUN GİBİ DÜŞÜNENLERİN, ONUN GİBİ SEVENLERİNİN HAYAT FELSEFESİ, ONUN GİBİ HAKSIZLIĞA KARŞI ÇIKANLARIN SESİ, ACILARA DÜŞÜNCE SABIRLI, MUTLULUĞU TAKALATIRCA BİR BAŞKA GÜLMESİ...
- İŞTE BUNUN İÇİNDİR Kİ SAVCI'DA BİRİRDİR KADIRİZM SEVGİSİYLE BAĞLANMIŞ BİR DİZİ HAYAT SERÜVENİ SES, RENK VE İŞİKLA SİZLERİ KUCAKLAYACAK.
- KADIRİZM, KİŞİSEL BİR ÖYÜNCÜM DEĞİL; TÜRK HALKININ ÖZÜNDE YEŞEREN BİR HAYATLILIGIN SİMGESİ....

ARIF HİKMET PAR

İşte Star 1 kanalında gösterime giren 20 bölümlük, bu çok kalabalık dev kadrolu "Savcı" (1992) dizisiyle Kadir İnanır, kendine özgü bir "izm" oluşturur. Bu gözüpek, cesur savcı Tahir'in, olaylar karşısındaki tepkisinin sonucudur "Kadirizm". İyi de nedir bu "Kadirizm"?...

Yapımcı-yönetmen Zafer Par, Kadir İnanır'ın o yıllardaki yakın dostlarından biridir. Zafer Par'ın babası,

dönemin ünlü şairlerinden Arif Hikmet Par "Kadirizm" adlı düşünce yapısını satır satır şöyle açıklar:

“● Kadirizm; bir düşünce, bir davranış biçimidir.

Bunu Kadir İnanır simgeler.

Haklıyı her engelle karşı koruyan güç,

Haksızı her engelle karşı ezen davranış;

Güzel'i güzel kaldığı, iyi ahlaklı olduğu sürece koruyan kanat.

● Kadirizm; sadece yakışıklı erkek tipi değil;

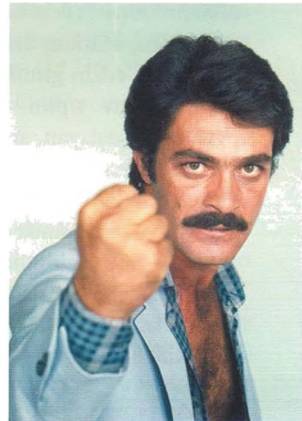
insanları, inanırlığı temel alan bir görüş, bir bakış açısı.

● Kadirizm; savcı da olsa, öğretmen, mühendis, doktor, subay, otelci de olsa doğrunun, haklının iyi ve güzelin yanında olmaktır. Bir anlamda kıymet bilmektir.

● Kadirizm; sert ama duygulu, değişik ama çarpıcı, soğuk görünen ama içinin derinliklerinde aydınlık bir gülüş ışıldamaktadır.

● Kadirizm; onun gibi düşünenlerin, onun gibi sevenlerin hayat felsefesi, onun gibi haksızlığa karşı çıkanların sesi, acılara düşünce sabırlı, mutluluğu yakalayınca bir başka gülmesi....

İşte bunun içindir ki, savcı da bir-birine Kadirizm sevgisiyle bağlanmış bir dizi hayat serüveni, ses, renk ve

7 ana başlıktan
oluşan
Kadirizm
bildirgesi.

ışıkla sizleri kucaklayacak. Kadirizm; kişisel bir övüncün değil;

Türk halkının önünde yeşeren bir hayranlığın simgesi..."

Arif Hikmet Par

23.09.1992 İstanbul-Beşiktaş

Evet, 7 ana başlıktan oluşan felsefi kökenli, akedemik boyutu her zaman tartışmaya açık, özellikle de Kadir İnanır'a özgü "izm" olan "Kadirizm", işte bu. Ve şimdi Hıncal Uluç, "Kadirizm" yorumuyla "İkinci ve Üçüncü Kadir İnanır"ı da şöyle tanımlıyor:

"2. Aktör Kadir... Fiziğiyle de, oyunuyla da sinema için harika bir kumaş. Unutulmaz filmlerini hatırlıyorum. Ama sonra birileri o aptal "Kadirizm"i icat etti. Kadir'in kendisi bile inandı. Rol seçimini "Kadirizm"e bağladı. Rol yapmayı bıraktı, rol kesmeye başladı. Dizileri tutmaz oldu. Filmciler peşini bıraktılar. Reklamcılarının eline komedi malzemesi olarak düştü.

3. Sahte Kadir... Gerçek yaşamında da oynayan Kadir bu...

Kim kafasına sokmuş, kim zehirlemiş bilmem. Ama "Yıldız böyle olmalı" demiş ve o sevecen, cömert, arkadaş canlısı, hoşsohbet harika adam gitmiş, Kadirizm denen illetin kasıntı tipini özel yaşamında da oynamaya başlayan, ama çok kötü oynayan, oynadığını saklamayan bir Kadir ortaya çıkmış... Halktan kaçan, aralarına girmeyen, kokteyl ve galalarında etrafına bakma tenezülünde bile bulunmayan "Ben farklıyım, Ben başkayım... Bana ulaşamazsınız" görüntüsü vermeyi marifet sanan, Kadirizm kurbanı Kadir..."

*Kadir İnanır
karizmatik bir
pozda
(yanda)*

“SON CELLAT’ YA DA “ELVEDA KATYA”...

20 bölümlü TV dizisi “Savcı”dan geriye doğru, üç yıl öncesine, yani 1992’den 1989’a dönersek, Türkiye Sineması’nda, (pardon Türk Sineması’nda) beklenmedik bir gişe patlamasına tanık oluruz. 1989’da Ertem Eğilmez’in “Arabesk” adlı filmiyle... Ve de 2 milyon 572 bin 287 toplam seyirci sayısıyla.

Arabesk: “... Bir tür Yeşilçam filmleri sözlüğü...” olsa da. Arabesk: “... Rahat izlenmesi gereken, ama uçup giden bir güldürü ...” olsa da, Arabesk: “... Gördüğü ilgiyi tümüyle hak edecek sinemasal açıdan erdemleri olan, ama kalıcı bir film...” olmasa da, 1989 Türk Sineması için özel bir tarihtir. Ertem Eğilmez için de. Biz “Arabesk”i yeniden keşfetmiyoruz ki...

1989 yılının bir önemi ve özelliği, ülkemizdeki dağıtım-sinema salonu işletmeciliğinin örgütlenmesidir. Bu kurumsallaşma Amerikan majörlerinin, başta Warner Bros olmak üzere UIP-United International Pictures gibi iki dev yapım şirketinin İstanbul’da üs kurmalarıyla gerçekleşir. Yabancı ve yerli filmlerin seyirci sayıları, yıllar sonra en doğru biçimde denetim altına alınır.

Eğer biraz da geriye, daha öncesine dönersek... 1974-1979 yılları arasına...

6 yıl kadar sürüp, pornografiye dönüşen seks filmleri (aşlında seks komedileri) döneminden Türk Sineması yeni kurulmuştur. Toparlanması da hayli zaman alacaktır.

Bu kez 1990’lı yılların sonlarına doğru gidersek yerli yapımların yıllık toplam seyirci sayıları azalır. Yıllık film çekimi sayıları konusunda da bir çöküş yaşanır. 1997-2004 yılları arasında yıllık toplam sayılar sırasıyla 18, 17, 12, 22, 16, 7, 15 ve 18 film çekilir. Bu sekiz yıllık işsizlik döneminde çekilen toplam film sayısı 125’dir.

Daha çok kamera arkası çalışanlarının, set işçilerinin zor günler yaşadığı bu kritik dönemde, yine de hiç beklenmedik bireysel çıkışlarla, her biri çeşitli nitelikler taşıyan filmler çekilir. 1997’de “Ağır Roman” (Mustafa Altıoklar), “Avcı” (Erden Kral), “Masumiyet” (Zeki Demirkubuz), 1988’de “Güle Güle” (Zeki Ökten), 1999’da “Salkım Hanımın Taneleri” (Tomris Giritlioğlu), 2000’de “Komser Şekspir” (Sinan Çetin), 2001’de “Vizontele” (Yılmaz Erdoğan-Ömer Faruk Sorak), “Büyük Adam Küçük Aşk” (Handan İpekçi), 2002’de “Uzak” (Nuri Bilge Cey-

lan) ve 2003'de "Gönderilmemiş Mektuplar" (Yusuf Kurçenli) gibi...

Kadir İnanır da bu altı yıllık sürede üç sinema filmde oynayabilir ancak. "Aşk Ölümünden Soğuktur", "Komser Şekspir" ve "Gönderilmemiş Mektuplar"...

Canan Gerede'nin yönettiği "Aşk Ölümünden Soğuktur", yaşanmış kanlı bir aşk öyküsünden uyarlanmıştır. Yıllar önce kocasının yüzüne

*Arabesk türü
şarkıların
kraliçesi
Bergen*

kezzap atarak bir gözünü kör ettiği ve "acıların kadını" yakıştırmasıyla da ünlünen arabesk şarkıcısı Bergen'in yaşamından... Ve yine kocası tarafından öldürülen Bergen olayı Atilla Dorsay'a göre:

"Yakın zaman Türkiye'si'nin en ilginç adliye ve cinayet olaylarından biri, ardında yalnızca ölümcül bir tutkuyu değil, bütünüyle bir çağdaş Türkiye sosyolojisini de barındıran çarpıcı öykü"dür.

Kadir İnanır, şarkıcı Bergen'i acılarla dolu melodramatik yaşamını içeren filmde kocası rolündedir. Lumpen bir karakter olan kumarhane sahibi Ali'yi canlandırır. Şarkıcı Bergen'i ise, önce Hülya Avşar oynayacaktır. Ama bazı nedenlerle durum değişir. Bu kez, Avşar'ın yerini yönetmen Canan Gerede'nin kızı Bennu Gerede alır. Filmdeki adı da Belgin'dir Gerede'nin.

Ali'ye aşık olan Belgin, onun desteğiyle ünlü bir şarkıcı olur. Belgin'in yıldızı parlamınca da aralarındaki sınıfsal denge bozulur. Ali giderek ezilir ve birliktelikleri sadomazoşist bir ilişkiye dönüşür. Ali, sevgilisi ya da kocası değil, belalıdır artık. kıskançlık kriziyle yüzüne kezzap atar, sonra da Belgin'i öldürür. Tıpkı Bergen'in gerçek yaşamındaki gibi...

2000'de çekimine başlanıp, 2001 yılında seyirci karşısına çıkan Sinan Çetin'in "Komser Şekspir"i çok tartışmalı bir yeni denemedir. Gerçekte her yaptığı filmle tartışılan medyatik bir yönetmen Sinan Çetin. Onun sağı solu belli olmaz, zamanı

Acıların Kadını Öldürüldü

"Acıların Kadını" diye bilinen Bergen, Mersin

Bergen cinayetinin kupürü gelince ateşlerde "yakılır" da... İşte "Komser Şekspir" de veryansın edilen filmlerinden. Vuran vurana... Gazeteci Hakkı Devrim'in de kafası karışmış olmalı ki:

"Filmi övenlere, hatta yere göğe sığdıramayanlara rastladım. Hem gülecek, hem ağlayacaksınız, yani tadına doyamayacaksınız, diyenler Sinan Çetin'i bu filmle aştığını düşünenlere, bireyi ezen devlet eleştiriliyor, hükmüne varanlar'a da..." diyor.

Sinema yaşamının olgunluk dönemindeki Kadir İnanır, sert karakterli acılı bir babayı, bir karakol komseri Cemil'i oynuyor bu kez. Hergün ölümüne biraz daha yaklaşan biricik kızı Su (Pelin Batu) kanser hastasıdır. Kızının ölmeden önce tek isteği Pamuk Prenses rolü oynamaktır. Devlet memuru baba, kızını hayata bağlama uğruna, mesleğini ve herşeyini göze alarak bir tiyatro ekibi kurar. "Pamuk Prenses 7 Cüceler" oyununun provalarına karakolun bir bölümünde başlanır. Baba kadın giysileriyle kamera karşısına çıkar, etek de giyer.

Kadir İnanır ve Sinan Çetin Komser Şekspir çekimleri sırasında

İşte Sinan Çetin gibi Kadir İnanır da medyanın hedefindedir. Özellikle de çarpıcı söylemleri nedeniyle magazin basınının "Ennn Errrrrkekk Kadir!" diye başlık attığı İnanır'ın, bu kez etek giydiği için.... Oysa Kadir İnanır, genel duruşuyla örtüşen hep "sert erkek"leri, ya da çıraklık dönemindeki gibi "Azrailin Beş Atlısı" (1971) türü çakma

filmlerde hep "Ringo"ları oynayacak değil ya... Bu konuda kurgın bir söylemle şöyle der İnanır:

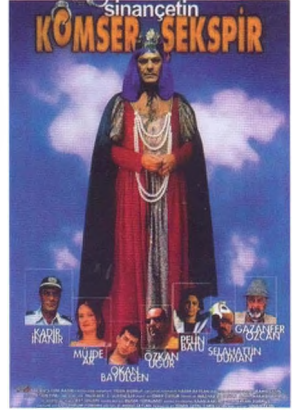
"Yapılan eleştiriler çok ağırdı, ne film ne de ben hak ettim bunu. çünkü bu toplumun değer yargılarını birebir uygulayan, çağla değer yargılarının birleşmesi kavgasını veren bir insan olarak çok kırıldım ve çok sert bir cevap verdim. keşke bana o cevabı verditmeselerdi. Kızı kansere yakalanmış hangi baba o kostümü onun için giymez. Giymezse o baba değildir. Önemli olan filmin kendisidir..."

Filmin etekli afişi konusunda fikrimi sorduklarında, "Çok güzel süper bir afiş, ama endişem var" dedim. Gerçekten fanatiklerim var bu ülkede. sosyal hayatta kimliğimle, filmlerimle örtüşen bir dünya yarattım. bir örnek, bir tipim bu ülkede. Buna tepki gösterenler, duygusal davrananlar çıkabilirdi. Nitekim afişi görüp de, bana kızıp filmi seyretmeyenler olduğu lafı çıktı. Sevgili medyamız kostümün üzerine etek lafıyla gitmeye başlayınca tedbir alındı, afiş değiştirildi..."

Tüm eleştiri ve tartışmalara karşın "Komser Şekspir", yine de son altı yılın (1997-2002) "en çok iş yapan 10 film" in beşincisi olur. 2001 yılındaki 1 milyon 329 bin küsur seyirci sayısıyla.

2003 yılında oynadığı "Gönderilmemiş Mektuplar", ustalık döneminin yine iddialı filmlerinden biridir Kadir İnanır'ın. Bu iddianın temel kaynağı Kadir İnanır-Türkan Şoray ikilisinin 26 yıl önce çekilmiş "Selvi Boylum, Al Yazmalım" filmidir. Yönetmen Yusuf Kurçenli ve yapımcı Nesteren Davutoğlu yeni bir "Selvi Boylum, Al Yazmalım" filmi yaratma amacıyla yola çıkarlar.

Sürekli altını çizdiğimiz gibi, yıllar önce dönemin koşulları içinde popüler olmuş, sevilmiş bir filme bağımlı kalarak yola çıkmak tehlikeli bir oyundur. kaldı ki, "Gönderilmemiş Mektuplar"ın, temel konusu açısından da "Selvi Boylum, Al Yazmalım"la benzer bir yanı yoktur. Ancak zamanlama olarak 26 yıl öncesine bakıldığında, Kadir İnanır-Türkan Şoray çiftinin bu yenisinde, o karizmatik birlikteliğin büyüsünü yansıttıkları söylenemez. Sıradışı, önemli bir yönetmen olan Yusuf Kurçenli, filme ne kadar asılsa da; yapımcı Nesteren Davutoğlu

"Komser Şekspir" in olaylar yaratan afişi

*Kadir İnanır
"Komser
Şekspir"
kadrosuyla.*

*Mavi perüğü
olay yaratan
Komser
Cemil.*

filmin yapımı ve tanıtımı için büyük paralar harcarsa da...

Babasının ölümü nedeniyle, yirmi yıl kadar önce terkettiği kasabasına dönen denizci Cem'le (Kadir İnanır), onun öldüğünü sanıp başkasıyla (Aytaç Arman) evlenmek zorunda kalan Gülfem'in (Türkan Şoray) karşı karşıya geldikleri naif bir aşk öyküsünü sergiler "Gönderilmemiş Mektuplar". Yarım kalmış bir aşk öyküsünü içeren filmin galası, İş Sanat salonunda gerçekleştirildiğinde büyük izdiham yaşanır. Birçok davetlinin

ayakta kaldığı galada, dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ali Müfit Görtuna ile DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar da filmi ilgiyle izleyenler arasındadır.

Memduh Ün'ün 2005'de çekimine başladığı ancak hastalığı nedeniyle ara vermek zorunda kalıp, Tunç Başaran'ın tamamladığı "Sinema Bir Mucizedir"deki rolünden üç yıl sonra, ilk kez çok değişik bir tiplene ve de

ayrıksı bir karakterle seyirci karşısına çıkacaktır Kadir İnanır. Macit Koper'in senaryosunu yazdığı "Son Cellat" adlı bir projedir bu.

Şahin Gök, filmin yönetmenidir. 12 Eylül sonrası idamla yargılanan bir savcıyla hapishanede tanıştığı kambur çaycı üzerine kurulmuş acı bir dostluk filmidir. çaycıyı Kadir İnanır oynar, savcıyı da Atilla Saral. İnanır'ın bu kez kahramanlaştırılan popülizme dayalı bir tipleme aracılığıyla değil, tersine sıradan ve fiziksel özürlü, marjinal bir karakter analiziyle kendini yenilemek amacı.

Ne var ki, "Son Cellat", her açıdan talihsiz bir film olmaktan öteye geçemez. Filmin çekiminden on gün kadar sonra filmin yapımcı Ali Zebil, bir kalp krizi sonucu yaşamını yitirince film, yarım kalma tehlikesiyle karşılaşır. Bu kez yapımcının kızı, çok kısıtlı imkânlarla zar zor tamamlar. Film vizyona girince de gişede çakılıp iş yapmaz. Gişede başarısızlığa uğraması bir yana. Bu bağlamda asıl önemli olan Kadir İnanır'ın fanatikleri, onu hep kahraman görme alışkanlıklarını yenemediklerinden kambur çaycı rolüne ısınamamalarıdır. Bu talihsiz nedenlerle her iki yönden de bir fırsat kaçırmıştır yazık ki...

Aslında İnanır bu tür bedensel özürlü bir tiplemeyi bir karakteri ilk kez canlandırmıyor. 35 yıl önce (1973) Atif Yılmaz'ın

*Türkan Şoray
ve Kadir İnanır
"Gönderilmemiş
Mektuplar"
filminde*

*Kadir İnanır,
Son Cellat'ta*

yönettiği “Kambur” adlı filmde gözleri görmeyen sokak klar-
netçisini oynamıştı. Ama oyunculuğunun bu ilk döneminde
Kadir İnanır “star”laşmamıştı ki... Seyircisi de, taraftarı da
henüz oluşmamıştı ki...

Ve Kadir İnanır, çok değil üç yıl sonra, olgunluk döneminin
bir başka fırsatını değerlendirecektir. “Elveda Katya” adlı
filmiyle. Ahmet Sönmez’in ilk uzun metrajlı bir sinema filmi
denemesidir bu.

Tüm yaşamı kıtalararası uzun deniz seferlerinde geçen
Trabzonlu Yusuf Kaptan rolündedir Kadir. Kaptan evlidir...
Ama yıllar önce ilişkisi olduğu yabancı bir kadından bir kızı
vardır. O kadın kimdir, yetimhanede anasız babasız büyüyen
o kız kimdir, bilemez. Yıllar öncesinde kalıp unutulmuş o aşk
macerasının sırrı, kızı Katya’nın Trabzon’a gelerek babasını
bulduğunda, bu sır açığa çıkar ancak.

Bir yaşamı içine gömen umarsız baba rolüyle Kadir İnanır,
49. Antalya Film Festivali’nin (2012) “en iyi erkek oyuncu”
adayları arasındadır. Hülya Avşar’ın jüri başkanlığını yaptığı 13
kişilik Seçiciler Kurulu’ndan ödül çıkmaz. “En iyi kadın
oyuncu” olarak ödüllendirilen yalnızca Katya
rolündeki Anna Andrusenko’dur.

2012 yapımı “Elveda Katya”, ustalık döne-
mindeki Kadir İnanır’ın şimdilik son filmidir
oyuncu olarak. 1999-2013 yılları arasında da
62 bölümlü “Marziye” (Melih Gülgen) ve 39
bölümlü “İpsiz Recep” (Erhan Baytımur) gibi
13 TV dizisini ayrı tutarsak, 44 yılda 143
sinema filminde oynar.

Kadir İnanır, bir yıl sonra, yani 2018’de
sinemasal yaşamının 50’nci yılına girmeye
hazırlanıyor. Bu arada bazı dönemlerin zorun-
lu koşulları nedeniyle kamera karşısına çıkma-
dığı yıllar olsa da. Bir star olarak 50 yıl
ayakta kalabilmek hiç de kolay değil.

Türk sineması’nda en çok yarına kalıcı film-
lerde oynayan dört yıldızdan biri olan Kadir
İnanır, özellikle “toptan reddedilme”ye karşı-
dır. Ne diyordu?... Özetle tekrarlarsak:

“Biz kötü yanlarımızı da eleştire-

bilmeliyiz. Ama tamamen reddederek değil... Beni yıkar-sanız yeni bir Kadir İnanır oluşturmanız için yıllarca har-camanız gerekir..."

*Elveda Katya,
Kadir
İnanır'ın
şimdilik
son filmi*

Kaldı ki bizim yerli film seyircisi, sevmesini bildiği gibi, bağışlamasını da bilir. Yani Yeşilçam'ın vefalı seyircisi, tuttuğu, bağrına bastığı yıldızını, yalnızca "erdem"leriyle değil, kapris-lerine, skandallarına ve kişilik bölünmelerine karşın, yine de herşeyi ile kabullenmesi ilginçtir.

Kaynakça:

- Hıncal Uluç, *Kadirizmin Bitirdiği Kadir!..* Sabah gz., 27 Mart 2010
- Ses der., 13 Mart 1968
- Erden Kral'la 10 Nisan 2017 tarihli bir görüşme.
- Memduh Ün, *Futbolcudan Yönetmen*, sh.:429-432, 487-490 Horizon yay., Kasım 2012
- Türkan Şoray, *Sinemam ve Ben*, sh.: 129-130, NTV yay., Kasım 2012
- Nezih Coş, *Dönüş*, Yedinci Sanat der., sy:2, Nisan 1973
- Atilla Dorsay-Nezih Coş, *Türkan Şoray Dönüş'ü Anlatıyor*, Yedinci Sanat der., sy:2, Nisan 1973

- Alaeddin Asna-Duran Tantekin, *Moskova Festivalinde Türkan Şoray İle İlgili Haberler Gerçekten Uzaktır*, Ses Der, sy:33, 11 Ağustos 1973
- İrfan Ünal, Türkan Şoray, *Rusya Zaferim, Moskova Zaferim*, Ses Der, sy:34, 18 Ağustos 1973
- Senem Aytaç, *Dila Hanım ve Değirmenci Yakup'un İmkansız Aşkı*, Altyazı der., Nisan 2008
- Uğur Vardan, *En İyi Yüz Türk Filmi*, Hürriyet Gazetesi Pazar Eki, 26 Mart 2007
- Halit Refiğ, *Sevgi mi, Emek mi*, Milliyet gz., 3 Kasım 1978
- Atıf Yılmaz'la Bir Konuşma, Cumhuriyet gz., 3 Kasım 1978
- Atilla Dorsay, Cumhuriyet gz., 3 Kasım 1978
- Nezih Coş, Varlık der., sy: 903, Aralık 1982
- Jacques Seguela, *Yarın Çok Star Olacak*, sh:24, Afa yay., Mart 1990
- Yalçın Pekşen, *Dilin Kemiği Yok*, sh:72-73, Say yay, 2007
- Ayhan Güncer-Sami Günay-Ümit Bayezitli, *Sansürsüz İti-raftlar*, sh:211-219, Aktüel yay.
- Gamze Özçelik, Brando'yu Örnek Alıyor, Cumhuriyet gz., 15 Nisan 2001
- Nalan Kayhan, Elele der., Ekim 1989
- Atilla Dorsay, *Olumlu Bir Sezonun Müjdecisi*, Cumhuriyet gz., 17 Ekim 1986
- Kadir İnanır'ın Mesajı, Haftanın Sesi gz., sy:9, 2 Mart 1990
- Agâh Özgüç, *Türk Sineması'nda Yeşilçam Aşkları*, sh: 194-197, Horizon yay., Temmuz 2015
- Atilla Dorsay, Cumhuriyet gz., 3 Kasım 1978
- Atilla Dorsay, *Sinemamızda Çöküş ve Rönesans Yılları*, sh:37-38, 103-104, Remzi Kitabevi Aralık 2004
- Agâh Özgüç, *Yedi Dönemli Festivaller Festivali*, Empire der., sy:11, Ekim 2007
- İbrahim Türk, *Halit Refiğ-Düşlerden Düşüncelere Söyleşiler*, sy: 375-376, Kabcacı yay., Kasım 2001
- Hakkı Devrim, Radikal gz., 9 Mart 2001
- Gamze Akdemir, *Bu Ülkede Bir Tipim*, Cumhuriyet gz., 15 Kasım 2001
- Mehmet Çoban, *Asi Kahramanlarımızın Ölümü*, Cumhuriyet gz., 5 Mayıs 2013

“Sürü” ve “Yol”la Hep Öndedir: Tarık Akan...

Yıl 1970...

Ses, Türk Basını'nın tıfdruk baskılı ve yüksek trajlı ilk popüler sine-magazin dergisidir. Dev bir holding dergisi olarak da...

1962, 1963, 1964, 1966 ve 1968 yıllarındaki yarışmalarda Türk Sineması'na yeni yüzler kazandırmıştır. Ediz Hun, Hülya Koçyiğit, Tamer Yiğit ve Selda Alkor gibi popüler isimlerle... 1970'de bir yeni yarışma daha düzenlenir. Bu altıncısıdır...

Önceki yıllarda olduğu gibi, bu yılda da yoğun bir katılım gerçekleşir. “1970 Ses Sinema Artisti Yarışması”na 630 kız, 3.642 erkek aday olmak üzere. Toplam sayı 4 bin 272'dir. Ve seçici kurul üyeleri yedi kişiden oluşur: Murat Köseoğlu (Acar Film), Kaçuni Haki (Melek Film), İrfan Ünal (Akün Film), Hürrem Erman (Erman Film), Erdoğan Sevgin (Ses Dergisi Yazışları Müdürü) ve Erman Şener (Ses Dergisi Sinema Yazarı).

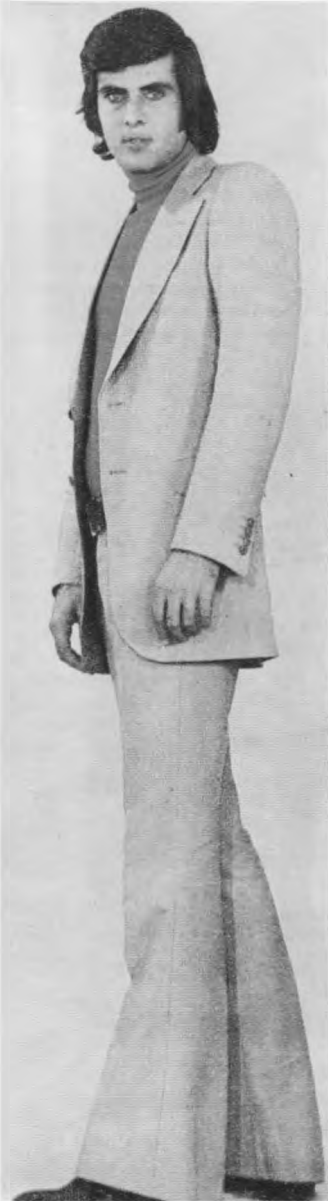

Tecrübe filmleri çekilen kapak yıldızı adaylarıyla, yönetmen Orhan Aksoy

Önce ilk seçim, yarışmacıların önden ve yandan çekilmiş fotoğrafları incelenerek gerçekleştirilir. Bir süre sonra da canlı eleme yapılır. Finale 22 erkek, 20 kız aday kalmıştır. Erkek adaylardan Tarık Üregül, Nejat Özbek, Ünsal Altınay, Serdar Gökhan, Aytaç Arman, Balamir Tavacıoğlu, Alev Sezer; kızlardan Fatma Belgen, Yeşim Tan, Tülin Örsek, Alev Uğur, Deniz Erkanat, Birtane Güngör finale kalanlar arasındadır.

Finalde yarışacak olan adayların Mecidiyeköy Acar Film Stüdyosu'nda tecrübe filmleri çekilir. tek tek çekimleri gerçekleştiren yönetmen Orhan Aksoy'dur. seçiciler Kurulu toplanıp

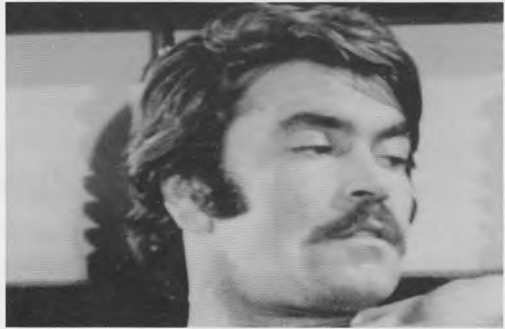

yarışmacıların filmlerini izledikten sonra "son karar"larını verirler:

"Tecrübe filmlerini seyrediyoruz. Oylama usulünü karara bağladık. Ses Yazışları Müdürü Erdoğan Sevgin jüri üyelerine "Birincilik için kimi aday gösteriyorsunuz?" diye sordu. İçimizden biri "Tarık Üregül" dedi. Ve inanıyor musunuz o anda yedi kol birden kalktı..." der Erman Şener. "Birinci" seçilen Tarık Üregül, Tarık Akan'dır. Ve Şener, sözlerini şöyle sürdürür:

"Tarık Akan, dergiye geldiğinde konuşuyoruz. Dikkatle Tarık'a bakıyoruz. Uzun boylu (1.90), klasik anlamıyla yakışıklı bir genç adam. Münasebetlerinde çok ölçülü, jestlerine, mimiklerine hakim. Bütün bunlar kamera için büyük avantajlar getirir. Tip olarak İrfan Ünal'ın deyimiyle 10 üstünden 10 numara. Murat Köseoğlu'na göre "başaracak bir tip". Hürrem Erman'a göre "İdeal adam", Kaçuni Haki'ye göre de "Kadınların yüreğini hoplatan tiplerden..."

İşte birbiri ardına yedi elin havaya kalkmasıyla "birinci" seçilen ve gerçek ismiyle Tarık Üregül, Tarık Akan'dı. Akan'ın bu yarışmaya girdiği günlerde Yıldız Teknik Üniversitesi Makine Yüksek Mühendislik Okulu'nun 2'nci sınıfında öğrenciydi. İstanbul Eyüpsultan doğumlu Akan, emekli albay

Adaylardan Hakan Balamir finale kalamamıştı.

SES 1970 Sinema Artisti Yarışması Birincisi

tarık akan

«1970 SES
Sinema Artisti
Yarışması»nda
erkekler
arasında
birinciliği
kazanarak
Tarık Akan
«Üregül»
uzun boylu,
yeşil gözlü,
muntazam
vücutlu
yıkışıklı bir
genç adam.
Halen Işık
Mühendisi
Okulu'nun
İkinci sınıfında
öğrenimine
devam ediyor.

Röportaj:
ERMAN ŞENER
Fotoğraflar:
BEDAT DÜZCİ

BİR yarışmanın etrafında toplanmış 7 kişiylik ve resim yarışması yapıyorlark
«Sinema Artisti Yarışmaları»nın en
renkli ve en sıkıcı işleri bu. Düşünü-
leniminde bozulan resim. Vandan çe-
kilmiş resimler, içinde çekilmiş resim-
ler, boy resimleri, bust resimleri, pa-
jeli, çarptı, çarptı resimler. Bir ara gi-
miden biri eline aldığı bir resme bi-
kınca gayri ihtiyari «O, o, o!» dedi.
Hayret de ifade eder bu nida. Çünkü
de Sasinin teneşe bakarsanız görürsünüz
ki bu nida beğeni ifadesi taşıyor. Aynı
resim elden ele dolaştı, sonra resim
kalebalığının arasında kayboldu.
Günler geçti ve Tarık'ın ilk defa SES
«Mecmuası» yarışmasında karışıklık
fotografik miydi, değil miydi? Eğer in-
sanın resimde tam kendi gibi çizmesi
kolay değil. Sonra tarık'ın filmi-
mini çevrettik. Oylama usulünü kara-
ra bağladık. SES Yaz İşleri Müdürü Er-
doğan Sevinç 6 jüri üyesiyle «Birincilik
çin aday kimi gösteriyorsunuz?» diye
sordu. İçimden bir «Tarık Üregül»
dedi ve «manzır manzır o anda tam 7
kol birden havaya kalktı. «Bütün yollar
Roma ya çıkar» dedi. Bu yıl bütün
birincilik oyları da Tarık'a gitti. Se-

çim «ittifakla» olduğu, daha doğrusu
ortalıkta verilmemiş oy kalmadığı için
birincilik için başka aday gösterilmedi.

TARİK AKAN KİMDİR?

Tuhaf tesadüf. Tarık Akan İstanbul
un sanatçı kaynağı iki semtinden birin-
de Bakırköy'de oturuyor. 23 ekim 1948
de doğduğuna göre 22 yaşında Bakır-
köy Lisesinde okuyor, İktisadi Lisesi-
ni bitirmiş. Halen Işık Mühendisi Oku-
lu ikinci sınıf öğrencisi. Bir abası, bir
ağacı var. Babası kimin? Atası Yaşar
Üregül, annesi ev hanımı. Yaşar Üre-
gül Evi, hoş bir tesadüf daha. Tarık
Üregül'ün babasının ve annesinin adı
aynı.

Peki Üregül neden «Akan» oldu diye
cokuzuk. Elendim, bu meselemin aslı-
su. Yarış ilim seçircisi uyumlu, soyun-
muş köy isimleri daha cabuk akılda
tutuluyor o isimler daha cabuk söhret
oluyor. Meselâ, Fahrettin Çökükbaşın
adı hem uzun, hem soylenisi ve aklıta
tutulması zor olduğu için değiştirilip Cu-
meyr Arkin oldu. Murat, Rüfcan Tercan
adını terkediş Murat Soyden olarak
gösteri yaptı. Bütün Gaffar Çitirak
adını Fikret Hakan yapıp ağızların bes-

Yaşar Üregül'ün oğluydu.

Yarışmacı erkek adaylar arasında, canlı elemeyi geçeme-
yerek yedi kişilik finale kalamayan Serdar Gökhan'la Balamir
Tavacıoğlu'da (Hakan Balamir) vardı. Umutlarını yitirmeyen bu
iki genç aday, Serdar Gökhan'la Hakan Balamir, kendi ça-

*Finale
kalamayan
Serdar Gökhan.*

balalarıyla yıldızlaşacaklardı. Finale kalan yedi kişi arasında ise Tarık Akan "birinci", Aytaç Arman "ikinci" olurken Alev Sezer, Ünsal Altınay (Ünsal Emre) ve Cemil Can Bıçakçı da Ses Dergisi finalistleri olarak oyunculuklarını sürdürecektlerdi.

Aile kökenleri Osmanlıya dayalı bir subay çocuğu Tarık Akan'ın ilk öğrenim yılları Anadolu'da geçer. babasının subay olması nedeniyle abisi (Turgut Üregül) ve ablasıyla birlikte oradan oraya savrularak zor bir çocukluk yılları geçirmiştir gerçekten. Bu oradan oraya savrulma yılları İzmit'te noktalanır. Ve babası emekli olduktan sonra ailece Bakırköy'e yerleşirler.

Anadolu yolculukları gibi Bakırköy'ün de özel bir yeri vardır, bu kez gençlik anılarında Tarık Akan'ın... 17 yaşında Bakırköy sahilinde, Ataköy pilajlarında cankurtaranlık yapar, sandal kiraya verir.

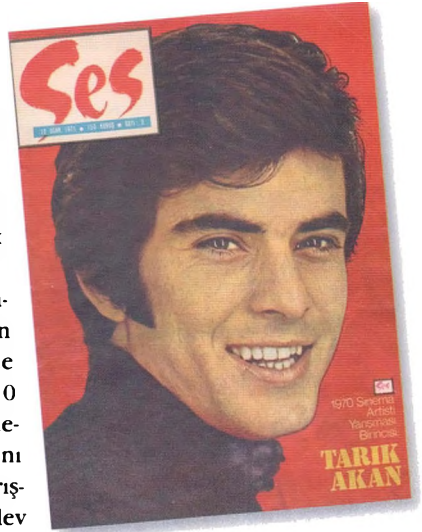
O Bakırköy ki, kimleri kazandırmamıştır Türk Sineması'na?... Belgin Doruk'tan Göksel Arsoy'a, Ahmet Mekin'den Kenan Pars'a, Sırrı Gültekin'den Münir Özkul'a dek... Futbol dünyasından daha kimler?...

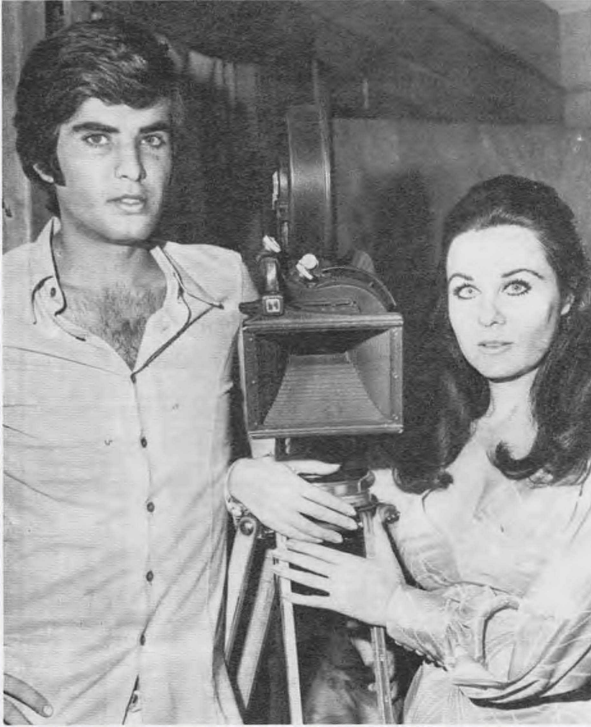
"KARTPOSTAL JÖNÜ" YA DA BİR "BABY FACE"...

Acar, Melek, Akün, Erman ve Arzu Film gibi o yılların beş büyük yapımcısı tarafından seçilip, sözleşme imzaladıkları Tarık Akan beklemededir.

Bakırköy'deki evine kapamıştır. "Birinciliği" ilan edilip Ses Dergisi'nde kapak yapıldığı tarihten (10 Ocak 1971) yedi ay geçmesine karşın kimse kapısını çalmaz. Oyuncu kız yarışmacıların "birincisi" Alev

*Birinci seçilen
Tarık Akan Ses
Dergisi
kapağında.*

*Tarık Akan,
Fatma Girik'le
ilk filminin
setinde.*

Uğur, Akan'dan çok önce kamera karşısına çıkarılır. "Aşk Uğruna" (Nejat Saydam) adlı filmde Kartal Tibet'le başrolü paylaşarak. Nedense Alev Uğur, beklenildiği gibi tutarlı olmaz. İkinci seçilen Fatma Belgen birinci derecede bir yıldız olmasa da onu geçecektir.

Tarık Akan'ı sinema yıldızı olmadan önce, en eski tanıyanlardan Atilla Dorsay, o yılları şöyle anımsar:

"Tarık Akan'ı raslantılar sonucu daha artist olmadan tanıdım. Sarmaşık gibi upuzun genç bir adamdı. Öylesine ince ve uzundu ki, bir zürafayı andırıyordu. Ama son derece yakışıklıydı..."

Gerçekten de Türk Sineması'nın en uzun boylu

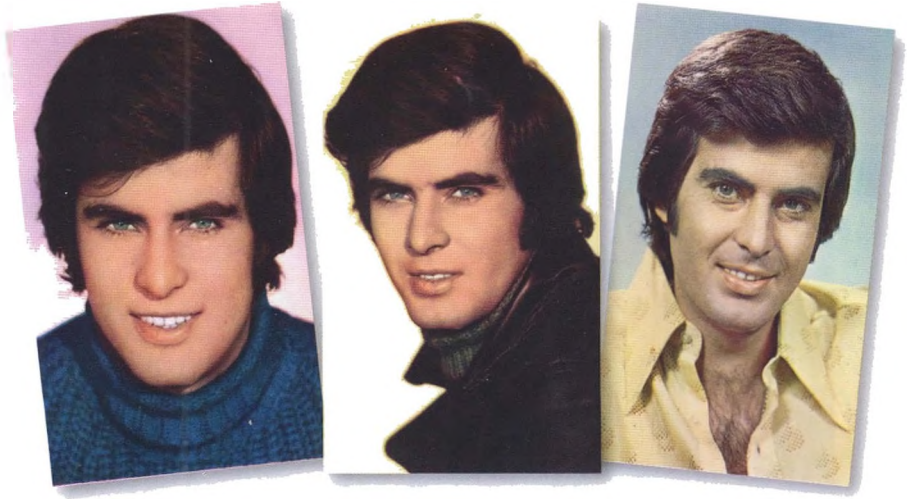

*Tarık Akan,
"Emine"de
Şükriye Atav,
Filiz Akın ve
Ekrem Bora'yla.*

oyuncularından. Belki de "biri" değil, en uzun boylusu... Hangi kadın starla oynasa hepsi cüceleşir, Tarık Akan'ın karşısında. Hele o starlardan biri Muhterem Nur gibi ufak tefek, minyon tipli olursa?... Diğer jönlerle bile karşılıklı oynadığı ikili sahnelerin, çoğu kez Muhterem'in ayakları altına takoz koyularak çekildiği bilinir. Ve bakalım Akan'ın karşısına "ilk partner" olarak kim çıkarılacaktı?...

Melek Film Şirketi'nin ortaklarından Kaçuni-Şahan Haki kardeşler, diğer yapımcılardan önce davranarak Tarık Akan'ı kamera karşısına çıkarırlar. Mehmet Dinler'in yönettiği "Solun Bir Yaprak Gibi" ilk filmidir Akan'ın. Karşısındaki oyuncu da Fatma Girik'tir. Şarkıcı bir kızla, bir bestekârın üzerine kurulu, defalarca çekilmiş sıradan bir öykünün yeni versiyonudur. Şarkıcı kızı Fatma Girik oynar, bestekârı Tarık Akan.

1971-1972, en çok film çekilen yıllardır. Özellikle de 1972'de 312 filmle Türk Sinema Tarihi'nin rekoru kınılır. Ve o yılların salon ve aşk türü filmlerin önde gelen yakışıklı jönü

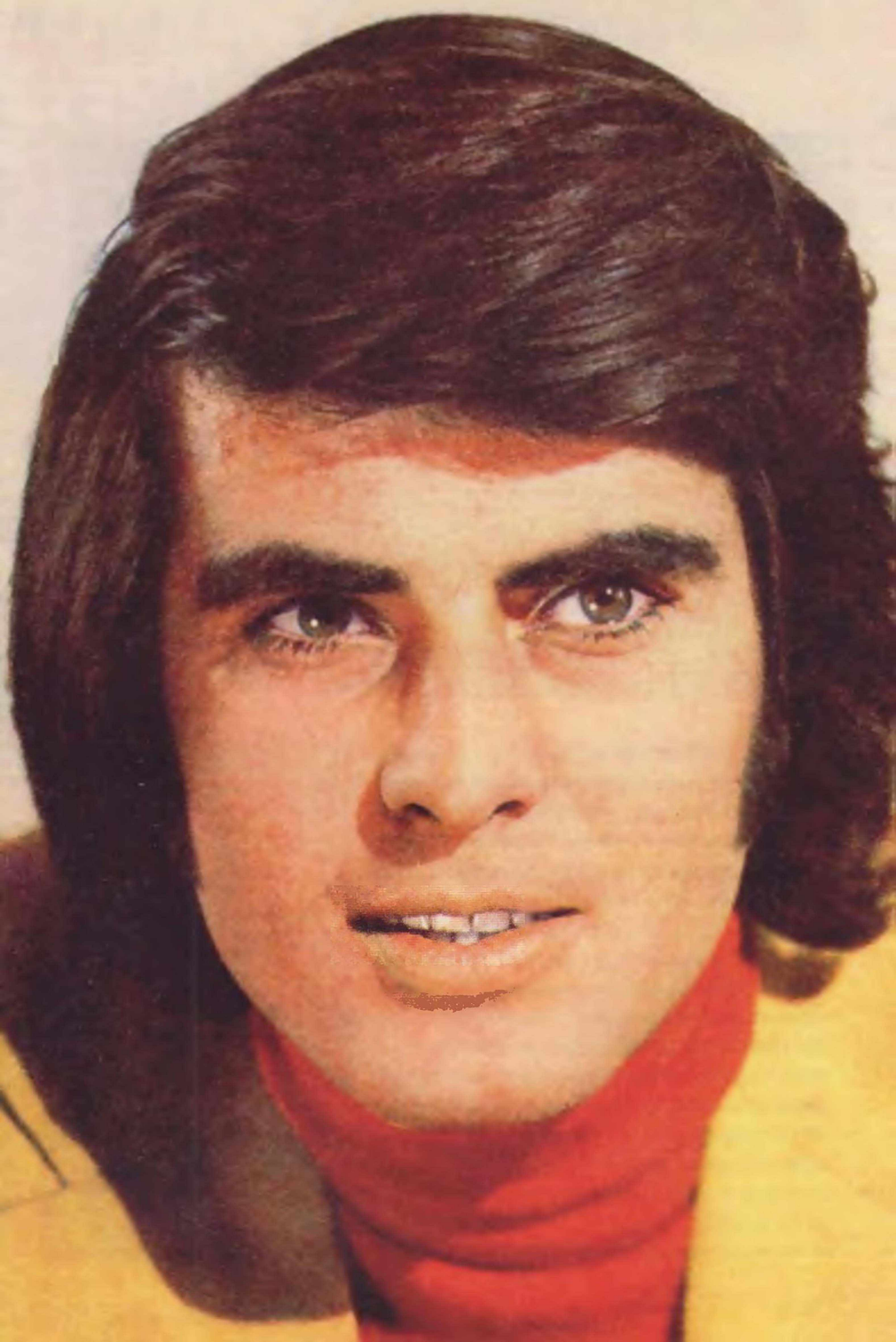

Ediz Hun'dur. Yapımcılar Tarık Akan'ın gençliğinden, tazeliğinden yararlanmak amacıyla, bu tür filmlerde ısrarla oynatarak önünü açmaya çalışırlar. Fatma Girik'in hemen ardından "Be-yoğlu Güzeli"nde Hülya Koçyiğit'le, "Melek mi Şeytan mı?" da Türkan Şoray'la, "Emine"de Filiz Akın'la desteklenerek...

*Kartpostalları
en çok satılan
ve genç
kızların
sevgilisi
Tarık Akan.*

Tarık Akan 1971'den 1973 yılına dek sinemamızın en büyük kadın starlarıyla kamera karşısına geçip, bu ilk döneminde jet hızıyla 17 film çekse de bir "Acı Hayat" (Metin Erksan), bir "Vesikalı Yarım" (Lütfi Ö. Akad ve bir "Selvi Boylum Al Yazmalım" (Atuf Yılmaz) düzeyinde bir tutku, bir zirve filmi ortaya çıkmaz. Hadi onlar, kamerayla ilk tanışma dönemi filmleridir, geçelim diyelim. Gençlik sorunlarıyla bağlantılı, sorgulayıcı bir gençlik aşkı filminden de sözedilemez.

Kaldı ki, Tarık Akan, sinemasal yaşamının bu ilk döneminde upuzun bacaklarını nereye ve nasıl koyacağını bilemese de, İtalyan dergi kapağı ressamı Bertolotti'nin çizimlerindeki (Bkz: Yelpaze Dergisi kapakları) yeşil gözlü genç erkek tiplerini gibi kusursuz, diri bir güzelliğe sahiptir. Ne 1960'ların starı Göksel Arsoy'la benzeşir, ne de 1970'lerin starı Ediz Hun'la. Benzeşmenin sonucu, "imitasyon"laşmaktır. Nasıl her sinemasal tür, kendi oyuncusunu, kendi yıldızını yaratıyorsa, her dönemin yeni oyuncusu da "kendi"si olup kişisel bir duruş

*Tarık Akan,
binlerce satan
kartpostalları ile,
basılı posterini
imzalarken.*

*Tarık Akan'ın
kartpostal piyasası
için çekilmiş bir
fotoğrafı.*

yaratmak zorundadır.

İşte Tarık Akan'ın bir "baby face-bebek yüz", yani bir "seyirlik yüz" olarak ilk bakışta öne çıkması yapımcıları da etkiler. Ve kadın seyirciye dönük popülist projelerle bir "kartpostal jönu" yaratılır. Acar ve Melek Film gibi, yapımcıların de öyle sözü olan, yarına kalıcı özellikler taşıyan filmler yapmak gibi bir derterleri yoktur. Ülkemizde film yapmak, riskli ve geriye dönüşü olmayan bir iş olduğundan haklıdır.

Tarık Akan, çaresiz "cici çocuk" tipleriyle, "tatlı su filmleri"yle yapımcıların denetiminde birkaç yıl daha oyunculuğunu sürdürecektir 1977 yılına kadar. Ancak bu süreçte oynayacağı "Canım Kardeşim"le (1973), "Umut Dünyası"nı, biraz olsun o furiyanın dışında tutmak gerekir.

O suya sabuna dokunmayan filmlerin, o

*Tarık Akan ilk
sıradışı filmi
"Canım
Kardeşim"de
Halit Akçatepe ve
Kahraman
Kıral'la.*

hiçbir yaşarlılığı olmayan fotoromansı öykülerin Akan'a yine de yararlı olduğu görülür. Filmlerin iş yapması yapımcıların yüzünü güldürürken, Tarık Akan da bebek yüzüyle genç kızların rüyalarını süsleyecektir. Giderek de bir fetişe dönüşür. Cüneyt Arkın dahil, o yılların en çok kartpostalı satılan parlak jönüdür...

"Canım Kardeşim"e gelince?...

Halit Akçatepe der ki:

"Canım Kardeşim'in senaryosunu çalışırken Tarık çok popülerdi. Genç kızlar onu perdede gördükleri anda çığlıklar atmaya başlıyorlardı, o kadar beğeniliyordu. Ertem ağabeye dedim ki: "Bizim senaryoda aşk yok. Ya bu yüzden film tutmazsa?" "Bak evladım" dedi. "Bu filmde düşündüğünden çok daha büyük bir sevgi, çok daha büyük bir aşk var. Biz bu filmi çekelim, bizden başka kimse seyretmese bile, eğer biz sonunda iyi bir iş yaptık diyebilirsek, doğru yoldayız demektir..."

Gerçekten de o "doğru yol"un başındadırlar. "Canım Kar-

deşim", daha önce çekilen "Sev Kardeşim" bir anlamda devam filmi gibidir. Ve "Canım Kardeşim" (Ertem Eğilmez), o "kart-postal jönlüğü" döneminin en sağlam bir ilk filmidir. Elbette oyuncu olarak da Tarık Akan'ın... Aynı zamanda "Hababam Sınıfı" dizisinin de yolunu açan bir anahtar filmidir. Önce ciddiye alınmayan Eğilmez, Giovanni Scagnamillo'ya göre "geç keşfedilen bir yönetmen", asistanlarından Sami Güçlü'ye göre de "Frank Capra'nın Türkiye'deki karşılığı"dır. Öğretim görevlisi-yazar Kurtuluş Kayalı, Eğilmez'le ilgili şu ilginç saptamayı yapar:

"...Türk Sinema Tarihi ve sinema sosyolojisi konusunda özen gösterilecekse Eğilmez'in filmleri çoğu "yetenekli yönetmen"den daha ağırlıklı olarak Türk Sinemasını etkilemiştir..."

SİNEMADAKİ İLK HOCASI ERTEM EĞİLMEZ

O güne dek kimsenin önemsemediği Ertem Eğilmez, herkesi şaşırtacaktır "Canım Kardeşim"le. Ses Dergisi yarışmasında Tarık Akan'ı "birinci" seçip ona ilk şansı veren dört büyük film şirketi sahibinin yapamadığını Ertem Eğilmez gerçekleştirir. Ve 5. Adana Film Festivali'nde (1973) "en iyi yönetmen" ödülünü de hakkıyla alır Eğilmez. Yapımcılığını ve yönetmenliğini üstlendiği "Canım Kardeşim", ayrıca "en iyi ikinci film" ödülüyle değerlendirilecektir.

Tarık Akan, babalarının ölümüyle kan kanseri hastası küçük kardeşine (Kahraman Kral) bakmak zorunda kalan fakir bir gecekondü ailesi gencini canlandırır. Yüreklere sevgi dolu, birbirleriyle dayanışma içinde olan o küçük insan dünyaları, Yeşilçam'a özgü bir duyarlılıkla sergilenir. Tarık Akan ve Halit Akçatepe'nin yanısıra Kahraman Kral, Adile Naşit, Metin Akpınar, Kemal Sunal ve İhsan Yüce gibi naif oyuncu yüzleriyle de...

Ertem Eğilmez, sinema dünyasındaki ilk hocası sayılır Tarık Akan'ın. Aslında kuralcı, otoriter, dediği dedik ve çok zor bir kişilik sahibidir, ama Akan'a bu ilk döneminde ilk çıkışını yaptıran da odur. İlk kez "en iyi oyuncu ödülü"nü hiç hatırlıyamadığı (ya da hatırlamak istemediği) "Suçlu" (Mehmet Dinler) adlı yapımla 10. Antalya Film Festivali'nde (1973) almış olsa da...

*Tarık Akan üni
bir yıldız
olduktan sonra,
Bakırköy
sahilinde
cankurtaranlık
yaptığı eski
günlerini
unutmadı.*

Tarık Akan'ın Ertem Eğilmez'le olan tek sıkıntısı, Kemal Sunal gibi kendisinin de, yalnızca Arzu Film Şirketi'ne bağlı olup, diğer yapımevlerinin projelerinde oynayamamasıdır. Bu, ancak Eğilmez'in iznine bağlıdır. Eğilmez, onun tepesinde olduğu sürece baskı altından kurtulamaz ve sürekli çatışır. Ama Tarık Akan, Eğilmez'in bir "ikinci beyin" olarak kendisine nasıl yararlı olduğunun bilincindedir. Bu nedenle hemen kopmak, yani "dereyi görmeden paçaları sıvamak" istemez. Bağımsız ve özgür bir oyuncu olabilmek için, bir süre daha kaderine boyun eğecektir...

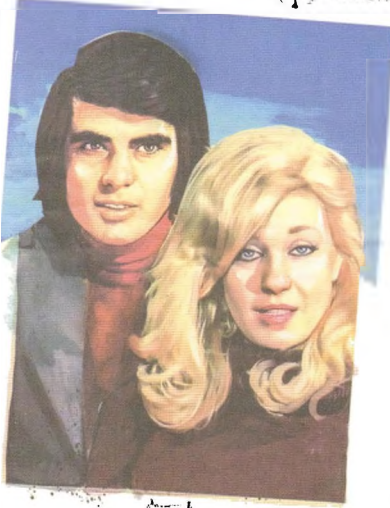
Kalabalık kadrolu ve özellikle komik tiplere dayalı küçük insan öykülerinden film yapma girişimi, 1960'lı yıllarda yapımcı-yönetmen Osman F. Seden'le (Kemal Film) başlar, Türk Sineması'nda. Ve Ertem Eğilmez de bir yapımcı-yönetmen (Arzu Film) olarak aynı yoldan giderek, aynı izi sürdürür. Kaldı ki, Arzu Film Yapımevi de Kemal Film Şirketi gibi bir okul özelliğini taşır. Her iki yapımevi de sinemamıza irili ufaklı, ünlü ünsüz birçok yeni isim kazandırmıştır. Kurtuluş Kayalı'nın da dediği gibi Eğilmez, bir dönemi ister istemez etkileyecektir.

İşte ünlü senaryocu-yönetmen Safa Önal'ın 1973 yapımı "Umut Dünyası" da dikkat çeken bu tür filmlerden biridir. Ve Tarık Akan, bu filmde de bebek yüzlü "zengin-fakir çocuğu" kalıbından çıkıp, daha özgün bir karakteri üstlenir. Bir matbaa işçisini... Basımevi işçisi Ahmet, Avusturya'ya gitmek için para biriktirmektedir. Ancak hasta bir kızı evine alıp, onu iyileştirme uğrunda tüm umudunu yitirecektir.

Yapımcılara göre, Tarık Akan'ın tipolojik açıdan en önde gelen enstrümanı "bebek yüzü"dür. Bu nedenle yatak odaları duvarlarını Tarık Akan poster-

Tarık Akan, Emel Sayın'la "Feryat"ta.

Tarık Akan -Emel
Sayın çifti
illüstrasyonu
Antalya Altın
Portakal
Festivali dergisi
kapağında.

aşıklar" rolleriyle birbirlerine yakışan Emel Sayın-Tarık Akan çifti arasında gizli bir aşk yaşandığı söylene de, bu bir sır olarak kalmıştır. belgesi de yoktur, başbaşa görüntüleri de. Ataköy'de oturan ünlü şarkıcı Sevim Çağlayan, onları bir akşam başbaşa gördüğünü söylese de...

Aslında Tarık Akan, özel yaşamı konusunda açık vermez. Bu konuda konuşmayı da sevmez. Paparazzi tuzaklarına düşmeye de meydan vermez. Ve Tarık Akan Türk Sineması'nda, özel yaşamıyla ilgili tek söylenti de budur. Emel Sayın'ı her hatırlatıklarında şöyle der:

"Lütfen bu konuyu geçelim. yorum yok. Birşey söyleyemem. Onların hepsi dedikodu..."

Yıl 1975. Tarık Akan'ın bir "son karar" yıl dır bu. Bir oyuncu olarak, özgürlüğe adım atışının yılı da...

Tarık Akan'ın sayısal açıdan rekor kırdığı yıl 1972'dir. 1975'de ise 9 filmde oynar. Beşini bağlı olduğu Arzu Film'e, dördünü de diğer yapımcılarına. İlginç olan, bu sayısal veriler değil. 1971 yılından beri sinemamızın en büyük kadın starlarıyla başbaşa kamera karşısına çıkıp, afişlere ismi ikinci

leriyle süsleyen genç kızları, onunla büyüyen kadın seyirciyi bir anda dışlamak istemezler. O tür yerli filmlerin fanatik aile seyircisini de...

Tarık Akan bir yüzünü öncelik ve özellikle hayranları olan genç kızlara ve aileye, diğer bir yüzünü de, fırsat buldukça toplumsal gerçekçi filmlerle aydın seyirciye çevirecektir. Ali Karadoğan'ın deymiyle de bu ikilem "bir yüzün iki hali" dir.

SİNEMAMIZDA BİR EFSANE DİZİ "HABABAM SINIFI"...

1974 yapımı "Mavi Boncuk" (Ertem Eğilmez), Emel Sayın'la bir sinema çifti olarak son filmidir Tarık Akan'ın. "Feryat" (Orhan Elmas) ve "Yalancı Yarım" den (Ertem Eğilmez) sonra.

Karizmatik tipllemeleriyle ve "genç

Yılın Sanatçıları

BÜYÜK İLGI — «Yılın Sanatçıları»nın ödül dağıtımı, gerçekten çok güzel geçti. Türk sinema, tiyatro ve müzik dünyasının ünlüleri, SES'in düzenlediği geceye ayrı bir önem verdiler. Adana'da film çeviren Türkân Soray, sabah uçağı ile İstanbul'a geldi ve akşam uçağı ile yeniden Adana'ya döndü. Bu yüzden gecenin sonunda çekilen toplu fotoğraf'ta bulunamadı. Yukarıda Türkân Soray, Zeki Müren'in elinden «Onur Belgesi»ni alıyor. Büyük fotoğrafta da birinci sıradan sağa doğru; Buris Manço, Ajda Pekken, Zeki Müren, Emel Sayın, Tarkan Akan, Mersis Turgün ve Genco Erkal, ikinci sıradan; Lütfi Akad, Müslüm Gürner, Tarkan Durgu, Ermen Şişme, Erdoğan Engin ve Halil İbrahim Taner'i, üçüncü sıradan da Seyhan Karabey, Fehiman Uğurdere, Uslu Büyükgönenç ve Cengiz Topman'ı Keçi Oyuncularının sahnesinde toplu halde görüyorsunuz.

yazılan Akan'ın "Hababam Sınıfı"nda oynamasıdır.

Daha önceki yıllarda Arzu Film Şirketi'nin o kemikleşmiş, ustalaşmış yan hikaye kadrosuyla "Tatlı Dillim" (1972) ve "Oh Olsun" (1973) gibi yapımlarda Filiz Akın ve Hale Soygazi karşısında oynamış olsa da, "Hababam Sınıfı" çok farklı bir edebiyat uyarlamasıdır. Yazarı Rıfat Ilgaz'ın öğretmenlik yıllarında yaşadıklarının üzerine kurulu "Hababam Sınıfı"nda Tarık Akan, bir star olarakbaşrolde değil, okul öğrencileri arasındaki Damat Ferit karakterini canlandırır bu kez.

Atilla Dorsay: "...Rahmetli Ertem Eğilmez bu seriye başladığında, gençlik yıllarını çoktan geride bırakmıştı. Öğrenciyi oynayanlar da o yaşları çoktan aşmışlardı", dese de, o ve yönetmen Durul-Yağmur Taylan biraderler: "Yaşlılar film yapmasın" deseler de, "Hababam Sınıfı" bir "efsane dizi"ye dönüşür, zamanla yarışarak...

Evet, Ertem Eğilmez'in "Hababam Sınıfı"nı çektiğinde 47, Halit Akçatepe'nin 37, Tarık Akan'ın 27 yaşında oldukları

Tarık Akan, Adile Naşit, Gülşen Bubikoğlu ile "Ah Nerede"de.

Hababam Sınıfı'nda Halit Akçatepe, Tarık Akan, Kemal Sunal ve Semra Özdamar.

*Hababam Sınıfı
oyuncuları,
çekim öncesi
toplu halde bir
fotoğraf
karesinde.*

doğrudur. Babıali'den Yeşilçam'a transfer olduğunda gençtir Eğilmez. Ve ilk yapımevi Efe Film Şirketi'ni batırdığında 36 yaşında olan Eğilmez, o yıllarda "Hababam Sınıfı"nı çekseydi daha mı başarılı olacaktı?... İyi de Rıfat Ilgaz'ın tiplerine sinemasal açıdan çok oturan Münir Özkul'u (Mahmut Hoca), Adile Naşit'i (Hafize Ana), Kemal Sunal'ı (İnek Şaban), Halit Akçatepe'yi (Güdükcü Necmi), Tarık Akan'ı (Damat Ferit) ve diğerlerini nasıl bulacaktı ki?

"Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı" dizinin ikincisi olup, bir devam filmi gibidir. Tarık Akan "Damat Ferit" tiplmesiyle oyunculuğunu sürdürür. Filmin afişlerinde Münir Özkul'dan sonra ikinci isim yazılan Akan, ustası Eğilmez'le yavaş yavaş kopma noktasına gelmek üzeredir. Dişini sıkıp biraz daha bekler.

Suya sabuna fazla dokunmadan, birbirini ardına sıraladığı skeçlerle, tiplere dayalı oyunculuklarla filmi kurtarmaya çalışan Ertem Eğilmez, büyük bir gişe patlamasıyla amacına ulaşır.

Kaldı ki, sokaktaki abazan seyirciye yönelik "seks filmleri-seks komedileri"nin kuşatması altındadır Türk Sineması, "Ah Ne Adem Dilli Badem", "Ayıkla Beni Hüsnü" ve "İşte Kapı İşte Sapi" gibi isimli filmlerle...

Ertem Eğilmez'in Rıfat Ilgaz'dan uyarladığı her iki "Hababam Sınıfı" da 1975 yılının "en çok iş yapan on film"in ilk sıralarındadır. "Hababam Sınıfı Sınıfta kaldı", iki hafta 13 sinema salonunda topladığı 1.519.635,25 TL gişe hasılatıyla 10 filmin birincisidir. "Hababam Sınıfı" ise, 12 sinema salonundaki iki haftalık toplam 1.242.365,00 TL gişe hasılatıyla ikincisi. Bu gişe hasılatları, yalnızca İstanbul sınırları içindeki sinema salonlarıyla geçerlidir.

Gişe rekorları kıran bu ikisinden sonra, yeni oyuncuların kadroya girmesiyle efsane dizi dokuz bölüme ulaşır. Vecdi Sanyar'a göre sinemasal açıdan en başarılısı, senaryosunu Yavuz Turgul'un yazdığı "Hababam Sınıfı Güle Güle"dir. Eserin yazarı Rıfat Ilgaz ise bu uyarlamalardan pek memnun değildir. Bu konuda şu açıklamayı yapar:

"Hababam Sınıfı Güle Güle"yi izlemedim ama ilkini izledim. Film benim milli eğitimimizin bir hicvidir, bir yer-gisidir.

Ertem Bey ve oyuncularını benim eserimin özünü kavrayamamışlar. Ben öğretmenim kendi mesleğimi ayaklar altına alamam. Öğrencinin gayrimişru çocuğunu yatakanede büyütme ve kör öğretmen sahneleri benim romanımda olmayan bölümlerdir."

"Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı" ve 1976'da Müjde Ar'la karşılıklı oynadığı "Öyle Olsun" (Orhan Aksoy), Arzu Film Şirketi'ne

Hababam Sınıfı'nda Tarık Akan, Kemal Sunal.

Tarık Akan, Müjde Ar ve Ayşen Gruda ile "Öyle Olsun" da.

ait son filmleridir Tarık Akan'ın. Şiddetli bir çatışma sonucu, Ertem Eğilmez'le yolları ayrılır. Restini çekip beş yıl sonra bağımsızlığına kavuşan Akan'ın, ayağı yere basar.

ŞERİF GÖREN DEVREYE GİRİNCE...

Sıradışı, yarına kalıcı özellikler taşıyan filmlerde oynayabilmenin hesaplarını yaparken birden işsiz kalır Tarık Akan. 5-6 yıldır desteğini gördüğü Arzu Film Şirketiyle tüm bağlarını koparması Ertem Eğilmez'i fena kızdırmıştır. Bu nedenle bir iddiaya göre Ertem Eğilmez'in baskısıyla Erman, Acar, Akün ve Melek Film gibi büyük yapımcıleri Akan'ı ambargoya almışlardır.

Oysa işsiz kaldığı 1976-1977 yılları arasına bakıldığında, Akan'ın ambargocu yapımcılardan İrfan Ünal'a, nasıl olmuşsa Türkan Şoray'lı "Baraj" adlı bir film çektiği görülür.

Tarık Akan'a alınan bu "boykot kararı", on yıl öncesindeki (1967) Türkan Şoray olayının bir başka benzeridir. Türkan Şoray, o ünlü 17 maddelik kanunuyla, film başına fiyatını 60 bin liraya çıkarması, en çok da yapımcı ve Beyoğlu Lale Sineması işletme ortaklarından İrfan Ünal karşı çıkar. Ve hemen şu açıklamayı yapar:

"Türkan Hanımla film yapmayı düşünmüyorum ve sinemacı olarak da onun oynadığı filmleri sinemamda oynamayacağım."

Ertesi gün Lale Sineması'nda gösterimde olan, yapımcı Muzaffer Aslan'a ait Türkan Şoray'lı "Ağlayan Kadın" adlı filmin afişlerini, lobi kartlarını ve fotoğraflarını indirtir. Lale Sineması aileye dönük salon türü filmlerin, kadın seyircinin önemli bir merkez sinemasıdır. İrfan Ünal'ın baskılarıya bu "boykot kararı"na boyun eğer gibi görünseler da öyle uzun sürmez. Altı ay kadar sonra (Ekim 1967) Lale Sineması'nda Melek Film Şirketi'ne ait Türkan Şoray'lı "Kelepçeli Melek", seyirci karşısına çıkar. O yıllarda "altın yumurtlayan bir tavuk" durumunda olan Şoray, onları dize getirir sonuçta. Birbirlerinden habersiz, ellerinde çiçek buketleri ve çikolata kutularıyla, tarih alabilmek için gizlice kapısını çalan ünlü yapımcılar...

İşte 1970'li yılların ortalarında genç seyirci kuşağının, genç kızların "idol"leştirdiği Tarık Akan'a birkaç büyük yapımevi tarafından ambargo uygulanması neyi değiştirecekti ki?... Hayranı genç kızlar, Ankara, İzmir gibi büyük kentlerin işletmecileri Tarık Akan filmleri isterler. Bu yasaklı döneminde Akan, yine de korktuğu gibi işsiz kalmayacak, bu kez Elif ve Sezer yapımevleri ile çalışacaktı. Büyük yapımevlerinden Erler Şirketi'nin sahibi Türker İnanoğlu da 1976-1977 yılları arasında 4 film çekecektir Tarık Akan'la.

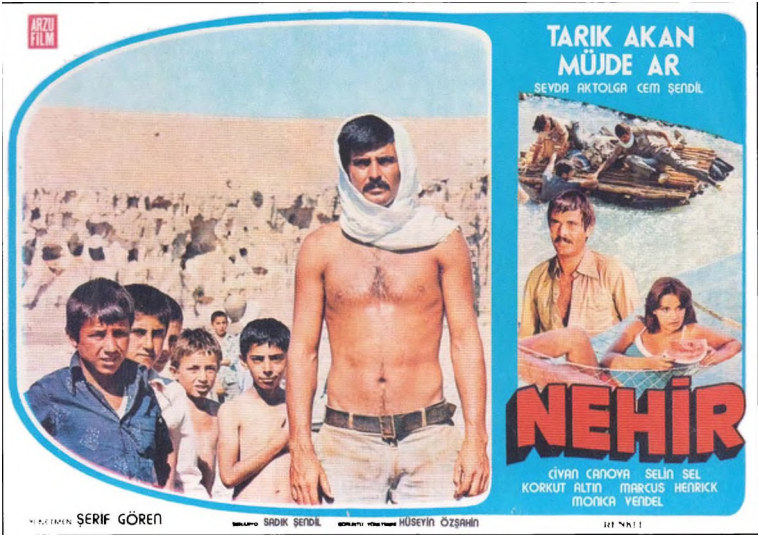
1977'de Türk Sineması, cinsel ağırlıklı seks komedileri türü filmlerin tırmanışa geçmesiyle yoğun bir sansür baskısı altındadır. Ve ilk kez, set iççisinden kameranına, kameramanından en ünlü oyuncularına dek, tüm sinema

örgütleri biraraya gelir. Büyük bir Ankara yürüyüşü düzenlenir. Ellerinde "Sinema Sanatçılarına Saygı" yazılı çeşitli dövizlerle Cüneyt Arkın, Fatma Girik, Müjdat Gezen, Tarık Akan ve diğerleri omuz omuzadırlar...

Bu ara sıra dışı çalışmalarıyla dikkati çeken yönetmen Şerif Gören'in ilginç bir projenin hazırlığı içindedir. "Nehir"

Sansür baskısı nedeniyle sanatçıların Ankara yürüyüşünde Tarık Akan, Semra Özdamar ve Müjdat Gezen.

adını taşıyan bu filmin yapımcısı ise, Tarık Akan'ı elinden kaçıran Ertem Eğilmez'dir. Ve bu bir filmlik barışma nasıl gerçekleşecektir?...

Ankaralı öğretim görevlisi-yazar Ali Karadoğan, yıllar sonra (Şubat 2005) Tarık Akan'la bir nehir söyleşi gerçekleştirir. Akan'la karşılıklı yapılmış (bazı şeyleri iyi hatırlamasa da) en yalın ve bir sinema yaşamını sorgulayan bu örnek söyleşide Akan Şöyle der:

"Nehir, Şerif Gören'in asistanlıktan yönetmenliğe geçtiği ilk filmlerinden bir tanesi... "Endişe", "Deprem", "Köprü" ama artık kendini ispat etmiş bir öğretmendi. Ve Ertem abi bana ilk önce senaryoyu verdi. Çok sevdim. Sinan Cemgil'in bir hayatıdır o. Ve çok zor şartlarda, hayatımın en zor filmlerinden bir tanesi onu çektik.

... Filmi bitirdik, çok muhteşem bir şey oldu, bana göre o dönemin filmleri içerisinde. Ve filmi ilk seyrettim, bittikten sonra final bölümünü tamamen kesmişti Ethem Abi.

... Finalini kesti, filmin içersinden başka sahneleri de attı. Bunun üzerine Şerif Gören de, ben de Ertem abiyle ciddi, büyükkavga verdik. Yani "sen bunu yapamazsın" dedik.

Ertem abi de "bu sansürden geçmez", o dönemin Türkiye'sinde "ben bunu oynatmam, mecburum ben bunu kesmeye" diye kendini savundu. Ve hiç unutmam Aksaray'da bir sinemada seyrettim filmi, filmin sonunda hüngür hüngür ağladım, "nasıl kesersin bunu". Ve inanılmaz çok sinirlendim. Ondan sonra gene bir işsizlik dönemi başladı. Çünkü Arzu Film'den tamamen koptum o olaydan sonra. Gene uzun süren bir işsizlikten sonra Yavuz Özkan "Maden"i getirdi.

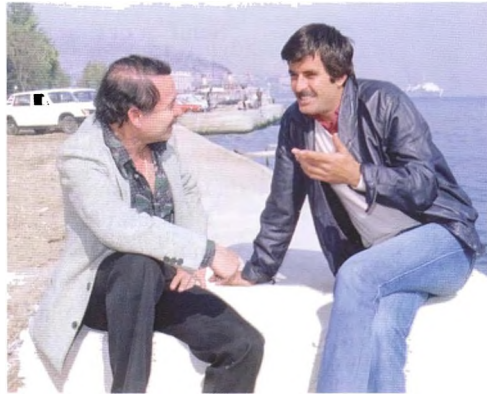

... İşte Nehir, Sinan'ın gerçek hayatıdır. Sinan o dönemde, 70'lerde, Anadolu'ya tek başına gider, orada gerçekten bütün köylülerle içli dışlı olur, onlarla her türlü şeyi paylaşır ve başından geçmiş gerçek bir olaydır bu..."

*Tarık Akan,
Lütfü Akad ve
Yönetmen-yapımcı
Ertem Eğilmez'le.*

Şerif Gören'in "Nehir"iyle Tarık Akan'ı "son kullanma tarihi"dir Ertem Eğilmez'in. Bu ikinci kopmadan sonra asla bir araya gelemeyeceklerdir. Senaryosunu Sadık Şendil'in yazdığı, Tarık Akan'ın bu çok sevdiği, Eğilmez'in de acımasızca finalini kestiği "Nehir", Atilla Dorsay'a göre yabancı bir filmin uyarlamasıdır. "John Boorman'ın ülkemiz sinemalarında gösterilmeyen "Kurtuluş-Deliverance" adlı filminden sahne sahne kopyalanmıştır" der. Yıllar önce Arzu Film Şirketi'nin Beyoğlu'ndaki ofisinde yabancı filmlerin 16mm.lik kopyaları izlenerek, konuları, senaryoları, hatta bazı sahnelerinden etkilenerek birçok yerli yapıma kaynak oluşturduğu bilinir. Sadık Şendil'in John Boorman'ın adı geçen filminden esinlenerek nasıl bir senaryo yazdığı ve Şerif Gören'in de Sinan Cemgil'in yaşamıyla nasıl bir bağlantı kurduğu gerçekten merak konusu. En doğrusu her iki filmi de izlemeli. Ama nasıl?...

Ve yine Dorsay'ın yorumuyla
"... Şimdiye dek yapılmış en iyi

*Kitabın yazarı
Agâh Özgüç
Tarık Akan'la
Bakırköy'de
bir röportaj
sırasında.*

serüven filmi" "Nehir"de Cemgil'i Tarık Akan canlandırır. Fırat nehri üzerinde salla yolculuğa çıkan 8 genç arasında polisin aradığı suçlu biri vardır ki, işte o Cemgil'dir.

DÖRT ORTAKLI BİR İŞÇİ FİLMİ: MADEN...

Yıl 1978...

*"Maden"de
Tarık Akan-
Cüneyt Arkin
ikilisi.*

Anarşinin önlenemez bir tırmanışa geçtiği ve kanlı sabahlarla noktalanın günlerlerin yaşandığı yıldır, 1978'in Türkiye'si...

Böyle zorlu ve bunalımlı bir dönemde bir yerlerden gelinip,

en taze umutlarla bir yerlere doğru gidilecektir Türk Sineması'nda. Kimi zafer çelenkleriyle zirveye doğru, kimi de zamansız bir savrulma sonucu acı bir "hiç"liğe...

Tarık Akan ise, ülkenin bu çalkantılı döneminde, sinema yaşamının en parlak yılını yaşayacaktır. "Maden" (Yavuz Özkan), "Sürü" (Zeki Ökten) ve "Kanal"la (Erden Kıral)... Üç film de 1978 yılında çekilmesine karşın, ancak bir yıl sonra, 1979'un başlarında seyirci

karşısına çıkarlar. Ve sırasıyla gidersek önce Yavuz Özkan'ın "Maden" filmi vizyona girer.

Kaynaklarda Atıf Yılmaz'ın şirketi Yeşilçam Filmcilik yapımı olarak yer alsa da, gerçekte dört ortaklı bir filmidir "Maden". Yani yönetmeni Yavuz Özkan, oyuncularını Cüneyt Arkın, Tanık Akan ve yapımcı Arif Keskiner ortaklığıyla. "Maden", bölge işletmecilerinin avanslarıyla gerçek mekânlarda, Tavşanlı Linyit Madeni işçileriyle çekilir. Çekim sırasında ortaklar para almazlar. 15. Antalya Film Festivali'nde (1978) "en iyi film", "Tanık Akan, Hale Soygazi ve Meral Orhonsay "en iyi oyuncular" seçilir.

"Maden", Türkiye genelinde beklenmedik düzeyde iş yapmıştır. 1979 yılının "en çok iş yapan on film" listesinin onuncu sırasındadır. Yalnız İstanbul Bölgesi'ndeki 5 sinema salonunda topladığı 2 haftalık gişe hasılatı, 2 milyon 140 bin 662 TL'dir.

Sinemasal türlere bakıldığında, ortaya çıkan gerçek şu ki: Her yönetmen tutkuya dayalı bir sevdadır. Her yönetmen bir 12 Eylül filmi, bir serüven filmi, bir polisiye-kara film ve bir işçi filmi de çekebilir. Her türün ve konunun doğasındaki kültür birikimi farklıdır. Ve özgün türlerle, konularla ilgili tanıklıklar, yaşarlılıklar bir yönetmen ustalığıyla birleştirildiğinde, ancak o zaman amacına ulaşır. Örneğin Yavuz Özkan, yıllarca bir maden işçisi olarak çalışmasaydı, bazı olayların birebir tanığı olmasaydı "Maden"i o düzeyde nasıl çekecekti ki?...

Cüneyt Arkın, işçilerden yana, onların haklarını savunan ve sendikacı ağaların kurşunlattığı İlyas'ı oynar. Tanık Akan da, arkadaşı İlyas'ın ölümünden sonra işçileri bilinçlendiren Nurettin karakterini. Film, "işçiler birleşin" dayanışmasıyla noktalanır.

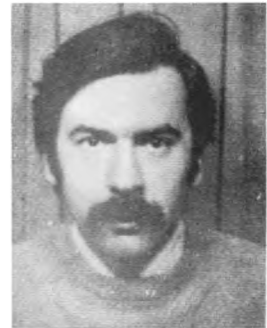
".... filmde görülen gerçek işçiler ne kadar inandırıcı oluyorsa, uydurma patron ve onların besleme haydutları o derece karton tipler olarak kalıyor." der Halit Refiğ.

Onat Kutlar'ın yorumuna göre ise:

"... Maden, toplumumuzdaki politikleşme sürecinin gerisinde kalmayan, sinemamızda birkaç yönetmenin inatla savundukları ortaçağ lonca anlayışını, gerici ideolojileri ezip geçen çağdaş bir yoruma sahiptir."

"Maden" filminden önce çekilmesine karşın, ondan birkaç hafta sonra gösterime (Mart 1979) giren "Kanal",

*Erden Kral,
"Kanal"ı çektiği
günlerde.*

*İdealist bir
kaymakamı
canlandıran
Tarık Akan,
"Kanal" da
Meral
Orhonsay'la.*

oyuncu olarak "cici çocuk"luktan sıyrılışının ilk filmi sayılır Tarık Akan'ın. Alin Taşçıyan'ın:

"Daha çok Yılmaz Güney'le özleştirilen bir kuşağın ondan kişisel olarak belki de en çok etkilenen, ama profesyonel açıdan kendini onun yörüngesinden çıkaran yalnız gezegeni" dediği Erden Kıral'ın ilk filmidir "Kanal".

Yapımcılığını ve yönetmenliğini üstlendiği "Kanal" filminin çekimiyle ilgili olarak, kaleme aldığı anılarında şunları yazar Erden Kıral:

"Ben reklam dünyasına veda etmişim. Sinema filmi çevirmek için hazırlık yapıyordum. Önce Tarık Akan'la anlaştım. Tarık bölge işletmecilerine telefon açıp, "Devrimci bir film yapacağız" diyordu. Adana işletmecisi, "Tamam, devrimci filmse para veririm" diye yanıtladı. Tuncel Kurtiz ve Meral Orhonsay da bize katıldılar. Filmin senaryosunu İhsan Yüce yazmıştı. Ama benim istediğim film senaryosu değildi. Adana'ya gittik ve sette kısa sürede Tuncel'le, yeni senaryo oluşturduk. Az diyaloglu, yalın, şiirsel bir film yapmak istiyordum. Taviani Kardeşler'in Padre Padrone filmine vurulmuştum, ona benzeyen bir dil kurmak istiyordum.

... Kanal'da Tarık acemi, idealist bir kaymakamı canlandırıyordu. Zamanın Adalet Bakanı Mehmet Can, o eski

günlerin kaymakamıydı.

Tarık'la Ankara'da Bakanın odasında konuyu konuşmuştuk. Tarık Akan bu filmde yıldız gibi davranmak yerine acemi, ezik bir kaymakam olmuştu. Benim için çok iyi bir yorumdu. Ama o ilk gösterimden sonra kendini beğenmediğini söyledi."

Dönemin CHP'li Adalet Bakanı Mehmet Can'ın Kadırlı'da kaymakamlık yaptığı günleri konu alan "Kanal", gösterime girdiğinde birden "davalık bir film" olur. "Kanal" Yaşar Kemal'in iddiasına göre, "Teneke" adlı öyküsünden uyarlanmıştır. Yaşar Kemal, izin alınmadan söz konusu öyküyü sinemaya uyarladığı için Erden Kıral'ı mahkemeye verir. Ve Kıral'ın bir açıklamasına göre "tesbit davası"nda yedi kez bilirkişi değiştikten sonra, Yaşar Kemal davayı kaybeder.

"Kanal", Erden Kıral'ın bir ilk yönetmenlik denemesi olmasına karşın, sinema yazarları övgüyle sözederler. Yeni ve genç bir yönetmenin gelişi müjdelendir. Özellikle de "sinema dilinin işlekliği, kıvraklığı ve doğallığı"yla dikkat çeker.

Örneğin Halit Refiğ'e göre:

"... Yaşar Kemal'in aynı kaynağa dayandığı belirtilen Teneke adlı uzun hikayesiyle oldukça benzerlikler taşıyan bir konu işliyor. Kanal'ın kaymakamı da, Teneke'nin kaymakamı gibi çeltik ağalarına karşı köylünün hakkını koruyor."

Nezih Coş ise:

"...Kıral'ın yalın anlatımında Yılmaz Güney'den, Lütfi Akad'dan etkiler bulmak mümkün. Filmin başlarındaki bir görüntüsü Umud'taki faytonların beklediği istasyon planının Abuzer Dayı ve kaymakamın görüntüleri Seyyit Han'ın bazı sahnelerini anımsatıyor. Ama bunlar olumlu etkiler ve yepyeni kişilikli bir sinemaya katkıda bulunuyorlar."

"Kanal", 1979 yılında 16. Antalya Film Festivali'ne katılır. Ne var ki, üç yarışma filminin sansüre takılması nedeniyle Erden Kıral, diğer yapımcı ve yönetmenlerin aldıkları ortak bir kararla festivalden filmlerini çekerler. Ve o yıl yarışma iptal edilir. 31 yıl sonra 2011'de 1979 yılının jüri üyeleri toplanarak o katılan filmler, yeniden tek tek izlenerek yeni bir değerlendirme

*Tarık Akan,
Yaşar Kemal'le.*

yapılır. Ve “Kanal” bu yeni seçimde iki dalda ödüllendirilir. Arif Erkin “en iyi müzik bestecisi”, Kamuran Usluer de “en iyi yardımcı erkek oyuncu”dur.

ŞİVAN ROLÜYLE BİR OYUNCULUK ZİRVESİ...

Nerelerden nerelere?...

Yıldızların yaşam öyküleri, genelde hep böyle başlar. İnşili çıkışlı bir yol izleyerek. Bu yolculuklarda önemli olan sınırları iyi çizebilmektir sayfa kapanmadan... Ve her aşamaya geçişin bir sırası vardır, bu yaşam biçimlerinde.

Ertem Eğilmez'den Erden Kırıl'a, Yavuz Özkan'dan Atıf Yılmaz'a, Halit Refiğ'e... Ve özellikle Zeki Ökten'den Şerif Gören'e dek, hepsinin ayrı ayrı büyük katkıları vardır. Tarık Akan'ın sinema yaşamında. Tarık Akan'ın sınıf atlayarak, ayaklarının üzerinde durana dek...

Ya Yılmaz Güney? O çok özeldir Tarık Akan için...

Ve Sungu Çapan da “Kanal” filmiyle ilgili eleştirisinde Tarık Akan'ın bu ilk aşaması konusunda: “...Jönlükten istifa ederek kendine yeni bir yön vermek çabasındaki Tarık Akan, insancıl sevgi dolu bir kaymakam.” diye yazar.

Tarık Akan “Kanal”dan sonra, yine Erden Kırıl'ın Orhan Kemal'den uyarlıyacağı “Bereketli Topraklar Üzerinde” adlı filmde oynamak ister. Ama bu istek gerçekleşmez. Erden Kırıl nedenini şöyle açıklar:

“Tarık Akan bu filmde yer almak, Pehlivan Ali'yi canlandırmak istiyordu. Ama Tuncel (Kurtiz) “Sürü” ve “Kanal” filminde Tarık'la ikili oldukları için onu istemiyordu. Yepyeni bir yüz olan Yaman Okay'ın bu rolü oynaması konusunda beni ikna etti. Yaman, bu filmde çok iyi bir iş çıkardı. Ne ki, bugün düşünüyorum da Tarık olsaydı filme çok şey katardı.”

Şimdi “Sürü” filmine geçmeden önce çok daha gerilere gidelim. yıllar öncesine... Yani Tarık Akan'ın lise talebesi olarak Yılmaz Güney'le tanıştığı günlere.

Yıl 1971'in hemen başları. Tarık, Ses Dergisi yarışmasında “birinci” olmuştur, ama henüz ilk filmi “Solun Bir Yaprak Gibi” de oynamamıştır. Güney'le tanışmasını şöyle anlatır:

“Ataköy'de bir film çekiliyordu. “Çan” diye bir film. “Fatma Girik”le orada Yılmaz Güney film çekiyor” dediler.

Koşarak gittik. Yılmaz abi ayaklarını masanın üzerine atmış, şapkasını gözünün önüne indirmiş, ben de böyle omuzuna dokundum, "Yılmaz abi merhaba, ben Tarık Akan" dedim. Şapkasını kaldırdı "ne istiyorsun lan, uyuyorum burada" dedi. Bana bu çok koymuştu. "Ya abi Ses mecmuasında birinci oldum" falan dedim. "Tamam şu anda çok işim var" dedi ve beni kovdu."

*Yılmaz Güney
Tarık Akan'la
ilk tanıştığı
günlerin filmi
"Yarın Son
Gündür"de
Erol Taş ve
Fatma Girik'le.*

Gerçekten çok acı bir tanışmaydı bu. Halka mal olmuş bir yıldızın bu tür son derece kaba davranışı tartışmaya açıktı. Kaldı ki, Yılmaz Güney, herkesin önünde düğme ilikleyen zarif, sevecen ve yardımsever bir kişiliğin sahibiydi. Bu tür kişilik bölünmeleri zaman zaman birçok "Yeşilçam yıldızı"nda rastlanıyordu. Bu tür onur kırıcı davranışlarla ilgili o kadar çok örnek vardı ki Yeşilçam'da.

Ve şimdi tam sırası. Ünlü Fransız reklamcı Jacques Séguela soruyor: Nedir bir star?. Kim cevap verebilir?.. Sosyolog Edgar Morin hemen yanıtlar: "İnsanın özü ikinci kişiliğidir. O gün bugündür, ikinci kişiliğimiz bizimle birlikte yaşıyor..."

Bakırköy'de bazı sahneleri çekilen filme gelince, Tarık Akan ismini yanlış hatırlıyordu. Yılmaz Güney'in yönettiği ve başrolünü Fatma Girik'le paylaştığı film "Yarın Son Gündür" olmalıydı."Acı"nın tümü İstanbul dışında çekilmişti. Ve bu tatsız olaydan yıllar sonraki karşılaşmaları ise gerçekten ilginçti. Tarık

*Tarık Akan'ın
Kıbrıs'ta çektiği
"Seninle Son
Defa"nın
lobisi.*

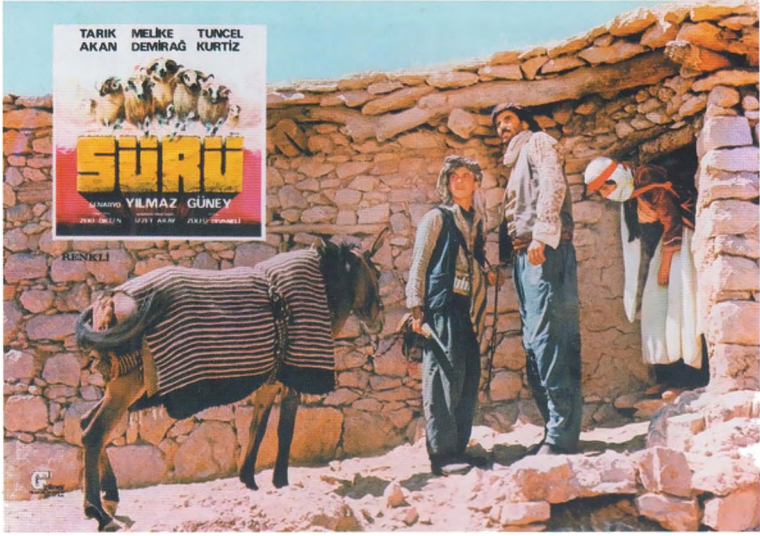
Akan bu kez Yılmaz Güney'in karşısına bir lise talebesi olarak değil, "Maden" filminin oyuncusu olarak çıkıyordu. Aslında bu bir karşılaşma değil, bir hapishane ziyaretiydi:

"... Yılmaz abiyi hapishaneye ziyarete gittim ve inanılmaz bir karşılama ve sevgi gösterisiyle beraber oturduk sohbet ettik." Ankara'ya gidiyorum, arabamda 'Maden' filmi var, sansüre götürüyorum" dedim. Parasızlıktan bahsederken dedi ki "Filmi burada bırakıyorsun, sen İstanbul'a dönüyorsun, yarın sabah filmi gelip alıyorsun" dedi. "Hapishanede ne yapacaksın ki sen filmi, 35'lik ya" dedim. "Sen karışma git, sabahleyin gel" dedi. Sansüre de zaten iki gün vardı, filmi bıraktım geri döndüm.

..... Ertesi gün gittim, sabah İzmit cezaevi'nde ne kadar mahkûm varsa avluda toplanmışlar, müthiş bir alkış kıyamet. Dedi ki, "Türk biz filmi seyrettik, tüm mahkûmlarla ve hepsi çok mutlu oldu, çok güzel bir film."

"Yılmaz abi Allah aşkına, sen bu sinema makinesini buraya nasıl soktun, hapishaneye nasıl getirdin, perdeyi, sistemleri nasıl buldunuz?.." dedim.

"İzmit'ten bir sinemadan söktük, perdeyi taktık, çarşafı koyduk, üzerinde oynattık" dedi.

... Birara parasızlıktan bahsederken “Dur, sen şimdi, filmi al, beni bekle” dedi, içeri girdi. Bir iki saat sonra geldi. Büyük bir bezin içide bozuk paralar. “Bu paraları al” dedi.

*“Sürü”
filminden iki
sahne.*

“Yılmaz abi sen mahkûmlardan topladığın paralarla bize yardım mı edeceksin, ben bunu almam, ortaklarım kabul etmez” dedim. “Yok” dedi “Bunu almadan dışarı çıkamazsın, hapistesin” dedi. “Alırım ama bir şartla, borç olarak”. Onbin lira mıydı, sekiz bin lira mıydı, hepsi bozukluk. Aldım parayı Ankara’ya gittim. Sansürden zar zor çıkartık filmi. Sonra Yılmaz abinin borcunu da ödedik.

... Yılmaz abinin kafasında “Sürü” varmış. ben de bu arada, haftada bir yılmaz abi’ye gitmeye başladım. İzmit Cezaevine ne istiyorsa götürüyordum.

... Kıbrıs’ta bir film çevirmeye gitmeden önce “Sen oynuyorsun ‘Sürü’de, senaryo da bu” dedi. Müthiş sevindim. Senaryoyu aldım, Kıbrıs’a gittim. Uçaktan iner inmez odama kapandım, senaryoyu okudum. Hatırladığım tek şey odanın içersinde takla atıyordum.

Bu kadar güzel film, bu kadar güzel bir senaryo olamaz. Kıbrıs’daki film falan umurumda değil. Gece gündüz yatıyo-

rum kalkıyorum “Sürü”yü çalışıyorum.”

Tarık Akan, Yılmaz Güney'in önce Üsküdar Paşakapısı Cezaevi'nde öyküsünü yazıp, İzmit Cezaevi'nde ise ayrıntılı biçimde senaryosunu tamamladığı “Sürü”ye çarpılmıştır. Kıbrıs'da Selim İleri'nin senaryosunu yazdığı ve Fevzi Tuna'nın yönettiği “Seninle Son Defa” adlı filmde oynayan Tarık Akan için “Sürü”, öncelikle ön plandadır. Ve İstanbul dönüşü, “Sürü”deki Şivan karakteri üzerinde ön çalışmalarına devam eder. kamera karşısına çıkmadan önce kendini sete hazırlamaktadır. “Sürü”nün sinema yaşamında bir ilk “zirve filmi” olacağı içine doğmuştur çünkü. O günlerdeki bu çalışmalarında en büyük destekçisi ve yakın dostu, tiyatro dünyamızın ünlü oyun yazarı-yönetmen Vasıf Öngören'dir.

Çekimleri üç ayı aşan ve her tür baskı ve de zorlukla alınan izinler sonucu çok maceralı bir çalışma içeren “Sürü”, büyük bir film olur. Türk Sinema Tarihi'nin en önemli filmlerinden. Tartışmasız en öndekilerinden kuşkusuz... Yılmaz Güney'in çeşitli cezaevlerinde yattığı sürgün günlerinde kafasında oluşturduğu “Anadolu Destanı Üçlemesi”nin birincisidir “Sürü”. Şerif Gören'in yönetmenliğini yaptığı “Yol” ise, bu tasarımın

ikincisidir. Zeki Ökten, Güney'in "Dağ" adlı projesini çekebilmiş olsaydı, bu üçleme tamamlanmış olacaktı. Ama Güney'in yurtdışına kaçış ve de sansürden çıkmayışı nedeniyle bu üçlemenin sonuncusu gerçekleşmedi.

Tuncel Kurtiz'le bir oyuncu paslaşmasıyla "müthiş ikili" oluşturduğu "Sürü" filmi konusunda: "O bir bombaydı, bir çıktı ki, yıktı ortalığı. Berlin'e götürdük. Berlin'i yıktık, inanılmaz büyük bir işti o" der Tarık Akan. Atilla Dorsay ise filmle ilgili bir anısını şöyle anlatır:

"1979'un kargaşa ortamında, şimdi kapanan Sinepop Sineması'nda gösterime çıkmış. Sinema yazarı dostlarım, merhum Kami Suveren ve Münir Emre'yle birlikte ilk seansa girip izlememiz. Ve filmden tam bir tokat yemiş gibi çıkmamız..."

...Bir dönemin dramını yaşıyor "Sürü"nün kişileri. Diyelim ki İtalyan Visconti'nin "Leopar"ı, Polonyalı Wajda'nın "Vaatler Ülkesi" ya da bizden Akad'ın "göç üçlemesi" gibi..."

Siirt yöresinde birbirine düşman iki aşiretin, Veysikan'la Halilan'ın çatışmalı öyküsünden Zeki Ökten, beklenmedik bir "efsane film" yaratır. Tarık Akan'ın, Tuncel Kurtiz'in o muhteşem oyunları eşliğinde. Berivan rolündeki Melike Demirağ'la da...

Şivan rolündeki Tarık Akan, kan davalı aşiretin kızı Berivan'la evlidir. Koyunculukla geçinen aşiret reisi yaşlı hırçın baba Hamo (Tuncel Kurtiz), bu evlilik nedeniyle oğlu Şivan'a karşıdır. Sürekli çatışırlar. Üç çocuğu da yaşamayan Berivan, artık doğum yapamaz. Hamo'ya göre Berivan uğursuz bir gelindir. Konuşamaz, herşeyi içine atar, çaresizdir, dili tutulmuştur. Hayvan ticareti eskisi gibi para getirmez. Hamo, oğlu ve adamlarıyla tüm koyun sürüsünü satmak üzere, Ankara'ya doğru yola çıkarlar. Bu ara Berivan ölür, Şivan tutuklanır. Ankara'nın o kalabalık caddelerinde bir başına kalıp kaybolan Hamo, "Şivan.. Şivan..." çığlıklarıyla yürür de yürür.... Güneydoğu yaylalarından kopup geldiği "Ankara, Ankara güzel Ankara"nın caddelerinde...

Nezih Coş'un "... Yılmaz Güney bir yok oluşun, tükenişin destanını yazmış. Film bu yönden Amerikan Sam Peckinpah'ın modern toplum karşısında yokolan kovboylarını anlatan yapıtlarını akla getiriyor" dediği "Sürü", yurtiçi ve yurtdışından o kadar çok ödül kazandırdı ki sinemamıza...Tarık Akan'ın, Tun-

*“Sürü”deki
aşiret reisi
Hamo rolünde
Tuncel Kurtiz*

cel Kurtiz'in ve Melike Demirağ'ın da, oyuncu olarak.

Şimdi Tarık Akan, tipolojisinin, özellikle de oyunculuğunun neresindedir?... Elbette doruğunda. İyi de bu çizgiye, bu aşmaya nasıl ve nerelerden gelmiştir?... Dünyüne ve bugününe bakıp “kartpostal çocuğundan, devrimci gence” dediğimizde, dönemler arası bu “ara başlık”, bir saygın tırmanışı, bir sinemasal yaşamı ve Tarık Akan'ı küçültülebilir mi?

Ya da “kartpostal jönlüğünden sosyal içerikli filmlere” veya “kız öpen jönden karakter oyunculuğuna” dendiğinde...

Bu tür yakıştırmalar ne kadar hafife alınsa da, Burçak Evren: “Tarık Akan'ın filmografisine bakıldığında yanlış bir sözcük olabilir bu. Ama yeterli, doğru bir sözcük de pek değil.” dese de, birebir gerçeğin ta kendisidir aslında. Tarık Akan'ın inişli çıkışlı sinemasal yaşamının da...

Her büyük star, bedel ödemedi ve geçiş dönemlerindeki o bedellere karşılık doğru yolu bulamadan köşebaşlarını tutamaz. Ve yalnızca “Maden” filminden aldığı parayla da Tarık Akan, bir yıl nasıl geçinecektir ki? Hele “Sürü”den hiç para almadım” diyorsa?... İşte o zaman hatırlamak istemediği filmlerde oynayacaktır. Kaldı ki “Sürü” İstanbul'da gösterime girdiğinde,

bu bölgede 2 sinemadan topladığı 6 haftalık gişe hasılatı 2 milyon 260 bin TL'dir. Ve 1979 yılının İstanbul bölgesinde "en çok iş yapan 10 film" listesinin 7. sırasındadır.

Her dönemin koşulları, türleri, modaları kendi starlarını yaratır, doğrudur. Ancak star oyuncularımızın geldikleri yerlere değil, nerelerde ve nasıl durduklarına bakacaksınız önce. Elbette ilk dönemlerini es geçmeden, tarihten silmeden...

BİR "ANADOLU DESTANI ÜÇLEMESİ" NİN İKİNCİSİ "YOL"...

Yıl 1979...

Bir yandan terör olayları, diğer yanda Türk Sineması'nın "seks filmleri" salgınıyla, giderek pornografiye dönüşmesi. Ve 1979 yılının en çok film çeviren, seks komedileri, seks filmleri türü yapımların oyuncuları, starları, rekorcuları. 37 filmle Zerrin Egeliler, 25 filmle Kâzım Kartal, 18 filmle Dilber Ay. "Her türün, her modanın, her salgının starları var" dedik ya...

Tarık Akan, bu yıl yalnızca iki film çevirir. Yavuz Özkan'ın "Demiryol"u ile Atıf Yılmaz'ın "Adak" filmi. Her iki film de

*"Adak" filminin
bir sahnesinde
Tarık Akan.*

*Tarık Akan
Denizli'deki
askerlik
günlerinde.*

1979'un en iyilerinden. "Demiryol", Yavuz Özkan'la çalıştığı ikinci filmidir Akan'ın. Demiryol işçilerini konu alan bu filmdeki sertlik, Akan'ın düşünce yapısıyla ters düşer. Fikret Hakan'la karşılıklı oynadığı "Demiryol" için "yanlış bir zor filmidir" dese de yine "en çok sevdiği filmlerden biri"dir.

Tarık Akan, "Demiryol"-dan sonra, Atıf Yılmaz'ın yöneteceği "Adak" adını taşıyan filmde oynama hazırlığı içindedir. Başar Sabuncu'nun senaryosunu yazdığı "Adak" 1962-1964 yılları arasında Erzincan'ın Kargın nahiyesi Peritli köyünde yaşanan bir olaydan kaynaklanır. Olaylar, Müslim Koca adlı bir köylünün başından geçer.

Akan, Müslim rolünü oynamak üzere Hatay'a gittiğinde tam çekime başlayacağı sıra, bir ihbar sonucu "asker kaçağı" olarak yakalanır. Sürekli askerliğini erteleyen Tarık Akan, devre dışı kalıp bir ayını geçirmiştir. Şansa bakın ki, araya Kurban Bayramı girince de beklemeye alınır. Yedek subay olarak göreve başlaması için 12 günü vardır. Akan bu fırsatı değerlendirip Hatay'a çekime gider. Ve Atıf Yılmaz, bu sürede Tarık Akan'lı sahneleri çekip bitirir.

İnsanı sarsan sert bir öyküsü var Müslim'in. Geçim sıkıntısı içinde bunalan yoksul köylü Müslim, Adana'ya pamuk tarlalarında çalışmaya gittiğinde bir iftira sonucu hapse girer. Hamile karısı ve oğlu zor durumdadır. Müslim, bu suçlamadan temize çıkıp kurtulduğunda doğacak olan ikinci çocuğunu kurban edeceğine söz verir. Doğum sonrası oğluna acımadan adağını yerine getirir. Hurafelerle, uydurma dinsel bilgiler eşliğinde saplantılı bir çocukluk yaşamı geçiren Müslim'dir, gerçekte asıl kurban.

Tarık Akan'ın bir özelliği, oynayacağı rolü üstlenmeden

önce, o kişiyle ilgili ön hazırlık yapmasıdır. Kaldı ki Müslim, çok farklı bir insan portresidir. Çok yabancı olduğu bu dinsel karaktere bir yaşarlık kazandırmak için, hemen namaz kılmayı ve dua ezberlemeyi öğrenir. "Sürü" ve "Adak"daki rolleriyle Antalya Film Festivali'nin "en iyi erkek oyuncu" ödülünü kazanır.

Yıl 1981...

Tarık Akan, Denizli'de askerliğini yapmaktadır. Yedek subay olarak... O günlerin birinde Erden Kıral telefon eder:

"... Tarık dedi "Yılmaz abi beni İmrâlı'da bekliyor ne yapayım" dedi.

"Mutlaka git, çok büyük şeydir". "Evet çok büyük" dedi ve telefonu kapattım. Çünkü telefonum dinleniyordu askerdeyken... Erden, 15 gün sonra aradı "Evet Tarık, çok büyük" dedi, kapattı. Bir süre sonra ben hafta sonu geldim İstanbul'a, Erden'le görüştüm."

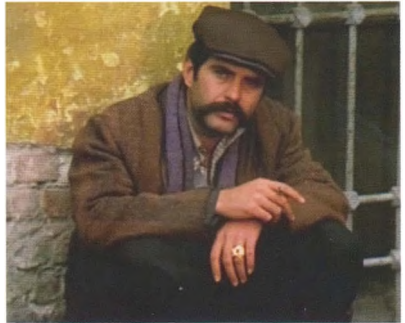
Şimdi sözü Erden Kıral'a bırakalım:

"O günlerde Yılmaz Güney, İmrâlı yarı açık cezaevindeydi. Güney dergisi olayından sonra benimle yeniden ilişki kurdu. İmrâlı'da görüşe gittim...

... Bana bu ilk görüşte, "birlikte bir film yapacağız" dedi. Ben şaşırdım. Zeki Ökten, Sürü filmini çekmiş, film başarı kazanmıştı. "Neden Zeki'yle çalışmıyorsun?" dedim. "O başka bir film yapacak, adı "Dağ" diye yanıtladı. Filmin konusunu oynayarak anlatmaya başladı. "Adam dağa bakıyor, dağı aşmak istiyor" dediğinde yüzündeki ifadeyi görmeliydiniz. Neydi bu adamın gözlerini büyüleyici yapan şey? O yüzü unutmadım. "Keşke bana bu hikayeyi anlatmasaydın, aklımı karıştırdın, ben bunu film yapayım" dedim.

*Yılmaz Güney,
İmrâlı Yarı Açık
Cezaevi'nde.*

*Tarık Akan,
"Yol"da.*

O yıl Avrupa'nın en iyi filmi seçilen "Bereketli Topraklar Üzerinde"yi izlemek istedi. "Filmi buraya, adaya getirmelisin." dedi... Bir hafta sonra, filmin kutularını bir çuvala koyup sırtıma vurdum...

...Gittiğimde "Sen bu gece burada kalıyorsun, müdürden izin aldım" dedi. O gece cezaevi sinema salonu mahkûmlarla tıka basa dolmuştu...

... İki buçuk saat sonra film bittiğinde bana "Sahneye çık, birşeyler söyle" dedi. Alkışlarla sahneye çıktım...

.... Bana Yılmaz'ın teklif ettiği filmin adı "Bayram"dı. Daha sonra "Yol" oldu. "Bayram"ı çekmek için kendimi hazır hissetmiyordum. Yakın dostlarım ve eşim Tezer (Özlü), Yılmaz'la çalışmamın doğru olmayacağı, onun filmi ütüleyeceği, baskın kişiliğiyle beni yönlendireceği konusunda uyardılar. Yılmaz'a "Bak, benim yaptığım filmi gördün, senin yaptıklarına benzemiyor. Hala bu filmi çekmem için ısrar ediyor musun?" dedim. "Evet" dedi ve çalışmaya koyulduk.

Onbir mahkûm bayram iznine çıkıyorlar ve her biri ayrı yöne gidiyor. Çok sert, etkileyici, herşeyi kucaklayan bir yanı vardı öyküsünün.

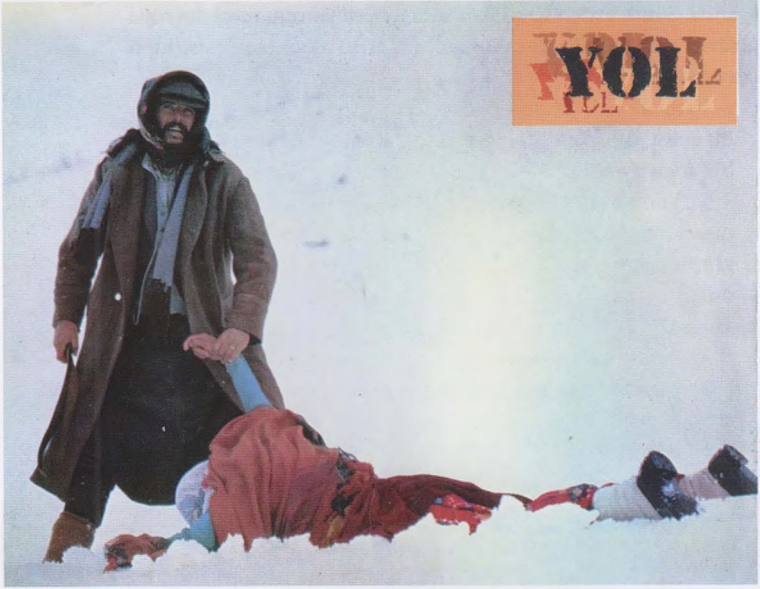
“Bayram”ın senaryosu 3,5 saatlik bir süreyi kaplıyordu... Yılmaz, sahneleri ve karakterleri tek tek oynayarak anlatıyor, konuşmalarını teybe alıyordu. Bu teyp bandını daha sonra yitirdim, benim açımdan çok değerli bir hatıraydı bu sesler. Yılmaz’ın yüzüne bakarak filmi görüyordum...

Filmin kahramanları cezaevinde Yılmaz’ın koğuşt arkadaşlarıydı. Tarık Akan’ın canlandığı Seyit Ali Fırat, yakışıklı, dev gibi bir adamdı. Tarık cezaevine geldiğinde, Yılmaz onları tanıştırmıştı. Ve Tarık, Seyit’le birkaç kez buluşmuştu. Ne ki, Seyit başından geçenlerin filme alınmasını istemiyordu. Aslına Tarık Akan da Seyit Ali karakterini oynamak istemiyordu. Halbuki yanılıyordu. Olağanüstü bir karakterdi; karısını çok sevmesine karşın onu hurafelerin ağırlığı altında ezilip kahrolmuş biriymi. Namusunu temizlemesi için karısını öldürmesi gerekiyordu. Bu derin, zengin oyunculuk gösterisi yapabileceği rolü istemiyor, onun yerine başka bir karakteri canlandırmak istiyordu. Yılmaz’la ikimiz onu ikna etmeye çalışıyorduk... Daha sonra ısrarımızla Seyit Ali karakterini canlandırdı ve kariyerinin en iyi, en parlak performansı oldu...

*Şerif Gören
“Yol”u yönettiği
günlerde.*

... “Bayram”ın çekimlerine Ayvalık’da başladım. Yılmaz “Her satırı bir plan şeklinde yazdım. Kamerayı kaydırma, ray kullanma” diye. “Binlerce resim çek” diye eklemişti. Ama sette zorlanıyordum. Daha önce iki filmde birlikte çalıştığım yardımcım “Abi filmi çekemiyorsun. Ne oldu sana?” diye şaşıırıyordu. bir süre sonra rayları döşeyip, kendi dünyamı kurmaya başladım. Fakat her akşam İsparta’ya rapor ediliyordum. Ray koydu, yok

şöyle yaptı falan gibi.

... Cunda Adası'nda çalışıyor, Ayvalık'da otelde kalıyordum. Bir gece Fatoş (Güney) otele geldi. "Erden, Tarık, Erol (Demiröz), Aytaç (Arman), Güven (Şengil) otelin lobisinde toplanın" dedi. Toplandık; ben kötü birşeyler olacağını sezinlemiştim. Fatoş, ağır bir yükün altında eziliyordu. "Film nasıl gidiyor?" diye sorunca Tarık ve diğerleri hep bir ağızdan "iyi gidiyor" diye yanıtladılar. Ben yönetmen olarak yargılanıyordum. Benim işim bitmişti. Bu sorgulamadan sonra devam edemezdik...

Fatoş "Yılmaz filmi durdurdu", deyiverdi... Ben İzmir üstünden İstanbul'a döndüm.

Eşim beni karşısında görünce çok şaşırdı. Olayı anlattım. "Üzülme, sen iyi bir yönetmensin. Yoluna devam etmelisin" dedi.

Yaşamımın en karanlık dönemiydi. Yeşilçam'da kazan kaynıyordu. "Erden çekemedi" diyorlardı."

Erden Kırıl'ın kaleme aldığı anılarındaki bazı olayları atlayarak özetlemeye çalıştığımız "Yol"un Cannes Festivali başarısıyla birlikte, bir filmin hangi koşullarda ve nasıl çekildiği içsel bir tarihi oluşturur gerçekten. Yılmaz Güney'li, Erden Kırıl'lı, Tarık Akan'lı ve Şerif Gören'li bu süreç, tüm ayrıntılarıyla yazıldığında. Ve böyle bir kitap da kendi içinde bir "başyapıt" olur

aslında. Şimdi Erden Kıral'dan sonra, Şerif Gören, nasıl devreye girdi. Onu da Ali Karadoğan'ın Tarık Akan söyleşisinden özetleyelim:

"Yılmaz abi, İmralı Cezaevi'nden ayda bir İstanbul'a gelir. Bu gelişi raporla olur. Raporu veren benim rahmetli profesör bir arkadaşımıdır...

... Yılmaz abi gelir buraya ve biz görüşürüz Moda'da. Hiç dışarı çıkmaz, bunu hiçbir gazeteci bilmez, hiç kimse görmez, göremez Yılmaz abi'yi. İşte filmin çekimi durdurulduktan sonra Yılmaz abi geldi Moda'daki eve. Yönetmen arıyoruz, kim devam edecek?... Zeki Ökten kabul etmiyor., "Sürü"den dolayı, bir sorun var aralarında...

... Dedim "Asla bu projeye bir başka yönetmeni düşünemezsin Şerif'in dışında. Şerif'de şu anda hapiste" dedim...

... Ben, bir gece gazetesi aldım. Şerif Gören'in serbest bırakıldığını öğrendim. Gece sokağa çıkma yasağı başlamadan önce, onbirde eve girerken koltuğunun altına senaryo sıkıştırılıyor. Şerif senaryoyu okumuş. Ertesi gün Moda'da Şerif Gören, ben, Yılmaz abi evde konuşuyoruz...

... Yılmaz abi "Tamam Şerifciğim bu senaryo sana ait, ne yaparsan yap" dedi. Şerif Gören'de diyor ki "Ben 12 tane mahkûmu yetiştiremem, zaman geçti karlar eriyor, yaz geliyor." Yılmaz abi "ne yaparsan yap, ben yarın sabah yola çıkmak mecburiyetindeyim, ekibini kur ve hemen yola çık"...

... Ertesi gün oyuncu olarak kadroda bir tek ben kaldım, öbürlerinin hepsi değişti. Yeni baştan bir ekip kurduk üç günde. Ve orada yeni bir oyuncu bulamadığımız için setçi olan Necmettin Çobanoğlu'nu oynattık.

... Sonra biz yola çıktık. Erden Kıral'ın çektiği hiçbir şey kullanılmadı...

... Ve çekilen her film, iki üç gün toplanıyor ve yurtdışına çıkarılıyor. Filmler İsviçreye gidiyor... Çekiliyor, buradan yurtdışına çıkarılıyor, öyle bir ağ kuruldu. Çünkü İstanbul'da durması tehlikeli, filmler yokolur korkusu var. Çok zorluklarla çektik fillmi. Ve filmin bütün sansür işlerini ve sıkıyönetim müsadelerinin hepsini ben aldım bir fiil, ben koşturdum. Elimle teslim ettim her şeyi."

Evet, Şerif Gören'in yönetime getirilmesiyle ekip de ye-

*"Yol"un
unutulmaz
sahnesinde
Tarık Akan ve
Şerif Sezer.*

nilenir. İlk adı "Bayram" olan senaryoda yer alan oniki mahkûmu canlandıracak oyuncular içinde Aytaç Arman'la Güen Şengil de vardır. Temel öykünün kahramanları beşe düşürülünce, her iki oyuncu da "Yol" adıyla yenilenen projenin dışında kalırlar. Şerif Gören, filme başlamadan önce Yılmaz Güney'e "zaman geçti kar eriyor" deyip içinden bir korku geçirse de Tarık Akan ve Şerif Sezer'le unutulmaz, insanı sarsan bir kar sahnesi çeker. Ancak o atlı kar sahnesin bir bölümü filmde yer almaz. Kurgu sırasında atılır. O atılan sahneyi Tarık Akan, anılarında duyarlı bir anlatıyla şöyle dile getirir:

"Çekim boyunca atla aramda inanılmaz bir bağ kurulmuştu. Ömrümün sonuna kadar unutmayacağım çok farklı bir arkadaşlık yaşamıştık. bana duyduğu sevgi ve bağlılığı hayvanın gözlerinden okuyordum. Kar fırtınasında yanıma gelip kafasını paltomun içine sokuyor gözlerini gözlerime dikiyordu. Çekim sırasında üstünden düştüğümde burnuyla beni itiyor, kokluyor, sanki canımın yandığını anlamış gibi

üzülüyordu... Filme başlamadan önce yönetmen Şerif Gören'e:

"Meraklanma bu sahnede atı öldürebilirim. O kadar cesareti kendimde bulabilirim" dediğimi anımsıyorum. Atı vuracağım sahne çekilirken, hayvancığa uyuşturucu iğne yapıldı. At yere yığıldı. Yakın planların hepsi çekildi. Donmuş bir el, ateş edemeyen bir el planları böylece aradan çıktı. Sıra öldürme planını çekimine gelmişti. Silah elimdeydi. Ve ben kısa bir süre sonra atın kafasına bir kurşun sıkacaktım.

Kamera uzakta hazırlanırken at gözlerini açıp bana yalvarır gibi baktı. Sanki bana doğru gelmek istiyormuş gibime gelmişti.

Şerif Gören "kamera!" diye bağırdı., bekledi. Ama yapamıyordum işte. "Ateş etsene! Ateş et!" diye bağırdı Şerif.

"Yapamıyacağım Şerif, stop" diye seslendim. Atın başından ayrıldım. Yılmaz Güney'in yeğeni araya girdi. "Ben yaparım." Paltomu verdim. kamera hazırlandı. Yeğenin el planı çekildi. Derken bir silah sesi. "At öldü gel Tarık" dediler. Koşarak gittim. Paltomu giydim...

...At gene kafasını kaldırıp bana baktı. Ayağa kalkmaya yeteniyordu. Ölmemişti. Hayvan gene gözlerini açtı, bakışlarıyla beni arıyordu. Bayılacak gibi olmuştum, çıldıracaktım...

Yeğeni kurşunları boşalttı, at bu kez öldü. Senaryoya göre donmak üzereydim, atın karnını kesecektim, ellerimi, ayaklarımı atın karnına sokup donma tehlikesini bir süre geciktirecektim. Ne yazık ki, bu sahneyi kötü bir zamanda, hava kararmak üzereyken çekmiştik. Ertesi güne bırakamıyorduk. Çünkü gece boyunca kurtların atı parçalayacağını biliyorduk. Sonuçta akşamüstü çekilen sahnede renkler çok koyu çıktığı için Yılmaz Güney, montajda bu bölümü çıkarmak zorunda kalacak, bu da onu hem üzecek, hem de sinirlendirecekti."

46 işgününde çekilen "Yol"da "Sürü" gibi Türk Sineması'nın "sakıncalı film"lerinden biri. "Yasaklı bir film" olarak katıldığı Cannes Film Festivali'nde (1982), bilindiği gibi Costa Gavras'ın "Missing-Kayıp" adlı filmiyle ortaklaşa büyük ödül "Altın Palmiye"yi kazanır. Yani uluslararası bir festivalin "en iyi

*Tarık Akan
"Yol" filminin atı
öldüremediği
ve kendi
kendisiyle
hesaplaştığı
sahnesinde.*

film"idir. Ve Zülfü Livaneli'nin Sebastian Argol-Kendal takma adıyla müziklerini yaptığı "Yol", aynı zamanda "uluslararası dağıtım"a giren ilk Türk filmidir.

Tüm dünyada yoğun bir ilgiyle karşılanan "Yol" için Fransız eleştirmen Jean Mitry: "İyi bir film. Ancak bir başyapıt değil" dese de Tunca Arslan'a göre: "Yol, alabildiğine sarsıcı, seyirciyi asla rahat bırakmayan, tartışmasız bir başyapıt"tır. Atilla Dorsay da "Yol, hemen söylemeli, bir sinema başyapıtı. Sinemanın son yıllarda gerçekleştirdiği en güçlü filmlerden biri" der. Erden Kıral ise, anılarında şöyle diyor Şerif Gören için:

" Film Altın Palmiye kazandı, ama Şerif Gören, Yılmaz Güney'in gölgesinde kaldı. Fransız dağıtımcı haklı olarak Yol filmini Güney'in üzerinde tanıttı, çünkü Şerif tanınmıyordu. Bu doğru bir stratejiydi. Ancak burada duralım; Yılmaz Güney, Şerif'in adının afişin içinde kaybolmasına itiraz etmedi, sessiz kaldı..."

Şerif Gören ise bu konuda "sessiz kalmaz". Kaldı ki, Gören, "konuşmayan, konuşturulamayan bir yönetmen"dir sinemamızın. Her tür polemikten kaçan, sorulduğunda ise "kerpetenle diş sökcü" gibi ağızdan zor laf alınan, başka bir deyimle "kendini saklayan bir yönetmen"dir Gören. Hakan Sonok,

Şerif'in damarına öyle bir basmış olmalı ki, bu konuda bir söyleşi sırasında bakın ne diyor?... Yılmaz Güney'in ölümünden dört yıl sonra:

"Güney hapishaneden, uzaktan Zeki Ökten'in yönettiği "Sürü"nün ve benim yönettiğim "Yol"un başarılı filmler olmasını sağladı ve etkiledi, niçin "Duvar"ı kendi yönetmesine rağmen aynı sonucu elde edemedi? Köln'de bana sordular : "hapishane penceresinden talimat atıyormuş, doğru mu?..." Bu soruyu şöyle cevapladım: "Hapishane avluları içinde, eğer iyi atıyorsa iyi atıyormuş".

"Duvar"ın ne olup olmadığı konusundaki en gerçekçi yazı Murat Belge'nindir kuşkusuz. "Sürü"de "Yol"da elbette Zeki Ökten'le Şerif Gören'in. kimin itirazı olabilir ki. Her iki film, Zeki Ökten'le Şerif Gören'in, tartışmasız "en iyi film"leridir ayrıca. Ancak...

Ve şimdi bir soru geliyor akla. Merak edip hemen soruyoruz: "Yol filmini Erden Kıral çekseydi, sonuç ne olurdu?" diye.

Erden Kıral'ın yanıtı, açık ve net:

"Yol, bir Erden Kıral filmi olurdu..."

Başka kimin olabilirdi ki?...

Tarik Akan'ın da katıldığı Almanya turnesinin afişi.

BİR TURNE DÖNÜŞÜ TUTUKLANMASI...

Tarık Akan, "Yol"dan sonra, yine Yılmaz Güney'in senaryosunu yazdığı "Dağ" adlı filmde oynayacaktı. Tüm hazırlıklar tamamlandığında, film Muş yöresinde çekilecekti. Akan, Güney Film şirketinin elemanı gibiydi. Oyuncululuğunun dışında herşeye o koşuyordu. "Dağ" senaryosunu da Ankara'ya tasdik için yine Tarık Akan götürüp sansür kuruluna teslim etmişti. Ne var ki "Dağ" sansürden geçmez, tümüyle reddedilir.

"Dağ'ı aşmak emperyalizme karşı bir savaştır; burada "dağ" bir simge olarak kullanılmakta, bilinmeyen güçlere karşı savaşmak anlamına gelmektedir" gerekçesiyle.

1981'de Tarık Akan Almanya'dadır. Egemen Bostancı organizatörlüğünde "Sılanın Sesi, Ödül Törenleri ve Muhteşem Konserler" başlığıyla düzenlenen "gurbet turnesi"nde. Akan'ın yanısıra Gülşen Bubikoğlu, Bülent Ersoy, Erol Evgin, Sezen Aksu, İbrahim Tatlıses, Müjdat Gezen, Perran Kutman ve Halit Kıvanç da vardı. Berlin, Frankfurt, Köln ve Münih turnesinden sonra İstanbul'a dönüş başlar. Yeşilköy Havaalanı'na gelindiğinde Tarık Akan tutuklanır. Can dostu Müjdat Gezen de o gün yanındadır. Gezen'in yıllar sonraki açıklamasına göre, tutuklama nedeni "O zamanki Tercüman Gazetesi ihbar etmiş, hükümet aleyhine konuşması ve Yılmaz Güney'i övmesi..."

Yapımcı-yönetmen Türker İnanoğlu şöyle dile getirir Akan konusunu:

"Tarık'la yaşanmış birçok anımız var. Hele içlerinden biri

*Tarık Akan
Birinci
Şube'deki
sorgulaması
sırasında tanık
olarak dinlenen
Türker İnanoğlu.*

*Tarık Akan,
Müjde Ar'la
"Delikan"
filminde.*

seçilmişti.

Tören sanırım Frankfurt'taydı. Tarık sahneye çıktı, büyük ilgi gördü. Konuşmasını yaptı. konuşmasında 12 Eylül darbeci yönetimi eleştiren ifadeler kullandı. Daha sonra Türkiye'ye döndük. Havaalanında polisler Tarık'ı alıp götürdüler.

oldukça dramatik. 1980'li yıllardı. İktidara darbe hükümeti gelmişti. Hürriyet Gazetesi her yıl Almanya'da 4 şehirde "sılanın sesi" adlı geceler tertip ederdi. Bu gecelerde konserler verilir. Sinemadan, tiyatrodan, Türk Sanat müziğinden, Türk Halk müziğinden başarılı olanların seçimi halkın oylarıyla yapılırdı. O yıl sinemadan erkek sanatçı Tarık Akan, bayan sanatçı Gülşen Bubikoğlu (T.İnanoğlu'nun eşi)

Jurnalciler hemen yetiştirmiş, bire on katarak Tarık'ı ispiyonlamışlar. Daha sonra Almanya kafilesinde olan sanatçıların ifadesi için emniyet müdürlüğünde birinci şubeye davet edildik. Gülşen'le ben de gittim. Bizi bir yetkilinin odasına aldılar. Biz ifademizde böyle bir söylemi duymadık dedik. Bu sırada sağdan soldan kadın ve erkek feryatları geliyordu. O dönemde işkence darbecilerin en önemli silahıydı. Bu feryatlar dan Gülşen çok etkilendi, ağlamaya başladı. "Tarık'a işkence mi yapılıyor?" diye sordu. Yetkili "Üzülmeyin, yapılmıyor" dedi.

Yetkili bir ara dışarı çıktı. Döndüğünde Tarık yanındaydı.

"Kaçak" adlı
filmin olay
yaratan erotik
leğen
sahnesinde
Tarık Akan,
Fatma Girik'le.

Bizi gördüğünde çok duygulandı. Bir süre sonra onu tevkif ettiler. Hapse atıldı. Çünkü, düşüncelerinde ısrar etmişti. Görüşleri tekrar etmekten çekinmemişt...

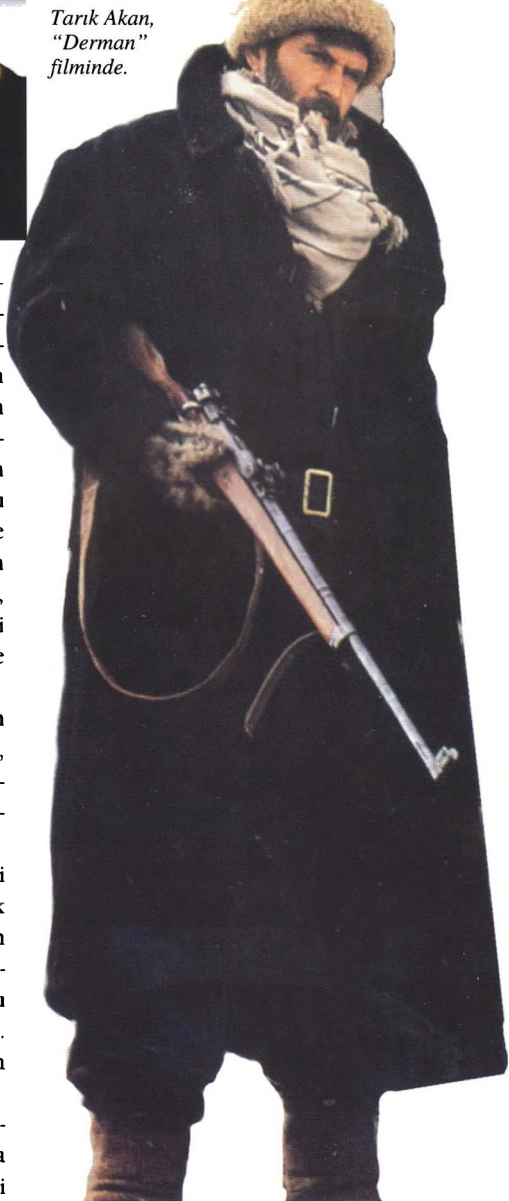
Birinci Şube'de ve sıkıyönetim savcılığında alınan ilk ifadeleri, sonra Selimiye Cezaevi, hücre günleri, kelepçeli sorgulamalar derken, savcının verdiği "tutuksuz yargılanma" kararıyla gün ışığına kavuşur Tarık Akan. Üç ay sonra dışarıdadır...

"Delikan" dışarı çıkışının ilk filmidir. Atıf Yılmaz'ın yönettiği filmde Müjde Ar'la kamera karşısına çıkar. "Sakıncalı bir oyuncu" olması nedeniyle sansür korkusu içindedir Tarık Akan. Ve gerçekten "Delikan" bir aşk filmi olmasına karşın, önce sansüre takılır, sonra mahkeme kararıyla kurtulur. Ardından Hülya Koçyiğit'le "Herhangi Bir Kadın" adlı filme başlar. Şerif Gören'dir yönetmeni. Ve "son duruşma"da 31 Mart 1982 günü "beraat"ına karar verilir Tarık Akan'ın...

1982, yeni bir oyunculuk döneminin başlangıcıdır. *Yol" filmi de Fransa'da Altın Palmiye kazandığı için de artık mutludur. Bu yıl iki filmde oynar. İlki Nazmi Özer'in yönettiği ve Fikret Hakan'la birlikte oynadığı "Arkadaşım"dır. İkincisi ise ilk kez 1962'de bir Orhan Kemal uyarlaması olarak çekilen "Üç Tekerlekli Bisiklet"in yeni versiyonu "Kaçak" adlı filmidir.

*Tarık Akan,
"Derman"
filminde.*

20 yıl önce Lütü Ö. Akad yönetmiş, filmin eksik kalan bazı sahnelerini de Memduh Ün tamamlamıştı. Bu renkli yeni versiyonun yönetmeni de yine Memduh Ün'dü. Vaktiyle Ayhan Işık'ın oynadığı yoksul köylüleri sömüren ağanın katili Habip karakterini, bu kez Tarık Akan üstlenir. Yıllar önce ve yıllar sonra iki usta yönetmenin iki ayrı bakış açısıyla çekilen filmin, bu kez çamaşırcı Hacer karakterini Fatma Girik oynar. Öncekinde Sezer Sezin'dir.

Fatma Girik-Tarık Akan ikilisinin filmdeki erotik leğen sahnelerinin, bir hafta sonu gazetesinde yayınlanması Memduh Ün'ü fena kızdırmıştır:

"... Romanın sonu açıldı. İki sevgili İstanbul'da buluşmak üzere ayrılıyorlardı. Ama filmin sansürden böyle bir finalle çıkması olanaksızdı. Çünkü suçlu muhakkak ceza görmeliydi. tümünü Antakya'da çektiğim filmin finalini değiştirdik.

... Fatmanın leğende yıkan-
dığı bir sahnede, sırtından tasla
su döküyordu. Bu tür sahneleri

çekerken, herkesi dışarı çıkar- dık. Fatma göğüslerinin üzerine bant takmıştı gerçi. Köy yerinde “çıplak sahneler çekiliyor” söylentilerinin çıkmasını istemiyorduk. Fotoğraf da çekilmemişti. Ama yapımcı Erol Şenbecerir filmin reklamı olsun diye, o sahnenin negatif şutlarını almış, fotoğraf yaptırmış, Hafta Sonu gazetesine vermişti. Gazete ilk sayfadan manşete çıkardı bunları. Fatma’nın da, benim de çok canımız sıkılmıştı...

En çok şaşırdığım ve üzüldüğüm şeylerden biri de, “Üç Tekerlekli Bisiklet” filmiyle ilgili basında yığınla yazı ve eleştiri çıkmasına karşın “Kaçak”ın neredeyse

görünmezden gelinmiş olmasıydı.

Tarık Akan’la çok rahat çalıştım. Başarılı bir oyuncu Tarık. Ayrıca star kişiliğine sahip. Yalnız final çekimleri sonrası Tarık Akan’la aramda bir burukluk yaşandı. “Filmi Fatma’nın üzerine bitirdin” dedi. Çünkü kadın başlangıçta çocuğuyla yalnız bir yaşam sürüyordu. Ve Tarık jandarmalar arasında uzaklaşırken, yine yalnızlığa mahkûm olmuştu. Böyle düşünmüş, çocuğu ile Fatma’da kalmıştım.” der anılarında Memduh Ün.

*Tarık Akan,
Hülya Avşar’la
“Tele Kızlar”
filminde.*

İŞ FİLMLERİNİN DE AĞIRLIKTAKİ OLDUĞU BİR PROFESYONEL DÖNEM

1983-1989 yılları arası, çeşitli konuları içeren 32 filmde oynar Akan. Bu yedi yıllık süreçte. 1983 yapımı Şerif Gören imzalı ve Hülya Koçyiğit'le oynadığı "Derman", Tarık Akan'ın dikkat çekici ve bol ödüllü filmlerinden biridir. Şerif Gören, doğa-insan ilişkileri takıntısından kurtulmama da... Ve kanun kaçağı Şehmuz rolündeki Tarık Akan, bir eleştiriye göre "Conan-İnce Memed karışımı bir dağ adamı karikatürüne" benzetilse de...

Tarık Akan'ın deyişiyle "Her dakika böyle, "Derman", "Yol" ve "Sürü" gibi projeler bulmak imkânsızdır" kuşkusuz. Bu bakış açısı, yalnızca Tarık Akan'la değil, tüm star oyuncular için geçerlidir. Bu tür bilinçli bir seçim kolay olmasa da, Akan bir denge kurmaya çalışacaktır, gelen film teklifleri arasında.

Kafasındaki, ya da sunulan teklifler arasında sıradışı bir iş filmi veya insanı sarsan, yarına kalıcı özellikler taşıyan bir proje varsa, ancak o filmlerle ayakta kalabileceğinin farkındadır Tarık Akan. Artık o ilk yıllarındaki Tarık Akan değildir. Usta oyunculuğunun yanısıra mesleğinin profesyoneli olmuştur ayrıca.

"Derman" gibi iddialı filmlerde de oynayacak, sıradışı tecimsel filmlerde de. Örneğin Halit Refiğ'in yönettiği "Beyaz Ölüm", 1983 yılının rekor düzeyde iş yapan bir filmidir. O yıl uyuşt-

Önce "İşte Adalet" sonra da sansür baskısıyla "son Darbe" olarak adı değiştirilen filmde Tarık Akan, Nilgün Akçaoğlu ile.

*Tarık Akan, Erol
Günaydın'la bol
ödüllü
"Pehlivan"
filminde.*

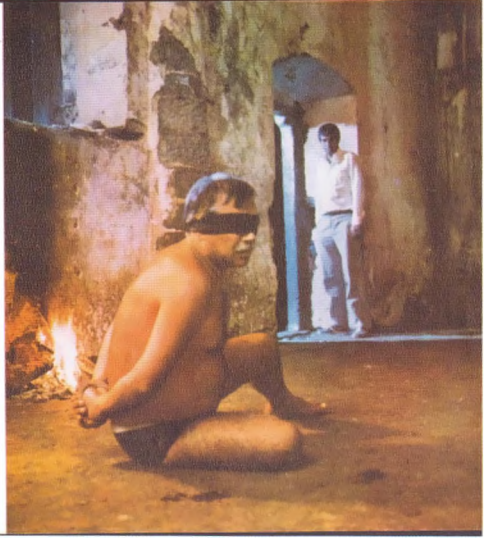
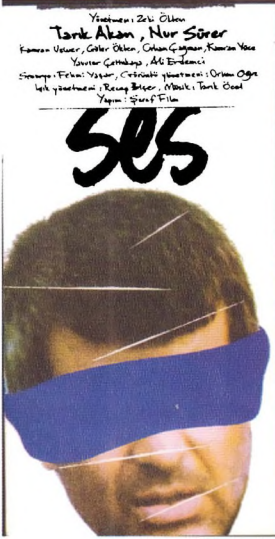
rucu sorunu, gazetelerin manşetindedir. O yılın güncel olayına dayanan "Beyaz Ölüm"de Tarık Akan polis şefi rolündedir.

"Beyaz Ölüm"ün gişe rekorları kırması üzerine Tarık Akan 1984'de, yine Halit Refiğ'in yönettiği "Alev Alev"de Cüneyt Arkın ve Gülşen Bubikoğlu ile karşılıklı oynar. "Alev Alev" de büyük iş yapar. 1985 yılının İstanbul bölgesine ait "en çok iş yapan on film"in birinci sırasındadır. Ardından 1985'de "Paramparça" ve "Son Darbe", 1986'da "Kıskıvrak" ve de 1987'de "Kızımın Kanı" adlı filmlerde oynar Akan. Bu dört filmin yönetmeni de yine Halit Refiğ'dir.

İşin aslına bakarsanız Tarık Akan'la Halit Refiğ'in ideolojik bakış açıları farklıdır. Yani bu konularda birbirlerine ters düşen, birbirlerine karşıt görüşlü iki sinemacı. Diyarbakır yöresinde çektiği "Son Darbe" hariç, diğer dört film de Halit Refiğ'le bir-biri ardına çalışmasının nedeni, yapımcı Türker İnanoğlu'dur. Erler Film Yapımevi'nin sahibi Türker İnanoğlu'na bir "gönül borcu" vardır Akan'ın. İnanoğlu ve eşi ünlü yıldız Gülşen Bubikoğlu'nun tanık olarak, Almanya turnesinde, iddia edildiği gibi Akan'ın 12 Eylül 1980 askeri darbesini eleştiren bir cümle kullandığını duymadıkları konusunda ifade vermeleri idi.

Tarık Akan'ın Halit Refiğ konusunda fıkri açık ve nettir. Der ki:

"Ben Halit abiyle politik bakışta, dünyaya bakışta asla uyumlu değilimdir. kavgalar bile etmişimdir kendisiyle, birbirimize girmişizdir, hiç sevmemişim ve tasvip etmediğim bir dünya görüşü vardır. Benim için çok öyle ahım şahım konumda değildir. Halit Refiğ hakkında bunları çok rahatlıkla söyleyebilirim."

Halit Refiğ de bir söyleşi sırasında, Akan'la olan uyuşmazlığını doğrular. Özellikle de birbiriyle çatışmaları, birbirlerine girmeleri, önceki adı "İşte Adalet" olup, sansür baskısıyla da "Son Darbe" olarak değiştirilen filmin final çekiminde, iyice ortaya çıkar. İki sinemacı arasındaki dünya görüşleri, bakış açıları ne kadar farklı olsa da, Halit Refiğ'in Türkler İnanoğlu adına yönettiği o gişe filmleri, seyircisiyle bağlantısını koparmadan ve de geçimi konusunda Tarık Akan'a, dimdik ayakta kalmasını sağlar.

Akan'ın giderek profesyonelleştiği bu dönemde, her açıdan özgürlüğe ve rahata kavuştuğu görülür. Ticari yapımların yanı sıra kendi dünyasıyla örtüşen, sözü edilebilecek filmleri seçme hakkına sahiptir artık. Ve beklediği teklifler de birbiri peşine gelmeye başlar.

Tarık Akan ve işkencecisi rolündeki Kamuran Usluer ile "Ses"de.

Örneğin "Pehlivan" (1984), bu filmlerden biridir. Zeki Ökten'in yönettiği, Libya'ya işçi olarak gitmeye hazırlanan pehlivan Bilal rolüyle oyunculuk ödülleri alır Tarık Akan. Antalya'da, Berlin'de. Ayrıca "en iyi film" olarak da birçok festivalde ödüllendirilir. Osman Şahin'in bir öyküsünden Şerif Gören'in uyarladığı "Kan"ın (1985) öyküsü Doğu Anadolu'da geçer. Kan davası nedeniyle dağlara çıkan Haydar Ali'yi oynar. Bekir Yıldız'ın aynı adlı eserinden uyarlanan "Halkalı Köle" (1986) karısı ve sevgilisi arasında bocalayan bir yazarın öyküsü üzerine kurulmuş ilginç bir filmidir. Yönetmen olarak da Ümit Efekan'ın en iyi filmi sayılır.

Ve yine Zeki Ökten'in yönetmenliğini yaptığı "Ses" (1986), bir 12 Eylül filmidir. Yaşamının altı yılını hapislerde geçirip, bir kolu sakat kalan suskun bir adamı canlandırır bu kez Tarık Akan. Filmin sürpriz finali, kolu sakat adamın yıllar önceki işkencecisiyle karşı karşıya gelmesidir...

Ali Özgentürk'ün Tarık Akan'lı "Su da Yanar"ı ise 1986 yılının en tartışmalı filmidir. Bir sakıncalı film olarak da... İlk gösterimi Tokyo Film Festivali'nde gerçekleştirilen "Su da Yanar", Özgentürk'ün açıklamasına göre Japonya sine-

*Japonya
sinemalarında
gösterime giren
ilk Türk yapımı
olan "Su da
Yanar"da Tarık
Akan, Şahika
Tekand'la.*

malarında oynayan ilk Türk filmidir. Bir Türk, Alman ve Japon ortak yapımı olan "Su da Yanar"ın galası ise Şişli Kent Sine-ması'nda yapılır. Japonya Büyükelçisi ve İstanbul Valisi de seçkin davetliler arasındadır. Tarık Akan'ın, bir Nâzım Hikmet filmi yapmanın sancılarını yaşayan yönetmen rolünü can-landırdığı film, sansürden çıkmasına karşın önce Gaziantep Valiliğince yasaklanır. Bu yasaklama üzerine tüm ülke sine-malarında da gösterimine son verilir.

*Tarık Akan,
Savaş Yurttaş'la
"Çark" filminde.*

"Su da Yanar", İstanbul bölgesi sınırları içindeki sinema sa-lonlarınad dört hafta vizyonda kaldıktan sonra, yani Gaziantep yasaklamasıyla önü kesilir. Ama yine de bu dört haftalık süreçte "Su da Yanar", 1987 yılının "en çok iş yapan on film"in birinci sırasında yerini alır. 64 bin TL'lık gişe hasılatıyla. O yıl İstanbul sinemalarında gösterime giren birinci vizyon yerli film sayısı da 73'dür. Ve Ali Özgentürk tartışma yaratan filmiyle ilgili şöyle der:

"Su da Yanar, sadece bir Türk yönetmenin bireysel hesaplaş-ması değil, aynı zamanda bir kuşağın toplumsal hesaplaş-masıdır... Büyük ozana (Nâzım Hikmet) adanmış bir film yapmak uğrunda çekilen çile, verilen savaşı anlatıyor film."

Muzaffer Hiçdurmaz'ın Bekir Yıldız'ın bir öyküsünden uyarlandığı "Çark" da bir işçi filmi. Bir ilk yönetmenlik de-nemesi olan film, dört fabrika işçisinin üzerine kurulu. Önce

bir cam fabrikası, sonra tersane, sonra deri atölyesi işçiliği, iş kazaları ve bir grev olgusuyla noktalanan bir Tarık Akan filmi.

1986 yılının Akan için bir başka özelliği, 37 yaşında nikâh masasına oturmasıdır. Yasemin Erku hanımla. Muzaffer Tema ve Göksel Arsoy'dan sonra bir kuşağın, özellikle de genç kızların yatak odası duvarlarına posterlerini asıp, çağdaş bir fetiş haline getirdikleri Tarık Akan'ın bu evliliği hayranları arasında bir "veda"ymış gibi algılansa da, o tutku eksilmeden hep sürecektir. Yıllar sonra Barış, Yaşar ve Özlem'in sevgili babaları olarak da...

"KARARTMA GECELERİ" NİN TARIK AKAN'I...

1988'de Tarık Akan, ikinci kez bir filmin ortak yapımcılığını üstlenir. Oyuncu olarak da Orhan Oğuz'un yönettiği "Üçüncü Göz" adını taşıyan filmde kamera karşısına çıkar. Orhan Oğuz'un yönetmen olarak da ikinci filmidir bu. Temel konusu "bir yönetmenin doğum sancıları" üzerine kurulu ve fantastik öğelerle beslenen "Üçüncü Göz", vizyona girdiğinde gişede fena halde çakılır. Tarık Akan filmografyasının da en çok iş yapmayan filmidir.

*Tarık Akan,
Müjde Ar'ın
elinden en iyi
oyuncu ödülünü
alıyor.*

Daha çok deneysel bir film olması nedeniyle belli bir kesimin ilgisini çeken "Üçüncü Göz", 2. Ankara Film Festivali jürisi tarafından (1989) "en iyi üçüncü film" seçilir. 8. İstanbul Film

Festivali jürü üyeleri de Orhan Oğuz'u "üstün başarı belgesi" ile ödüllendirecektir. Oysa bunda şaşılacak ne var ki?... Bir başka deneysel film olan "Türev" de (Ulaş İnaç) 42. Antalya Film Festivali'nde (2005) "en iyi film" seçilmemiş miydi?..

*Tarık Akan,
Kemal Sunal
ve Rifat Ilgaz'la.*

Kimi eleştirilere göre "Üçüncü Göz", "kişisel bir mastürbasyon filmi". bir diğerine göre de "soyut bir bunalım sineması" örneğidir. Ve Tarık Akan da bu filmdeki rolüyle, 26. Antalya Film Festivali'nin (1989) "en iyi erkek oyuncu"sudur.

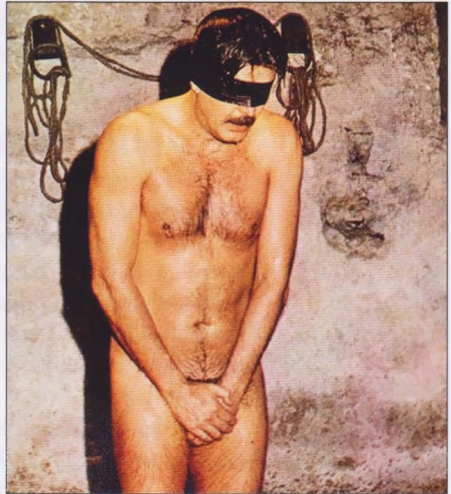
*Tarık Akan,
"Karartma
Geceleri"
filminin işkence
sahnesinde.*

"Üçüncü Göz" neyse de, asıl önemlisi, bir yıl sonraki

27. Antalya Film Festivali- 'nde (1990), yine "en iyi erkek oyuncu" ödülünü kazanmasıdır. Bir Rifat Ilgaz uyarlaması "Karartma Geceleri" filmiyle bu kez.

Tarık Akan, yönü, hedefi ve tırmanış çizgisi belli olmadan dörtnala koşan bir yarış atı değildir. Zaman zaman dönemin koşullarına göre adımlarını atmak zorunda kalsa da "her devrin adamı" olmadan, sıradanlaşmadan kendi şansını kendi yaratır. Zamanlama olgusunu iyi kullanıp "Karartma Geceleri" gibi, sinemasal yaşantısına canlılık kazandıracak filmlerle...

"Karartma Geceleri" romanı,

Rıfat Ilgaz'ın gerçek yaşamından kaynaklanır. Ve romandaki adı Mustafa Ural'dır. 1944'de yayınlanan "Sınıf" adını taşıyan şiir kitabı dönemin sıkıyönetim savcılığı tarafından toplatılır. Altı ay hapse mahkûm olan Rıfat Ilgaz, bir süre gizlenerek kaçak yaşar ve sonunda teslim olur. Gözaltı günleri, ünlü Sansaryan Han'lı işkenceler.. İkinci Dünya Savaşı sırasında, İstanbul'un kış günlerinde, karartma gecelerinde de geçen olaylar, yalnızca Ilgaz'ın değil, bir dönemin de öyküsüdür.

Yönetmen Yusuf Kurçenli, küçük bir yapımevinin çok kısıtlı imkânlarıyla çekse de ortaya, üzerinde çok iyi çalışılmış, dönemsel bir film örneği çıkar. Tarık Akan da Rıfat Ilgaz'ın müstearı öğretmen Mustafa Ural'la öylesine örtüşür ki... Tarık Akan'ın bu filmi sansüre takılır. Oktay Akbal, köşesinde şöyle yazar bu konuda:

"Şimdi Ilgaz bir kez daha gündemdedir! Karartma Geceleri romanının filmi yasaklandı! Sinema Günleri Ulusal Filmler Yarışması'na katılan bu filmi üç kişiden oluşan sansür kurulu gösterimden kaldırtmış! Yasaklama haberinn duyulduğu sırada sinemadaydım. Ulusal Filmler Yarışması Seçici Kurul Üyesi olarak "Karartma Geceleri"ni izlemeye hazırlanıyorken bu yasaklama olayını öğrendim. Hani Ulus-

*Tarık Akan,
"Karartma
Geceleri"
filminde.*

lararası Sinema Günleri'nde gösterilen filmlere sansür uygulanmayacaktı..."

"Karartma Geceleri"nin bir işkence sahnesinde Tarık Akan, elleri önünde, çınlıçplak kamera karşısına çıkar. Akan, işkence olgusunu bu denli açık biçimde ortaya çıkaran sahne konusunda diyecektir ki:

*Tarık Akan,
Türkan Şoray
"Berdel"
filminde.*

"Günümüzde işkence sahnelerini göstermiyorsun, eski dönemdeymiş gibi ortaya koyuyorsun. Öyle eski dönemle o zamanın arasında hiçbir fark yok, tabutluklarından tut, işkencenin hepsi aynıdır. İşkence sahnelerinde ilk soyunan erkek oldum galiba. "Karartma Geceleri"yle işkencede ilk çınlıçplak soyunan erkek ünvanını aldım."

1990 yılının sinemasal açıdan önemli bir olayı, Türk sanayi dünyasının ünlü, duayen bir işadamının, bir dev holdingin yapımcılık alanına girmesiydi: Koç Holding ve kurucusu, Ankara eşrafından Koçzade Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu Vehbi Koç...

Ve öteden beri büyük sermaye sahibi holdinglerin, iş adamlarının sinemacılık-filmcilik mesleğine burun kıvrıcı bir gözle baktıklarından destek vermemeleri bir gerçektir. İlk kez

yıllanmış dev bir holdingin bu alana girme girişimi, Türk sineması'nın ciddi anlamda kurumsallaşma gibi yeni bir yapılanma oluşturacaktı.

İşte Koç Holding'in toplumsal hizmet kuruluşlarından Tapev Vakfı (Türkiye Aile Sağlığı ve Planlama Vakfı), "Berdel" adlı filmle yola çıkar. Atıf Yılmaz'ın yöneteceği Tarık Akan-Türkan Şoray ikilisinin oynayacağı ilginç bir konuyla. Vehbi Koç adına çekilecek filmlerin yapımcısı da Gülseven G. Yaşer'di. Bu ilk film konusu da, Aile Sağlığı Vakfı'na uygun bir çalışmaydı.

Esma Ocak'ın bir öyküsünden sinemalaştırılan "Berdel", töresel adı "değiş-tokuş" anlamından kaynaklanıyordu. Şöyle ki: Filmin erkek kahramanı köylü Ömer (Tarık Akan) erkek çocuğu doğuramayan karısı Hanım'ın (Türkan Şoray) üzerine ikinci bir eş daha alır, karşılığında ise koynuna aldığı kumanın yaşlı ve hastalıklı babasına, beş kızından en büyüğünü verir. O bölgenin feodal inançlarıyla iki kurban kız, iki erkek arasında bölüşülür.

*Tarık Akan, Taş
Mektep'te bir
mezuniyet
töreninde
öğrencileriyle.*

"Berdel" ilginç ve çarpıcı konusuyla, 41. Berlin Film Festivali'nde (1991), Türk Sineması'na bir özel ödül kazandırır. Ne var ki, bir yıl sonra 1991'de Bilge Olgaç'ın Sarıkamış'da yönet-

*Tarık Akan,
ve Nurseli İdiz
"Çözülmeler"de.*

tiği Kadir İnanır'lı "Umut Hep Vardı" adlı film, tüm ileriye dönük "umut"ları yitirecektir. Koç Holding, bu ikinci filminden sonra yapımcılıktan çekilir nedense...

"O İYİ İNSANLAR, O GÜZEL ATLARA BİNDİLER ÇEKİP GİTTİLER..."

Müjdat Gezen, Tarık Akan'ın "can dostu"dur. Yıllar önce, 1970'li yılların başında tanışmışlardır. Yeşilçam Sokağı'nda, yapımcı-yönetmen Hulki Saner aracılığıyla...

Yıllardan 1990'lar olmalı:

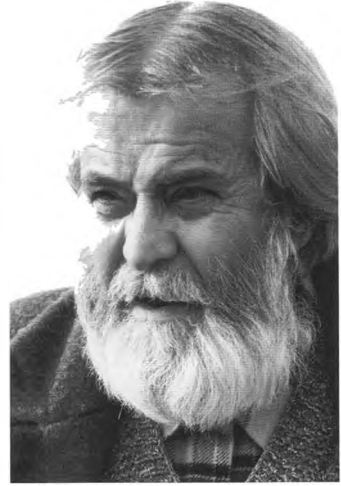
"Bir gün Tarık beni aradı dedi ki, "Müjdatım Kadıköy'de bir Taş Mektep MSM okulu açalım." Okul için yer baktım ben de, ama sonra aradım Tarık'ı, "Tarıkcığım" dedim, "bir tarafta Müjdat Gezen ismi, bir tarafda Tarık Akan ismi... Bize kimse yer vermiyor", dedim. İkimizin de normalde okul binaları kendi mülkümüz. Bina kiralamak istediğimiz zaman kimse bize vermiyordu." der Müjdat Gezen.

Lise yıllarını geçirdiği Bakırköy'deki Taş Mektep okulunu 1991'de satın alan Tarık Akan, bir eğitimci kimliğiyle sevgili dostu Müjdat Gezen'e daha yakın olabilmek için amacı. Kaldı ki sinema oyunculuğunun yanı sıra "eğitimci olmaktan" da büyük keyif aldığını söyleyen Akan, ortağı Zeki'yle Taş Mektebi 2005'de ciddi anlamda bir öğretim kurumuna dönüştürmüştü.

Tarık Akan, 480 öğrencisi, 63 öğretmeni ve yüzeye yakın personeliyle...
"Deli Deli Olma" filminde.

Eğitimci oyuncu Tarık Akan'ın bir ödüllü filmi de 1993 yapımı "Çözümler"dir. Yusuf Kurçenli'nin yönettiği filmde, muhasebecilik yapan Uğur karakterini canlandırır. 12 Eylül askeri darbesiyle bunalan, psikolojisi bozulan Uğur, suçluluk duygusu içindedir. Kardeşinin politik yaşama girmesine ve de idam edilmesine neden olmuştur. Bu ara Uğur, kocası hapiste olan Nihal'le (Nurseli İdiz), tutkuya dönüşen bir ilişki yaşar. Kocası hapisten çıkınca nasıl bir yola sürüklenecektir?..

Tarık Akan,
Sadık Gürbüz ve
Halit Akçatepe
1 Mayıs
kutlamalarında
(2013). Foto:
Kadir İncesu

Bu kez çeşitli festivallerde, yarışmalarda "en iyi yönetmen" Yusuf Kurçenli, "en iyi kadın oyuncu" Nurseli İdiz seçilecektir. 1994'de Nâzım Hikmet uyarlamasıyla "Yolcu" (Başar Sabuncu),

1996'da Mektup"la (Ali Özgentürk) ve 2003'de "Gülüm"le (Zeki Ökten) ağırdan ağıra sinemasal yaşamına devam eder. Yakın dostlarından Rutkay Aziz'le oynadığı "Gülüm" "en iyi oyuncu" olarak ödüllendirildiği son filmidir Tarık Akan'ın.

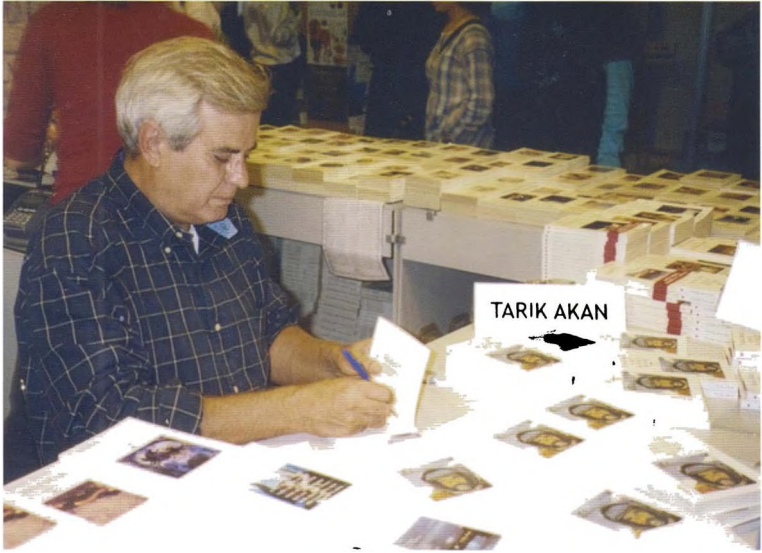
Star bir oyuncunun zamanla yarışması, elbette kolay değildir. O eski günlerdeki gibi aynı tazelikle ayakta kalabilme savaşı, beklenmeyen "son"lara kapılar açması kaçınılmazdır. Oysa Tarık Akan, usta oyunculüğünün yanı sıra tipolojik olarak da "olgun erkek" dönemine girmiştir. Bu açılarından daha iyi değerlendirilmesi gerekir. Her gerçek aktör kendi rolünü, kendi yaşını oynar. Örneğin gençlik yıllarında figüran oynayan, olgunluk döneminde ise yıldızlaşıp başrollere tırmanarak olgun erkek tiplerine geçiş yapan Şener Şen gibi...

İşte Tarık Akan'da maceralı bir yolculuğun sonunda ancak iki filmde oynayabilir. 2004 yılında, Yavuz Özkan'ın "Hayal Kurma Oyunları"yla, Yılmaz Erdoğan'ın

Tarık Akan, Nazım Hikmet Vakfı çalışmaları sırasında Halil Ergün ve Ataol Behramoğlu'yla. Foto: Kadir İncesu.

Tarık Akan, hayat arkadaşı Acun Günay'la.

“Vizontele Tuuba” adlı filmlerinde oynadığında 54 yaşındadır. Beş yıl sonra, 2009’da Murat Saraçoğlu’nun “Deli Deli Olma” adlı filminde ise 60 yaşında. Tarık Akan’ın oğlu Barış Üregül de ilk kez bu filmde kamera karşısına çıkar. Baba-Oğul’un Şerif Sezer’le oynadığı “Deli Deli Olma” nedense beklenen işi yapmaz.

Bir büyük oyuncu için, asıl acı son, budur gerçekte. Hem zorlukla sinema salonu bulması ve de gişe başarısızlığı Tarık Akan’ı çok kötü üzmüştür. Hele oğlu Barış Üregül’le birlikte kamera karşısına çıktığı “Deli Deli Olma” sinemasal yaşamındaki “son film”i olması...

Herşeyi içine attığı bir dönem başlamıştır. Aslında bazı nedenlerle hayata bakış açısıyla, “örtülü bir ambargo” altındadır. Ama yine de eğilmeyecek, bükülmeyecek, inadına dimdik duracaktır. 2009’dan 2016 yılına dek film setlerinden uzak kalsa da.

O bebek yüzlü, upuzun bacaklı Alain

*Tarık Akan, Anne Kafamda Bit Var kitabını imzalıyor.
Foto: Kadir İncesu.*

Delon gibi güzel adama, saklı özel yaşamı boyunca sorulan ya da hep sorulmak istenen "hayatındaki kadın"dır. "Kimdi o kadın?"... Akan'ın hastalığının ilerlemesi sırasında onu kim ararsa "o kadın" çıkardı karşısına telefonlarda... "O kadın" bir balerindi. Bodrum'daki evlerinde, hastane odasında ve yoğun bakımda hep yanbaşındaydı. Ve adı Acun Günay'dı...

2016 yılındaki (16 Eylül) ölüm nedeni kanser hastalığı dense de, onu kahreden gerçekte, sekiz yıldır film setlerinden uzak tutulmasıydı. Evet Tarık Akan, "kahrından" yaşamını yitirmişti...

Teşvikiye Camii'nin dili olsaydı da, bir konuşabilseydi. Yıllardır o avlu, o musalla taşı kimleri yolcu etmemişti ki sonsuzluğa... O güne dek en kalabalık cenaze töreni, sevenleri tarafından Şişli Camii'nde Ayhan Işık için düzenlenmişti. Ama Tark Akan 37 yıl önceki "kral Ayhan Işık"ın kalabalığını öyle aşmıştı ki... Akan'ın cenazesi toplu bir "ağıt"a dönüşmüştü. kart-postallarıyla, filmleriyle büyüyenleriyle, emek verdiği Bakırköy Taş Mektep'deki öğrencileriyle...

Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'na girilemiyordu, insan selinden o gün. Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nden Teşvikiye Camii'ne dek bütün yollar bir "Tarık Akan Kuşatması" altındaydı. Ya Bakırköy... Orhan Aydın, bir güzel adam'ın, "Tarık Akan Kuşatması"nı sancılı bir tanık olarak şöyle dile getirir:

"... Bir köşede Rutkay Aziz'i yakalıyorum ağladı ağlayacak, Zülfü Livaneli almış başını ellerinin arasına, sahnenin tavanına bakıyor, Fazıl Say birşeyler mırıldanıyor hıçkırır gibi, Genco Erkal bakakalmış bir noktaya, gözlerini oradan ayıramıyor...

... Ataol Behramoğlu'nun umudunu gördüm, iniltiler duydum salondan...

... Bakırköy, sen var ol emi kardeşim. Öyle kal hep aydınlığın, sevginin, barışın, kardeşliğin, sıcacık gülüşlerin ilçesi, binler oldunuz. Tark Akan bin kez daha Tark Akan oldu..."

Bir "ağıt"a ve hızla akan bir "nehir"e dönüşen o insan seli içinde bir Yaşar Kemal yoktu. Ama o kalabalığa ve musalla taşında upuzun bacaklarıyla uzanmış Tark Akan'a bir selam gönderiyordu:

"O iyi insanlar, o güzel atlara bindiler çekip gittiler..."

18 Eylül 2016,
Teşvikiye Camii.
Türkan Şoray ve
Fatma Girik,
Tarık Akan'ın
oğlu Barış
Üregül'e
taziye
bulunurken
Foto: Kadir
İncesu.

Kaynakça:

- Erman Şener, Ses Sinema Artist yarışması Birincisi, Ses Der, sy:3, 16 Ocak 1971
- Atilla Dorsay, Jönlükten Gerçek Oyunculuğa, (*Bir Yüzün İki Hali: Tarık Akan*) sh:56, Dünya Kitle İletişim Araştırma Vakfı yay., Mart 2005
- *Tüm zamanların En İyi 100 Türk Filmi*-Halit Akçatepe Röportajından, sh:147, Turkuvaz
- Kurtuluş Kayalı, *Halk Sinemacısı: Ertem Eğilmez*, Beyazperde Dergisi eki, Ertem Eğilmez Dosyası 1
- Atilla Dorsay, *Sinemamızda Çöküş ve Rönesans Yılları*, sh:225-227, Remzi Kitabevi Aralık 2004
- Ağâh Özgüç, *Türlerle Türk Sineması*, sh:74, Dünya yay., Ekim 2005
- *Memduh Ün Filmlerini Anlatıyor*, sh: 277-279, Kabalcı yay., Ekim 2009
- Ağâh Özgüç, *Türkan Şoray*, sh: 184-186, Açık Şehir yay., Ekim 2001
- Ali Karadoğan (der.), *Bir Yüzün İki Hali: Tarık Akan*, Tank

Akan'la Söyleşi, sh:15-17, 19-21 Dünya KİV yay., Mart 2005

● Halit Refiğ, *İnanç Yetmiyor*, Milliyet gz., Şubat 1979

● Onat Kutlar, Milliyet Sanat Dergisi, sy: 286, Temmuz 1978

● Erden Kral, *Aynadan Yansıyan Hatıralar*, sh:35-40,42, 58-67, Agora yay., Ocak 2012

● Alin Taşçıyan, *Aynadan Yansıyan Hatıralar*'ın önsözünden, Agora yay., Ocak 2012

● Erden Kral'la 10 Ağustos 2017 tarihli bir görüşme.

● Nezih Coş, Aydınlık gz., 17 Mart 1979

● Halit Refiğ, Milliyet gz., 17 Mart 1979

● Atilla Dorsay, Bir Anadolu Destanı: Efsane Film-Sürü, *100 Yılın 100 Türk Filmi*, Remzi Kitabevi, Mart 2014

● Ağâh Özgüç, *Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü, 1914-2014*, sh:514-516, Kültür Bakanlığı, 2014

● Burçak Evren, *Bir Yüzün İki Hali*, Kimi Zaman Gerçek yaşamda Olup Bitenlere de Bakmak Gerekıyor, yani Tarık Akan Gibi, sh: 59-62, Dünya Kitle İletişim Araştırma Vakfı yay., Mart 2005

● Tarık Akan, *Anne Kafamda Bit Var*, sh: 127-131, Can yay., 2002

● Hakan Sonok, Beyaz Perde der., sy:2, Aralık 1989

18 Eylül 2016,

Bakırköy.

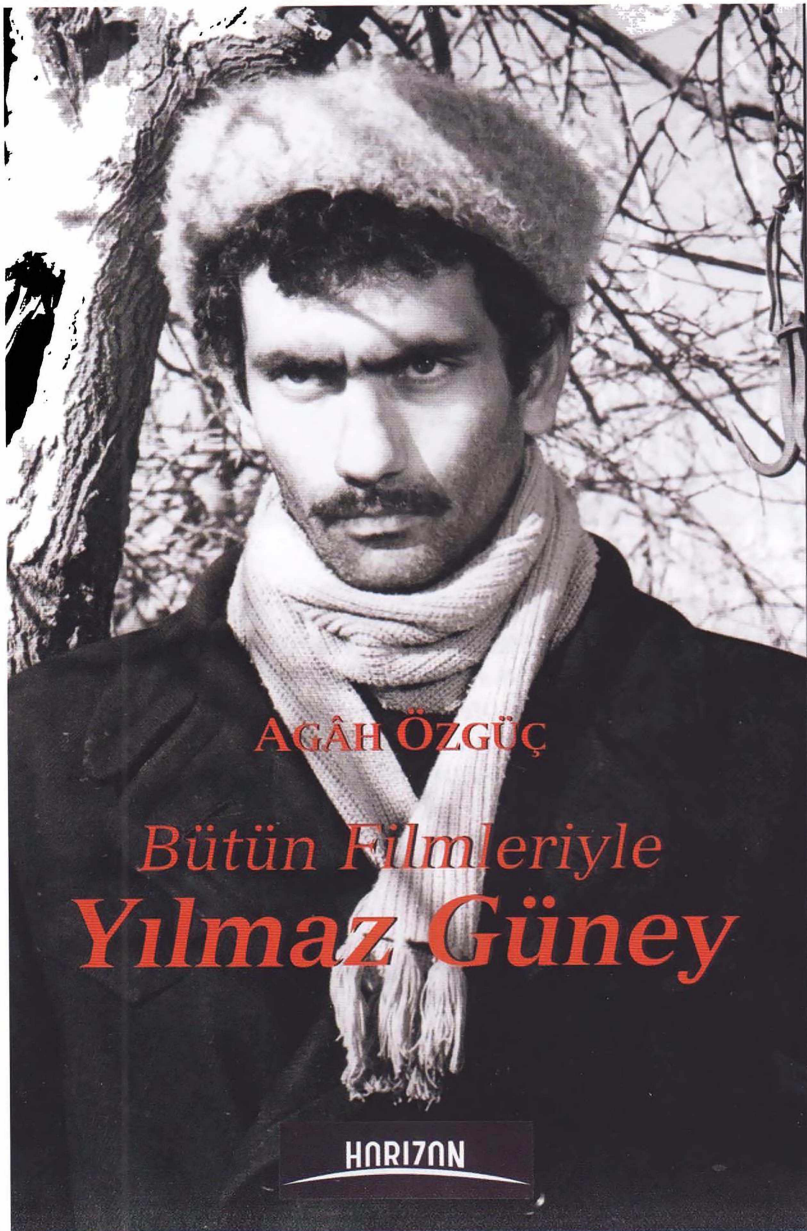
Sevginin

binlerle

taştığı anlar.

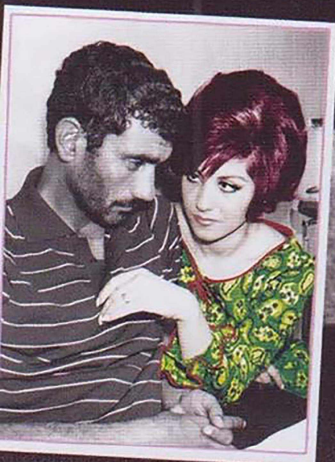
- 18 Eylül 2016, Bakırköy, Sevginin binlerle taşıdığı anlar.
- Murat Belge, *Duvar*, Gergedan der., sh:18, Ağustos 1988
 - Ağâh Özgüç, Şerif Gören'in Yeni "Yol"ları..., sh:132-133, *Bir Sinema Yazarının Günlüğünden*, PMP yay., Ağustos 2006
 - Müjdat Gezen, *Diz Çökmeyen Bir Efsane Tarık Akan*, *Bavul der.*, sy:23, Ağustos 2017
 - Türker İnanoğlu, *Türk Sinemasından Bir Tarık Akan Geçti*, *CineTele der.*, sy:7 Şubat 2017
 - Memduh Ün, *Futbolcudan Yönetmen*, sh.:513-519, *Horizon yay.*, Kasım 2012
 - İbrahim Türk, *Halit Refiğ-Düşlerden Düşüncelere Söyleşiler*, sy: 360-363, *Kabalcı yay.*, Kasım 2001
 - Artun Yeres, *Sakıncalı 100 Film*, sh: 361-362, *Es yay.*, Mayıs 2006
 - Oktay Akbal, *Karartma Gecelerinde*, *Cumhuriyet gz.*, Mart 1990
 - Jacques Seguela, *Yarın Çok Star Olacak*, sh:56-57, *Afa yay.*, Mart 1990
 - Orhan Aydın, *Bavul der.*, sy:23, Ağustos 2017

AGÂH ÖZGÜÇ

Türk Sineması'nda Yeşilçam Aşkları

HORIZON

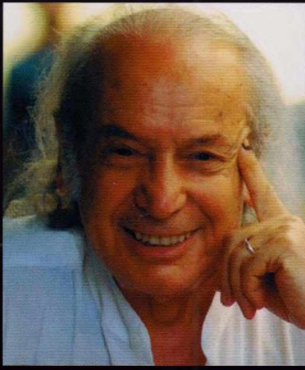
Agâh Özgüç

TÜRK SİNEMASI'nın
MarjiNalleri
ve *OrjiNalleri*

HORİZON

INTERNATIONAL

AGÂH ÖZGÜÇ

1961'de profesyonel olarak gazeteciliğe başladı. Artist, Sinema, Ses ve Perde gibi dönemin sine-magazin ağırlıklı dergilerinde çalıştı. Çalışmalarını belli aralıklarla Hafta Sonu, Ekspres, Akşam, Yeni Gazete, Milliyet (Pazar eki) gazeteleriyle; Erkekçe, Kadınca, Bravo, Playboy, Playmen gibi aylık dergilerde sürdürdü. TV'de 7 gün, Video Haber, Gelişim Sinema, Albüm, Öküz, Cumhuriyet Dergi, Antrakt, Popüler Sinema, Beyaz Perde, Popüler Tarih ve kesin sayısını unuttuğu birçok dergide yazdı. Birçok yayın kuruluşuna özel arşivinden görsel malzeme katkısında bulundu. Sinema belgesellerinde danışmanlık yaptı. Bu arada 12 sayı çıkan Sinema 65 dergisini yönetti.

Ünlü haftalık dergi Pazar'da yaklaşık 10 yılı geçti. Bir 10 yılını daha geçirdiği Has Holding'in Haftanın Sesi Gazetesi'nden tazminatını alamadan emekli oldu. Bazı yazılarında ve kitaplarında Berna İlhan takma adını kullandı.

Yurt içinde ve dışında Türk Film Afişleri sergileri düzenledi. İlk kitabını Giovanni Scognamiglio ile birlikte ortaklaşa yayınladı. 1961'den buyana geçimini yalnızca yazarlıkla, bir kalem emekçisi olarak sağladı. Bu arada 9 yıl kadar Milliyet Sanat Dergisi'nde yazdı. Şimdilerde ise kitap çalışmaları ile yaşamını sürdürüyor.

Türk Sineması'na görsel malzeme ve kitap çalışmalarıyla yaptığı katkıları nedeniyle 1992'de Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından Altın Artemis ödülü verilen ilk sinema yazarı oldu. 1992-93'de aynı gerekçelerle Ankara Sanat Kurumu'nun 'sinema ödülü'nü' aldı. 2004'de İfsak tarafından 'yılın sinemacısı' seçildi. 1999'da 11. Ankara Uluslararası Film Festivali tarafından Aziz Nesin Emek Ödülü verildi. 2007'de 9. Uluslararası Eskişehir Film Festivali'nde, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi'nin 'Emek Ödülünü' aldı. Ve 2009'da ise 28. İstanbul Film Festivali'nde 'Sinema Onur Ödülü' verildi.

Başlıca Kitapları:

Türk Sineması Sansür Dosyası/Koza

Türk Sineması'nda İlkler/Yılmaz

80. Yılında Türk Sineması/Kültür Bakanlığı

Türk Sineması'nda Cinayetler ve İntiharlar Dosyası/Vizyon

Türk Film Yapımcıları Sözlüğü/Fıyap

100 Filmde Başlangıcından Günümüze Türk Sineması/Bilgi

Türkân Şoray - Türk Sinemasında Bir Diva/Açıkkşehir

Türk Film Yönetmenleri Sözlüğü/Agora

Afişlerle Türk Sineması/Mimeray

Türlerle Türk Sineması/Dünya

Bir Sinema Yazarının Günlüğünden Aykırı Notlar/PMP

Türk Sinemasında Cinselliğin Tarihi/PMP

Türk Sineması'nın Kadınları/Agora

1000 Karede Türk Sineması/Altın Portakal

Yapımcılar, Filmler ve Afişler/Horizon

Türk Sinemasında İstanbul/Horizon

Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü 1914-2012/Horizon

Türk Sinemasında Marjinaler ve Orjinaller/Horizon

Film Afişlerinin Son Ustalarından İbrahim Enez/Horizon

Türk Sinemasında Yeşilçam Aşkları/Horizon